

Inhoud

1.	Wat is Traditie?	1
	Algemeen	1
	Soorten traditie	1
2.	Wat is een Regiment?	2
3.	Ontstaansgeschiedenis	4
	Zeer korte vergelijking met andere landen:	18
	Engeland	18
	België.....	18
	Duitsland.....	19
	Frankrijk.....	19
	Verenigde Staten van Amerika	20
4.	Verjaardag.....	21
5.	Embleem	22
6.	Directoraat Verbindingsdienst.....	24
7.	Periodieken.....	25
	Korpsblad "de Spin"	25
	QTC	26
8.	Vrijwillig Muziek- en Tamboerkorps Verbindingsdienst	27
	Achtergrond	27
	De start.....	27
	De herstart	28
	Weer een herstart.....	28
9.	Zelfstandig wapen	30
10.	Inspecteur van de Verbindingsdienst	33
	Bijlage 1: Voorlopige instructie voor de Inspecteur van de Verbindingsdienst	37
11.	Leerlingenvereniging Pronto.....	40
12.	Relatie met Prinses Marijke	42
	Bijlage 1 Overzicht van de delegaties en aangeboden geschenken	44
13.	Cadettenwapenvereniging Prinses Marijke.....	46
14.	Wapenkleuren	47
15.	Motto	49
16.	Verbindingslied en -mars	50
17.	Schutzpatroon	57
18.	Regimentsdiner	58
19.	Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV)	62
20.	De Leeuw	64
21.	Monument	68

22.	Historische Collectie Verbindingsdienst	72
23.	Leerlingenvereniging de Argonauten	75
24.	Regimentssportdag	76
25.	Prijzen.....	79
	Zilveren bericht	79
	Kolonel Huijgensbeker	80
	Kreeftprijs	81
	Koperen telefoon	81
	Luitenant-kolonel C.P.P. Mulder Wisseltrofee - Hindernisbaan.....	82
	Sater prijs	82
	Duivelsprijs.....	82
	Kleine Kreeftprijs	83
	Kolonel den Boer bokaal	83
	Kolonel Vader Beker.....	83
	Gouden antenne	83
	Sportiviteitsprijs	84
	Overste Luiting wisseltrofee	84
26.	Reüniefonds Cadettenwapenvereniging Prinses Marijke	85
27.	Regimentscommandant	86
28.	Traditieraad Regiment Verbindingstroepen.....	90
29.	Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV)	94
30.	Vaandel.....	95
31.	Leerlingenvereniging NONEX.....	100
32.	Wapenoudste	101
33.	Herdenking gevallen	103
34.	Stichting Regiment Verbindingstroepen	105
35.	Leerlingenvereniging OCO/Verbindingsdienst	107
36.	Regimentswaarderingen	108
	De Regimentslegpenning	108
	De Regimentsdraagspeld in goud of zilver.....	109
37.	Regimentsadjutant.....	111
38.	Leeuwenbitter	112
39.	Regimentsmunt.....	113
40.	Marketentsters	114
41.	Verbindingsspook	116
42.	Motor Ordonnans Toertocht.....	117
43.	Leeuwenhart	118
44.	Battlefield tour Rotterdam	119

45.	Vereniging voor Veteranen en Postactieven van het Regiment Verbindingstroepen	120
46.	Vlaggen	121
	Onderdeelsvlaggen	121
	Onderdeelsrichtvlag (fanion)	121
	Uitzendvlag.....	122
47.	Emblemen	124
	Mouwemblemen	124
	Borstzakemblemen	128
	Vaardigheidsemblemen	130
	Halsdoeken	134
48.	Verbindingsdienst koor	135
49.	Eenheden	136
	Operationele eenheden.....	136
	EOV eenheden.....	148
	Opleidingseenheden	152
	Territoriale eenheden	159
	Onderhoudseenheden	164
	KNIL eenheden.....	166
	TRIS eenheden.....	171
50.	Bronnen	172
	Lijst met afbeeldingen	173

1. Wat is Traditie?

Algemeen

Binnen defensie, en niet alleen daar, wordt veel waarde gehecht aan traditie. Maar wat is traditie nu eigenlijk? Soms hoor je wel eens "als je iets al jaren doet, maar je weet niet meer waarom, dan is dat traditie" of "als je iets de eerste keer doet, is het een *pilot*; de tweede keer is het traditie".

Het woord traditie komt van het Latijnse *trādere*, wat overgeven, overleveren of doorgeven betekent. Het is meestal een gebruik of gewoonte, die van de ene generatie op de andere wordt doorgegeven. Volgens van Dale is traditie een oude gewoonte van een (grote) groep mensen. Volgens de sociologie: Traditie zijn cultuurelementen uit de 'sociale erfenis' voor zover die in sterke mate omgeven zijn door de overtuiging dat het daarbij gaat om iets dat uitermate waardevol is en daarom ook ongeschonden aan het nageslacht dient te worden doorgegeven.

Traditie en gewoonte liggen dicht bij elkaar. Maar traditie heeft een belangrijker lading. Het is gebaseerd op historisch besef; op iets wat in het verleden is gebeurd of is ingesteld en waar we belang aan hechten. Zo veel belang dat we het doorgeven aan volgende generaties en dat er een gevoel van herkenning en saamhorigheid door ontstaat: een *esprit de corps*.

Tradities zijn niet vast: er komen nieuwe bij en er verdwijnen oude. Voorbeeld van een nieuwe traditie: Valentijnsdag was enkele tientallen jaren geleden nog volkomen onbekend in Nederland en is vanuit de Verenigde Staten over gekomen. Voorbeeld van een traditie die aan het verdwijnen is: klederdracht.

Traditiehandhaving is een zaak van alle regimentsleden. 'Verticaal' van commandanten tot ondergeschikten en van ouderen tot jongeren; 'horizontaal' van collega tot collega. De Regimentscommandant, de Wapenoudste, de Stichting Regiment Verbindingstroepen en de diverse instanties daarin vertegenwoordigd (Historische Collectie, VOV, VOOV, VVPRV, VMTKV) hebben mogelijkheden om de traditiehandhaving te bevorderen en dienen daar optimaal gebruik van te maken.

Traditiehandhaving en -bevordering starten bij de basis. Als in de opleiding daaraan onvoldoende aandacht wordt besteed, gaat een belangrijke mogelijkheid om het doel te bereiken verloren. Traditiehandhaving en -bevordering moet iets zijn van alle dag en niet iets waaraan alleen aandacht wordt besteed bij speciale gelegenheden.

Soorten traditie

Er zijn diverse soorten tradities, zoals:

- doorgeven van bepaald cultureel erfgoed, kennis en praktijk;
- feesten voor goden of godinnen, voor doden of levenden;
- sporten in een bepaald gebied;
- herdenkingen van belangrijke mensen uit de geschiedenis;
- het zingen van liederen bij speciale gelegenheden;
- het overleveren van de leermeester op de leerling van bepaalde kenmerken in een kunststijl.

Een aantal van deze soorten, vinden we ook terug bij ons regiment. Dat kan zijn bij het regiment als geheel, maar ook bij bepaalde onderdelen van het regiment. Een paar voorbeelden zijn het vieren van de verjaardag van de Verbindingsdienst met daarbij het zingen van het verbindingslied of de herdenking van de gevallen van de Verbindingsdienst.

2. Wat is een Regiment?

Een regiment is een militaire eenheid die verschillende betekenissen kan hebben. Regimenten ontstonden midden 17e eeuw met de opkomst van vaste beroepslegers in plaats van legers van losse huurlingen. Het oudst bekende regiment van de landmacht is het regiment veldartillerie met een oprichtingsdatum van 11 januari 1677.

Het regiment bestaat van oudsher uit eenheden van dezelfde aard, bijvoorbeeld infanterie of cavalerie, met enkele ondersteunende eenheden.

Tot de 19^e eeuw was een regiment ook de hoogste formatie die er was. Het regiment bestond meestal uit compagnieën. Slechts enkele regimenten infanterie bestonden uit bataljons. Een regiment stond onder leiding van een kolonel, maar wanneer deze werd bevorderd tot generaal, dan bleef hij commandant van het regiment. Pas vanaf 1795 werd het niveau van brigade en divisie ingevoerd.

In Nederland is met de oprichting van de Koninklijke Landmacht op 9 januari 1814 in eerste instantie voorbijgegaan aan de naam regiment. Gelijkvormige eenheden werden tot in de jaren 40 van de 19e eeuw aangeduid met afdelingen. Dit werd later alsnog gewijzigd in de naam regiment, behalve bij de artillerie. Daar bleef de naam afdeling in gebruik voor een eenheid vergelijkbaar met een bataljon. In groter verband zijn die georganiseerd in een korps, zoals het Korps Veldartillerie, het Korps Rijdende Artillerie en het Korps Luchtdoelartillerie.

Na de Tweede Wereldoorlog werden de regimenten (her)opgericht als opleidingseenheden. Vervolgens was er een periode van ongeveer 10 jaar waarin de organisatie van de landmacht veel veranderde. De regimenten wisselden een paar keer van reguliere opleidingseenheid, naar administratieve organisatie en terug. Dat bleef zo tot midden jaren '50 toen de opleiding blijvend een verantwoordelijkheid werd van de depots en het regiment een kleine taak kreeg op het gebied van personele mobilisatievoorbereiding. Tegenwoordig is een regiment niet zozeer een organieke eenheid maar meer een administratieve organisatie die de tradities van een eenheid bewaart.

Figuur 1 Korpsonderscheidingsteken

Een wapen of dienstvak kan bestaan uit één of meer regimenten of korpsen. Het Wapen der Infanterie bijvoorbeeld heeft wel zeven regimenten en twee korpsen; het Wapen der Cavalerie heeft vier regimenten; het Wapen der Artillerie heeft drie korpsen; het Dienstvak van de Logistiek heeft drie regimenten en een korps. Maar op dit moment heeft het Wapen der Genie alleen het Regiment Genietroepen en het Wapen van de Verbindingsdienst alleen het Regiment Verbindingstroepen.

Tegenwoordig worden het Wapen van de Verbindingsdienst en het Regiment Verbindingstroepen vaak gezien als synoniemen, maar vanuit de historie gezien is dit niet correct. Toen het Wapen van de Verbindingsdienst als zelfstandig wapen werd opgericht, was het Regiment Verbindingstroepen een van de onderdelen die daaronder kwamen te vallen. En in het Koninklijke Besluit van 5 mei 1953, nummer 54, staat dat de Koninklijke landmacht aan opleidingseenheden onder andere omvat:

“Van het Wapen van de Verbindingsdienst:

- Het 1^e Regiment Verbindingstroepen
- Het 2^e Regiment Verbindingstroepen
- De school Verbindingsdienst, onder meer bevattende de school voor reserveofficieren van de verbindingdienst.”

Per Koninklijk Besluit ¹ is met ingang van 1 juli 2016 het volgende bepaald: “De regimenten en korpsen zijn traditionele verbanden; aan de door deze verbanden gedragen traditie hebben alle tot het betrokken regiment of korps behorende eenheden deel, zowel bataljons en afdelingen als eenheden van lager niveau, ongeacht het bevelressort waartoe deze eenheden behoren.”

¹ Koninklijk Besluit van 2 juni 2016, nummer 258

3. Ontstaansgeschiedenis

Bij Koninklijk Besluit van 18 april 1946, nummer 154, is bepaald dat per 15 april 1946 een aantal vredesonderdelen van de Koninklijke Landmacht opnieuw werden geformeerd en een aantal onderdelen werden opgericht, waaronder het 1e Regiment Verbindingstroepen. Vervolgens werd bij Koninklijk Besluit van 1 februari 1947, nummer 70, bepaald dat de traditie van het 2e Regiment Genietroepen (Verbindingstroepen) overging op het 1e Regiment Verbindingstroepen. Voor de ontstaansgeschiedenis van het Regiment Verbindingstroepen moeten we dus terug in de historie van de genie.

Nadat ons land in 1813 de onafhankelijkheid terugkreeg en op 9 januari 1814 de Staande Armee werd opgericht, werd in 1814 ook het Bataillon Pontonniers, Sappeurs en Mineurs opgericht, aanvankelijk bestaande uit drie compagnieën, een van elke 'bloedgroep'. Pontonniers waren bruggenbouwers met behulp van drijvende pontons. Mineurs komt van "mineren", het ondergraven en met springmiddelen vernietigen, en sappeurs komt van "sapperen", het maken van loopgraven en veldversterkingen. Een paar jaar later kwamen daar nog een compagnie Sappeurs en een compagnie Mineurs bij. In 1821 gingen de pontonniers over naar de artillerie. In 1828 volgde een uitbreiding en het Korps Mineurs en Sappeurs werd gevormd, dat zou gaan bestaan uit 3 bataljons van elk 4 compagnieën. Vanwege de Belgische Opstand (25 augustus 1830 – 12 augustus 1831) en de strijd daarna tegen de Fransen (18 november 1832 – 23 december 1832), die de Belgen te hulp waren gekomen, werden er maar twee bataljons gevormd. Na die oorlog werd het Korps weer teruggebracht tot een Bataljon Mineurs en Sappeurs.

Eind jaren 30 van de 19^e eeuw was Samuel Morse aan het experimenteren met een elektrische telegraaf. Door gebrek aan fondsen duurde het tot 27 mei 1844 voordat het eerste bericht tussen Washington en Baltimore werd verzonden. In Nederland zou op 1 december 1852 de Rijkstelegraaf in werking treden.

In de Militaire Spectator uit 1855 ² staat een artikel over proeven die men in Zwitserland had genomen met een militaire telegraaf:

"Onlangs heeft men in Zwitserland proeven genomen met een zoogenoemden militairen telegraaf, door den werktuigkundige HIPP ³ uit Reutlingen uitgevonden, waaromtrent door de dagbladen onder anderen het volgende wordt medegedeeld: De militaire telegraaf van HIPP is eene schrijftelegraaf van nieuwe constructie. De geheele toestel met al de batterijen, of de inrigting welke deze vervangt (want dit is nog een geheim van den uitvinder), bevindt zich in een kistje van 9^{1/2} duim lang, 4^{1/2} hoog en 5 breed, en weegt in zijn geheel 5 à 6 Ned. p."

Het artikel besluit met:

"Bij den tegenwoordigen stand der electriche telegrafie kan het vraagstuk, om eene voor militaire doeleinden geschikte telegraaf uit te vinden, kwalijk meer onder de moeilijkelijk op te lossen vraagstukken gerekend worden."

² Bladzijde 47

³ Matthäus Hipp (* 25 oktober 1813 in Blaubeuren - † 3 mei 1893 in Fluntern) was een Duitse klokkenmaker en uitvinder, die sinds 1852 in Zwitserland leefde. Hij was o.a. *Leiter der nationalen Telegraphenwerkstatt und Technischen Direktor der Telegraphenverwaltung* voor de Zwitserse regering.

In 1866 maakte het Bataljon Mineurs en Sappeurs een begin met instructie op het gebied telegrafie, die toen al in gebruik was bij de spoorwegen en bij de Rijkstelegraaf. In 1968 werd het "Reglement voor de school bij het Bataillon Mineurs en Sappeurs" herzien en vastgesteld ⁴. Daarin stond dat de school was bestemd o.a. tot opleiding van militaire telegrafisten en tot vorming van 'veldphotografen'. Daartoe werd onderwezen in:

"1^e De eerste gronden van electriciteit en magnetismus, en de toepassing op de telegrafie.

"2^e De inrigting en de behandeling van de gebruikelijke telegrafische toestellen, en het verhelpen van kleine gebreken daaraan."

"3^e Het lezen van telegrafisch schrift en het seinen van berigten, en"

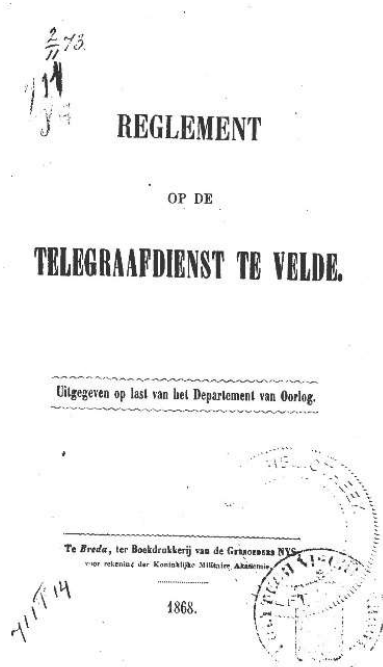
"4^e Het stellen en afbreken van telegraaflijnen."

Het oudst bekende voorschrift van de verbindingdienst stamt ook uit 1868, namelijk het "Reglement op de telegraafdienst te velde" van het Departement van Oorlog, geschreven door de toenmalig Eerste-luitenant W.M. Westerman, opgeleid op de KMA bij de genie van 1857 tot 1860.

De voorbereidingen voor de oprichting waren begonnen met een ministeriële aanschrijving van 28 december 1868, nummer 7P, waarin staat dat een van de compagnieën van het Bataljon Mineurs en Sappeurs een instructiecompagnie moet zijn, waar werden geplaatst "onder andere zij die in de telegrafie, de kennis der electriciteit enz. moeten worden onderwezen."

In die tijd bestond het Bataljon Mineurs en Sappeurs uit 5 compagnieën, waarvan er drie gelegerd waren te Nijmegen (de 1^e, 3^e en 5^e), een te Venlo (de 4^e) en een te Maastricht (de 2^e). In 1869 werd het bataljon verenigd in Nijmegen en op 1 mei 1873 verplaatste het bataljon (te voet!) naar de toenmalige Willemskazerne in Utrecht.

In 1870 waren er ongeveer 20 telegrafisten in de rang van korporaal en sergeant. Dat was in de periode dat er gemobiliseerd werd vanwege de Frans-Pruisische oorlog (19 juli 1870 – 10 mei 1871). Zij waren bestemd voor de vestingtelegrafie; de bediening van telegraaftoestellen in forten en vestingen die verbonden waren met het rijkstelegrafienet.

Figuur 2 Reglement op de Telegraafdienst te velde uit 1868

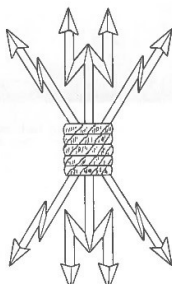
⁴ Beschikking van de Minister van Oorlog van 26 september 1868, nummer 58 P

In september 1871 stuurde de Minister van Oorlog zijn verslag over de mobilisatie aan de Staten-Generaal. Een van de conclusies was, dat over meer genietroepen moest worden beschikt. Een afdeling van het Bataljon Mineurs en Sappeurs zou uitsluitend voor de spoorweg- en telegraafdienst moeten worden bestemd. Op 14 februari 1874 stuurde de Minister van Oorlog een brief ⁵ aan de Koning met als onderwerp "Veldtelegraphisten". Dat leidde tot het Koninklijk Besluit van 18 februari 1874, nummer 2, waarin werd bepaald dat:

1^e De miliciens bij het Bataillon Mineurs en Sappeurs, die geoefend blijken te zijn in het seinen met en het behandelen van telegraafstoestellen, kunnen, na afgeëxerceerd ⁶ te zijn, den graad en de soldij van Mineur 1^e klasse bekomen.

2^e Zij, die de sub 1 bedoelde geoefendheid bezitten, zullen onder den naam van veldtelegraphisten, eene afzonderlijke afdeling van voornoemd Bataillon vormen.

3^e De magazijnmeester bij het Bataillon Mineurs en Sappeurs kan zijn sergeant-majoor of adjudant-onderofficier."

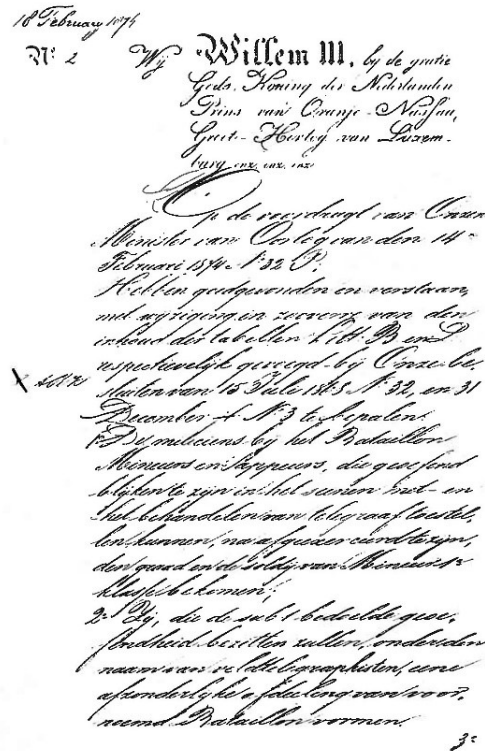
Figuur 4
Onderscheidingsteken
telegrafist

Ook werd een onderscheidingsteken ingevoerd om ze als zodanig herkenbaar te maken⁷. Dat onderscheidingsteken bestond uit 8 gebundelde bliksemstralen, "voor onderofficieren van goud en voor minderen van roode wol vervaardigd, te dragen op den linker bovenarm". Toch zou het nog duren tot 1878 voordat de telegraafstroepen als aparte eenheid zichtbaar zouden worden.

In geval van mobilisatie zouden telegraafbrigades gevormd worden. In 1877 waren er binnen het bataljon 4 brigades, elk bestaande uit 1 officier, 1 sergeant, 1 korporaal, 11 lijnwerkers, 4 telegrafisten en 6 ordonnansen. Elke brigade beschikte over 2 stationwagens, elk bespannen met 2 paarden, met een seintoestel van Siemens & Halske, bureel- en schrijfbehoeften en kleine gereedschappen. En

daarnaast over 1 of 2 kabelwagens met totaal 10 km kabeldraad.

In 1867 werd de telefoon uitgevonden en die werd al snel gebruikt in het civiele verbindingssysteem. Het leger legde de nadruk op het gebruik van telegrafie. Toch kreeg het Bataljon Mineurs en Sappeurs in december 1877 het eerste telefoontoestel. De proeven die daarmee werden gedaan, waren gunstig, waarmee de telefoondienst zijn intrede had gedaan.

Figuur 3 Koninklijk Besluit van 18 februari 1874

⁵ Brief Minister van Oorlog van 14 februari 1874, nummer 32 P

⁶ Afexerceren betekent zoveel als de rekrutenopleiding voltooien

⁷ Koninklijk Besluit van 20 maart 1874, nummer 20

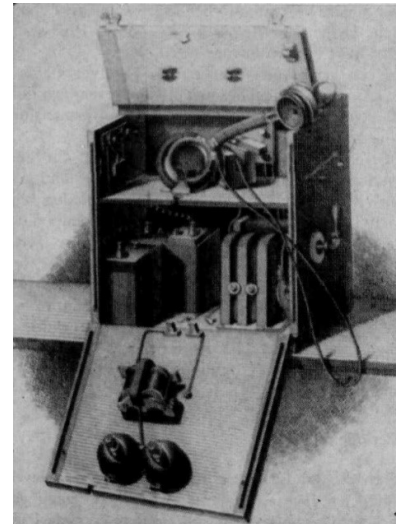
In 1878 werd voor het eerst een eenheid opgericht waarin de telegraafstroepen expliciet herkenbaar waren ⁸. Dat was binnen het Bataljon Mineurs en Sappeurs de School- en Telegraafcompagnie (de 6e Compagnie), die bestond uit 176 man en onder leiding stond van Kapitein A.E. André de la Porte. De andere officier in deze compagnie was Eerste-luitenant A.A. Beekman.

Bij de legerreorganisatie van 1881 werd de naam 'Bataljon Mineurs en Sappeurs' gewijzigd in 'Korps Genietroepen' ⁹. In dat Korps Genietroepen zaten veld- en vestingpioniers, spoorwegtroepen en telegraafstroepen. Het korps bestond uit 8 compagnieën en de telegrafisten werden ingedeeld in de 7e Spoorweg- en Telegraafcompagnie, onder commando van Kapitein P.C.W. Mossel. De andere compagnieën waren 3 Veldcompagnieën, 3 Vestingcompagnieën en een School- en Depotcompagnie. In oorlogstijd zouden 4 telegraafafdelingen worden gevormd: één voor het Hoofdkwartier van het Veldleger en één voor elk van de divisiestaven.

De opleiding tot milicien vestingtelegrafist werd geregeld per Koninklijk Besluit in 1884 ¹⁰. Voor die opleiding kwamen in aanmerking de als milicien bij het Korps ingedeelde telegraafbeambten. Zodra ze slaagden voor de opleiding kregen ze het onderscheidingsteken voor telegrafist en een soldijverhoging. De vestingtelegrafisten werden tewerkgesteld in een van de volgende locaties:

- de Nieuwe Hollandsche Waterlinie;
- de Stelling van de monden van de Maas en van het Haringvliet;
- de Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak;
- de Stelling van Den Helder;
- de Stelling van Amsterdam;
- de Werken van Neuzen (tegenwoordig Terneuzen) en Ellewoutsdijk;
- de Forten Pannerden en Westervoort.

In 1888 werd vanwege uitbreiding van het Korps Genietroepen de nummering gewijzigd in 8^e Spoorweg- en Telegraafcompagnie ¹¹ en in 1890 kreeg de Spoorweg- en Telegraafcompagnie zelf ook uitbreiding ¹² met 1 sergeant-majoor, 5 sergeanten, 5 korporaaals en 4 soldaten-vrijwilligers.

Figuur 5 Veldtelefoon 1890

⁸ Koninklijk Besluit van 9 maart 1878, nummer 14

⁹ Koninklijk Besluit van 14 februari 1881, nummer 10

¹⁰ Koninklijk Besluit van 29 februari 1884, nummer 13

¹¹ Koninklijk Besluit van 11 februari 1888, nummer 13

¹² Koninklijk Besluit van 3 maart 1890, nummer 24

De eerste categorie reserve-personeel werd in het leven geroepen in 1891¹³. Dat was de opzichter bij de vestingtelegraafdienst – in tijd van oorlog - in de rang van adjudant en met het onderscheidingsteken voor telegrafist. Daarvan mochten er maximaal 20 aanwezig zijn. Deze categorie droeg een cursieve hoofdletter R boven het onderscheidingsteken; voor onderofficieren in goud geborduurd, voor minderen in rode wol. In 1896 werd het reserve-personeel uitgebreid met reserve-vestingtelegrafisten¹⁴; 12 sergeanten, 20 korporaaals en 160 (adspirant) vestingtelegrafisten.

Figuur 6 Reserve vestingtelegrafist

In 1894 werd de oorlogsorganisatie van de 4 telegraafafdelingen van het veldleger uitgebreid naar in totaal 4 luitenants, 9 sergeanten, 13 korporaaals, 88 geniesoldaten, 8 stationwagens, 8 kabelwagens en 5 kabelkarren.

Reorganisaties waren ook in de 19^e eeuw al aan de orde van de dag, want in 1896 werd de Spoorweg- en Telegraafcompagnie gesplitst in twee afzonderlijke compagnieën¹⁵. De Telegraafcompagnie werd toen de 9^e compagnie van de inmiddels 10 compagnieën van het Korps Genietroepen, onder leiding van Kapitein J.A. Nebbens Sterling. De sterkte van de compagnie was 1 kapitein, 3 luitenants, 2 sergeanten-majoor, 13 sergeanten, 1 fourier, 13 korporaaals, 2 tamboers, 32 vrijwillige soldaten en 175 dienstplichtige soldaten (totaal 238 man). De oorlogsorganisatie van die compagnie bestond uit de Staf van de Militaire Telegraafdienst, 4 telegraafafdelingen, personeel voor de Vestingtelegraafdienst en personeel voor de Kustbewaking.

Het belang van de militaire telegrafie groeide nog steeds, want in 1899 werd de Telegraafcompagnie uitgebreid met een adjudant-onderofficier ("opzichter van den militairen telegraafdienst"), een sergeant-majoor (adjunct-opzichter), een sergeant-majoor instructeur en 11 vrijwillig dienende geniesoldaten¹⁶.

In dat jaar werd ook een onderscheidingsteken voor vaste lijnwerkers ingesteld¹⁷, bestaande uit de bundel bliksemstralen als voor telegrafisten, maar dan in zilver voor de onderofficieren en in lichtgroene wol voor korporaaals en soldaten. Dit onderscheidingsteken in zilver en groen kwam te vervallen in 1923 toen het boekwerk "Uniformen" werd vastgesteld¹⁸.

Ook in de 20^e eeuw gingen de reorganisaties door. In januari 1903 was er een staking bij het personeel van de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij, waardoor een groot deel van het treinverkeer meerdere dagen stil kwam te liggen. Daardoor kwam bij de regering de wens om in geval van staking personeel van de genie in te kunnen zetten. Dat resulteerde in een reorganisatie, waarbij het in 1881 opgerichte Korps Genietroepen tot een einde kwam en het Regiment Genietroepen werd opgericht per 1 oktober 1903¹⁹, dat zou gaan bestaan uit:

- een Staf;
- een Bataljon Pioniers, bestaande uit een staf en 4 compagnieën;

¹³ Koninklijk Besluit van 11 mei 1891, nummer 45

¹⁴ Koninklijk Besluit van 23 november 1896, nummer 83

¹⁵ Koninklijk Besluit van 17 juni 1896, nummer 52

¹⁶ Koninklijk Besluit van 20 februari 1899, nummer 82

¹⁷ Koninklijk Besluit van 9 december 1899, nummer 18

¹⁸ Koninklijk Besluit van 11 September 1923, No. 91, en Beschikking van de Minister van Oorlog van 22 september 1923, 6^e Afdeling, nummer 264

¹⁹ Koninklijk Besluit van 2 september 1903, nummer 147

- een Bataljon Technische Troepen, bestaande uit een staf, een Telegraaf Afdeling met 2 compagnieën en een Spoorweg Afdeling met 2 compagnieën;
- een School- en Depotcompagnie.

Vanwege de voorgenomen oprichting van een vierde divisie werd het aantal telegraafafdelingen uitgebreid van 4 naar 5, maar ook de sterkte van de vestingtelegraafdienst werd vergroot.

De commandant van het Bataljon Technische Troepen zou in oorlogstijd ook Chef van de Militaire Telegraafdienst worden. De 2^e Telegraafcompagnie van de Telegraaf Afdeling werd 1 maart 1904 opgericht met als commandant de Kapitein P.J.P. van der Steur. Amper een jaar na de oprichting zou de organisatie van het Bataljon Technische Troepen alweer worden gewijzigd²⁰ en werd het aantal miliciens bij de telegraafcompagnieën teruggebracht van 1566 tot 1246.

In 1899 waren in Engeland en Frankrijk proeven genomen met "*Marconi's draadloze telegraaf*". Daar waar in diverse landen, waaronder de Verenigde Staten, Engeland, Frankrijk en Duitsland, al een paar jaar draadloze telegrafie werd gebruikt in het leger, liet dat in Nederland nog even op zich wachten. De Marine begon in 1903 met proefnemingen en in 1905 werd bij de Genie een proeftoestel systeem Telefunken aangeschaft. In 1906 werden enkele 'draadloze karrestations' aangekocht en in 1907 enkele draagbare radiostations. Dat was het begin van de radiotelegrafie. De opleiding van radiotelegrafisten vond aanvankelijk plaats bij Radio Scheveningen. In de begroting voor 1907 stond in de XVIIde Afdeeling, artikel 138, het volgende:

"Het nut der draadloze telegraphie voor militaire doeleinden mag van algemeene bekendheid geacht worden. In nagenoeg alle legers is men dan ook overgegaan tot het aanschaffen van het materieel, dat voor dit nieuwe gemeenschapsmiddel vereischt wordt. De ondergeteekende acht het, mede op grond van eene gehouden beproeving, noodig, over een verplaatsbaar station voor draadloze telegraphie te kunnen beschikken. Mitsdien is voor dat doel een bedrag van f 10800 uitgetrokken onder d van dit artikel."

Optisch seinen werd bij de Genie al beoefend sinds ongeveer 1873, destijds uitgevonden door Kapitein J.H. Kromhout, naar wie de Kromhoutkazerne te Utrecht is vernoemd. In 1905 maakte de Kapitein O. Bueno de Mesquita een studiereis naar Engeland om het "optisch-seinwezen" te bestuderen. Hieruit vloeide voort dat in 1907 een aantal van 24 optische seiners (lamp- en vlagseinen) werden opgenomen in de oorlogsorganisatie van de Telegraafafdelingen. Dat was de officiële erkenning van het optisch seinen. Later (vermoedelijk 1922) zouden optisch seiners ook een onderscheidingsteken krijgen, namelijk twee gekruiste vlaggen in goud voor onderofficieren en in rood voor korporaals en manschappen, te dragen op de linker bovenarm.

Figuur 7 Optisch seiner

De regelingen voor het reserve-personeel uit 1891 en 1896 werden vervangen in 1908²¹. Het reserve-personeel van de Militaire Telegraafdienst zou gaan bestaan uit reserve-telegraafpersoneel (soldaten, korporaals, sergeanten en vaandrags), reserve-lijnwerkers (sergeanten en vaandrags) en een beperkt aantal reserve-tweede-luitenants.

²⁰ Koninklijk Besluit van 14 juli 1904, nummer 11

²¹ Koninklijk Besluit van 2 april 1908, nummers 16 en 17

In 1910 werd een kapitein toegevoegd aan de commandant van het Bataljon Technische Troepen ten behoeve van de telegraafdienst en een luitenant belast met de dienst bij het materieel van de telegraafafdeling.

In 1913 onderging het leger een algehele reorganisatie volgens het stelsel Colijn ²². Daarbij werd onder andere het brigadeverband ingevoerd bij de Infanterie. Daarbij werd ook de Telegraaf Afdeling gewijzigd. De 1^e Compagnie werd een Veldtelegraafcompagnie, bestaande uit 120 man, en de 2^e Compagnie werd een Vestingtelegraafcompagnie, bestaande uit 73 man. Op 2 september van dat jaar betrok het Regiment Genietroepen de nieuwgebouwde Kromhoutkazerne te Utrecht.

In die periode groeide de behoefte aan telefoonverbindingen meer dan voorheen. Op 13 februari 1913 machtigde de Minister van Waterstaat de Minister van Oorlog *“tot de aanleg en het gebruik van niet voor het openbaar verkeer bestemde telegrafien en telefonen ten behoeve van de onder zijn Departement ressorterende takken van Staatsdienst”*. De telegraafafdelingen werden voorzien van telefoonmaterieel en het accent kwam op de telefoonverbindingen te liggen. Dit blijkt onder andere uit de samenstelling van de Telegraafafdeling van het Hoofdkwartier van het Veldleger in 1918. Deze bestond uit: Staf, 2 telefoonsecties, 1 telegraafsectie, 1 optische sectie en 1 lijnsectie.

Toen het Nederlandse leger mobiliseerde onder dreiging van de 1^e Wereldoorlog, hield op 1 augustus 1914 het Regiment Genietroepen op te bestaan. De meeste eenheden werden ingedeeld bij staven en hogere eenheden. De volgende oorlogsonderdelen werden gevormd:

- Telegraafafdeling van het Veldleger;
- Telegraafafdelingen van de 1^e t/m de 4^e Divisie;
- Telegraafafdeling van de Cavaleriebrigade;
- Vestingtelegraafdienst;
- 5^e Compagnie Landweer Genietroepen.

Alleen het Depot Genietroepen bleef in Utrecht bestaan met het overblijvend personeel.

In 1915 werden de eerste 3 “autostations voor draadloze telegrafie” aangeschaft; een voor het Algemeen Hoofdkwartier, een voor het Hoofdkwartier Veldleger te Oosterhout en een voor het Stafkwartier van de IIe Divisie te Arnhem.

Bij een reorganisatie in 1917 werd een Verlichtings- en Radiotelegrafiecompagnie toegevoegd. De benamingen Bataljon Pioniers en Bataljon Technische Troepen kwamen te vervallen en zij werden respectievelijk I^e en IIe Bataljon genoemd. Dat IIe Bataljon bestond uit:

- een Staf;
- een Veldtelegraafcompagnie;
- een Vestingtelegraafcompagnie;
- een Verlichtings- en Radiotelegraafcompagnie.

Anderhalf jaar later werd een 4^e telegraafcompagnie toegevoegd.

Op 2 januari 1919 werden de 1^e en 2^e Telegraafcompagnie weer opgericht en een dag later het Regiment Genietroepen.

²² Koninklijk Besluit van 28 maart 1913, nummer 38

Per 4 februari 1922 werd de Algemene Dienstplichtwet 1922 ingevoerd en kwamen de Militiewet, de Landweeerwet en de Landstormwet te vervallen. Mede als gevolg daarvan onderging het leger een algehele reorganisatie, de legerreorganisatie – van Dijk. Het Wapen der Genie ging bestaan uit de Staf van het wapen en het Regiment Genietroepen. Ook het Regiment Genietroepen werd behoorlijk gereorganiseerd ²³ en bestond toen uit een staf, het I^e Bataljon (pioniers), het IIe Bataljon (telegraafstroepen) te Utrecht en het IIIe Bataljon (verlichtingstroepen). Elk bataljon bestond uit een staf en 2 Schoolcompagnieën. Het I^e Bataljon had daarnaast nog een peloton Spoorwegstroepen. De pioniers werden sterk ingekrompen, de telegraafstroepen bleven nagenoeg gelijk en de verlichtingstroepen werden aanzienlijk uitgebreid. Commandant van het IIe Bataljon (telegraafstroepen) was toen de Majoor J.C. Cramwinckel, die op 1 mei 1926 bevorderd werd tot luitenant-kolonel.

Een van de eerste vermeldingen in Nederland van het woord verbindingstroepen in plaats van telegraafstroepen dateert uit begin 1922. Op 20 januari 1922 hield de 'Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap' een vergadering, waarbij de kapitein van de Generale Staf Jhr. J.Th. Alting von Geusau – destijds leraar aan de Hogere Krijgsschool - een voordracht hield over 'De verbindingdienst op het gevechtveld'. Een van de onderwerpen was 'Organisatie en opleiding der verbindingstroepen'. In datzelfde jaar zou de Kapitein der Genie H.J.H. van Tarel in de Militaire Spectator van 1922 hier een artikel over schrijven getiteld "Organisatie en opleiding der verbindingstroepen". In bijvoorbeeld Engeland en Duitsland werd deze term al jaren eerder gebruikt. Toch zou het nog duren tot 3 oktober 1927 voordat in Nederland de naam telegraafstroepen werd gewijzigd in verbindingstroepen in het boekwerk "Vredes-organisatiën 1927" ²⁴.

²³ Koninklijk Besluit van 6 mei 1922, nummer 45

²⁴ Beschikking van de Minister van Oorlog van 13 september 1927, IIe Afdeling, nummer 3

Op 1 januari 1933 werd de Rijkspostduivendienst te 's-Gravenhage opgeheven. Die dienst had tot die tijd een vast postduivenstation te Den Haag en verplaatsbare postduivenstations bij de Verbindingsafdelingen van de divisies en de Lichte Brigade (later Lichte Divisie). "De werkzaamheden verbandhoudende met de voorbereidingen van postduivenverbindingen in oorlogstijd en bij vredesoefeningen worden met ingang van genoemden datum opgedragen aan den Commandant van het IIe Bataljon van het Regiment Genietroepen (verbindingstroepen) met wien in voorkomend geval desgewenscht overleg kan worden gepleegd met betrekking tot het gebruik van burgerpostduiven bij oefeningen." In de organieke sterkte van de eenheden werd de postduivenverzorger geschrapt. Alleen op het Algemeen Hoofdkwartier bleef een Sectie Postduivenverzorgers, bestaande uit een adjudant en twaalf soldaten. In maart 1940 werd de Rijkspostduivendienst nieuw leven ingeblazen, waarschijnlijk vanwege de oorlogsdreiging. Op 24 juni 1940 bepaalde A. Seyss-Inquart²⁵ dat alle postduiven geregistreerd moesten worden en kwam er een verbod om duiven vrij te laten vliegen. In 1942 moesten op bevel van de Duitsers alle postduiven worden geslacht. Kennelijk is het na de oorlog toch weer opgepakt, want in een artikel over het 50-jarig bestaan van de Rotterdamse Postduivenbond in 'Het vrije volk' van 6 november 1950, staat dat o.a. aanwezig was "overste Makkink van de Verbindingsdienst, onder welke de militaire postduivendienst ressorteert".

Figuur 9 Postduivenverzorger

Figuur 8 Postduivendienst

Sinds de reorganisatie in 1922 waren de drie bataljons bij de Genie elk groter dan de regimenten bij de andere wapens. Daarom werd per 1 oktober 1938 de Brigade Genietroepen opgericht op basis van het document "Vredesorganisatiën 1939"²⁶. De drie bataljons heetten vanaf toen regimenten en de Verbindingsstroepen waren opgenomen als het 2^e Regiment Genietroepen, bestaande uit een Regimentsstaf, met daarin het mobilisatiebureau, en 3 schoolcompagnieën. Het 1^e Regiment waren de Pioniers en Spoorwegtroepen en het 3^e Regiment waren de Verlichtingstroepen. In 1939 liep de reorganisatie en werd er druk gebouwd op de Kromhoutkazerne in Utrecht. De Pioniers (met de spoorwegtroepen) zouden naar Soesterberg gaan op de Dumoulinkazerne; de Verbindingsstroepen en Verlichtingstroepen naar Utrecht.

De Commandant van de Brigade Genietroepen was verantwoordelijk voor de aanmaak en aanschaf van verbindingsmaterieel. Aanvragen voor het aanbrengen c.q. verbeteren van optische, telefonische en telegrafische communicatie moesten bij hem worden ingediend door tussenkomst van de Inspecteur der Genie.²⁷

²⁵ In de oorlog *Reichskommissar für die besetzten Niederländischen Gebiete*

²⁶ Beschikking Minister van Defensie, IIe Afdeling B, nummer 92

²⁷ Ministeriële Beschikking van 2 maart 1936, Litt. X³⁸

Bij de algehele mobilisatie op 28 augustus 1939 werden de opleidingen verzorgd door depots. De Brigade Genietroepen viel uiteen, omdat het gros van het personeel werd verdeeld over de operationele eenheden. Het overige personeel formeerde het Depot Genietroepen, waarvan de Staf, het IIe Bataljon (Verbindingstroepen), het IIIe Bataljon (Verlichtingstroepen) en IVe Bataljon (Spoorwegtroepen) naar Rotterdam werd verplaatst en het I^e Bataljon (Pioniers) naar Schoonhoven. De operationele delen van de verbindingstroepen werden ingezet bij de volgende oorlogsonderdelen:

- Verbindingsafdeling van;
 - het Algemeen Hoofdkwartier (staf, telefoonsectie en radiosectie);
 - het Veldleger (staf, 1^e peloton met een telegraaf-, telefoon-, radio- en optische sectie, 2^e peloton met 4 lijnsecties);
 - het 1e t/m 4e Legerkorps (elk met een staf, 1^e peloton met een telefoon-, radio- en optische sectie, 2^e peloton met 3 lijnsecties);
 - de Lichte Brigade (later Divisie) (staf, 1^e peloton met een telefoon-, radio- en optische sectie, 2^e peloton met 2 lijnsecties);
 - de Peeldivisie (staf, 1^e peloton met een telefoon-, radio- en optische sectie, 2^e peloton met 3 lijnsecties);
 - de Brigades A, B en G (elk met een staf, telefoonsectie, radiosectie en optische seinsectie);
 - de Vesting Holland;
 - het Westfront van de Vesting Holland;
 - het Zuidfront van de Vesting Holland;
 - de Groep Kil van het Zuidfront van de Vesting Holland;
 - de Groep Spui van het Zuidfront van de Vesting Holland;
 - het Oostfront van de Vesting Holland;
 - de Groep Naarden van het Oostfront van de Vesting Holland;
 - de Groep Nieuwersluis van het Oostfront van de Vesting Holland;
 - de Groep Utrecht van het Oostfront van de Vesting Holland;
 - de Groep Merwede van het Oostfront van de Vesting Holland;
 - de Groep Lek van het Oostfront van de Vesting Holland;
 - de Territoriaal Bevelhebber Friesland;
 - de Territoriaal Bevelhebber Zuid-Limburg;
 - het Commando Zeeland;
- 2^e Bataljon (Verbindingstroepen) van het Depot Genietroepen, dat gelegerd was in Rotterdam.

De Kolonel P.W. Scharroo was de commandant van het Depot Genietroepen en tevens kantonnementscommandant Rotterdam. Het 2^e Bataljon (Verbindingstroepen) telde 25 officieren, 142 onderofficieren en 568 manschappen. Dit bataljon stond onder leiding van reserve-Kapitein T. Beek. Bij die laatste groep hoorden 210 rekruten die net op 6 mei 1940 waren opgekomen. Aan het optreden van dit 2^e Bataljon van 10 tot 14 mei 1940 bij de Maasbruggen in Rotterdam hebben we ons eerste vaandelopschrift te danken en de leeuw, die we in langdurige bruikleen hebben van de gemeente Rotterdam als centraal deel van ons monument. Na de capitulatie op 15 mei 1940 werden alle eenheden ontbonden.

Na de 2^e Wereldoorlog maakten de Verbindingstroepen nog steeds deel uit van de Genie, al was de Verbindingsdienst een eigen weg ingeslagen door de snelle ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie. Door vijf jaren oorlog misten de verbindelaren van toen kennis en ervaring in de militaire telecommunicatie. Daarom werden cursussen gevolgd bij de Engelse Verbindingsdienst, zoals 150 *Royal Signals OCTU (Officer Cadet Training Unit)* in Catterick Camp en bij *3rd Operator Training Battalion* te Whitby, beide in North Yorkshire.

Vanaf 20 september 1944 werd het 2^e Regiment Genietroepen (Verbindingstroepen) in onderdelen heropgericht. In september 1945 werd het Depot Genietroepen weer opgericht in Gorinchem. Op 1 oktober 1945 werd op de Alexanderkazerne in Den Haag de School Verbindingstroepen opgericht, initieel gericht op opleidingen voor de troepen in Nederlands-Indië, met name de soldaten. De onderofficieren en officieren werden nog steeds opgeleid in Engeland. Materieel voor de opleiding kwam uit Engelse en Canadese voorraden. In september 1945 waren in de School Verbindingstroepen in oprichting ook opgenomen de twee "Opsporingsdetachementen Verbindingsmaterieel" destijds in Duitsland (resp. te Hamburg en Minden) en in oktober 1945 de, van het Militair Gezag afkomstige, radio-verbindingseenheid de "VHF Section". Deze "VHF Section" was in Engeland opgericht als "Royal Signals, Dutch Section" en kwam in april 1945 aan in Noord-Brabant. Deze sectie moest de verbindingen tussen Zuid- en Noord-Nederland tot stand brengen, omdat nagenoeg alle lijnverbindingen over de rivieren onbruikbaar waren geworden. Deze School Verbindingstroepen bestond naast het Regiment Verbindingstroepen te Utrecht (Hojelkazerne) en ze hadden als overkoepelend orgaan vanaf 1 januari 1947 het Directoraat Verbindingsdienst.

Per 15 april 1946 zouden een aantal vredesonderdelen van de Koninklijke Landmacht opnieuw worden geformeerd ²⁸ en een aantal onderdelen zouden worden opgericht, waaronder het 1^e Regiment Verbindingstroepen, maar bijvoorbeeld ook het 1^e Regiment Pioniers.

De zogenaamde 'korte opleidingen' (bijvoorbeeld lijnwerkers, chauffeurs en centralisten) werden overgeplaatst naar Utrecht en uitgevoerd door het 1^e Regiment Verbindingstroepen onder commando van de Majoor J.A. Busch Geertsema. De 'lange' opleidingen (bijvoorbeeld radiotelegrafist of radiomonteur) bleven bij de School Verbindingsdienst in Den Haag, die dus nevensgeschikt was aan het 1^e Regiment Verbindingstroepen. In dat jaar startte in Den Haag de opleidingen voor de officieren en onderofficieren.

Op 15 september 1946 startte de School Reserve Officieren Verbindingsdienst (SROV) als onderdeel van de School Verbindingstroepen. Voor die tijd werden reserveofficieren in Engeland opgeleid. Bij de SROV werd op 20 mei 1949 de leerlingenvereniging Pronto opgericht.

Door het intrekken van het document "Vredesorganisatiën 1939" in 1946 ²⁹ was het nodig om opnieuw vast te stellen welke datum door de weer geformeerde c.q. nieuw opgerichte onderdelen als oprichtingsdatum moest worden herdacht. Voor het 1^e Regiment Verbindingstroepen werd die datum aanvankelijk vastgesteld ³⁰ op 1 oktober 1938. Dat was de oprichtingsdatum van het 2^e Regiment Genietroepen (Verbindingstroepen).

²⁸ Koninklijk Besluit van 18 april 1946, nummer 154

²⁹ Ministeriële Beschikking van 13 december 1946, Militair Kabinet, Bureau 2, nummer 920

³⁰ Ministeriële Beschikking van 19 mei 1947, Militair Kabinet, nummer 52

Op 1 januari 1947³¹ werd het Directoraat Verbindingsdienst opgericht met als Directeur de Kolonel J.J. Marlet. Het directoraat viel rechtstreeks onder de Chef Generale Staf, destijds Luitenant-generaal Mr. H.J. Kruls. Onder de Directeur van d Verbindingsdienst vielen o.a. de scholen en onderwijsinrichtingen welke tot de verbindingsdienst behoorden. Een maand later werd bepaald^{32 33} dat de traditie van het 2^e Regiment Genietroepen (Verbindingstroepen) over ging op het 1^e Regiment Verbindingstroepen. Het vaandel van het Regiment Genietroepen zou na wijziging van het opschrift in '1^e Regiment Pioniers' ter beschikking worden gesteld van het 1^e Regiment Pioniers. Daarmee was er een herkenbaar Regiment Verbindingstroepen, maar dat regiment had geen eigen vaandel.

In 1947 werden de staven van het 1^e tot en met het 3^e Oefencentrum opgericht³⁴. Het 1^e Regiment Verbindingstroepen en de School Verbindingstroepen vielen beide onder de staf van het 1^e Oefencentrum en de commandant van het 1^e Oefencentrum had als standplaats Amersfoort. De commandant van een Oefencentrum viel rechtstreeks onder de Minister van Oorlog. De nadruk kwam te liggen op het opleiden van personeel voor de inzet in Nederlands-Indië, dat bezig was met de transformatie naar een zelfstandig Indonesië.

Eind 1947 was in de 'oorlogsbegroting 1948' bepaald dat de opleidingen vanaf de lichterding 1948 plaats zou vinden bij depots en dat de vredesregimenten zouden gaan 'sluimeren'. Bij Ministeriële beschikking³⁵ was vastgelegd dat de vredessamenstelling van de Verbindingsdienst bestond uit:

- het Depot Verbindingstroepen, bestaande uit:
 - de Staf;
 - het 1^e Instructiebataljon (Staf, Compagnie lijnwerkers en Motorordonnansen, Compagnie Chauffeurs);
 - het 2^e Instructiebataljon (Staf, 2 Compagnieën radiotelegrafisten, Compagnie Radiomonteurs);
 - het Schoolbataljon Verbindingsdienst (Staf, School voor Reserveofficieren van de Verbindingsdienst, de Kaderschool Verbindingsdienst, Schoolcompagnie Verbindingsdienst);
 - het Administratief bataljon (Staf, Materieelpark {Verbindingsmiddelenpark, Voertuigenpark, Wapenpark}, Substituentcompagnie);
- het 1^e Regiment Verbindingstroepen (sterkte slechts 2 officieren en 6 onderofficieren);
- de Sectie Verbindingsdienst van het Directoraat Verkeerswezen.

De depotcommandant was een kolonel; de regimentscommandant een luitenant-kolonel, die tevens commandant was van een van de instructiebataljons. Het 1^e Regiment Verbindingstroepen zou vooral een mobilisatie bureau zijn en als regiment kreeg het een sluimerend en ceremonieel bestaan.

³¹ Ministeriële Beschikking van 20 december 1947, Militair Kabinet, Bureau 2, nr. 936

³² Koninklijk Besluit van 1 februari 1947, nummer 70

³³ Ministeriële kennisgeving van 17 maart 1947, Chef van den Generalen Staf, Sectie G II, nummer 1001

³⁴ Ministeriële Beschikking van 4 maart 1947, Chef van den Generalen Staf, Sectie G II, Organisatie, nummer 1005

³⁵ Ministeriële Beschikking van 11 november 1947, Chef van den Generalen Staf, Sectie G II, Organisatie, nummer 1001

Ook werden er vier militaire gewesten ingesteld, waarmee de staf van de Territoriale Bevelhebber Nederland, de Bevelhebbers in de Militaire Afdelingen en de Commandanten van de Oefencentra (pas opgericht) werden opgeheven. Het Depot Verbindingstroepen en het 1^e Regiment Verbindingstroepen in Utrecht vielen toen onder het 1^e Militaire Gewest (Noord-Holland inbegrepen Vlieland, Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland), waarvan de commandant als standplaats 's-Gravenhage had.

In de Legerorder nummer 368 uit 1949 is aangegeven dat per 15 november 1948 de Sectie Verbindingsdienst werd opgenomen in het Directoraat Verbindingsdienst van het Hoofdkwartier van de Generale Staf. Voor die datum maakte het deel uit van het Hoofdkwartier van de Kwartiermeester-Generaal en was als zodanig ingedeeld bij het Directoraat Verkeerswezen. De Sectie Verbindingsdienst bestond uit een Bureau A: Legercodedienst en Berichtenveiligheidsdienst en een Bureau B: Verbindingsdienst.

Op 1 mei 1949 werd per Koninklijk Besluit het Wapen van de Verbindingsdienst als zelfstandig wapen opgericht ^{36 37 38} en het 1^e Regiment Verbindingstroepen ging hier deel van uit maken.

Bij de reorganisatie van de Generale Staf in 1949 ³⁹ werd de organisatie van de Sectie Verbindingsdienst als volgt vastgesteld: een Staf met 4 officieren en 5 onderofficieren, het Bureau Legercodedienst en Berichtenveiligheidsdienst (sterkte pro memorie), het Bureau Verbindingsdienst met 10 officieren en 34 onderofficieren en 3 korporaaals. Daarnaast waren er 17 burgermedewerkers. Dit was ook de samenstelling van de Inspectie Verbindingsdienst.

In de oorlogsbegroting van 1950 werd bepaald dat de opleiding niet meer zou geschieden in depots, maar weer in de regimenten. Met ingang van 1 juli 1950 werd de voorlopige "Vredessamenstelling 1950" van kracht zoals vastgesteld bij Koninklijk Besluit ⁴⁰. In de Vredesorganisatie 1950 zat o.a. de Verbindingsschool en het Regiment Verbindingstroepen. In datzelfde Koninklijk Besluit werd bepaald dat het 1^e Regiment Verbindingstroepen voortaan het Regiment Verbindingstroepen zou heten, dus zonder nummeraanduiding.

De Kaderschool is eind 1950 verhuisd naar de Knoopkazerne en de SROV op 15 december 1950.

³⁶ Koninklijk Besluit van 27 september 1946, nummer 27

³⁷ Ministeriële Beschikking van 25 april 1949, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 2, Nr. 1002

³⁸ Legerorder nummer 88 van 1949

³⁹ Ministeriële Beschikking van 18 juli 1949, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 1, Nr. 1003

⁴⁰ Koninklijk Besluit van 1 juli 1950, nummer 26

Vervolgens werd in 1951 besloten dat "Met het oog op de vorming der oorlogsverbanden en van een daarbij voor de troepen te velde noodzakelijke encadrerings- (tevens instructie-) ploeg, zal de reorganisatie van de vredesopzet resulteren in de vorming van enige nieuwe vredesopleidingseenheden t.w.: één regiment Cavalerie (tanks), één regiment Luchtdoelartillerie, één regiment Pioniers, één regiment Verbindingstroepen en één regiment Technische troepen." Dat resulteerde in een Koninklijk Besluit ⁴¹, waarin werd bepaald dat "op 1 oktober 1951 werd opgericht het 2e Regiment Verbindingstroepen. Het bestaande Regiment Verbindingstroepen heet vanaf dan het 1e Regiment Verbindingstroepen, dat als oprichtingsdatum zal herdenken 1 oktober 1938." 1 oktober 1938 was de oprichtingsdatum van het 2^e Regiment Genietroepen (Verbindingstroepen). Met de oprichting van het 2^e Regiment Verbindingstroepen verhuisde een deel van de opleidingen naar Ede, te weten de lijnwerkers, centralisten en telexisten. De opleiding voor radiotelegrafisten, telecommunicatie-monteurs, de kaderscholen, de School Reserve Officieren Verbindingsdienst en de School Compagnie Verbindingsdienst (SCV) bleven in Utrecht.

Het 2^e Regiment Verbindingstroepen begon op 11 november 1951 te Ede met een Regimentsstaf, 2 Instructiebataljons en een Verzorgingsbataljon. Als eerste onderdeel kwam op 22 november 1951 een lijnwerkerscompagnie naar Ede. Die werd gehuisvest in de Simon Stevinkazerne, omdat de Elias Beeckmankazerne

Figuur 10 2e Regiment Verbindingstroepen Ede

nog bezet werd door het 2^e VOC, wat stond voor 2^e Vrijwilligers Opleidings Centrum. Het 2^e Vrijwilligers Opleidings Centrum (VOC) was in 1950 opgericht. Dit zou later verhuizen naar Weert en worden samengevoegd met het 1^e VOC uit Wezep onder de naam Onderofficiers School, de latere Koninklijke Militaire School. Eind maart 1952 zou het 2^e Regiment Verbindingstroepen ook de Elias Beeckmankazerne toegewezen krijgen.

Mede door vele inspanningen van de Inspecteur Verbindingsdienst, Kolonel J.J. Marlet, werd de in het Koninklijk Besluit van 1 oktober 1951 genoemde oprichtingsdatum van het 1^e Regiment Verbindingstroepen door de Minister van Oorlog ⁴² ⁴³ gewijzigd in 18 februari 1874.

⁴¹ Koninklijk Besluit van 1 oktober 1951, nummer 1

⁴² Land- en Luchtmacht Mededeling nummer 316 uit 1951

⁴³ Ministeriële Beschikking van 27 oktober 1952, Generale Staf, Nr. 9233

In februari 1953 hielp o.a. het 2^e Regiment Verbindingstroepen uit Ede bij het herstellen van telefoonverbindingen in Zeeland na de watersnood. Ze hebben samen met personeel van de PTT 175 kilometer veldkabel gelegd. Op 1 juni 1953 werden het 1^e en het 2^e Regiment Verbindingstroepen beide opgenomen in het Depot Verbindingsdienst te Ede, dat toen onder commando stond van Luitenant-kolonel J.W.E. Mulder.

Lang heeft het 2e Regiment Verbindingstroepen niet bestaan, want in 1954 werd besloten om per 1 mei 1954 het 1e Regiment Verbindingstroepen en het 2e Regiment Verbindingstroepen samen te voegen tot het Regiment Verbindingstroepen⁴⁴. Dit Regiment Verbindingstroepen zet de tradities voort van het 1^e Regiment Verbindingstroepen en het 2^e Regiment Verbindingstroepen en zal als datum van oprichting herdenken 18 februari 1874.

Met die samenvoeging verhuisden alle opleidingen naar Ede, met uitzondering van de monteursopleiding, die nog een paar jaar in Utrecht bleef. Die opleidingen werden verzorgd door het Depot Verbindingsdienst en het regiment kreeg een rol op het gebied van ceremonies en op het gebied van personele mobilisatievoorbereiding. De naam Depot Verbindingsdienst zou bestaan tot 1967, toen de naam wijzigde in Verbindingsdienst Opleidings Centrum (VOC).

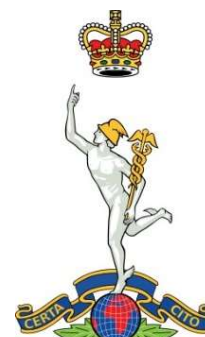

Figuur 11 Depot VbDD 1953-1967

Zeer korte vergelijking met andere landen:

Engeland

In Engeland werd in 1870 bij de genie 'C *Telegraph Troop, Royal Engineers*' opgericht om de communicatie van het veldleger te verzorgen met optische seinen, ordonnansen te paard en telegrafie. Per 1 mei 1884 ging deze eenheid samen met 22 en 34 Compagnie Royal Engineers en vormde het *Telegraph Battalion Royal Engineers*. Op 28 juni 1920 werd het *Corps of Signals* zelfstandig door een besluit van de Minister van Oorlog, Winston Churchill, en zes weken later verleende Koning George V het predicaat *Royal*. Vanaf dat moment is de Engelse verbindingsdienst het *Royal Corps of Signals*.

Figuur 12 Royal Corps of Signals

België

Gebaseerd op de ervaringen van de veldtochten midden 19^e eeuw, besloten het Ministerie van Oorlog en het Ministerie van Openbare Werken in 1865 tot de oprichting van een Sectie van Militaire Telegrafisten, als onderdeel van de genie. De opdracht van deze sectie bestond uit het bedienen van het telegraafnet van de Versterkte Vesting van Antwerpen; het installeren en onderhouden gebeurde door de Burgerlijke Administratie.

Figuur 13 Belgische Transmissietroepen

⁴⁴ Koninklijk Besluit van 10 mei 1954, nummer 111

In 1868 wordt een compagnie telegrafisten opgericht. Op 15 mei 1920 wordt, nog steeds binnen de genie, het *Corps der Transmissietroepen* opgericht. Daarin worden alle Telegrafisten, Radiotelegrafisten, Dienst der Duivenhokken en het Bataljon Verkenners opgenomen. In 1923 wordt dit het *Regiment der Transmissietroepen*. Dit regiment krijgt op 24 april 1928 van Koning Albert I een vaandel met als opschrift «Veldtocht 1914-1918».

Met het Koninklijk Besluit van 25 augustus 1960 worden de Transmissietroepen onafhankelijk. Een Algemene Directie en een Inspectie van de Transmissies worden opgericht. Vanaf dan dragen de transmissietroepen niet langer de kentekens van de genie, die ze vanaf hun oprichting hadden gedragen. De kleuren wit en huzarenblauw worden hen toebedeeld, evenals een nieuw embleem en een nieuwe slagzin "Omnia Conjungo".

Duitsland

In Duitsland werd al in 1830 een *Telegraphentruppe* opgericht binnen de *Neupreußische Pionierbataillone*, waarschijnlijk toen nog met alleen optische telegrafie. Vanaf 1899 wordt het een eigen wapen. Tussen 1899 en 1913 werden maar liefst 9 telegraafbataljons opgericht. De benaming wijzigde in de loop der jaren van *Telegraphentruppe* (1899-1917) via *Nachrichtentruppe* (1917-1945) naar uiteindelijk *Fernmeldetruppe* (vanaf 1945).

Als formele geboortedatum van de *Fernmeldetruppen der Bundeswehr* wordt 11 januari 1956 aangehouden.

Frankrijk

Ook in Frankrijk is de verbindingdienst begonnen binnen de genie. Rond 1870 werd een telegrafie eenheid bij het leger opgericht. Aanvankelijk werd een beroep gedaan op burger telegrafisten, maar die misten de militaire opleiding. Daarom werd eind 19e eeuw een militaire telegrafie school opgericht in Fort van Mont-Valérien. Op 24 juli 1900 werd de school omgevormd tot een Bataljon Sappeur-telegrafisten met drie compagnieën.

De Franse verbindingdienst is een zelfstandig wapen geworden op 1 juni 1942, per ministeriele beschikking van 4 mei 1942, nummer 3600/EMA/1.

Figuur 14 Duitse Fernmeldetruppen

Figuur 15 Franse Troupes de Transmission

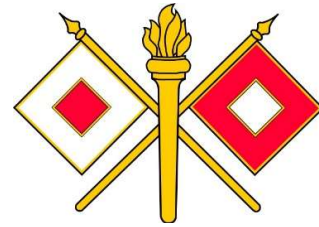
Verenigde Staten van Amerika

Daar waar in bijna alle landen de verbindingdienst is voortgekomen uit de genie, is dit bij het *US Signal Corps* niet het geval. Albert James Myer diende als arts in Texas in 1856 toen hij het voorstel deed aan het leger om visuele communicatie te gaan gebruiken, die hij 'lucht telegrafie' noemde. Toen het leger op 21 juni 1860 zijn voorstel overnam, was de kiem gelegd voor het *Signal Corps* met Albert James Myer als eerste en enige officier. Als formele

Figuur 16 US Signal Corps regimentsembleem

oprichtingsdatum wordt 3 maart 1863 aangehouden. Op die datum autoriseerde het *US Congress* een aparte eenheid voor de duur van de oorlog: het *Civil War Signal Corps*. Dat was op dat moment de Amerikaanse burgeroorlog (1861-1865). Toch zou de eenheid daarna blijven bestaan tot op de dag van vandaag. De regimentskleuren van de Verbindingdienst in de USA zijn oranje en wit. Het oranje werd gekozen in 1872 en het wit werd toegevoegd in 1902.

Figuur 17 US Signal Corps

4. Verjaardag

Een van de meest gebruikte tradities wereldwijd is het herdenken van je geboortedag, ofwel het vieren van je verjaardag. Voor het Regiment Verbindingstroepen is de geboortedag 18 februari 1874. Dat is de dag waarop Koning Willem III het Koninklijk Besluit nummer 2 tekende, waarmee binnen het Bataljon Mineurs en Sappeurs een afzonderlijke afdeling veldtelegrafisten werd opgericht.

De voorbereidingen voor die oprichting waren begonnen met een ministeriële aanschrijving van 28 december 1868, nummer 7P, waarin staat dat een van de compagnieën van het Bataljon Mineurs en Sappeurs een instructiecompagnie moet zijn, waar werden geplaatst "onder andere zij die in de telegrafie, de kennis der electriciteit enz. moeten worden onderwezen."

Bij Koninklijk Besluit van 10 mei 1954, nummer 111, is bepaald dat het Regiment Verbindingstroepen als datum van oprichting 18 februari 1874 zal herdenken.

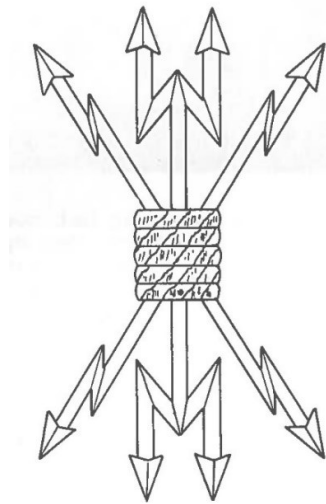

Figuur 18 18 februari 1874

5. Embleem

Aanvankelijk bestond de afdeling veldtelegrafisten uit 4 officieren en ongeveer 50 onderofficieren en korporaals die geoefend waren in de telegrafie. De rest moest worden aangevuld vanuit dienstplichtigen. Hiervoor werd gekeken naar bestaande telegraafbeambten, want die konden immers al seinen met morse. In die tijd werden dienstplichtigen nog ingeloot en iemand die ingeloot was, kon iemand anders betalen om zijn plaats in te nemen. Maar wanneer telegraafbeambten dat zouden doen, kreeg je nog steeds de vereiste kennis niet in huis. Om toch personeel te krijgen werd ingesteld dat "miliciens die geoefend bleken te zijn in het seinen met en behandelen van telegraaf toestellen en verbindingen, na afgeëxerceerd te zijn de graad van mineur 1^e klasse zou krijgen" en de bijbehorende soldij. Ook werd een onderscheidingsteken ingevoerd⁴⁵ ⁴⁶ om ze als zodanig herkenbaar te maken. Dat onderscheidingsteken bestond uit 8 gebundelde bliksemstralen, voor onderofficieren in goud en voor korporaals in rode wol uitgevoerd, te dragen op de linker bovenarm. Die acht bliksemstralen vinden we vandaag nog steeds in gestileerde vorm terug op onze kraagspiegels.

Figuur 19 Onderscheidingsteken Telegrafist

In 1899 werd ook een onderscheidingsteken voor lijnwerkers ingesteld, bestaande uit de bundel bliksemstralen als voor telegrafisten, maar dan in zilver voor de onderofficieren en in lichtgroene wol voor korporaals en soldaten.

Figuur 20 Onderscheidings-teken optisch seiner

Later (vermoedelijk 1922) zouden optisch seiners ook een onderscheidingsteken krijgen, namelijk twee gekruiste vlaggen in goud voor onderofficieren en in rood voor korporaals en manschappen, te dragen op de linker bovenarm.

In 1947 werden per Legerorder Nr. 57 de verschillende onderscheidingstekenen voor de Koninklijke Landmacht vastgelegd⁴⁷. Een samenvatting van die Legerorder stond in de Militaire Spectator Nr. 6 van juni 1947. De bij de Koninklijke Landmacht ingevoerde onderscheidingstekenen waren verdeeld in 4 groepen:

- "rangonderscheidingstekenen worden door officieren en adjudanten-onderofficier op de kraag gedragen. De overige onderofficieren, korporaals en soldaten 1^e klasse dragen het op beide bovenmouwen.
- korpsonderscheidingstekenen worden op beide bovenmouwen tegen de schoudernaad van de veldblouse gedragen.
- wapenonderscheidingstekenen worden gedragen op de schouderbedekkingen van de veldblouse en jas dagelijkse tenue, benevens op de baret.
- bijzondere onderscheidingstekenen,
 - op de linkerbovenmouw: het voor alle militairen van de Koninklijke Landmacht geldende onderscheidingsteken van de Nederlandse Leeuw met de wapenspreuk: „Je maintiendrai”

⁴⁵ Koninklijk Besluit van 20 maart 1874, nummer 18

⁴⁶ Besluit Minister van Oorlog van 28 maart 1874, nummer 52 I

⁴⁷ Ministeriële Beschikking van 9 november 1946, Militair Kabinet, Bureau 4, Nr. 920

- o op de rechterbovenmouw: het onderscheidingsteken voor grote eenheden (1^e Divisie „7 December“, 2e divisie, T.B.N., M.v.O. enz.)
- o op de linkerborst: het onderscheidingsteken voor bijzondere hogere vakbekwaamheid (Generale Staf, Intendance, enz.)
- o op de benedenmouw: de reeds vastgestelde en nog nader vast te stellen onderscheidingstekenen voor bijzondere vakbekwaamheid.”

De Verbindingstroepen kregen een nieuw baretembleem met daarop de bekende sappeurshelm met daarachter 6 bliksemstralen. Aanvankelijk werd dat baretembleem gedragen op het bruine ondergrondje van de Genie. Het korpsonderscheidingsteken bestond toen uit een bruine strook met gele letters en de patjes op de revers van het Dagelijks Tenue waren ook bruin. Het korpsonderscheidingsteken mocht alleen gedragen worden door militairen die bij het betreffende korps waren ingedeeld en ten minste als geoefend soldaat konden worden beschouwd.

Figuur 21 Baretembleem bruin ondergrondje

Figuur 22 Korpsonderscheidingsteken 1e Regiment Verbindingstroepen 1946-1950

In 1950 werden bij Ministeriele Beschikking de regimentskleuren gewijzigd in blauw en wit. Daarmee werd het korpsonderscheidingsteken tot het woord 'VERBINDINGSTROEPEN' in witte letters op een blauwe achtergrond. Korpsonderscheidingstekens kwamen in 1962 te vervallen.

Het korpsonderscheidingsteken is recent weer ingevoerd en staat in de volksmond bekend als het 'straatnaambord'.

Figuur 23 Baretembleem en kraagspiegels

6. Directoraat Verbindingsdienst

Gebaseerd op een Koninklijk Besluit⁴⁸ werd per Ministeriele Beschikking⁴⁹ bepaald dat op 1 januari 1947 een belangrijke wijziging in de hogere legerleiding van kracht werd. Een van die wijzigingen was het instellen van het Directoraat Verbindingsdienst met als eerste Directeur de Kolonel der Genie J.J. Marlet.

Het Directoraat had drie bureaus:

- Bureau A, organisatie, bewapening, uitrusting en personeel;
- Bureau B, opleidingen, reglementen en voorschriften;
- Bureau C, legercodedienst en berichtenveiligheid.

Per Legerorder nummer 368 van 1948⁵⁰ werd met ingang van 15 november 1948 de Sectie Verbindingsdienst opgenomen in het Directoraat Verbindingsdienst van het Hoofdkwartier van de Generale Staf. Tot die tijd maakte deze sectie deel uit van het Hoofdkwartier van de Kwartiermeester-Generaal en was als zodanig ingedeeld bij het Directoraat Verkeerswezen. In november 1948 was in ieder geval een deel van het Directoraat Verbindingsdienst gevestigd in de Stadhouderslaan 118 te Den Haag. Later zou de Sectie 3a van de Inspectie Verbindingsdienst op dit adres gevestigd zijn.

Eind 1948 werd de Commissie Verbindingen der Krijgsmacht (C.V.K.) ingesteld⁵¹ ⁵². De Koninklijke Landmacht, met uitzondering van de Legerluchtmacht, werd daarin vertegenwoordigd door de Kolonel J.J. Marlet als Directeur van de Verbindingsdienst, die tevens voorzitter van de commissie was. De secretaris was de Kapitein T. de Ruig van het Directoraat Verbindingsdienst.

Ook werd bepaald dat de Directeur Verbindingsdienst de enige militaire autoriteit was die bevoegd was om 'overleg te plegen of te doen plegen met het Hoofdbestuur der P.T.T.'.

Bij de reorganisatie van de Generale Staf in 1949 werden al op 1 juli 1949 de directoraten weer opgeheven bij Landmacht Order 1949, nr. 164⁵³ en werden de functies ingesteld van Inspecteur der Infanterie, Cavalerie, Artillerie, Genie en Verbindingsdienst, die de taken van de directoraten over namen. De Kolonel der Genie J.J. Marlet, tot dan toe Directeur Verbindingsdienst, werd de eerste Inspecteur Verbindingsdienst.

Directeur Verbindingsdienst

Naam	Periode
Kapitein (tijdelijk kolonel) J.J. Marlet	1 januari 1947 – 3 oktober 1948
Majoor (tijdelijk kolonel) J.J. Marlet	3 oktober 1948 – 4 oktober 1948
Luitenant-kolonel (tijdelijk kolonel) J.J. Marlet	4 oktober 1948 – 10 oktober 1948
Kolonel J.J. Marlet	10 oktober 1948 – 1 juli 1949

⁴⁸ Koninklijk Besluit van 27 september 1946, nummer 27

⁴⁹ Ministeriele Beschikking van 20 december 1946, Militair Kabinet, Bureau 2, Nr. 936

⁵⁰ Ministeriele Beschikking van 10 november 1948, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 2, Organisatie, Nr. 1001

⁵¹ Ministeriële Beschikking van 14 oktober 1948, Nr. 136680/135394, vastgesteld door de Minister van Marine en de Minister van Oorlog

⁵² Ministeriële Kennisgeving van 14 december 1948, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 1, Nr. 1002

⁵³ Ministeriële Beschikking van 18 juli 1949, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 1, Nr. 1003

7. Periodieken

Korpsblad "de Spin"

Dit blad is gestart begin 1947 in het Schoolbataljon in Den Haag als "maandblad voor de Verbindingsdiensten van de Koninklijke Landmacht". De redactie zat op de Nieuwe Alexanderkazerne in Den Haag.

In maart 1948 verhuisde de redactie naar de Kromhoutkazerne in Utrecht.

Het is niet duidelijk wanneer het laatste nummer is verschenen, maar het lijkt er op dat het blad is gestopt en men in Utrecht opnieuw is begonnen met de periodiek QTC.

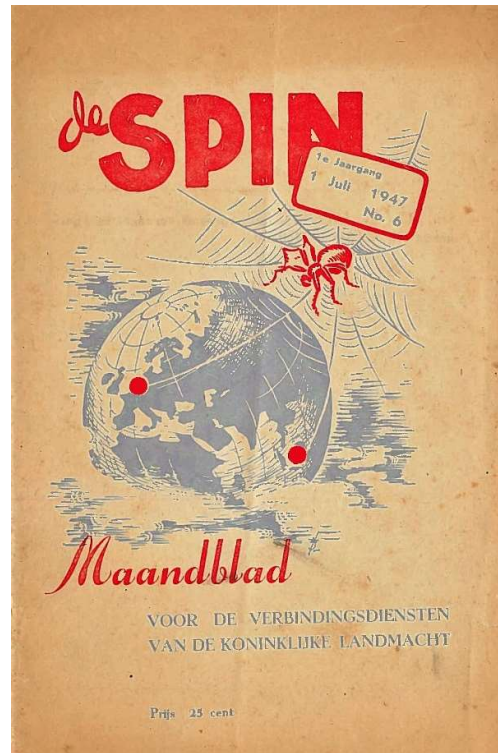
Uit de herinnering van oud reserve-luitenant Jan Straayer, die als illustrator nauw betrokken was bij de Spin:

"Het tijdschrift 'De Spin' is waarschijnlijk ontstaan tijdens het kerstverlof in 1946. De inspirerende kracht daarbij was ongetwijfeld vaandrig De la Chambre, die op de Nieuwe Alexanderkazerne aan de Van Alkemadelaan in Den Haag, dienst deed als RAO-officier. RAO stond, voor zover ik mij herinner, voor: Recreatie en Algemene Ontwikkeling. De la Chambre verzorgde o.a. alle post voor de militairen die een schriftelijke cursus volgden en regelde de gratis filmvoorstellingen binnen de kazerne. ...

Bij het redigeren van het blaadje waren ook anderen betrokken, zoals de korporaal Fonteyn, een man met groot gezag op technisch gebied. De naam van 'de Spin' is ontleend aan het radiotelefonienetwerk waarbij alle informatie in één centraal punt samen komt. ... Samen met soldaat Hans Jansen maakte ik in 1947 illustraties voor het tijdschrift. Jansen was geweldig in het treffen van mensen in karikaturen! Samen werkten we in één schetsboek omdat goed tekenpapier zo vlak na de oorlog nog schaars en duur was. ...

Het blad kon gekocht worden bij het afhalen van de rantsoenen. Rookwaren, zeep en enkele andere artikelen waren toen nog allemaal op de bon. Het in Engeland opgeleide kader sprak altijd over 'Rations'. Dat woord namen de soldaten, die geen vreemde talen kenden, prompt over door te zeggen: "We gaan restjes halen...!" ..."

De Spin heeft in ieder geval bestaan tot in 1949. In het eerste van dat jaar wordt de Spin het "weekblad van het Depot Verbindingstroepen" genoemd.

Figuur 24 De Spin

QTC

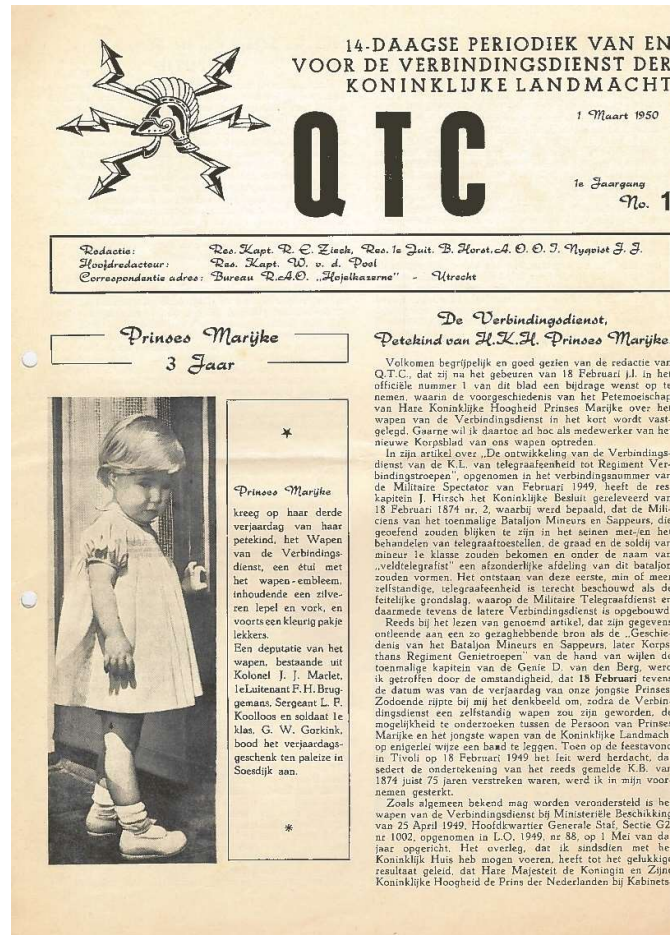
QTC was de 14-daagse periodiek van de Verbindingsdienst en mogelijk de opvolger van de Spin. De redactie zat in de Hojelkazerne te Utrecht bij het Bureau R.A.O., wat stond voor 'Recreatie en Algemeene Ontwikkeling'. QTC is de internationale Q-code voor 'Ik heb een bericht voor u'.

Het eerste oprichtingsnummer (Nummer 0) was van februari 1950 en het eerste 'echte' nummer verscheen op 1 maart 1950.

Het laatst gevonden nummer is 2^e jaargang nummer 25 van 1 april 1952.

Het blad was bedoeld als 14-daagse periodiek van en voor de Verbindingsdienst, maar in de praktijk was het vooral een blad van het Depot Verbindingsstroepen.

Hoofdredacteur was Kapitein W. v.d. Poel en in de redactie zaten de Kapiteins Zieck, H. Hoekstra en G.H. Pieterse en de Eerste-luitenants Th.A. de Bie en B. Horst.

Figuur 25 Tijdschrift QTC nummer 1

Figuur 26 Tijdschrift QTC laatst gevonden nummer

8. Vrijwillig Muziek- en Tamboerkorps Verbindingsdienst

Achtergrond

Bij het oprichten van de afzonderlijke afdeling Veldtelegrafisten waren deze nog ondergebracht bij het Bataljon Mineurs en Sappeurs van het Wapen der Genie in de Willemskazerne in Utrecht. Lang zit de Verbindingsdienst niet in de Willemskazerne, want in 1877 brandt deze af en verhuist het bataljon tijdelijk naar een noodbehuizing in de Damlustkazerne bij het centraal station. Buiten de stadssingels, maar nog wel in de bebouwde kom.

Figuur 27 Logo VMTKV

Als oefenlocatie gebruikt het bataljon de omgeving van het Kamp van Zeist, waar dan voor meerdere weken wordt gebivakkeerd. Vaak wordt de mars daarheen of terug, begeleid door de muziek van de Schutterij, dit tot genoegen van de militairen en de burgerij. Mogelijk heeft dat ertoe bijgedragen dat de wens werd geuit om zelf een muziekkorps te hebben. In 1887 wordt begonnen met musiceren. Omdat daar intern niet in kon worden voorzien werd een burgerdirigent en werden burger muzikleraren aangesteld. De opbouw van het muziekkorps gaat aanvankelijk moeizaam, maar op 12 mei 1888 wordt de eerste uitvoering gegeven. Die datum wordt daarom aangehouden als de officiële oprichtingsdatum van het Harmonieorkest van het (sinds 1881 zo geheten) Korps Genietroepen. Het orkest raakt bij de burgers al snel bekend als de 'Geniemuziek'. De Harmonie is aanvankelijk bedoeld voor ontspanning in de vrije tijd, maar in de loop der jaren wordt het met steeds meer militaire taken belast.

De start

Behoorlijke oefen- en repetitiefaciliteiten krijgt het orkest pas als op 2 september 1913 een nieuwe geniekazerne wordt opgeleverd: de Kromhoutkazerne aan de oostelijke rand van Utrecht. Inmiddels wordt de Verbindingsdienst gereorganiseerd tot het Bataljon Telegrafietroepen en is een forse partner binnen het Korps Genietroepen geworden. De Geniemuziek is dus ook voor een belangrijk deel 'verbindingsmuziek'! In september 1939 verhuist het 2e Regiment Genietroepen (Verbindingstroepen) naar Rotterdam; de Genietroepen gaan naar Schoonhoven. Het instrumentarium van het Harmonieorkest gaat mee met de Verbindingstroepen naar Rotterdam en wordt daar opgeslagen. Tijdens het bombardement op 14 mei worden alle instrumenten verwoest en zijn ook de tastbare herinneringen uitgewist: het muziekkorps is feitelijk opgehouden te bestaan. Het huidige vrijwilligersmuziekkorps van de Verbindingsdienst houdt de herinnering aan dit verloren gegane orkest levendig.

Na de oorlog kwam de genie/verbindingsdienst weer terug in Utrecht, maar zonder muziekkorps. Voor de 'geniemuziek' waren nog geen instrumenten, zodat de burgerij van Utrecht geld inzamelde. Hiervoor werden trommen, klaroenen en es-trompetten gekocht, die na de scheiding van genie en verbindingsdienst in 1949, met de Genie meegingen naar 's-Hertogenbosch. Daar werd later een fanfarekorps opgericht.

De herstart

Eigen muziek voor de verbindingdienst ontstond er in die tijd ook. Op 15 april 1946 werd in de Hojelkazerne in Utrecht het 1e Regiment Verbindingstroepen opgericht; hier werd een bij de Koninklijke Militaire Kapel opgeleide tamboer-klaroenblazer-instructeur ingedeeld. Hiermede werd de kiem gelegd voor een eigen tamboerkorps. Het was de per 18 maart 1948 op functie geplaatste Sergeant P. (Petrus, of 'Patje') de Leeuw, die de grondlegger van een eigen verbindingdienst drumband werd. Onder zijn leiding groeide de drumband in korte tijd uit tot een groot orkest van soms wel 65 man, bestaande uit dieptrommen, tenortrommen, een grote trom, bes klaroenen, es-trompetten, piccolo's en dwarsfluiten. De drumband bestond uit vrijwel allemaal dienstplichtigen en een enkele beroeps-in-opleiding en moest telkens weer opnieuw gevuld worden na overplaatsing aan het eind van de opleidingen.

De drumband (officieel: tamboerkorps), werd in 1954 gesplitst, toen een gedeelte naar Ede ging. Daar werd met de leiding belast de Sergeant K. Smits, terwijl in Utrecht de Korporaal der 1^e klasse W.B. Brandt aantrad. De Sergeant-majoor P. de Leeuw vertrok naar het Fanfarekorps der Genie.

De tientallen vrijwillige muziekkorpsen hadden het niet gemakkelijk: wel erkenning, geen erkenning, wel financiële steun of niet, wel onder diensttijd repeteren of niet. Veel konden regimentscommandanten bereiken voor 'hun' korpsen, maar politieke beslissingen lagen buiten hun bereik. In de 70-jaren viel het doek voor de meeste vrijwilligers orkesten en drumbands. Het Tamboerkorps van de Verbindingdienst hield op 1 januari 1973 op te bestaan, maar bleef in de herinnering voortbestaan.

Tijdens de Korpsbijeenkomst van 1987 vertelde de regimentscommandant, Kolonel J.C.M. van Dijk, dat er pogingen werden ondernomen om weer een 'Regiments Tamboerkorps' op te richten. Toch zou het nog enige tijd duren voor het zo ver was.

Weer een herstart

Bij de voorbereidingen van het jubileum '125-jaar Verbindingdienst' in 1999, werd besloten de oude drumband weer tot leven te roepen. Een van de drijvende krachten daarachter was Majoor b.d. W. Vastenhoud. Op 30 september 1998 werd met 14 beroepsmilitairen en enkele burgers, ten overstaan van de Regimentscommandant in de Regimentszaal van de School Verbindingdienst op de Simon Stevinkazerne te Ede, het Tamboerkorps heropgericht. Het eerste optreden was op 19 februari 1999 in de grote filmzaal van de Generaal-majoor Kootkazerne te Garderen.

Na enige jaren van succesvol optreden in de oude battle-dress, vond men dat uitsluitend signaalmuziek te weinig mogelijkheden bood om zelfstandig het militair ceremonieel te ondersteunen, zodat werd besloten ook melodisch te gaan spelen. Dit is het begin van de herleving van de oude 'geniemuziek' bij de Verbindingsdienst, waarvoor reeds in 1962 in opdracht van de Uniformcommissie KL door de couturier Fr. Smits sr. een galatenuue werd getekend.

De battle-dress is inmiddels een te schaars artikel geworden, zodat dit alleen nog bij speciale gelegenheden en met een niet te grote bezetting wordt gedragen. Het primaire tenue is nu de Dagelijkse Tenue model 1963. Maar ook in dat uniform blijft het Muziek- en Tamboerkorps van de Verbindingsdienst een historisch korps, met wortels in zowel de Genie als de Verbindingsdienst.

Inmiddels was het VMTKV aardig compleet wat betreft muzikanten, instrumenten, een stok voor de tamboer maître, enz. Maar één ding ontbrak nog: een bandelier of sjerp voor de tamboer maître. Die werd, tot grote verassing van de tamboer maître, op 22 juni 2013 uitgereikt tijdens een optreden op de Utrechtse Veteranendag van de gemeente Utrecht op de Kromhoutkazerne. De aanschaf van de bandelier was mede mogelijk gemaakt door sponsoring van de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV).

Figuur 28 Bandelier Tamboer Maître

Sinds medio 2014 is de staf van het MTKV vernieuwd en werd er gestreefd naar de officiële erkenning als vrijwillig muziekkorps binnen Defensie. Daarom is de naam van het MTKV gewijzigd in VMTKV: "Vrijwillig Muziek- en Tamboerkorps van de Verbindingsdienst". Op 24 juni 2015 is de schouwing door de Commandant Militaire Muziek Krijgsmacht geweest en begin juli 2015 was de formele erkenning als reünieorkest van het Regiment Verbindingstroepen een feit.

Figuur 29 Optreden VMTKV

Tijdens de viering van de 144e verjaardag van het Regiment Verbindingstroepen op 16 februari 2018 is, onder het toezien oog van Luitenant-kolonel Huijsman van Ceremonieel & Protocol van het Commando Landstrijdkrachten, het convenant getekend waardoor het VMTKV als reünieorkest officieel deel uit maakt van het Commando Landstijdkrachten. Namens Commandant Landstrijdkrachten is er getekend door de Wapenoudste van het Regiment Verbindingstroepen, Brigadegeneraal J.P.L. Duckers; namens het regiment is er getekend door de Regimentscommandant, de Luitenant-kolonel A.L. van Dijk.

Organisatorisch is het Vrijwillig Muziek- en Tamboerkorps Verbindingsdienst ingebed als werkgroep onder de Stichting Regiment Verbindingstroepen.

9. Zelfstandig wapen

De Verbindingsstroepen maakten aanvankelijk deel uit van de Genie. In 1939 bestond de Brigade Genietroepen uit het 1e Regiment (Pioniers), het 2e Regiment (Verbindingsstroepen) en het 3e Regiment (Verlichtingstroepen). Door de verschillende technieken hadden alle drie de regimenten al een vrij zelfstandige status.

Deze situatie bleef zo tot vlak na de 2^e Wereldoorlog. Door de ervaringen van de oorlog, de opleidingen bij de *Royal Signals* in *Catterick Camp*, maar ook die – iets later – in voormalig Nederlands-Indië en de voortschrijdende techniek werd al snel duidelijk dat de Verbindingsdienst een apart wapen zou moeten worden. De discussies hierover liepen al sinds de jaren '20, omdat o.a. in Engeland en de Verenigde Staten de Verbindingsdienst ook al een apart wapen was geworden. Dezelfde discussie liep overigens ook voor het Regiment Verlichtingstroepen, dat zelfs niet meer onder de Inspecteur der Genie viel. In een artikel over de verbindingsopleidingen bij de *Royal Signals* in Engeland in 1946 stond vermeld dat "Deze dienst zal vermoedelijk in de toekomst in het Nederlandsche leger heeten: Korps Verbindingsdienst".

Toen op 1 januari 1947 het Directoraat Verbindingsdienst werd opgericht, was er al sprake van dat de Verbindingsdienst in de loop van 1947 een zelfstandig wapen zou worden.

In een artikel in het Algemeen Handelsblad van 15 mei 1948 ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Genie werd over de Verbindingsdienst al gezegd dat het 'op weg was een ander wapen te worden'. Toen circuleerde de datum december 1948.

Uiteindelijk zou op 1 mei 1949 per Koninklijk Besluit het Wapen van de Verbindingsdienst als zelfstandig wapen worden opgericht^{54 55 56}. Dat was het formaliseren van een situatie die feitelijk al bestond.

Op 10 juni 1949 was ter gelegenheid daarvan een parade op de Hojelkazerne, afgenomen door de Minister van Oorlog, mr. W.F. Schokking en de Chef van de Generale Staf, Generaal H.J. Kruls. Kolonel der Genie J.J. Marlet was toen Inspecteur van de Verbindingsstroepen.

Bij het Wapen van de Verbindingsdienst werden toen ingedeeld het daartoe in aanmerking komend personeel van het Directoraat Verbindingsdienst, het Depot Verbindingsstroepen en het Regiment Verbindingsstroepen. Hieruit blijkt dat van oudsher het Regiment Verbindingsstroepen een onderdeel is binnen het Wapen van de Verbindingsdienst.

No. 88 L-LM — Oprichting Wapen van de verbindingdienst, Dienstvak van de technische dienst, Dienstvak van de juridische dienst, reorganisatie Dienstvak der intendance.

De Minister van Oorlog,

overwegende de wenselijkheid over te gaan tot het oprichten van het Wapen van de verbindingdienst, van het Dienstvak van de technische dienst en van het Dienstvak van de juridische dienst, alsmede tot het reorganiseren van het Dienstvak der intendance;

Gelet op het gestelde in het Koninklijk Besluit van 27 September 1946, nr. 27;

bepaalt:

1. Op 1 Mei 1949 worden geacht te zijn opgericht het Wapen van de verbindingdienst, het Dienstvak van de technische dienst en het Dienstvak van de juridische dienst;

2. Zodra de wettelijke bepalingen zulks toelaten zullen door de zorg van de Adjudant-Generaal worden ingedeeld:

bij het Wapen van de verbindingdienst het daartoe in aanmerking komend personeel van:

Figuur 30 Oprichting Wapen van de Verbindingsdienst

⁵⁴ Koninklijk Besluit van 27 september 1946, nummer 27

⁵⁵ Ministeriële Beschikking van 25 april 1949, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 2, Nr. 1002

⁵⁶ Legerorder nummer 88 van 1949

Als uitvloeisel daarvan werden diverse officieren van andere wapens die inmiddels werkten bij de Verbindingsdienst ook formeel heringedeeld bij het Wapen van de Verbindingsdienst, bij het Regiment Verbindingsstroepen met behoud van rang en ouderdom in rang. Dat betrof in juni 1950⁵⁷:

van het Wapen der Genie:

- de Kolonel J.J. Marlet;
- de Luitenant-kolonels J.P.T.H. Makkink, J.A. Busch Geertsema en J.W.E. Mulder;
- de Majoors H.J. van der Hage, A. Noteboom, H. de Fremery, A.H. Mohr, L. Vader, A.K. van der Weg, T. de Ruig;
- de Kapiteins P.M. Kautz, W.H. Gout, ir. H.A. Rodrigo, H. Dollekamp, J.G. Nolen, en F.C. de Boer;
- de Eerste-luitenants V. Thorn Leeson, H.R.J. Hoebink, W.K. Rijdsijk, S.M.L. Lakeman, H. de Ruijter, J.G. Schotman, J.A.E.M. Ceulen, J.P.G. Huijgens, W.M. Bouterse, G.P. de Jong, W. Jung, F.J.G. Sterkens, P.J.M. van Egmond, W.M. Baden, N.J. Baden, D.W.J. Dedert, J. Tieman en F.H. Bruggemans.

van het Wapen der Infanterie:

- de Kapiteins W. Kuchler, B. van Eerden, J.H.G. Scheffer, A. van Ramshorst, J.J. Vredevelde, K.F.M. van Rheenen, J. Mulié, W.A. van Tiel, en J. Moraal;
- de Eerste-luitenant J. Geensen.

van het Wapen der Artillerie:

- de Kapitein W. Dammers.

Diverse van deze namen komen we later tegen als Inspecteur Verbindingsdienst of commandant van het Regiment Verbindingsstroepen.

Twee maanden later zouden nog volgen⁵⁸:

van het Wapen der Infanterie:

- de Kapitein N.J. Rol.

van het Wapen der Genie:

- de Eerste-luitenants C.L. de Moel, T.H. de Bie, G. de Nie en R. van Oosten.

En weer een maand later, maar te rekenen vanaf 25 juli 1950, de Eerste-luitenants A.F. Val, H.G.M. Nijsen, F.Th. Steiginga en E. de Graaff⁵⁹ en Eerste-luitenant G. Groot ook te rekenen vanaf 25 juli 1950⁶⁰

Na het opheffen van het Koninklijk Nederlands Indisch Leger op 26 juli 1950 gingen diverse leden van de Verbindingsdienst KNIL over naar de Verbindingsdienst van de Koninklijke Landmacht, waaronder de Eerste-luitenant J.M.H. Niels, Eerste-luitenant J. Pelt en Tweede-luitenant H.R. Pieschel.

Al deze officieren waren al werkzaam in het vakgebied van de Verbindingsdienst, sommigen zelfs al vele jaren.

⁵⁷ Koninklijk Besluit van 16 juni 1950, nummer 50

⁵⁸ Koninklijk Besluit van 7 augustus 1950, nummer 20

⁵⁹ Koninklijk Besluit van 14 september 1950, nummer 20

⁶⁰ Koninklijk Besluit van 10 oktober 1950, nummer 11

Vanaf 1948 stond de Koninklijke Militaire Academie weer open voor de opleiding tot beroepsofficier. Voor de Verbindingsdienst was dat een 5-jarige opleiding met een benoeming tot officier na het 3^e studiejaar. De indiensttreding was in september 1948 en het eerste studiejaar begon in december 1948. Op 11 september 1951 zouden de eerste KMA opgeleide officieren van de Verbindingsdienst worden beëdigd. Dat waren de Tweede-luitenants R. Troelstra, B.J. Heimink, H. Wolters, H.C. Naarding en A. de Kreek.

Bij de opbouw van het leger na de 2^e Wereldoorlog waren er behoorlijke tekorten aan personeel voor de Verbindingsdienst. Midden jaren zestig waren er van de 416 benodigde beroepsofficieren maar 287 aanwezig en bij de onderofficieren waren er 1193 nodig en slechts 832 aanwezig. Als een van de mogelijke redenen hiervoor werd gedacht aan het imago van de Verbindingsdienst en dat de naam 'Verbindingsdienst' niet duidelijk genoeg was en geen recht deed aan de diverse taken die de Verbindingsdienst had. Daarom kwamen allerlei alternatieven naar voren als 'Wapen der Electronica', 'Wapen van de Militaire Electronische Dienst', 'Wapen van de Electronische Communicatie' en 'Wapen van de Telecommunicatie en Electronica'. Hoewel de Legerraad akkoord was met een naamswijziging besliste de Staatssecretaris van Defensie in de Legerraadsvergadering van 25 oktober 1966 "dat een naamswijziging voor het Wapen van de Verbindingsdienst geen doorgang zal vinden." Ook de Traditiecommissie van de Koninklijke Landmacht was tegen een wijziging.

Tegenwoordig worden de termen 'Regiment Verbindingstroepen' en 'Wapen van de Verbindingsdienst' min of meer als synoniemen gebruikt, maar aanvankelijk was het Regiment Verbindingstroepen dus onderdeel van het Wapen van de Verbindingsdienst en waren er verbindingsonderdelen die niet onder het Regiment Verbindingstroepen vielen. Bij de Infanterie, Cavalerie en Artillerie is nog steeds te zien dat een Wapen breder is dan een regiment c.q. korps.

10. Inspecteur van de Verbindingsdienst

Hoewel er pas sinds 1949 een Inspecteur Verbindingsdienst was, was het fenomeen van wapeninspecteur niet nieuw. In de jaren 20 van de 19^e eeuw wordt de Luitenant-generaal Baron C.R.Th. Krayenhoff al genoemd als Inspecteur-Generaal der Genie. Ook was er in de jaren 40 van de 19e eeuw bij het KNIL de Generaal-majoor Jonkheer C. van der Wijck de 'Directeur der Genie en Inspecteur der Sappeurs'.

In 1858 stelde Koning Willem III een aantal 'speciale comités van permanenten aard' in⁶¹. Een van die comités was het 'comité voor fortificatiën en der genie' onder voorzitterschap van de inspecteur van het wapen. In 1868 was Generaal-majoor W.S. van der Hart-Beek de Inspecteur der Genie; in 1874 Generaal-majoor Jonkheer J.F. van Thije Hannes.

In 1922 werd in de Militaire Spectator al een artikel geschreven over de "organisatie en opleiding der Verbindingstroepen" waarin werd gepleit voor het instellen van een "Inspecteur van den Verbindingsdienst". Belangrijkste redenen waren het hebben van een uniforme wijze van opleiden en trainen en het zorgen dat men elkaar kent en zo een *esprit de corps* kweekt. Die inspecteur zou in oorlogstijd ook hoofd zijn van de sectie Verbindingsdienst van het Algemeen Hoofdkwartier.

In ieder geval in 1939 waren al wel inspecteurs voor de infanterie, artillerie, genie, Koninklijke Marechaussee, militaire administratie en geneeskundige dienst. Zo was op 16 oktober 1945 de Generaal-majoor J.J.C.P. Wilson de Inspecteur der Genie.

Bij de reorganisatie van de Generale Staf in 1949 werden op 1 juli 1949 de directoraten opgeheven bij Landmacht Order 1949, nr. 164⁶² en werden de functies ingesteld van Inspecteur der Infanterie, Cavalerie, Artillerie, Genie en Verbindingsdienst, die de taken van de directoraten over namen. Deze inspecteurs stonden onder bevel van de Chef van de Generale Staf. Zij vormden de specifieke deskundigen op wapengebied en hadden een militair-wetenschappelijke taak. Ook waren ze adviseur op het gebied van personeelsbeleid. De Inspecteur van de Verbindingsdienst was tevens hoofd van de Sectie Verbindingsdienst van het Hoofdkwartier van de Generale Staf.

Bij deze reorganisatie werd de organisatie van de Sectie Verbindingsdienst – en dus van de Inspectie Verbindingsdienst – als volgt vastgesteld: een Staf met 4 officieren en 5 onderofficieren, het Bureau Legercodedienst en Berichtenveiligheidsdienst (sterkte pro memorie), het Bureau Verbindingsdienst met 10 officieren en 34 onderofficieren en 3 korporaaals. Daarnaast waren er 17 burgermedewerkers. Dit was ook de samenstelling van de Inspectie Verbindingsdienst. Tevens werd een voorlopige instructie voor de nieuw ingestelde inspecteurs opgenomen in de genoemde Ministeriële Beschikking (zie bijlage 1).

Bij de oprichting vielen onder de Inspecteur van de Verbindingsdienst:

- het personeel van de Inspectie Verbindingsdienst;
- de School Verbindingsdienst;
- het Depot Verbindingsdienst;
- het in het Depot Verbindingsdienst opgenomen regiment 'm.b.t. aangelegenheden de personele mobilisatievoorbereiding betreffende';
- de Leger Film en -Fotodienst (LFFD).

⁶¹ Koninklijk Besluit van 30 april 1858, nummer 54

⁶² Ministeriële Beschikking van 18 juli 1949, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 1, Nr. 1003

Bij Land- en Luchtmacht Mededeling nummer 223 uit 1950⁶³ werd bepaald dat "De Traditiecommissie staat rechtstreeks onder de bevelen van de Minister van Oorlog. De Traditiecommissie adviseert de Minister van Oorlog en de onder deze ressorterende militaire autoriteiten betreffende de maatregelen, welke genomen kunnen worden om het voortbestaan van de bestaande tradities der Koninklijke Landmacht en van de Luchtmacht te verzekeren en het toevoegen van nieuw ontstane tradities te bevorderen."

In de genoemde mededeling stond ook "aan de Traditiecommissie worden ambtshalve toegevoegd als deskundigen de Inspecteurs der wapens en dienstvakken". Daaruit blijkt dat de Inspecteur van de Verbindingsdienst in ieder geval een rol had op het gebied van traditie.

In 1951 werd de inspectie op het gebruik, het onderhoud, de toestand en de opslag van materieel opgedragen aan de Materieel-Inspecteurs, te weten o.a. de Inspecteur Verbindingsdienst voor het onder hem ressorterend materieel⁶⁴.

In 1952 werd de rang van Brigadegeneraal toegevoegd, aanvankelijk als tijdelijke rang⁶⁵ en uitsluitend voor de duur dat de functie, waarvoor deze tijdelijke rang werd verleend, werd vervuld. De landmacht mocht maximaal 25 van deze tijdelijke Brigadegeneraals in de organisatie hebben. Een aantal functies werd bestemd voor een 'Brigadegeneraal of generaal-majoor' en een aantal voor 'kolonel of Brigadegeneraal'. Onder die laatste categorie viel ook de functie van Inspecteur van de Verbindingsdienst. In de praktijk zou het toch een functie voor een Brigadegeneraal worden.

Met ingang van 15 juli 1960⁶⁷ werd de volgende organisatie van kracht verklaard voor de Inspecteur Verbindingsdienst:

- Inspectie Verbindingsdienst;
- Depot Verbindingsdienst;
- Radar-vuurleidingscentrum;
- 891 Verbindingsbedieningsbataljon;
- de kern van het Telefoonbataljon voor de Nationale Sector;
- de kern van de Fotocompagnie (LFFD);
- de kern van het Hoofdveldpostkantoor;
- de kern van de Verbindingsverkenningcompagnie.

In januari 1963 vielen onder de Inspecteur van de Verbindingsdienst:

- het personeel van de Inspectie Verbindingsdienst, bestaande uit een Beleidsstaf, een Bureau Algemene Zaken, de Wapeninspectie en de Materieeldienst;
- het Depot Verbindingsdienst;
- 891 Verbindingsbedieningsbataljon;
- 893 Telefoonbataljon;
- 896 Hoofdveldpostkantoor;
- 897 Verbindingsdienst Foto Compagnie (LFFD);
- 892 Lijncompagnie (mobilisabel);
- 895 Lijncompagnie (mobilisabel);
- 845 t/m 848 Telefoon Verbindingsploeg t.b.v. de KLu;
- 849 t/m 853 Telefoon Verbindingsploeg t.b.v. de KLu (mobilisabel);
- een Herstelcompagnie (later Verbindingsdienst Centrale Werkplaats).

⁶³ Ministeriële Beschikking van 23 augustus 1950, Kabinet, Nr. 719

⁶⁴ Ministeriële Beschikking van 2 november 1951, Generale Staf, Sectie G 4, Nr. 7555

⁶⁵ Koninklijk Besluit van 26 maart 1952, Staatsblad Nr. 163

⁶⁶ Ministeriële Kennisgeving van 28 april 1952, Directoraat Personeel, Afd. Militair Personeel, Nr. A 131

⁶⁷ Brief Chef Generale Staf van 7 juli 1960, nummer G1/603400/04/DG

In de jaren 60 begon de Inspecteur Verbindingsdienst met het houden van de oefening "Cambium". De eerste keer was op 22 november 1963 bij het Depot Verbindingsdienst te Ede. Dat was een soort wapeninformatiedag (*avant la lettre*), georganiseerd door de Staf van de Inspectie op de dag van het Korpsdiner. Daarna op 27 november 1964 en 5 november 1965, wederom te Ede. Op 3 november 1966 was het in congrescentrum "de Blijde Werelt" te Lunteren. Op 22 november 1968 was het in het Postiljon motel te Arnhem.

Per 1 april 1966 werden 891 Verbindingsbedieningsbataljon en 893 Telefoonbataljon opgeheven en hun taken werden overgenomen door 9 territoriale verbindingseenheden die elk onder bevel stonden van de 9 territoriale commandanten (Groningen, Friesland en Drenthe samen en de 8 overige provincies).

De inspecteur kon in 1967 logistieke directieven en instructies geven aan 523 Verbindingsdienst Centrale Werkplaats, 524 Verbindingsdienst Depot Compagnie en 525 Verbindingsdienst Herstel Depot Compagnie.

Per 1 juli 1949 werd **Kolonel Jacobus Johannes Marlet** de eerste Inspecteur van de Verbindingsdienst. Vanaf 1 januari 1947 was hij al Directeur van het Directoraat Verbindingsdienst geweest. Een van zijn hoofdofficieren toegevoegd was Kolonel b.d. KNIL P. Gerharz. Toen op 1 april 1952 de rang van Brigadegeneraal werd ingevoerd, werd hij als Inspecteur bevorderd tot Brigadegeneraal.

Figuur 31 J.J. Marlet als Brigadegeneraal

Op 11 september 1953 werd hij bevorderd tot generaal-majoor, droeg hij de functie van Inspecteur Verbindingsdienst over en ging dezelfde dag met eervol ontslag uit de militaire dienst. Hoewel hij de dienst verliet als generaal-majoor, is hij in die rang feitelijk geen Inspecteur van de Verbindingsdienst meer geweest. Direct na zijn ontslag uit de militaire dienst werd hij bedrijfsdirecteur van de Stichting St. Antonius Ziekenhuis in Utrecht.

Hij was geboren op 12 maart 1896 te Gouda en overleed op 24 april 1976 te Tilburg.

Per 11 september 1953 werd **Kolonel Johannes Wijtse Eugène Mulder** de Inspecteur van de Verbindingsdienst; toen nog als kolonel. Per 1 november 1955 werd hij bevorderd tot Brigadegeneraal en op 1 november 1961 tot generaal-majoor. Hij bleef tot 1 november 1962 de Inspecteur en ging begin 1963 met functioneel leeftijdsontslag. In 1940 was hij als kapitein commandant van de Verbindingsafdeling van de Lichte Brigade (later Lichte Divisie).

Figuur 32 J.W.E. Mulder als generaal-majoor

Hij was geboren op 10 juli 1902 te Poerworedjo, Midden-Java, en overleed op 25 juli 1977 te Berlicum.

Op 1 november 1962 werd **Brigadegeneraal Ing. Teunis de Ruig** de Inspecteur van de Verbindingsdienst onder gelijktijdige bevordering tot brigadegeneraal. Daarvoor was hij Adjunct-Inspecteur van de Verbindingsdienst. Per 1 mei 1966 werd hij bevorderd tot generaal-majoor, maar hij bleef Inspecteur van de Verbindingsdienst tot 15 maart 1970. Na zijn functioneel leeftijdsontslag ging hij werken bij Philips Telecommunicatie-industrie te Hilversum.

Figuur 33 T. de Ruig als Brigadegeneraal

Hij was geboren op 23 februari 1910 te Uithoorn en overleed op 14 juni 1993 te Leiden.

Het was traditie dat de Inspecteur van de Verbindingsdienst tijdens het Korpsdiner een toespraak hield. Die traditie is inmiddels overgenomen door de Wapenoudste.

Bij een grootscheepse reorganisatie van de topstaven van de landmacht werd op 1 november 1969 het Commando Opleidingen Koninklijke Landmacht (COKL) opgericht, dat verantwoordelijk werd voor de opleiding van alle wapens en dienstvakken. Dat was de belangrijkste reden waarom het instituut van Inspecteurs per wapen en dienstvak per 15 maart 1970 werd opgeheven. De Afdeling Materieeldienst van de Inspectie was al eerder opgeheven op 15 januari 1970 bij de oprichting van de 7 Materieel Voorzienings Afdelingen (MVA's). 523 Verbindingsdienst Centrale Werkplaats kwam daarbij te vallen onder de Plaatsvervangend Kwartiermeester Generaal.

Lijst met Inspecteurs van de Verbindingsdienst:

Naam	Periode
Kolonel J.J. Marlet	1 juli 1949 – 30 maart 1952
Brigadegeneraal J.J. Marlet	1 april 1952 – 11 september 1953
Kolonel J.W.E. Mulder	11 september 1953 – 31 oktober 1955
Brigadegeneraal J.W.E. Mulder	1 november 1955 – 31 oktober 1961
Generaal-majoor J.W.E. Mulder	1 november 1961 – 31 oktober 1962
Brigadegeneraal T. de Ruig Ing.	1 november 1962 – 30 april 1966
Generaal-majoor T. de Ruig Ing.	1 mei 1966 – 15 maart 1970

Figuur 34 De 3 Inspecteurs Vbdd bij het 100-jarig bestaan van het Regiment Verbindingstroepen

Bijlage 1: Voorlopige instructie voor de Inspecteur van de Verbindingsdienst

(zoals vermeld in Landmacht Order 1949, nr. 164⁶⁸)

Artikel 1

1. De Inspecteur van de Verbindingsdienst staat rechtstreeks onder de bevelen van de Chef van de Generale Staf, aan wie hij voor zijn werkzaamheden en bemoeiingen – met uitzondering van die, welke voortvloeien uit het gestelde in artikel 2 van deze instructie – verantwoordelijk is.

2. Hij is de adviseur van de Chef van de Generale Staf (Plvv. Chef van de Generale Staf, Kwartiermeester-Generaal, Adjudant-Generaal) en adviseert mede de onder deze ressorterende – niet tot het Ministerie van Oorlog behorende – autoriteiten en commandanten betreffende de onderwerpen en vraagstukken, waarvan de bestudering volgens het hierna gestelde in het bijzonder aan hem is toevertrouwd.

Hij is bevoegd zich hiertoe rechtstreeks tot de vorenbedoelde autoriteiten en commandanten te wenden.

3. Hij maakt studie van de onderwerpen, welke betrekking hebben op de tactiek, de techniek, de tractie, de organisatie, de opleiding, het materieel, de kleding, en het schieten van het Wapen van de Verbindingsdienst en van die, welke betrekking hebben op de tactiek, de techniek, de tractie, de organisatie, de opleiding en het materieel van de verbindingdienst van andere wapens.

Hij wijt zijn bijzondere zorg aan de ontwikkeling van zijn wapen en de daaruit voortvloeiende bijzondere diensten en proefnemingen bij het wapen. Voor de uitvoering van deze taak kan hij beschikken over het personeel van het wapen, dat hij daartoe nodig acht, zulks in overleg met de betreffende chefs.

Hij doet te dier zake aan de in punt 2 bedoelde autoriteiten de voorstellen en mededelingen die hij als gevolg van het hiervoor gestelde nodig acht.

4. Hij onderhoudt een nauwe samenwerking met de Sectiehoofden van de Generale Staf, die mede belast zijn met de bewerking van aangelegenheden van het Wapen van de Verbindingsdienst betreffende en stelt de hoofden van deze Sectiën in kennis met het resultaat van zijn studiën betreffende het Wapen.

5. Hij is gerechtigd aan de in punt 2 genoemde autoriteiten en Chef van de Technische Staf, zomede aan de onder deze gestelde functionarissen, de inlichtingen te vragen, welke hij voor de uitvoering van zijn taak nodig heeft en is bevoegd, na voorafgaande kennisgeving aan voornoemde autoriteiten – ieder voor wat hem betreft – de op verbindingsmaterieel betrekking hebbende proefnemingen, demonstraties, oefeningen en overige dienstverrichtingen bij te wonen of te doen bijwonen.

6. Hij adviseert de Chef van de Generale Staf en in het bijzonder de Adjudant-Generaal met betrekking tot het personeelsbeleid van zijn Wapen, meer in het bijzonder voor wat betreft de indeling, de bevordering, de benoeming en de aanstelling van de officieren en de beroepsofficieren of de als zodanig dienst doende vrijwillige of dienstplichtig onderofficieren van de Verbindingsdienst, zomede ten aanzien van die aangelegenheden, welke de materiële belangen van het personeel van de Verbindingsdienst betreffen.

⁶⁸ Ministeriële Beschikking van 18 juli 1949, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G 1, Nr. 1003

7. Bij gebleken meningsverschil, met niet tot het Ministerie van Oorlog behorende autoriteiten, aangaande de door hem gegeven adviezen of gedane voorstellen, is hij bevoegd zulks ter kennis te brengen van de Chef van de Generale Staf (Plvv. Chef van de Generale Staf, Kwartiermeester-Generaal, Adjudant-Generaal).

8. Hij is gerechtigd deel te nemen aan alle militaire besprekingen binnen de dienstkring van functionarissen, ressorterende onder de bevelen van de Chef van de Generale Staf, waarin vraagstukken, de Verbindingsdienst betreffende, worden besproken.

Artikel 2

De Inspecteur van de Verbindingsdienst staat de Inspecteur-Generaal ter zijde voor wat betreft diens bemoeiingen met het Wapen van de Verbindingsdienst en is voor dit gedeelte van zijn taak verantwoordelijk aan de laatstgenoemde autoriteit.

Hij inspecteert de onderdelen van het Wapen van de Verbindingsdienst en de verbindingsafdelingen van het Ministerie van Oorlog en in de Militaire gewesten, zomede, in overleg met de er bij betrokken Inspecteurs, de Verbindingsonderdelen van de andere wapens en dient zijn rapporten in bij de Inspecteur-Generaal met afschrift hiervan aan de Chef van de Generale Staf.

Hij stelt zich daarbij op de hoogte van de wijze van opleiding van officieren, onderofficieren en manschappen, waarbij hij in het bijzonder nagaat of deze geschiedt volgens de door de Chef van de Generale Staf gegeven aanwijzingen, zomede van de geoefendheid en tucht der onderdelen.

Hij gaat hierbij in het bijzonder na of in de troep een geest wordt gekweekt van offervaardigheid, saamhorigheid en plichtsgevoel.

Artikel 3

De Inspecteur van de Verbindingsdienst kan zich binnenslands naar de plaatsen begeven, waar hij voor de uitvoering van zijn taak tijdelijk moet vertoeven.

Van een voorgenomen reis van langer dan 4 dagen geeft hij kennis aan de Chef van de Generale Staf en de Inspecteur-Generaal.

Artikel 4

De Inspecteur van de Verbindingsdienst is bevoegd:

1. Het onder zijn bevelen staand personeel in het belang van de dienst binnenlandse reizen te doen verrichten.
2. Briefwisseling te voeren met alle autoriteiten en commandanten van de Koninklijke landmacht betreffende aangelegenheden binnen zijn ressort.
3. Zich ten hoogste 8 dagen met verlof te begeven zonder machtiging van de Chef van de Generale Staf.

Van zijn afwezigheid met verlof geeft hij vooraf kennis aan de Chef van de Generale Staf en de Inspecteur-Generaal.

Artikel 5

Bij ziekte of afwezigheid wordt in afwachting dat – voor zoveel nodig – in de waarneming van zijn dienst zal zijn voorzien, de briefwisseling "bij afwezigheid" gevoerd door de oudste der aanwezige officieren van het toegevoegde personeel.

Artikel 6

Deze instructie kan worden aangehaald als "Vredesinstructie Inspecteur van de Verbindingsdienst".

11. Leerlingenvereniging Pronto

Op 15 september 1946 startte de School Reserve Officiers Verbindingsdienst (SROV) als onderdeel van de School Verbindingstroepen op de Nieuwe Alexanderkazerne te Den Haag. Voor die tijd werden reserveofficieren in Engeland opgeleid.

Op 12 februari 1948 werd op de Nieuwe Alexanderkazerne een afscheidsparade gehouden omdat de SROV werd overgeplaatst naar de Kromhoutkazerne te Utrecht. Bij de SROV werd op 20 mei 1949 de leerlingenvereniging Pronto opgericht door de klassen O12 en O13. De SROV was toen gevestigd in de Kromhoutkazerne te Utrecht. Begin 1950 was ministeriële goedkeuring gehecht aan de statuten en het huishoudelijk reglement. Beschermheer werd de schoolcommandant, Kapitein K.F.M. van Rheenen. Op 23 december 1950 verhuisde de SROV naar de Knoopkazerne.

De naam Pronto komt vermoedelijk van de verbindingdienst in het voormalig Nederlands-Indië, waar 'pronto' de schuilnaam was voor het Hoofd Verbindingdienst c.q. de verbindingsofficier.

Kort na de oprichting werd op 31 augustus 1951 een SROV-lied gecomponeerd. De muziek zou zijn van J.A. Pot en de tekst van W. Oostveen en die luidde:

Vers:

Wij, de cursisten van de S.R.O.V.
Leggen verbinding over land, lucht en zee
Vecht dan ons leger voor vrijheid en land
reiken wij hun de verbindingshand
in 't regiment, bataljon, compagnie
Radio, morse of telefonie
Postduiven of ordonnansen te voet
Het bericht moet door en snel en goed

Refrein:

Adspirant off'cieren van de S.R.O.V.
Nu nog slechts scholieren, straks gaat men met u in zee
Want gij zijt een keurcorps doet uw taak zoals het moet
Officieren van verbinding, Pronto's doe het goed
Officieren van verbinding der S.R.O.V.

Vers:

Onz' onderscheiding is de bruine baret
d'oranje driehoek op de kraagpunt gezet
Draagt het met ere, gij loopt in het oog
Houdt de kleuren van uw school steeds hoog
Bij de verbinding van de hele armee
Werken Off'cieren van de S.R.O.V.
Doet dan ook wat er van u wordt verwacht
Dan wordt niet voor niets de groet gebracht.

Dit lied verdween in de jaren 50 al en maakte plaats voor een Pronto-lied, waarvan slechts flarden tekst over zijn gebleven.

De naam van SROV werd in 1983 gewijzigd naar ARO/ROEK wat staat voor Adspirant Reserve Officieren/Reserve Officieren En Dienstplichtig Kaderleden. De leerlingenvereniging heeft die overgang overleefd.

Figuur 35 Baretembleem en kraagspiegels SROV

Op 18 februari 1991 werd Pronto officieel stil gelegd door de toenmalige regimentscommandant Kolonel M. Tange op een zodanige wijze dat die later weer opgestart zou kunnen worden, inclusief de doelstellingen en tradities, ingeval er weer aanbod van ARO leerlingen zou komen.

Op 19 april 1996 is de opleiding tot reserveofficier verbindingdienst gestaakt in verband met de opschorting van de opkomstplicht voor dienstplichtige militairen. Daarmee werd ook Pronto officieel opgeheven, gelijk met de opheffing van het opleidingspeloton Reserve Officieren En dienstplichtig Kaderleden (ROEK).

12. Relatie met Prinses Marijke

18 februari 1947 werd H.K.H. Prinses Maria Christina geboren op Paleis Soestdijk te Baarn. Ze kreeg als roepnaam Marijke. Ze had dus dezelfde geboortedag als het Regiment Verbindingstroepen. Kolonel J.J. Marlet heeft na het zelfstandig worden van het Wapen van de Verbindingsdienst onderzocht hoe er een band gelegd kon worden tussen de Prinses en het jongste wapen van de Koninklijke Landmacht. Daarop heeft hij het Koninklijk Huis verzocht om het Wapen van de Verbindingsdienst als petekind van Prinses Marijke te mogen beschouwen. De Verbindingsdienst werd het petekind van de Prinses en niet andersom, omdat zij ouder was dan het in 1949 opgerichte zelfstandige Wapen van de Verbindingsdienst.

Dit verzoek was een beetje naar analogie van het *Royal Corps of Signals* in Engeland, waarvan *Her Royal Highness, de Prinses Royal*, sinds 6 september 1935 de *Colonel-in-Chief* was. *Colonel-in-Chief* is een puur ceremoniële positie.

Figuur 36 Schilderij door J.H. Eversen

De reactie van het Koninklijk Huis was positief. "Aan het Wapen van de Verbindingsdienst is door Hare Majesteit de Koningin en Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden, bij Kabinetsrescript van 20 Januari 1950, nr. 57, de toestemming verleend om zich als petekind van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Marijke te mogen beschouwen."

Vervolgens werd vanaf 1950 tot en met 1965 op de verjaardag van de Prinses elk jaar een cadeau aan haar aangeboden op het paleis⁶⁹.

Begin april 1963 werd de roepnaam Marijke gewijzigd. De informele roepnaam werd Christien en de officiële naam Prinses Christina. Na haar 18^e verjaardag stopte de traditie van het aanbieden van een cadeau, omdat men het niet gepast vond hier mee door te gaan nu de Prinses volwassen was geworden, al werd haar in 1966 nog wel een bloemstuk aangeboden. Het Regiment Verbindingstroepen heeft haar nog wel een cadeau aangeboden toen zij op 18 juni 1975 in ondertrouw ging met de heer J. Guillermo: een aantal zilveren kandelaars.

Toen de Prinses begin 1977 in verwachting was, werd overlegd met de Prinses over een cadeau. Zij stelde het meest prijs op een 'gebruiksvoorwerp' en de keuze viel op een kinderwagen. Vervolgens werd overlegd met de Prinses over de wijze van uitvoering en aanbidding van het cadeau en op 28 juni 1977 werd de kinderwagen, met daarop een klein zilveren embleem van de Verbindingsdienst, aangeboden op Paleis Soestdijk.

Op de Koninklijke Militaire Academie hebben de cadetten van de Verbindingsdienst op 22 november 1950 een vereniging opgericht. Aan Z.K.H. Prins Bernhard werd op 26 januari 1951 met een rekest toestemming gevraagd om de naam 'Prinses Marijke' te mogen voeren en in april 1951 werd daarvoor toestemming verleend. Sinds die tijd heeft de vereniging de naam Cadettenwapenvereniging van de Verbindingsdienst "Prinses Marijke".

⁶⁹ Zie bijlage 1 Overzicht van de delegaties en aangeboden geschenken

Op 18 februari 1955 schonk de burgemeester van Ede, de heer H.M. Oldenhof, namens de burgerij in de mess van de Elias Beeckmankazerne een schilderij van Prinses Marijke aan de Commandant van het Depot Verbindingsdienst, Kolonel E.E. Holle. Die was net op die dag overgeplaatst van de Hogere Krijgsschool (HKS) naar het Depot Verbindingsdienst. Dat schilderij was een jaar daarvoor bij de 80-jarige verjaardag van de Verbindingsdienst door de burgerij toegezegd. Het was geschilderd door de Edese kunstenaar Jan H. Eversen.

Figuur 37 Overhandigen schilderij Prinses Marijke

Lange tijd is het schilderij zoek geweest. Nadat defensie Ede verlaten had en de terreinen werden onderzocht op archeologische vondsten, werd het terug gevonden, zij het zonder lijst. Vervolgens begon een discussie of het schilderij bij de Verbindingsdienst hoorde of bij de Stichting Erfgoed Ede. Uiteindelijk werd besloten dat alles wat was gevonden, eigendom zou blijven van de gemeente Ede, dus ook het schilderij. Vervolgens is het wel in langdurige bruikleen overgedragen aan de Historische Collectie Verbindingsdienst te Amersfoort, waar het nu een mooie plaats heeft gekregen.

Prinses Christina overleed op 16 augustus 2019 in het complex van Paleis Noordeinde te Den Haag.

Bijlage 1 Overzicht van de delegaties en aangeboden geschenken

Jaar	Delegatie	Geschenk
1950	Kol J.J. Marlet Elnt F.H. Bruggemans Dpl Sgt L.F. Koolloos Dpl Sld1 G.W. Gorkink	Een zilveren lepel en vork in etui; doos bonbons; zak snoepjes
1951	Kol J.J. Marlet Kap A. van Ramshorst SMI P.J.J. Huybers Sld H.J. van Vliet Dhr. E. Gaasenbeek	een elektrisch kinderfornuis (grotendeels eigen handwerk door van Vliet en Gaasenbeek)
1952	Maj L. Vader Elnt Ir. J. Dekker SMI G.A.M. Besouw Dhr. J.E. van der Lee Sld A. Parie Dhr. E. Gaasenbeek	een miniatuur badkamer voor haar poppen met emblemen van de Verbindingstroepen op de tegeltjes (eigen handwerk door Parie en Gaasenbeek); een taart
1953	Maj A.H. Mohr Sgt D.H. Siebelink Kpl J.J. Koop Dpl Sld R. Endeburg Dhr. A.F. de Vette	een miniatuur speeltuin (eigen handwerk)
1954	Kol J.W.E. Mulder Kapitein J.J. Vredeveltdt Dpl Sgt D. Nederveen Dpl Kpl W. van Eck Dpl Sld1 C. Jongman Dhr. N.J. Melker	een tafeltje met het verbindingseembleem onder het glazenblad; kleine 5-lijns telefooncentrale; zak snoepjes
1955	Lkol G.F.C.D. de Jonge Elnt R. van Oosten SMI P.G. van Dijke Dpl Kpl J.L.A. Siddler Dpl Sld J. Kamma Dhr. W. Lourens	twee bijpassende stoeltjes
1956	Maj J. Hirsch Elnt R. Troelstra Sgt J. Ch. Rijkers Kpl T.J. Hollegraeff Dpl Sld J. Zonnenberg Dhr. J.F.H.M. Lammers	wederom twee stoeltjes
1957	Lkol A.K. van der Weg Elnt P. Nagtegaal Sgt R. Jungeling Kpl1 H.W.N. Wendel Dpl Sld G. Lazerom Dhr. J. Flap	een houten werktafeltje met bijpassende stoel
1958	Lkol T. de Ruig Kap J.A.E.M. Ceulen Sgt1 R.J. Ruhulestin Dpl Kpl C.W. Voorn Dpl Sld J.C. Remmers	een tafelprojector met bijbehorende kleurendia's

	Dhr. N. van Nieuwamerongen	
1959	Maj W. Küchler Kap C. Mulkens Sgt H.P. van Aggel Kpl1 M.H. van Bommel Dpl Sld J.J.J. Schalkwijk Dhr. J.N. Monnée	een dubbeldaks kampeertent met luifel en een draagbaar radiotoestel
1960	Kol L.A. Punt Kap Th.F.J. de Haas Sgt1 H.F. Schreuder Dpl Kpl J.N.A. van den Dungen Dpl Sld1 Th.G. Steenbergen Dhr. H.J. Dregmans	een bergmeubel voor de speelkamer
1961	Lkol W.H. Gout Kap A.C.J. van der Velden Sgt1 G. Palm Dpl Kpl D. Fase Dpl Sld A.M.G. Rijkers Dhr. J. Schreur	een staande lamp en complete verlichting voor haar studeerkamer
1962	Lkol J. Mulié Kap J.I.H. Burgel (11 Vdbat) SMI B. van Spriel (Depot Vbdd) Dpl Kpl C. Baardewijk (524 Vbdddepcie) Dpl Sld J. Elzenaar (Nld Sig Sqn) Dhr. P.A. Vloeyberghs (Insp Vbdd)	een rotan ameublement
1963	Lkol K.F.M. van Rheenen Kap H.C. Naarding Sgt P.J. Schoots Kpl1 G. Been Dpl Sld A. van Brug Mej. N.J. de Klerk	een opblaasbare rubberboot met toebehoren
1964	Kol Ir. H.A. Rodrigo Kap G.J. Wassink SM MILVA M.L. Verhoef Dpl Kpl H.M. Milkers Dpl Sld C.W.S. van Herwijnen Dhr. D. Douwes	een complete kofferset; een doos bonbons
1965	Bgen T. de Ruig Kap J.J. van Gerven Aoo J.F. Hicks Res Kpl J.W.M. van de Lugt Dpl Sld K.M. Koch Dhr. D. van den Brink	een gouden tak bezet met 23 briljanten
1966	Kap J.R.F. Peters Aoo J. Meek Dhr. K.C. van 't Hoff Kpl1 ch M. Bruines Sld1 L.J.A. Jansen	Alleen een bloemstuk aangeboden

13. Cadettenwapenvereniging Prinses Marijke

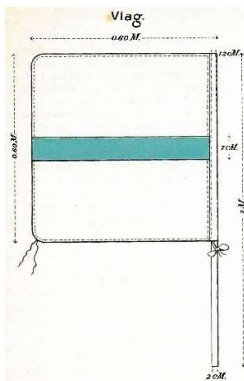
Op de Koninklijke Militaire Academie hebben de cadetten van de Verbindingsdienst op 22 november 1950 een vereniging opgericht. In de QTC, de 14-daagse periodiek voor de verbindingdienst, werd op 2 december 1950 gemeld dat er een vereniging was opgericht, maar de naam van de vereniging was toen nog niet bekend.

Inmiddels was aan het Wapen van de Verbindingsdienst door Hare Majesteit de Koningin en Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden, bij Kabinetsrescript van 20 Januari 1950, nr. 57, de toestemming verleend om zich als petekind van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Marijke te mogen beschouwen.

Daarom werd op 26 januari 1951 met een rekest aan Z.K.H. Prins Bernhard toestemming gevraagd om de naam 'Prinses Marijke' te mogen voeren en in april 1951 werd daarvoor toestemming verleend. Sinds die tijd heeft de vereniging de naam Cadettenwapenvereniging van de Verbindingsdienst "Prinses Marijke". Die vereniging bestaat nog steeds.

14. Wapenkleuren

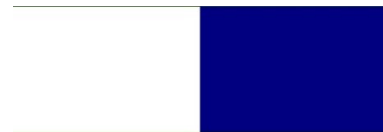

Figuur 38 Seinvlag rond 1920

In 1950 werd per Land- en Luchtmacht Mededeling (L-LM) nummer 87⁷⁰ bepaald dat de wapenkleuren van het – inmiddels zelfstandige – Wapen van de Verbindingsdienst blauw en wit zouden worden. Het ondergrondje op de baret werd van nassausblauw fluweel met aan weerszijden een loodrechte witte bies en de kraagspiegels op het Dagelijks Tenue nassausblauw fluweel met een witte bies. Ook werd per Land- en Luchtmacht Mededeling (L-LM) nummer 156 in 1950⁷¹ bepaald dat het korpsonderscheidingsteken van het Regiment Verbindingstroepen werd gewijzigd en vanaf dat moment het woord “verbindingstroepen” vermeldt in witte letters op een nassausblauwe achtergrond. Blauw en wit waren de kleuren van de seinvlag.

Er zijn ook bronnen die stellen dat de kleuren zijn overgenomen

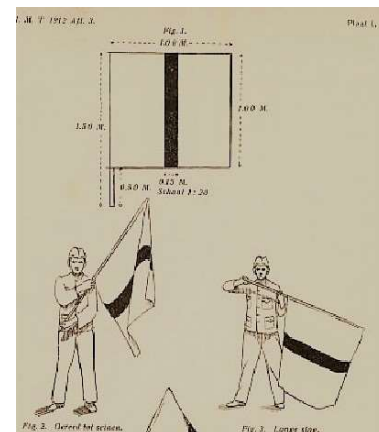
van het Engelse *Royal Corps of Signals*,⁷² die de kleuren blauw en wit al hadden als *Tactical recognition flash*, een herkenningsteken op de rechtermouw van het gevechtstenu, zodat men herkenbaar is als verbindelaar ook als men een helm draagt in plaats van een baret. (NB: dat zijn niet de regimentskleuren van het *UK Royal Corps of Signals*; die zijn lichtblauw – donkerblauw – groen in de verhouding 3 – 1 – 3)

Figuur 39 Tactical Recognition Flash Royal Signals

In de “Handleiding voor den optischen seindienst” uit 1902 staat dat seinvlaggen half rood-half wit of geheel zwart moeten zijn. Later werd dat rood-wit of zwart-wit. In het “Seinvoorschrift voor het Nederlandsch Indische Leger” uit 1909 staat ook dat de seinvlag aldaar half-rood/half-wit of zwart is. In Engeland was die toen blauw of wit met een blauwe baan.

In het Indisch Militair Tijdschrift uit maart 1912 staat een reactie op de “Handleiding voor den optischen seindienst” die recent verschenen was. Daarin wordt gepleit voor een vlag met daarop een ‘kenteken’, zijnde een 15 cm brede zwarte streep op een vlag van 1 x 1 meter, zoals bij Engeland in gebruik (de Engelse seinvlag was 3 x 3 voet). Die zou beter zichtbaar zijn dan de rood-witte versie. In een reactie op dit artikel uit maart 1912 stond dat de Commandant van het Korps Genietroepen kort geleden een witte vlag met een blauwe baan als beste had aanbevolen. Er is een Voorschrift No 35, Dienst der Optische Stations Veldleger⁷³ uit 1912 waarin staat dat de seinvlag effen blauw is bij een lichte achtergrond en wit met een blauwe baan, ‘loodrecht op den stok’, bij een donkere achtergrond. Deze versie van de seinvlag staat ook in de Historische Collectie Verbindingsdienst.

Figuur 40 Seinvlag na 1939

In het ‘Reglement voor den Optischen Seindienst’, herdruk 1939, was inmiddels opgenomen dat er gebruik werd gemaakt van zwarte of donkerblauwe vlaggen (1 x 1 m) of van een witte vlag (1 x 1 m) met een blauwe of zwarte verticale middenbaan.

⁷⁰ Ministeriële Beschikking van 27 maart 1950, Kabinet, Nr. 435

⁷¹ Ministeriële Beschikking van 17 juni 1950, Kabinet, Nr. 578

⁷² Zie artikel van de Stichting Collectie Militaire Traditie in de Intercom van maart 1981, pagina 19

⁷³ Goedgekeurd door de Minister van Oorlog op 22 februari 1912, IIe Afd., No 73

De Legerorder Nr. 122 van 1939⁷⁴ gaat over 'Materieel voor oefeningen en onderwijs in den verbindingdienst'. Daarin wordt bij het optisch seinmaterieel ook genoemd 'Vlag Blauwe N° 1' en 'Vlag Witte N° 1 met blauwe baan'. Van die laatste uitvoering komen ook N° 2 en N° 3 voor.

Vanaf 1959 verzorgde een detachement van het Depot Verbindingsdienst de verbindingen tijdens de TT-races te Assen ten behoeve van de wedstrijdleiding, de politie en de geneeskundige dienst. Er werden enkele telefoonnetten uitgelegd met een totale lengte van ongeveer 30 km en met 16 telefoonposten en een centraalpost. Tijdens de races wapperde overal de vlag van de stad Assen in de kleuren blauw en wit.

Omdat dit ook de kleuren zijn van de Verbindingsdienst, besloot een aantal verbindelaren, die steun aan het leveren waren in 1961, om een vlag te lenen die bovenop een 80 meter hoge watertoren hing. De volgende ochtend werd die vlag omgekeerd in het eigen kampement gehesen. Na afloop van de TT werd de vlag met een begeleiden briefje terug gestuurd naar de gemeente Assen. Die had wel gezien dat de vlag weg was, maar dacht dat dit door de harde wind was gekomen. De burgemeester van Assen, Mr. P.P. Agter, vatte het sportief op en schonk op 26 oktober 1961 een 'eigen' vlag aan het Depot Verbindingsdienst. Kolonel T. de Ruig aanvaardde de vlag dankbaar. Hoewel hij per 28 augustus 1961 was overgeplaatst naar de Inspectie Verbindingsdienst als Adjunct Inspecteur Verbindingsdienst was hij ook nog commandant Depot Verbindingsdienst tot 31 oktober van dat jaar. Hij gaf aan dat de vlag voortaan bij belangrijke aangelegenheden van het Wapen van de Verbindingsdienst zou wapperen op de Elias Beeckmankazerne.

Figuur 41 Vlag gemeente Assen

⁷⁴ Ministeriële Beschikking van 10 maart 1939, V-de Afd., nr. 208

15. Motto

Het motto van de Verbindingsdienst is *Nuntius Transmittendus*, wat vrij vertaald betekent 'het bericht moet door'. Het is een logisch motto voor de Verbindingsdienst, maar waar komt het vandaan?

In de aantekeningen van de Generaal-majoor b.d. J.J. Marlet is terug te vinden dat hij 'destijds' een motto voor de verbindingdienst heeft willen maken. Het is niet bekend wanneer dat is geweest, maar vermoedelijk was dat in 1949 kort na het moment dat de verbindingdienst een zelfstandig wapen werd en hij Inspecteur Verbindingsdienst werd. Zijn voorstel toen was "*Simplex Transmissionae Sigillum*", ofwel "Eenvoud is het kenmerk van de Verbindingsdienst". Verder dan een idee is dit kennelijk niet gekomen.

Figuur 42 Embleem Regiment Verbindingstroepen

De term "het bericht moet door" is voor het eerst terug te vinden in een reportage van de VARA-radioverslaggever Arie Kleijwegt, die de Nederlandse Radio Unie maakte op de Hojelkazerne op 6 november 1950. Arie Kleijwegt was een van de verslaggevers van het Strijdkrachtenprogramma dat van 1945 tot eind 1950 op de radio werd uitgezonden. De reportage werd uitgezonden op 8 en 15 november 1950 over Hilversum 402 m. De slagzin werd genoemd in de inleiding van de reportage waarin het hoofddoel van de Verbindingsdienst werd genoemd.

Het is niet bekend of het motto voor die tijd ook al werd gebruikt of wanneer de Verbindingsdienst het motto heeft 'geadopteerd'.

De officiële instructiefilm uit 1981 voor de verbindingdienst heeft ook als titel "Het bericht moet door".

Er zijn meer landen die een motto hebben voor hun verbindingdienst, bijvoorbeeld

- in België bij de Transmissie Troepen is het "*Omnia Conjungo*"; vrij vertaald: ik verbind allen;
- in Engeland bij het *Royal Corps of Signals* is het "*Certa Cito*"; vrij vertaald: zeker en snel;
- in Denemarken bij het *Telegrafregimentet* is het "*Celeriter et secure*"; vrij vertaald: snel en zeker of snel en veilig;
- in de Verenigde Staten bij het *Signal Corps* is het "*Pro Patria Vigilans*"; vrij vertaald: waakzaam voor het vaderland.

16. Verbindingslied en -mars

In een Cadettenalmanak van 1916 staat een lied dat als een mogelijke voorloper van het verbindingslied gezien zou kunnen worden. Daarin heet het uiteraard geen verbindingslied, want de verbindingdienst bestond nog niet. Het is een genistenlied, en gaat over alle 'takken' van de genie destijds: sappeurs, mineurs, pontonniers, spoorwegtroepen, verlichtingstroepen en ook de telegraafstroepen zoals ze toen nog heetten.

Eind jaren 30 kwam er een nieuw Mineurslied, gepubliceerd in nr. 72H "Handboek voor den Soldaat Genietroepen" uit 1938. Het Ie Bat waren de pioniers; het IIe Bat de telegraafstroepen en het IIIe Bat de verlichtingstroepen.

1.

Mineurslied (orgineel genielied)

Wij zijn de mineurs van Neerlands leger,

Wij blijven trouw aan 't Vaderland.

De schop en helm zijn onz' emblemen,

Onz' eenheid vormt de hechtste band.

Bij 't défilé, op de parade.

Weet ieder als de trom gaat slaan :

't Zijn de mineurs, 't zijn de mineurs,

't Zijn de mineurs, die daar zoo kranig gaan ! Bis

2.

Ie Bat.

Zijn wij in Zeist om te kampeeren,

Dan zijn wij in ons element.

Met pikhouweel, de schop en hamer,

Zijn onze jongens goed bekend !

En als de tijd daar is verstreken,

Kost menig afscheid soms een traan;

't Zijn de mineurs, 't zijn de mineurs,

't Zijn de mineurs, die weer naar huis te gaan ! Bis

3.

IIe Bat.

Wij leggen kabels uit en lijnen,

De seindienst is een peuleschil.

Bij Telegraaf- en Telefoondienst,

Weet ied're kerel wat hij wil.

Wij zweren bij „punt-streep” van morse,

't Zijn de mineurs, 't zijn de mineurs,

't Zijn de mineurs, die daar zoo kranig gaan ! Bis

4.

IIIe Bat.

Wanneer de nacht is aangebroken,

Doen wij met zoeklichten onzen plicht.

Wij zwaaien langs de hemelbogen,

De groote bundels krachtig licht.

De vlieger, dien wij dan beschijnen,

Merkt dra het zwaar kanongedoem:

't Zijn de mineurs, 't zijn de mineurs,

't Zijn de mineurs, die hem de das om doen ! Bis

5.

Met marschmuziek en wapp'rend vaandel,
Valt ons marschje altijd licht.
Het hoofd omhoog, 't geweer aan de schouder,
Marscheeren wij door 't oude sticht.
De heele stad komt naar ons kijken,
Elke meisje blijft bewond'rend staan:
't Zijn de mineurs, 't zijn de mineurs,
't Zijn de mineurs, die daar zoo kranig gaan ! Bis

In 1947 werd er bij de School Verbindingstroepen in Den Haag een cabaretavond georganiseerd. In het blad 'de Spin' nummer 9 uit 1947 stond dat "Ons korpslied officieel zal worden ingewijd op de grote feestavond op 23 October a.s. in de Dierentuin!" De redactie vindt de Reserve Sergeant Johannes Albertus Pot (geboren op 18 juli 1908 te Vlissingen en overleden op 19 maart 1962 te Den Haag) van het Administratieve Bataljon bereid de muziek voor het korpslied te maken. Een korporaal, die uit bescheidenheid onbekend wilde blijven, verzorgde de tekst. Daar werd voor het eerst een lied over de Verbindingsdienst ten gehore gebracht, dat later de basis zou zijn voor het verbindingslied.

Versie 1

Die oorspronkelijke tekst van de onbekende korporaal, zoals afgedrukt in 'de Spin' 1^e jaargang, nummer 9 van oktober 1947, luidde:

"Als ons land is in nood,
de gevaren zijn groot,
en de welvaart wordt belaagd.
Als de strijd om het recht
met het zwaard wordt beslecht
en ons volk om bescherming vraagt.
Onze mannen verspreid
in een strijd,
rondom het krijgstoneel,
Waar verbinding de band,
de leidende hand,
is voor allen evenveel.
Daar ligt uw taak, Verbindingsman,
het is uw zaak, Verbindingsman
als Gij berichten verzendt,
verantwoordelijk bent
voor het leven van Uw kameraad.

Na de oorlog komt vree
op het land, in de stee
overal weer werk en kans.
Centralist en chauffeur,
lijnman en controleur,
Tel'grafist en ordonnans.
Al dees mannen verblijd
na een moeizame strijd
Ver weg van het krijgstoneel.
Waar gezin vormt de band

en de werkende hand
vraagt van allen evenveel.
Daar ligt uw taak, Verbindingsman,
het is uw zaak, Verbindingsman
Als gij weer burgerman bent
de verantwoording kent
van Uw plichten voor land en gezin.”

Al snel bleek dat men de melodie wel waardeerde, maar dat de tekst minder in de smaak viel. Gevraagd werd om een betere tekst. Wel was inmiddels een grammofoonplaat opgenomen van het korpslied, zoals het toen nog genoemd werd.

De tekst en muziek verdwenen in een bureaula. Het is bijzonder dat het bij de verhuizing van Den Haag naar Utrecht niet verloren is gegaan. Daar werd het bij toeval gevonden door Sergeant-majoor Heidelberg en die ging er meteen mee naar Majoor A.C. Barten, de Commandant van het Schoolbataljon van het Regiment Verbindingstroepen. Die werd enthousiast en met hulp van Sergeant-majoor A. Bosch van de Koninklijke Militaire Kapel werd de muziek van J.A. Pot omgezet in militaire marsmuziek en de Verbindingsmars was geboren.

Op 1 september 1950 is op de binnenplaats van de Hojelkazerne te Utrecht officieel de “Mars van het Regiment Verbindingstroepen” door Majoor A.C. Barten aangeboden aan de Commandant van het Regiment Verbindingstroepen, Kolonel A.H. Schouten. Per Land- en Luchtmacht Mededeling (L-LM) nummer 49 van 1952⁷⁵ werd de mars formeel erkend en vastgesteld als de defileermars van het Regiment Verbindingstroepen onder de officiële naam “De Verbindingstroepen”.

In nummer 5, 2^e jaargang van QTC (destijds de 14-daagse periodiek van de Verbindingsdienst) van 1 juni 1951 werd de tekst van het oorspronkelijke lied afgedrukt met de oproep om een nieuwe tekst te maken, omdat de eerste tekst werd afgekeurd, al is niet geheel duidelijk door wie. Als aanmoediging werd een prijs van 25 gulden uitgelooft, destijds een behoorlijk bedrag. De nieuwe tekst moest twee coupletten beslaan.

Versie 2

Een paar jaar later werd het:

“Als het land is in nood,
de gevaren zijn groot,
en de welvaart wordt belaagd.
Als de strijd om het recht
met het zwaard wordt beslecht
en ons volk bescherming vraagt.
Onze mannen verspreid
in een sombere strijd,
ver weg in’t strijdtoneel,
is Verbinding de band,
de leidende hand, telt voor allen evenveel.

Dan is’t uw taak, Verbindingsman,
dan is’t uw zaak, Verbindingsman
dat Gij berichten verzendt,
de verantwoording kent

⁷⁵ Ministeriële Beschikking van 15 februari 1952, Kabinet, Nr. 2230

voor het leven van Uw kameraad.”

Versie 3

In het volgende nummer van QTC (nummer 6, 2^e jaargang van 26 juni 1951) stond het volgende alternatief met tekst van Sergeant H. Dulmers en nog steeds op de muziek van J.A. Pot. Deze tekst stond – ten onrechte – vermeld als de nieuwe tekst van ons korpslied in de Connector nummer 4 van december 1979.

“Met zijn jeugdige kracht
in de blauw-witte pracht
van een bruisend, frisse zee.
Is ons jong Regiment
in de rijden present
van het troependefilé.
Onze mannen verspreid
door het land, wijd en zijd
blijven één als een blok basalt.
Waar de vijand ons recht
onze vrijheid bevecht
en het uit trompetten schalt:
Dû dû dû daa 't verbindingssein
Dû dû dû daa ons vredessein
Want onze V mag de tolk
van Vorstin en van Volk
de verbinding in 't leger ook zijn.

Met het glanzende staal
van een keur materiaal
dat de legermacht verbindt.
Wordt ons jong Regiment
als de Garde erkend
van een vorst'lijk Petekind.
Centralisten, chauffeurs,
Tel'grafisten, monteurs,
in kazerne of in't veld.
Staan voor Haar in de bres
Marijke, Prinses,
Als het uit trompetten schalt:
Dû dû dû daa 't verbindingssein
Dû dû dû daa ons vredessein
Want onze V mag de tolk
van Vorstin en van Volk
de verbinding in 't leger ook zijn.”

Versie 4

In 1965 werd ook nog gesproken van een ander officieus Korpslied van de Verbindingsdienst. Waarschijnlijk was dit lied op een andere melodie, want qua melodie past het niet met alle andere liederen.

“Wij hebben geen vaandel, waarom wij ons scharen.
De oorlog verstrooid ons, als kaf voor de wind.
Wij zijn niet geroepen tot grote gebaren
Onze taak is wat arbeid en studie verbindt.
Wij leggen den kabel en spannen de draden
als koperen zenuw van `Hoofd naar de Hand.
Wij hebben geen vaandel, waarom wij ons scharen,
Wij strijden maar zelden met zwaard of geweer,
Wij zijn niet geroepen tot grote gebaren
Maar denken en zwoegen voor vrijheid en eer.”

Versie 5

In november 1973 stuurde de Eerste-luitenant J.H. de Jager een eigen versie naar de “Commissie 100 jaar verbindingdienst”. Het is niet duidelijk wat daar mee is gebeurd:

“Langs de lijn – telefoon !
In de lucht – radio !
Verbinding overal.
Ordonnans – rijden maar -
Telexist – sleutelaar –
Verbinding overal.
Onze vlag – wit en blauw –
Ons embleem, onze leus
Wij blijven trots daarop.
Ja, wij staan het steeds voor:
Het bericht moet erdoor.
Da dup da dup – da da dup da⁷⁶

Het is jouw taak – verbindingman –
Het is jouw zaak – verbindingman.
Ja je staat er steeds voor
Het bericht moet erdoor
Daarin ligt onze enige taak.”

⁷⁶ da dup da dup – da da dup da = .._. _____. = C.Q. = bericht voor u

Variant voor éénmalig gebruik

Ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan van 106 Verbindingsbataljon is nog andere versie gemaakt voor eenmalig gebruik, die ten gehore is gebracht bij de commando-overdracht op 14 mei 1997 op de Prins Mauritskazerne te Ede. De 'gastdirigent' was scheidend bataljonscommandant Luitenant-kolonel R. Anthonio.

"Als 'r volk'ren zijn in de grootste nood,
en berichten moeten door.
De verenigde naties ons roept om daar te gaan
waar de nood is 't allerhoogst.
En de hoogste bevelvoering is gevraagd
voor de leiding in het land
dan is 'r man en vrouw die kabels bindt
voor ons aller commandant.
D'r ligt een taak, verbindelaar
Het is uw zaak, verbindelaar
Die de staven verbindt
en de vrijheid bevecht
door de geest van 'Je Maintiendrai'."

Versie 6, huidige versie

Blijkbaar hebben al deze versies het niet overleefd, want de tekst van het huidige lied dat in ieder geval sinds begin jaren 70 wordt gezongen is weer anders, al is niet bekend van wie die tekst is. Op de IK-VBDD-18-02-1874, uitgegeven door het Regiment Verbindingstroepen op 30 april 1999, staat dat de tekst geschreven is door Sgt. J.A. Pot, maar dat is zeker niet het geval. De huidige tekst luidt:

"Toen met seinlamp en vlag
de staf de strijd overzag
en de hoornblazer stond klaar.
Toen met vonkzender zond
en de duif vloog in het rond
speelden zij het voor elkaar.
Als de lijnwerker sjouwt
en het leger op je bouwt
en de radio staat klaar.
De vercijferaar pent
en de telexist zendt
spelen wij het voor elkaar.
Het is uw taak, verbindelaar,
Het is uw taak, verbindelaar,
Die de staven verbindt
en de oorlog dus wint
en het vaderland redt uit-'t gevaar"

In de jaren 70 werd ook gezongen 'Het is uw taak, verbindingsman' maar wellicht is dat gewijzigd in het neutrale verbindelaar naarmate er meer vrouwen bij de Verbindingdienst kwamen, of – misschien nog eenvoudiger – omdat het rijmt op 'elkaar' en 'gevaar'.

Op de Korpsbijeenkomst van 1987 werd de traditie ingesteld dat het Verbindingslied daar werd gezongen en dat werd later voortgezet bij het Regimentsdiner.

Verbindelaars

lied

nuntius trans mittendus

Toen met seinlamp en vlag, de staf de strijd overzag en de hoornblazer stond klaar

Toen de ronkzender zond en de duif vloog in 't rond speelden zij het voor elkaar

Als de lijnwerker sjouwt en het leger op je bouwt en de ra-di-o staat klaar

De vertijferaar pent en de telex-ist zendt spelen wij het voor elkaar

Het is uw taak ver-bin-de-laar het is uw taak ver-bin-de-laar

Die de staven verbindt en de oorlog dus wint en het vaderland redt uit 't gevaar

Figuur 43 Huidig Verbindingslied

17. Schutspatroom

Wat zeer weinig mensen weten, is dat ooit het idee is geopperd om voor de verbindingdienst ook een schutspatroom 'aan te nemen', net als bijvoorbeeld de artillerie die nog heeft met H. Barbara, waarvan de verjaardag op 4 december wordt herdacht. De Inspecteur Verbindingdienst, Brigadegeneraal J.J. Marlet, schreef in 1953 een artikel in Centurio, het officiële orgaan van de Algemeen Rooms-Katholieke Officiersvereniging (ARKO), waarin hij o.a. het volgende stelde.

Uit de tekst van de Osservatore Romano van 2/3 april 1951 bleek dat Z.H. Paus Pius XII de Aartsengel Gabriël had uitgeroepen tot "patroon der telecommunicatie". De Paus gaf toestemming om de Aartsengel Gabriël uit te roepen tot schutspatroom voor instanties die werkzaam waren in de telecommunicatiebranche. De feestdag van Aartsengel Gabriël werd aanvankelijk gevierd daags voor Maria boodschap, dus op 24 maart. Sinds 1969 wordt zijn feestdag gevierd samen met Raphaël en Michaël op 29 september.

Voor zover bekend heeft de verbindingdienst de Aartsengel Gabriël niet daadwerkelijk omarmd als schutspatroom. Mogelijk was het alleen een wens van de zeer gelovige Marlet en verdween het idee met hem toen hij op 11 september 1953 de dienst verliet.

18. Regimentsdiner

Al voor 1900 werden korpsdiners gehouden bij verschillende regimenten en korpsen. Aanvankelijk was dit bedoeld om de nieuwe officieren welkom te heten binnen het officierskorps van het regiment of korps. Vandaar de naam Korpsdiner. Bij een aantal regimenten of korpsen gebeurt dit nog steeds; de jongste officier wordt dan geacht een toespraak te houden.

In de Militaire Spectator van 1901, bladzijde 599, wordt het als volgt omschreven:

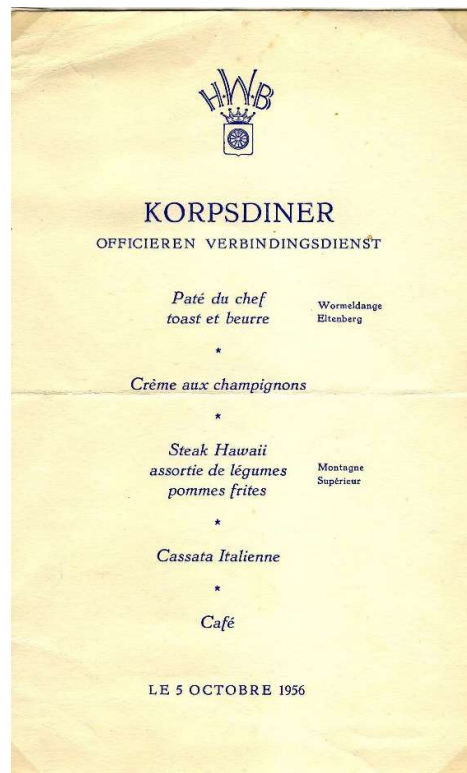
"Het mag een goed gebruik worden geacht, gelijk dit nu reeds eenigen tijd bij verscheidene — zoo niet alle — korpsen bestaat, om de jongst aangestelde officieren jaarlijks aan een gezelligen disch het welkom toe te roepen."

In 1955 wordt in het Orgaan van de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV) al vermeld dat het Korpsdiner elk jaar door de officieren van het Wapen van de Verbindingsdienst wordt gehouden. In dat jaar kwam het idee om de kosten voor dit diner wat uit te smeren, zodat men niet in een keer voor een grote uitgave kwam te staan. Daarom werd opgericht de "Spaarkas Korpsdiner", waar men per maand een bedrag kon sparen. Bij de grootte daarvan moest rekening worden gehouden dat het Korpsdiner van oktober 1954 per persoon 14 gulden had gekost. Ook werd ingesteld het "Korpsdinerfonds Officieren Verbindingsdienst" om een garantie te vormen voor het financiële gedeelte van te houden Korpsdiners.

Op 5 oktober 1956 werd een Korpsdiner van de officieren van de Verbindingsdienst gehouden, getuige de menukaart.

In 1957 werd het Korpsdiner gehouden in het gebouw voor Kunsten en Wetenschappen aan de Mariaplaats te Utrecht. Het diner werd voorafgegaan door een aantal lezingen. Tijdens het diner hield de Inspecteur Verbindingsdienst, Brigadegeneraal J.W.E. Mulder, een toespraak waarin hij vermeldde dat dit het 7^e Korpsdiner was. Het eerste Korpsdiner zou dus in 1951 geweest moeten zijn. Het Korpsdiner is dus mogelijk een initiatief geweest van de Inspecteur Verbindingsdienst, want de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV) werd pas in 1954 opgericht. In de jaren die volgden werd elk jaar een Korpsdiner georganiseerd door en voor de officieren van de Verbindingsdienst.

In 1995 deed de Regimentsadjutant het voorstel om ook een vergelijkbaar diner voor onderofficieren te gaan organiseren. Daarvoor had hij de toestemming van de Regimentscommandant en hij zou de behoefte daaraan gaan inventariseren. Het eerste Onderofficiersdiner Verbindingsdienst zou plaats vinden op 11 april 1996 op de Elias Beeckmankazerne te Ede met zo'n 100 deelnemers. Vanaf 1997 werd het Onderofficiersdiner gehouden op de dag voorafgaand aan het Korpsdiner voor de officieren om de voorbereiding zo efficiënt mogelijk te houden. Na een aanvankelijke daling, nam het aantal deelnemers weer toe tot ongeveer 150 in 2000, toen het Onderofficiersdiner voor de 5^e keer werd gehouden.

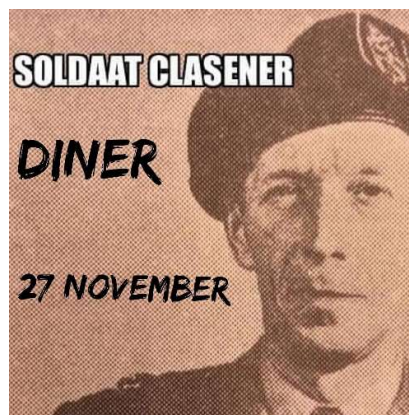

Figuur 44 Menukaart

Na lang wikken wegen is op 5 november 2009 voor het eerst een gezamenlijk diner gehouden voor officieren en onderofficieren in het Officierscasino te Soesterberg. Sindsdien is dat elk jaar herhaald. Vanaf dat moment heet het Korpsdiner dan ook Regimentsdiner. Meestal wordt dat diner gehouden in oktober of november.

Naar analogie van het Regimentsdiner voor officieren en onderofficieren is op 27 november 2019 voor het eerst een diner georganiseerd voor korporaals en soldaten van de Verbindingsdienst. Dat kreeg als naam het Soldaat Clasener diner, naar Johannes Carel Antonius Clasener, die voor zijn optreden als soldaat lijnwerker in de meidagen van 1940 te Wieringen benoemd werd tot Ridder der 4^e klasse in de Militaire Willems-Orde.

In 2020 moesten vanwege de maatregelen rondom het Coronavirus alle regimentsdiners worden geannuleerd.

Figuur 45 Soldaat Clasener diner

Overzicht Korps c.q. Regimentsdiners		
Nr.	Datum	Locatie
1	1951	
2	1952	
3	1953	
4	1954	
5	1955	
6	5 oktober 1956	
7	1957	Utrecht; gebouw voor Kunsten en Wetenschappen
8	1958	
9	1959	
10	1960	
11	1961	
12	23 november 1962	Ede
13	22 november 1963	
14	27 november 1964	Ede
15	5 november 1965	Ede, Elias Beeckmankazerne
16	3 november 1966	Lunteren, Hotel de Blijde Werelt
17	1967	
18	22 november 1968	Arnhem, Postiljon motel
19	21 november 1969	Arnhem, Postiljon motel
20	1970	
21	1971	
22	1972	

23	1973	
24	1974	
25	1975	
26	1976	
27	1977	
28	1978	
29	1979	
30	1980	
31	1982	
32	1983	
33	1984	
34	1985	
35	1986	
36	1987	
37	1988	
38	1989	
39	1990	
40	1991	
41	1992	
42	1993	
43	1994	
45	1995	
46	11 april 1996	OO'n: Ede, Elias Beeckmankazerne Offn:
47	1997	OO'n: Offn:
48	1998	OO'n: Offn:
49	1999	OO'n: Offn:
50	2000	OO'n: Offn:
51	2001	OO'n: Offn:
52	2002	OO'n: Offn:
53	2003	OO'n:

		Offn:
54	2004	OO'n: Offn:
55	2005	OO'n: Offn:
56	2006	OO'n: Offn:
57	2007	OO'n: Offn:
58	2008	OO'n: Offn:
59	5 november 2009 ⁷⁷	Soesterberg; Officierscasino
60	18 november 2010	Soesterberg; Officierscasino
61	3 november 2011	
62	1 november 2012	
63	7 november 2013	Garderen, Bilderberg hotel 't Speulderbos
64	6 november 2014	Garderen, Bilderberg hotel 't Speulderbos
65	5 november 2015	Garderen, Bilderberg hotel 't Speulderbos
66	3 november 2016	Garderen, Bilderberg hotel 't Speulderbos
67	30 november 2017	Garderen, Bilderberg hotel 't Speulderbos
68	29 november 2018	Apeldoorn; nieuwe van der Valkhotel
69	27 november 2019 28 november 2019	Clasenerdiner: Garderen GMKK Regimentsdiner: Apeldoorn; nieuwe van der Valkhotel
70	2020	Niet gehouden vanwege COVID-19 maatregelen
71	4 november 2021 2 december 2021	Regimentsdiner: Apeldoorn; nieuwe van der Valkhotel Clasenerdiner: niet gehouden vanwege COVID-19
72	30 juni 2022 6 oktober 2022	Clasenerdiner: Garderen GMKK Regimentsdiner: Apeldoorn; nieuwe van der Valkhotel
73	22 juni 2023 2 november 2023	Clasenerdiner: Garderen GMKK Regimentsdiner: Apeldoorn; nieuwe van der Valkhotel

⁷⁷ Voor de eerste keer een gezamenlijk officiers- en onderofficiersdiner

19. Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV)

Op 18 februari 1954 is de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV) opgericht met haar zetel in de gemeente Ede. Een van de doelstellingen van de VOV is "het in algemene zin, waar nodig, ondersteunen van het Regiment Verbindingstroepen". De eerste ledenvergadering vond plaats op 22 oktober 1954 in Utrecht. Op die eerste vergadering werd het bestuur gekozen. Voorzitter werd de Kolonel J.W.E. Mulder en vicevoorzitter de Kapitein K.F.M. van Rheenen. Ook werd tijdens die vergadering een traditiecommissie van de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV)

Figuur 46 Embleem VOV

ingesteld met daarin o.a. de Kolonel b.d. J. Makkink, de Luitenant-kolonel A. Mohr (zou later nog Commandant Depot Verbindingsdienst worden) en de Eerste-luitenant J. Geensen (zou later nog Commandant van het Verbindingsdienst Opleidingscentrum worden). Van die eigen traditiecommissie is verder niets meer terug te vinden.

Ook in de begintijd werd een blad uitgebracht, maar dat had als neutrale naam "Orgaan van de VOV". Na een aantal activiteiten kreeg de vereniging ongeveer 4 jaar na de oprichting een slapend bestaan. Het waarom daarvan is niet meer te achterhalen. Het Orgaan verscheen tot maart 1958. Daarna kwam er in mei 1959 een poging om het blad nieuw leven in te blazen in stencilvorm, maar na 3 edities hield ook dit weer op.

Kennelijk was er toch behoefte aan een vereniging, want in 1971 werd een enquête gehouden onder de officieren van de Verbindingsdienst met als resultaat dat er later dat jaar schriftelijk een interim-bestuur werd gekozen. Op 5 mei 1972 werd een Algemene Leden Vergadering gehouden waar het bestuur werd gekozen en de formele heroprichting een feit werd. Ook het blad werd nieuw leven ingeblazen. In een enquête werd o.a. gevraagd wat de naam van het verenigingsblad moest worden. Ongeveer 10% had voorkeur voor "Teleprint"; ongeveer 29% had voorkeur voor "Kontaktorgaan VOV" en ongeveer 37% had voorkeur voor "Intercom"; dus die laatste werd de nieuwe naam. Niet lang daarna verscheen de eerste Intercom als kwartaalblad voor de VOV, nog onder auspiciën van het interim-bestuur. Nummer 2 kwam uit onder het eerste formeel gekozen bestuur, met daarin het verslag van de ALV van 5 mei en de initiële ledenlijst per 1 augustus 1972 met daarop 142 leden.

In de beginjaren van de heroprichting werden regelmatig excursies georganiseerd naar instanties en bedrijven binnen en buiten defensie. Zo werden o.a. bezoeken gebracht aan de Vliegbasis Soesterberg en een Marine-inrichting, maar ook aan de ITT/Bell Telephone Manufacturing Company, het NATO Satcom grondstation M3 te Schoonhoven, DAF in Eindhoven en het Fysisch Laboratorium van RVO/TNO. Ook waren er in de jaren 70 contacten met de Duitse zustervereniging Fernmeldering en de Belgische Transmissie Troepen (TTr).

Rond 1980 zag defensie ook het belang van wapen – of dienstvakverenigingen. Zo werden deze verenigingen betrokken bij het commentariëren van de Grondwetswijzigingen die tussen 1976 en 1980 waren ingediend door de Kabinetten den Uyl en Van Agt 1, met name de delen over de krijgsmacht en het Koninklijk Gezag.

Sinds 1998 organiseert de VOV symposia over onderwerpen die Verbindingsdienst gerelateerd zijn. In 1998 begon dat met een eerste mini-symposium, gevolgd door een mini-symposium in 2000. Vanaf 2001 werd het een volwaardig symposium; aanvankelijk was dat één symposium per jaar, gekoppeld aan de jaarlijkse Algemene Vergadering. Sinds 2006 werden dat er twee per jaar. Sinds een aantal jaren is het 2e symposium komen te vervallen in de jaren dat er in oktober een Wapeninformatiedag wordt gehouden.

De vereniging kent een aantal ereleden:

- Kolonel b.d. W.K. Rijsdijk (overleden op 6 maart 1997)
- Luitenant-kolonel b.d. W. Jung (overleden op 2 februari 2008)
- 7 april 2009: Kolonel b.d. A. den Boer;
- 12 april 2000: Luitenant-kolonel b.d. R.H. Rijntalder (overleden op 21 juli 2023);
- 1 juni 2022: Majoor b.d. G.H. Hillen

20. De Leeuw

De geschiedenis van het standbeeld van de Leeuw gaat terug tot 1778. Toen werd de oude Hofpoort, genoemd naar de Hof van Wena, te Rotterdam vervangen door een nieuwe decoratieve Hofpoort ontworpen door de architect Dollond. Aan de voet van de zuil, die boven op de poort stond, werden vier leeuwenbeelden neergezet, ontworpen door Johannes Keerbergen.

Die Hofpoort werd in 1833 afgebroken, omdat hij in de weg stond voor het toenemende verkeer. De zuil werd vernietigd en de vier leeuwenbeelden werden opgeslagen. Het water rondom de Hofpoort werd gedempt en het plein dat zo ontstond werd tot 1868 het Hofpoortplein en daarna Hofplein genoemd. In 1860 kregen de leeuwen, na een restauratie door J. Stracké, hun nieuwe plaats als wachters naast de Koningsbrug. De Koningsbrug was een draaibrug over de Oude Haven te Rotterdam en vormde de verbinding tussen de Boompjes en de Oosterkade. De brug werd op 24 september 1860 geopend door Koning Willem III. De brug werd geflankeerd door vier leeuwen die afkomstig waren van de afgebroken Hofpoort en kreeg in de volksmond de bijnaam 'Vierleeuwenbrug'.

Figuur 47 Hofpoort Rotterdam 1778

In 1898 verrees het "Witte Huis", in art-nouveaustijl gebouwd en in totaal 43 meter hoog. Op het platte dak bevindt zich een uitkijkplatform, te bereiken met een lift, iets wat in die tijd zeer modern was. Ook kwamen er nieuwe bruggen. Bij het dempen van een aantal binnenhavens, verdween een aantal oude bruggen, maar de Koningsbrug bleef dienstdoen.

In de meidagen van 1940 kwamen de leeuwen geschonden tevoorschijn uit het oorlogsgeweld, dat juist in deze omgeving het felst was losgebarsten. Terwijl de Mariniers rondom de nabijgelegen Willemsbrug verbeterde strijd voerden tegen de Duitsers, kreeg het 2^e Regiment Genietroepen de opdracht de 'Vierleeuwenbrug' te heroveren op de Duitsers, een taak welke door een aantal van hen ten uitvoer werd gebracht. De brug zelf bleef gespaard.

Na de Watersnood van 1953 werd besloten alle zeedijken tot deltahogte op te hogen. Hiervoor was het nodig om de Oude Haven van de rivier af te sluiten. De Maasboulevard werd aangelegd en de Koningsbrug werd afgebroken. In 1960 werd met de uitvoering gestart. Voor de leeuwen brak een tweede periode van ballingschap aan.

Op 20 november 1959 verzocht⁷⁸ de Brigadegeneraal J.W.E. Mulder de Burgemeester en Wethouders van Rotterdam om een van de leeuwen van de 'Vierleeuwenbrug' ter beschikking te willen stellen van het Regiment Verbindingstroepen, met het doel deze op te stellen op het kazerneterrein van de Elias Beeckmankazerne te Ede. Op die manier zou bij militairen de herinnering aan de verdediging van Rotterdam levendig gehouden kunnen worden.

⁷⁸ Brief van 20 november 1959, nummer 3268/5.0.00

Burgemeester en Wethouders hebben op 5 april 1960⁷⁹ aan de Brigadegeneraal J. W. E. Mulder geantwoord de gevraagde Leeuw weliswaar niet te willen schenken maar wel in langdurige bruikleen te willen afstaan.

Figuur 48 Overdracht Leeuw 17 augustus 1960

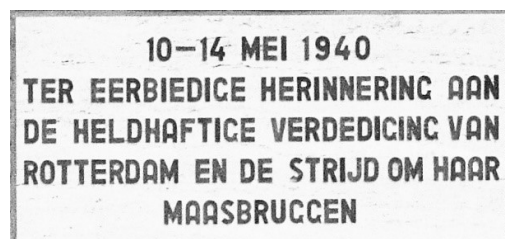
Op 17 augustus 1960 heeft de

officiële overdracht van de Leeuw plaats gehad op het kazerneterrein van de Elias Beeckmankazerne te Ede door Burgemeester mr. G. E. van Walsum van Rotterdam aan Brigadegeneraal Mulder. In zijn toespraak zei de Burgemeester van Rotterdam *"Het is een moeilijke beslissing geweest voor de stad Rotterdam één van de leeuwen af te staan. Wij zouden de waarheid geweld aan doen, als wij zeggen dat heel de Rotterdamse burgerij er zo mee is ingenomen. Vandaar dat wij de leeuw niet hebben geschonken, maar in langdurige bruikleen hebben afgestaan, hoewel ik hoop dat het monument tot in lengte van jaren in Ede mag staan. Maar uit de gehechtheid van de Rotterdammers aan hun in de oorlog beschadigde leeuwen van de Koningsbrug en het feit dat er nu toch één op het exercitieterrein van de Elias Beeckmankazerne staat, mag worden afgeleid dat men de verdiensten van de Verbindingsstroepen voor Rotterdam wel heel hoog aanslaat."*

In de sokkel was een steen ingemetseld met het opschrift: "Ter eerbiedige herinnering aan de heldhaftige verdediging van Rotterdam en de strijd om haar Maasbruggen". Het eenvoudige, maar stijlvolle monument was naar het ontwerp van Dhr. W.F. Beumer, Technisch Hoofdambtenaar van de Dienstkring Genie Ede. Het gedenkteken groeide uit tot het algemeen herdenkingsmonument voor de gevallen van de Verbindingsdienst.

Figuur 49 Leeuw 1960-1991

Figuur 50 Opschrift Rotterdam

Aan de zijkant van de sokkel was ook nog een plaat aangebracht met de tekst: "Afkomstig van de voormalige Koningsbrug en in bruikleen afgestaan door het gemeentebestuur van Rotterdam aan het Wapen van de Verbindingsdienst. 17 augustus 1960".

⁷⁹ Brief B&W Rotterdam van 5 april 1960, nummer Afd. O.W. nr. 388194-'59

Deze overdracht zat ook in het programma van een reünie op die dag voor militairen die behoord hadden tot het Wapen der Genie en opgeleid waren voor een verbindingsfunctie. Die week was ook het 5^e lustrum van de Heideweek te Ede, die sinds 1935 jaarlijks in augustus plaats vindt. Bij de overdracht waren o.a. ook aanwezig de oud-Inspecteur van de Verbindingsdienst Generaal-majoor b.d. J.J. Marlet, de Inspecteur der Genie Brigadegeneraal J.F. Dohna en namens het Korps Mariniers de Luitenant-kolonel T. Jonkman.

In 2004 is de Leeuw gerestaureerd door Dhr. Paul van Laere, een bekende beeldhouwer uit Den Haag. De restauratie was nodig, omdat in het verleden de Leeuw met de verkeerde verf is behandeld, waardoor er vocht in de Leeuw bleef opgesloten en er bij vorst stukken afsprongen. De Leeuw werd schoon gemaakt, de gaten opgevuld en met een minerale verf geschilderd. De karakteristieke beschadigingen door scherven en kogelgaten bleven uiteraard bestaan.

In 2006 krijgt het Regiment een brief onder ogen van de Gemeente Rotterdam gericht aan de Gemeente Ede. Uit de strekking van deze brief blijkt dat de Gemeente Ede een verzoek ingediend heeft aan Rotterdam om de Leeuw bij de verhuizing van het Regiment te laten achterblijven op het terrein van de Elias Beeckmankazerne, omdat de gemeente Ede er een gemeentelijk monument van wilde maken. Daar was het Regimentscommando niet van op de hoogte en was het daar uiteraard niet mee eens.

Daarna volgden er ruim twee jaren van overleg tussen het regiment, de Gemeente Rotterdam en de Gemeente Ede, waarbij de toenmalige Wapenoudste, Brigadegeneraal Th. Ent, een cruciale rol heeft gespeeld. Uiteindelijk zag de Gemeente Ede af van de plannen om de Leeuw in Ede te houden. Het verlossende bericht hier over kwam pas op 30 november 2009 via de Dienst Vastgoed Defensie, Directie Noord, dat: 'B en W Ede in principe akkoord is gegaan met de verplaatsing van de Leeuw. Verder zal de Gemeente Ede een verzoek doen richting de monumentencommissie om stopzetting van de procedure'.

Vanwege het sluiten van de kazernes in Ede in 2010 verzocht het Ministerie van Defensie mede namens de Gemeente Ede in april 2010 om de Leeuw mee te mogen verhuizen naar Amersfoort. Daarop stuurde Burgemeester en Wethouders van Rotterdam op 30 september 2010 een brief (kenmerk 10/7480) naar de gemeenteraad van Ede, waarin werd bevestigd dat de langdurige bruikleen van de Leeuw door Rotterdam aan het Regiment Verbindingstroepen werd gecontinueerd.

Bij het sluiten van de kazernes in Ede in 2010 verhuisde de Leeuw op 16 december 2010 met het Regiment Verbindingstroepen mee naar de Bernhardkazerne te Amersfoort. Maar dat gebeurde via een omweg, want hij werd eerst gebracht naar de firma Wilgenburg BV te Zaltbommel. Een bedrijf dat gespecialiseerd is in natuursteenbewerking en restauratie.

Een aantal dagen na de officiële verplaatsing van het monument werden de bronzen platen met de namen van de gevallen verwijderd en opgeslagen bij Dienst Vastgoed Defensie, regio Noord.

De sokkel bleef in Ede achter; zij het zonder de gedenkplaten. Defensie schonk de gemeente Ede in 2011 een replica van de Leeuw als dank voor het feit dat Ede meer dan een eeuw garnizoensstad is geweest. De replica werd geplaatst op de oude sokkel met daarop een plaat met de tekst:

Deze leeuw, een replica van een Rotterdamse leeuw,
In 1778 geboren als sculptuur op de Hofpoort,
Sinds 1860 geposteerd op het landhoofd van de Koningsbrug,
In 1960 in Ede beland als herdenkingsmonument,
En in 2010 mee verhuisd naar Amersfoort,

Is geschonken door het Ministerie van Defensie aan Ede,
In dank voor meer dan 100 jaar garnizoensstad.
1906 – 2010

Door een herinrichting van de wegen bij de ingang van de kazerne door de Gemeente Amersfoort, moet de Leeuw weer verplaatst worden. Aangezien in 2019 het *Command & Control* Ondersteunings Commando is opgericht te Garderen en dat ook de nieuwe zetel is geworden van de Regimentscommandant, is de Leeuw in 2021 verplaatst naar de Generaal-majoor Kootkazerne te Garderen, waar hij weer het centrale onderdeel is in het nieuwe monument voor de gevallen. Op dat nieuwe monument staan weer alle namen van de gevallen van de Verbindingsdienst, inclusief de aanvullende namen die door een onderzoek in 2018 en 2019 aan het licht zijn gekomen.

21. Monument

Aanvankelijk bestond het monument alleen uit de leeuw met de ingemetselde steen met het opschrift "Ter eerbiedige herinnering aan de heldhaftige verdediging van Rotterdam en de strijd om haar Maasbruggen".

Door de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV) werd eind 1980 geopperd om de betekenis van de leeuw als herinneringsmonument voor de strijd in Rotterdam uit te

breiden tot een monument voor alle gevallen van de Verbindingsdienst, waaronder de 2^e Wereldoorlog, Nederlands-Indië, Korea. Dat idee werd besproken met de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV) en vervolgens ingediend bij de regimentscommandant. Alvorens dit idee uit te werken, wilde de regimentscommandant ook de mening van de onderdeelcommandanten peilen. Daarna werd het weer even stil.

Op 24 april 1990 vergaderde de Regimentstraditieraad. De aanleiding voor deze vergadering was in eerste instantie de officiële herdenking die op 10 mei 1990 in Rotterdam zou plaats vinden, maar ook de jaren eerder geuite wens van de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV). Besloten werd om bij de leeuw plaquettes te plaatsen met de namen van de gevallen en de planning was om die op 10 mei 1991 te onthullen. In eerste instantie waren overigens slechts zes namen bekend van gevallen van de Verbindingsdienst in mei 1940, gebaseerd op een brief van de Sectie Krijgsgeschiedenis van de Generale Staf van 14 juli 1960. De namen van de overige gevallen moesten nog worden uitgezocht.

In 1990 nam de Traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen het besluit om het bestaande monument te renoveren en daarop plaquettes met de namen van alle gesneuvelden aan te brengen. Het gerenoveerde monument was naar een idee van Dhr. F.J.H.Th. Smits (gepensioneerd administrateur en esthetisch adviseur van het Ministerie van Defensie) ontworpen door Dhr. H. Koldewijn van de Dienst der Genie te Arnhem. De renovatie werd uitgevoerd door de Firma Böhmer uit Renkum. De letters en de plaquette op de sokkel van de leeuw werden gemaakt op het Opleidingscentrum Technische Dienst te Utrecht onder leiding van de Adjudant C.W. Bentschap Knook.

Aangezien de Traditieraad zelf geen financiële middelen had, werd een fonds gevormd, waaraan alle officieren en onderofficieren werd verzocht bij te dragen, zodat het werkelijk een monument van het gehele regiment zou worden. Dat traditiefonds zou beheerd gaan worden door de penningmeester van de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV).

Figuur 51 Monument 1960 - 1991

Figuur 52 Monument 1991 - 1993

Bij de renovatie is de leeuw op een voetstuk van gemetselde basaltblokken boven op het oorspronkelijke voetstuk geplaatst. De basaltblokken symboliseren de havenstad Rotterdam en het door Verbindingstroepen daar geboden verzet. Ook werd een gemetseld muurtje achter het monument opgetrokken.

Op 18 september 1990 stuurde de regimentscommandant een uitnodiging naar de oud-militairen van de verbindingstroepen die in de periode 10-14 mei 1940 in Rotterdam verbleven om op 10 mei 1991 de onthulling van de plaquette en de reünie bij te wonen. Later zou de datum worden gewijzigd in 8 mei 1991, omdat 10 mei de dag na Hemelvaart was.⁸⁰

Tijdens die reünie werd door twee van de oud-strijders uit 1940, Generaal-majoor b.d. Ir. H.A. Rodrigo (destijds tweede-luitenant) en de toenmalige Korporaals K. de Graaf, een gedenkplaat op het gerenoveerde monument onthuld met namen van de overledenen in de periode 10 tot 14 mei 1940 Rotterdam. Aansluitend vond een kranslegging plaats door o.a.:

- het Regiment Verbindingstroepen: Luitenant-generaal A.K. van der Vlis als Wapenoudste en Kolonel M. Tange als Regimentscommandant;
- de gemeente Rotterdam: oud-gemeenteraadsleden Dhr. W. Baggerman en Dhr. mr. J.A. de Reus;
- de gemeente Ede: burgemeester Dhr. mr. W. Blanken;
- oud-militairen van het IIe Depotbataljon: de toenmalig Korporaals W. v.d. Berg en (inmiddels luitenant-kolonel b.d.) K. Hylkema.

Op het voetstuk van de leeuw werd toen in koperen letters en cijfers het opschrift 'ROTTERDAM 1940' aangebracht en hieronder een koperen plaquette met het opschrift:

ROTTERDAM 10-14 MEI 1940

SLD AWERBACH A.	VBDAFD-II DIV
SGT HENDRIKS B.J.	ST-II-DEPOT GNTP
KPL DE JEU H.P.	2-II-DEPOT GNTP
SLD RUTTING G.J.	2-II-DEPOT GNTP
SGT SMIT J.M.	2-II-DEPOT GNTP
KPL STEVENS A.	3-II-DEPOT GNTP
SLD TESSELAAR A.	2-II-DEPOT GNTP

Ten opzichte van de lijst van een jaar eerder, was de naam van Rafael Awerbach toegevoegd. Al snel na de onthulling bleek dat op de plaquette ook nog vermeld diende te worden Korporaals J.A. van den Broek van 2-II-Depot Genietroepen. De plaquette werd daarop aangepast. Een andere aanpassing was dat op het monument de rang van Rafael Awerbach is gewijzigd van soldaat in vaandrig en dat 'GNTP' was gewijzigd in 'GN TN'. Tegenwoordig zouden we dat afkorten tot 'Gn Trn' of in hoofdletters 'GN TRN'. Ook de Soldaat F.A. Nulle werd toen toegevoegd maar uit onderzoek in 2018/2019 bleek dat hij niet in de meidagen van 1940 is overleden, maar op 28 december 1941 aan verwondingen opgelopen te Dordrecht in de nacht van 12 op 13 mei 1940. Hij stond dus aanvankelijk terecht niet op deze lijst.

De plaquettes met de namen van de elders gesneuvelden zouden in een later stadium op het muurtje achter de leeuw aangebracht worden. Daarvoor zou het geld gebruikt worden dat nog over was uit het traditiefonds, waarop nog steeds geld binnen kwam.

⁸⁰ Zie ook VOC-Order van 18 april 1991 "Onthulling plaquette Rotterdam mei 1940"

Na de onthulling van het vernieuwde monument werd de balans opgemaakt van het traditiefonds. In totaal waren er 537 giften gedaan voor een totaal van 14.331,90 gulden. De kosten waren tot dan toe 11.634,70 gulden zodat er een batig saldo was van 2.697,20 gulden, wat ter beschikking werd gesteld van de Traditieraad Regiment Verbindingstroepen ten behoeve van uitbreiding en onderhoud van het monument. Daarvoor werd op 4 december 1992 te Ede de Stichting Fonds Regiment Verbindingstroepen opgericht. Doel was 'het beheer en een goede besteding van het Fonds Regiment Verbindingstroepen in het belang van het Regiment in samenwerking met de Traditieraad van het Regiment'. Tenminste drie van de vijf leden van het stichtingsbestuur moesten lid zijn van de Traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen.

Begin 1993 nodigde de Traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen wederom alle betrokkenen bij de meidagen 1940 uit voor een reünie op 14 mei 1993. Op die reünie zouden de gedenkplaten worden onthuld met de namen van alle overige gevallen van de Verbindingsdienst, inclusief die van de Verbindingsdienst van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL). Het bleek echter dat het onderzoek naar de namen en de aanmaak van de plaquettes meer tijd vergde dan verwacht. Daarom vond de officiële onthulling van de plaquettes pas plaats op 24 september

Figuur 53 Monument 1993 - 2010

1993 in aanwezigheid van o.a. Luitenant-generaal J.F.G.A.M. Maas als Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht tevens Inspecteur der Veteranen, Luitenant-generaal M. Schouten als Commandant 1^e Legerkorps, Generaal-majoor R. Reitsma als plaatsvervangend Bevelhebber der Landstrijdkrachten, Brigadegeneraal A. Laanstra als de Wapenoudste en de burgemeester van Ede Mr. W. Blanken.

Naast de plaquette voor de gevallen in Rotterdam, werden aanvankelijk 6 plaquettes toegevoegd met 59 namen, waardoor er totaal 67 namen van gevallen op het monument stonden. Het duurde niet lang, of er werden meer namen van gevallen bekend, waardoor er later nog 5 plaquettes bij zouden komen en het totaal aan gevallen op het monument 119 werd.

De laatste naam die op het monument te Ede is bijgeschreven, is die van Sergeant W.J.L.M. Martens.

Figuur 54 Onthulling monument 2011

Vanwege de geplande sluiting van de kazernes in Ede in 2010 verzocht het Ministerie van Defensie mede namens de gemeente Ede in april 2010 om de leeuw mee te mogen verhuizen naar Amersfoort. Daarop stuurde Burgemeester en Wethouders van Rotterdam op 30 september 2010 een brief (kenmerk 10/7480) naar de gemeenteraad van Ede, waarin werd bevestigd dat de langdurige bruikleen van de leeuw door Rotterdam aan het Regiment Verbindingstroepen werd gecontinueerd.

Bij het sluiten van de kazernes in Ede in 2010 verhuisde het monument met de leeuw op 16 december 2010 met het Regiment Verbindingsstroepen mee naar de Bernhardkazerne in Amersfoort. Op 13 oktober 2011 vond de onthulling van het nieuwe monument plaats op de Bernhardkazerne in Amersfoort door Generaal-majoor M. de Kruif, plaatsvervangend Commandant Landstrijdkrachten, Brigadegeneraal Th. Ent, Wapenoudste, Dhr. L.M.M. Bolsius, burgemeester van Amersfoort en uiteraard de toenmalige Regimentscommandant, Luitenant-kolonel J.J. de Feiter.

Figuur 55 Monument 2011 - 2021

In 2021 is de leeuw verplaatst naar Garderen, waar hij wederom het centrale onderdeel werd in een compleet nieuw monument voor de gevallen. Ook voor deze verhuizing is weer contact geweest met de gemeente Rotterdam als 'eigenaar' van de leeuw. Op dat nieuwe monument staan ook de namen van gevallen van de Verbindingsdienst, die door een uitgebreid onderzoek in 2018 en 2019 aan het licht zijn gekomen. Daarmee stijgt het aantal namen van 119 op het oude naar 212 op het nieuwe monument. Het nieuwe monument werd in juni 2021 opgeleverd maar kon vanwege de toen geldende COVID-19 maatregelen niet ceremonieel worden onthuld. Dat gebeurde op 4 november 2021. Daarvoor waren door tussenkomst van de Oorlogsgravenstichting diverse nabestaanden en familieleden van gevallen uitgenodigd.

Figuur 56 Monument sinds 2021

22. Historische Collectie Verbindingsdienst

De Historische Collectie Verbindingsdienst komt voort uit het Museum Verbindingsdienst, dat formeel is opgericht en geopend in Ede op 14 februari 1969 door de toenmalige Inspecteur Verbindingsdienst Generaal-majoor T. de Ruig.

Figuur 57 Historische Collectie Vbdd

In een artikel van de Sergeant der 1^e klasse W. Boersma in de Connector van december 1974 staat al vermeld dat in 1965 een aantal

militairen, waaronder de Kapitein J.C.P. Ruygrok, al op de Elias Beeckmankazerne was begonnen met het verzamelen van oud verbindingsmaterieel. Aanvankelijk werden 67 voorwerpen gevonden, die werden opgeslagen in een ruimte boven de wacht. Toen Kapitein J.C.P. Ruygrok werd overgeplaatst, werd Kapitein Schulte de beheerder. Maar de deur bleef gesloten tot in 1968 de Sergeant der eerste klasse E.R.J. Revius en de Sergeant W. Boersma het idee kregen daar een "traditiekamer" van te maken.

Door de Commandant van het Verbindingsdienst Opleidingscentrum (VOC) werd 100 gulden beschikbaar gesteld en zo veranderde de "traditiekamer" in een "Museum van het Wapen van de Verbindingsdienst". De expositie was boven de wacht op de Elias Beeckmankazerne gesitueerd en besloeg een bescheiden 25 m². Iedere dienstplichtige soldaat die zijn vrij vervoer kwam ophalen, liep op weg naar de uitgang langs de expositie.

Het museum werd beheerd door een museumcommissie, die op 8 juli 1969 werd ingesteld en moest bestaan uit een officier en een onderofficier. De eerste bezetting was Kapitein Borghouts, Commandant van de Beroepskadercompagnie, en Sergeant W. Boersma.

Een jaar later was de ruimte die in gebruik was nodig voor uitbreiding van de tekenkamer en ook bleek de ruimte al te klein. Daarom werd in 1970 verhuisd naar een grotere ruimte op de Simon Stevinkazerne: twee leslokalen in lesbarak H. Kolonel A.H. Mohr opende de nieuwe locatie op 18 februari 1970. De Museumcommissie bestond op dat moment uit Kapitein J. Borghouts en de Sergeanten W. Boersma, E.J.J. Revius, J.

Boerland en van 't Veen. In 1971 werd Kapitein Borghouts opgevolgd door Majoor Camping, die daarmee ook automatisch de nieuwe voorzitter van de Museumcommissie werd. Door groei van de collectie en reorganisaties op het VOC, moest in 1972 weer verhuisd worden. Deze keer terug naar een lesbarak op de Elias Beeckmankazerne. De lesbarak werd gerenoveerd en op 19 maart 1975 werd het museum officieel heropend door de burgemeester van Ede, Dhr. J. Slot.

Figuur 58 Museumbarak Elias Beeckmankazerne

Naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van het Regiment Verbindingstroepen was er een tentoonstelling "Van semafoor tot satelliet" die op 18 februari in Ede begon en via acht plaatsen door het land reisde. Civiele bedrijven doneerden apparatuur en ook geld, maar dat zorgde meteen voor een probleem, omdat het VOC eigenaar was van het museum en alleen materieel mocht hebben dat op de autorisatiestaat stond (destijds de AS-01). En geld moest beheerd worden door de Militaire Administratie. Daarom werd op

Figuur 59 Gebouw X

22 oktober 1974 de Stichting Museum Verbindingsdienst in het leven geroepen. Het bestuur bestond uit Kolonel N.J. Baden, de Regimentscommandant, een vertegenwoordiger van de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV), Kolonel Jelgersma, een vertegenwoordiger van de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV), Adjudant b.d. Heijdelberg, een secretaris, Luitenant-kolonel W. Jung en een

penningmeester, Majoor Camping. Sergeant der 1^e klasse W. Boersma werd aan het bestuur toegevoegd als deskundige en trad op als beheerder. De collectie besloeg toen al 225 m².

In 1979 kwam er toestemming om een deel van gebouw X (later gebouw 32) op de Elias Beeckmankazerne te gebruiken voor het museum. Ook dat gebouw werd aangepakt vanaf 1980 en het museum werd wederom heropend op 3 juni 1982 door de voorzitter van de Traditiecommissie Krijgsmacht, Generaal-majoor KMar b.d. H.C. de Bruijne.

Er waren veel actieve vrijwilligers en de collectie groeide gestaag. Medio 1994 kwam het bericht dat de afdeling Repro en Boekwerken, de 'medebewoner' van gebouw 32, zou gaan verhuizen en het museum het hele gebouw kon gaan benutten. De aanpassing en inrichting zou betaald worden door Defensie. In februari 1995 waren alle voorbereidingen gereed, maar toen kwam er even een kink in de kabel. De verhuizing van de afdeling Repro en Boekwerken naar de Simon Stevinkazerne was nog niet begonnen door een communicatiestoring tussen twee opzichters van de Dienst Gebouwen, Werken en Terreinen (DGW&T). Vijf weken later kon alsnog worden begonnen en op 29 februari 1996 vond, voor de derde keer, een heropening plaats. Deze keer door Generaal-majoor A. Laanstra, de toenmalige Wapenoudste. In 1995 werd ook begonnen met het vastleggen in een computer van alle documentatie, foto's, de collectie, enz.

Figuur 60 Opening door Genm A. Laanstra

Door afschaffing van de dienstplicht kwam er op de Elias Beeckmankazerne meer ruimte beschikbaar en in 1999 kon ook het gebouw 31 worden betrokken. Daarmee werd de totale omvang zo'n 700 m².

Op 30 juni 2003 deelde de plaatsvervangend Bevelhebber der Landstrijdkrachten de bewoners van Kazernecomplex Ede-Oost mee dat de kazernes in Ede dicht zouden gaan, mogelijk al in 2006. Daarmee zou ook het drukbezochte en inmiddels 'geregistreerd' museum, toen inmiddels gehuisvest in drie gebouwen, moeten verhuizen. Maar waarheen?

Aangezien het Regiment Verbindingstroepen en de School Verbindingsdienst zouden verhuizen naar Amersfoort werd besloten ook de Historische Collectie Verbindingsdienst hier te huisvesten. Aanvankelijk werd gebouw B op de Bernhardkazerne toegewezen. Als gevolg van het museaal beleid van Defensie was het museum inmiddels formeel een "Historische Collectie" geworden. Uiteindelijk zou de definitieve datum voor de verhuizing 2010 worden. Om tijdig voorbereid te zijn, sloot in juni 2009 het museum in Ede de deuren voor het publiek en werd begonnen met het inpakken. Al het materiaal werd opgeslagen in een verwarmde loods in Soesterberg. Daar heeft het een paar jaar gestaan.

Inmiddels waren de plannen om gebouw B in te richten gereed, maar die bleken de prullenbak in te kunnen, want door geldgebrek zou gebouw B niet gerenoveerd gaan worden. Uiteindelijk werd in november 2012 besloten de Historische Collectie Verbindingsdienst te huisvesten in de grote hal van gebouw C op de Bernhardkazerne, toen nog in gebruik bij de Historische Collectie Cavalerie. Opnieuw naar de tekentafel dus.

Het duurde nog eens anderhalf jaar voordat de hal zo ver gerenoveerd was dat kon worden begonnen met de echte inrichting. Bewust is er niet gekozen voor een één op één verplaatsing van de collectie, maar werd een gesaneerde expositie opnieuw ingericht voor de toekomst. Het geheel is zeer interactief en beslaat vijf tijdvakken van 50 jaar, van 1800 tot 2050. Naast de historie komt dus ook de toekomst aan bod. De hoofdthema's van deze tijdvakken zijn:

- 1800-1850: De veldtochten / optisch en akoestisch;
- 1850-1900: Vesting Holland / kabelgebonden telefonie en telegrafie;
- 1900-1950: Wereldoorlogen / opkomst van de radioverbindingen;
- 1950-2000: Koude oorlog en vredesoperaties / digitalisering en automatisering;
- 2000-2050: Crisisbeheersing / datacommunicatie en verdergaande automatisering.

Op 18 februari 2015 werd de naam "Historische Collectie Regiment Verbindingstroepen" op gebouw C onthuld, ook al is de formele naam Historische Collectie Verbindingsdienst.

De Stichting Museum Verbindingsdienst uit 1974 heeft zichzelf in een vergadering op 2 november 2016 opgeheven en heeft alle bezittingen overgedragen aan de Historische Collectie Verbindingsdienst, die organisatorisch is ingebed als een van de werkgroepen onder de Stichting Regiment Verbindingstroepen.

Figuur 61 Onthulling Historische Collectie

De Historische Collectie heeft sinds 18 mei 2015 wel een Stichting Vrienden van de Historische Collectie Verbindingsdienst (SVHCV), waar personen en bedrijven donateur van kunnen worden om zeker te stellen dat de collectie nu en in de toekomst bewaard kan blijven. De SVHCV wordt aangemerkt als een culturele Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) die voor minstens 90% actief is op cultureel gebied.

23. Leerlingenvereniging de Argonauten

Vereniging van onderofficieren in opleiding voor de Verbindingsdienst op de Koninklijke Militaire School. De vereniging is opgericht op 2 juni 1962.

Kaderschool Beroeps op het VOC.

Na de verhuizing van de School Verbindingsdienst van Ede naar Amersfoort was de vereniging op sterven na dood. Niet in de laatste plaats omdat een eigen 'honk' ontbrak. Toen dat eenmaal gevonden was in Amersfoort, werd de vereniging nieuw leven ingeblazen en werden er weer actief leden geworden in de diverse KMS-klassen.

24. Regimentssportdag

Eenheden hadden al vele jaren hun eigen sportdag, maar niet voor de Verbindingsdienst als geheel, hoewel er op 18 februari 1954 zowel te Utrecht als te Ede wel sportwedstrijden waren als onderdeel van de viering van het 80-jarig bestaan van het Regiment Verbindingstroepen. Sinds 10 juli 1963 is er een sportdag voor de Verbindingsdienst als geheel.

Op die eerste sportdag werd niet alleen gesport, maar er was ook een wisselbeker, aangeboden door de Inspecteur Verbindingsdienst, voor de eenheid die als snelste een AN/TRC-3 antenne kon opzetten en daarna een telefoonbericht te verzenden. Die eerste keer werd deze wisselbeker gewonnen door 108 Vdbbedbat.

Op 15 juni 1984 werd in het kader van het 110-jarig bestaan een Verbindingsdienst-dag georganiseerd op het kazernecomplex Ede-Oost. Die dag bestond uit een sportevenement en een lustrumviering. In het voorwoord van het boekje van die dag staat dat vanwege bezuinigingen de jaarlijkse sportdag voor dienstplichtig en beroepspersoneel geen doorgang meer kan vinden. Daarvoor in de plaats kwam een sportdag voor beroepspersoneel eenmaal per twee jaar.

In 1986 werd – gedwongen door bezuinigingen – de jaarlijkse sportdag voor dienstplichtig en beroepspersoneel omgezet in een 2-jaarlijkse sportdag voor beroepspersoneel. Dat jaar werd de 22^e Wapensportdag gehouden. Ook de opzet van de sportdag werd gewijzigd.

Op 4 september 1992 was de 25^e Wapensportdag en op 2 september 1994 werd de 26^e Wapensportdag Verbindingsdienst gehouden. Dat betekent dat de Wapensportdag niet elk jaar is georganiseerd. Toen werd het een '2-jaarlijks sportfestijn' genoemd.

Op 2 september 1999 werd de 30^e Wapensportdag gehouden te Ede.

Na een afwezigheid van twee jaar, werd in 2007 een herstart gemaakt. In 2008 zou de 39^e keer en in 2011 de 42^e keer zijn, waaruit blijkt dat het vanaf 2007 weer een jaarlijkse sportdag is geworden.

Met de sportdag wordt een bijdrage geleverd aan de noodzakelijke fysieke fitheid van ons personeel. Ook draagt hij bij aan ons Esprit de Corps.

Er werd in 1962 een wisselprijs ingesteld door Generaal-majoor J.W.E. Mulder voor het onderdeel dat de beste resultaten boekte; dat was het Zilveren Bericht. Naast het Zilveren Bericht waren er destijds ook nog prijzen voor een aantal groeps- en individuele sporten.

In 2019 waren er vele prijzen voor individuele onderdelen en nog 3 wisselprijzen: het Zilveren Bericht, de Gouden Antenne en de Kolonel Huijgensbeker.

Figuur 62 Programmaboekje Sportdag 1963

Overzicht Korps c.q. Regimentssportdagen		
Nr.	Datum	Locatie
1	10 juli 1963	De 1 ^e sportdag te Ede

2	15 juli 1964	De 2 ^e sportdag te Ede
3	21 juli 1965	De 3 ^e sportdag te Ede
4	1966	De 4 ^e sportdag te Ede
5	22 juni 1967	De 5 ^e sportdag te Ede (lustrum)
6	12 juni 1968	Ede
7	18 juni 1969	Ede
8	17 juni 1970	Ede
10	1971	
11	1972	
12	1973	
13	1974	
14	1975	
15	1976	
16	1977	
17	29 augustus 1978	
18	1979	
19	1980	
20	1981	
21	1982	
22	1983	
23	15 juni 1984	
24	1985	
25	5 september 1986	De 22 ^e sportdag
26	1987	-
27	1988	De 23 ^e sportdag
28	1989	-
29	1990	De 24 ^e sportdag
30	1991	-
31	4 september 1992	De 25 ^e sportdag
32	1993	-
33	2 september 1994	De 26 ^e sportdag
34	1 september 1995	De 27 ^e sportdag
35	1996	
36	1997	
37	10 september 1998	De 29 ^e sportdag
38	2 september 1999	De 30 ^e sportdag
39	2000	

40	2001	
41	2002	
42	2003	
43	2004	
44	2005	Niet gehouden
45	2006	Niet gehouden
46	2007	
47	2008	De 39 ^e sportdag
48	2009	
49	2010	
50	2011	De 42 ^e sportdag
51	28 juni 2012	Garderen, GMKK
52	27 juni 2013	
53	2014	
54	2015	
55	23 juni 2016	Garderen, GMKK
56	2017	
57	2018	
58	27 juni 2019	Garderen, GMKK
59	2020	Niet gehouden vanwege COVID-19 maatregelen
60	2021	Niet gehouden vanwege COVID-19 maatregelen
61	30 juni 2022	Garderen, GMKK
62	29 juni 2023	Garderen, GMKK

25. Prijzen

In de loop der jaren zijn er diverse prijzen uitgereikt binnen het Regiment Verbindingstroepen. Sommige voor de beste eenheid, andere voor sportprestaties. Er zijn ook prijzen waarvan het doel in de loop der jaren is veranderd.

Daar waar een eenheid de prijs heeft verdiend, staat deze eenheid genoemd. Wanneer het een individuele prijs is, zijn om privacy redenen de namen niet vermeld.

Zilveren bericht

Het Zilveren Bericht is de oudste wisselprijs die wordt uitgereikt bij de wapensportdag aan het onderdeel dat de beste resultaten boekte. De prijs was ingesteld door Generaal-majoor J.W.E. Mulder en moet dus dateren uit 1961/1962. Naast het Zilveren Bericht waren er destijds ook nog prijzen voor een aantal groeps- en individuele sporten.

Het Zilveren Bericht was de prijs voor de winnaar van de vijfkamp, die bestond uit 100 m hardlopen, 3000 m veldloop, hoogspringen, polsstok verspringen en handgranaat gooien.

In 1963 werd de prijs gewonnen door 106 Verbindingsrasterbataljon.

In 1965 wint 108 Verbindingsbedieningsbataljon het Zilveren Bericht.

In 1970 wint VOKS (Kaderschool) het Zilveren Bericht

Vanaf 1986 werd de prijs uitgereikt aan de eenheid die de meeste punten haalt in het totaalklassement van de teamsporten plus het teamresultaat van de meerkamp. In 1999 was dat voor de eenheid met het beste resultaat in het totaalklassement van de sporten Survival-run, veldloop en oriënteringsloop. Bij gelijk eindigen was de uitslag van de survival-run bepalend.

2000 135 Verbindingsondersteuningscompagnie

2001

2002

2003

2994

2005

2006

2007

2008

2009 2 CISCoy

2010

2011

2012 School Verbindingsdienst

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019 C2 Ondersteunings Commando

2020 vanwege COVID-19 geen sportdag

2021 vanwege COVID-19 geen sportdag

Kolonel Huijgensbeker

De Kolonel Huijgensbeker is begonnen als "de prijs voor de meest verdienstelijke compagnie" van 101 Verbindingsgroep en is ingesteld begin 1973 door de toenmalige commandant 101 Verbindingsgroep, Kol V. Thorn-Leeson, en voor het eerst uitgereikt over 1972. De prijs kreeg pas later de naam van Kolonel Huijgensbeker. De beker werd bij zijn dienstverlating beschikbaar gesteld door Kolonel J.P.G. Huijgens, die commandant 101 Verbindingsgroep was van 1 oktober 1973 tot 1 november 1976.

Jaar	Eenheid
1972	107 Radiocompagnie
1973	122 Rayonverbindingscompagnie
1974	122 Rayonverbindingscompagnie
1975	117 Legerkorpsverbindingsbedieningscompagnie
1976	140 Rayonverbindingscompagnie
1977	114 Tape Relay Centre Compagnie
1978	117 Legerkorpsverbindingsbedieningscompagnie
1979	119 Legerkorpsverbindingsbedieningscompagnie
1980	117 Legerkorpsverbindingsbedieningscompagnie
1981	116 Divisieverbindingsbedieningscompagnie
1982	117 Legerkorpsverbindingsbedieningscompagnie
1983	121 Rayonverbindingscompagnie
1984	117 Legerkorpsverbindingsbedieningscompagnie
1985	117 Legerkorpsverbindingsbedieningscompagnie
1986	116 Divisieverbindingsbedieningscompagnie
1987	116 Divisieverbindingsbedieningscompagnie
1988	118 Legerkorpsverbindingsbedieningscompagnie
1989	115 Divisieverbindingsbedieningscompagnie
1990	130 Rayonverbindingscompagnie
1991	120 Rayonverbindingscompagnie

Van 1992 tot 1994 werd de beker niet uitgereikt, omdat door het formeren, opleiden en uitzenden van 1 (NL) VN Verbindingsbataljon geen - voor alle compagnieën vergelijkbare - meting mogelijk was.

Daarna besloot Commandant 101 Verbindingsgroep in overleg met de bataljonscommandanten om het vaststellen van de meest verdienstelijke compagnie van 101 Verbindingsgroep achterwege te laten en de bataljonscommandanten intern hun bataljon een volgorde vast te stellen. De Kolonel Huygensbeker is daartoe overgedragen aan 11 Verbindingsbataljon (MND(C)) en 106 Verbindingsbataljon kreeg een nieuwe Kolonel den Boer-bokaal. 108 Verbindingsbataljon kreeg de Kolonel Vader-beker, genoemd naar de eerste commandant van - de voorloper van - 108 Verbindingsbataljon.

Op 16 januari 1995 werd door Commandant 11 Verbindingsbataljon (MND(C)) het nieuwe reglement voor de Kolonel Huijgensbeker vastgesteld. In de nieuwe competitie telden de volgende onderdelen mee: de sportdag van 11 Verbindingsbataljon (MND(C)), de kazerne-sportdag, de Onderdeels Inzetbaarheids Oefening, de Kerstcross, de hindernisbaan tijdens de ouderdag en de resultaten van bataljonscompetities.

1995	115 Divisieverbindingsbedieningscompagnie
1996	130 Rayonverbindingscompagnie
1997	130 Rayonverbindingscompagnie
1998	135 Verbindingsondersteuningscompagnie
1999	135 Verbindingsondersteuningscompagnie

Rond het jaar 2000 zou de Kolonel Huijgensbeker de prijs worden voor de eenheid met de meeste punten overall op de Regimentssportdag.

- 2000
- 2001
- 2002
- 2003
- 2004
- 2005
- 2006
- 2007
- 2008
- 2009 School Verbindingsdienst
- 2010
- 2011
- 2012 CIS Battalion
- 2013
- 2014
- 2015
- 2016
- 2017
- 2018
- 2019 C2 Ondersteunings Commando
- 2020 vanwege COVID-19 geen sportdag
- 2021 vanwege COVID-19 geen sportdag

Kreeftprijs

De Kreeftprijs is aangeboden aan de Commandant 11 Verbindingsbataljon op 15 september 1976, de dag dat 132 Rayonverbindingscompagnie mobilisabel werd gesteld. Daarbij hoorde het verzoek om deze prijs jaarlijks uit te reiken aan de meest verdienstelijke onderofficier van het bataljon om zo de naam van 132 Rayonverbindingscompagnie levend te houden.

Vanwege privacy staat de lijst met namen niet online.

Koperen telefoon

Op de Wapensportdag van 29 augustus 1978 werd de "Koperen telefoon" uitgereikt. Die prijs was ingesteld als wisselprijs door de 'Raad der Ouden'.

De prijs was voor de eenheid, niet behorende tot 101 Vbdgp, met de meeste punten in het klassement van het Zilveren Bericht. Het is niet bekend wanneer die prijs is ingesteld en hoe lang hij is uitgereikt.

Figuur 63 Koperen telefoon

Luitenant-kolonel C.P.P. Mulder Wisseltrofee - Hindernisbaan

Deze trofee is op 17 mei 1981 ingesteld en wordt beschikbaar gesteld voor de winnende ploeg bij de wedstrijd Hindernisbaan tijdens de ouderdagen van 11 Verbindingsbataljon.

1981 130 Rayonverbindingscompagnie
1982 130 Rayonverbindingscompagnie
1983 131 Rayonverbindingscompagnie
1984 130 Rayonverbindingscompagnie
1985 131 Rayonverbindingscompagnie
1986 130 Rayonverbindingscompagnie
1987 130 Rayonverbindingscompagnie
1988 130 Rayonverbindingscompagnie
1989 131 Rayonverbindingscompagnie
1990 130 Rayonverbindingscompagnie
1991 130 Rayonverbindingscompagnie
1992 130 Rayonverbindingscompagnie
1993 130 Rayonverbindingscompagnie
1994 131 Rayonverbindingscompagnie
1995 135 Verbindingsondersteuningscompagnie
1996 130 Rayonverbindingscompagnie
1997
1998
1999 135 Verbindingsondersteuningscompagnie
2000 135 Verbindingsondersteuningscompagnie
2001
2002
2003

Sater prijs

Deze trofee is op 1 september 1982 ingesteld ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van 11 Vdbat en wordt beschikbaar gesteld voor de winnende ploeg bij een cross-wedstrijd over 5000 meter.

Vanwege privacy staat de lijst met namen niet online.

Duivelsprijs

De Duivelsprijs is door Luitenant-kolonel A. den Boer en Majoor J.J. Wisse, respectievelijk Commandant en Plaatsvervangend Commandant 11 Verbindingsbataljon, aangeboden bij hun vertrek bij het bataljon in 1988. De prijs is bedoeld voor de meest verdienstelijke beroepsmilitair beneden de rang van sergeant. De prijs is uitgereikt vanaf 1988.

Vanwege privacy staat de lijst met namen niet online.

Kleine Kreeftprijs

De Kleine Kreeftprijs is beschikbaar gesteld op 2 maart 1993 door de onderofficieren van 115 Divisieverbindingbedieningscompagnie als aanvulling op de al bestaande Kreeftprijs voor onderofficieren en Duivelsprijs voor korporaals en soldaten. De Kleine Kreeftprijs was bedoeld voor de meest verdienstelijke jonge officier. Deze prijs is uitgereikt vanaf 1993.

Vanwege privacy staat de lijst met namen niet online.

Kolonel den Boer bokaal

Prijs voor de meest verdienstelijke compagnie van 106 Verbindingsbataljon, ingesteld in 1995.

1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004

Kolonel Vader Beker

Prijs voor de meest verdienstelijke compagnie van 108 Verbindingsbataljon, ingesteld in 1994.

1994 117 Legerkorpsverbindingbedieningscompagnie
1995 132 Rayonverbindingcompagnie
1996
1997
1998
1999 132 Rayonverbindingcompagnie
2000
2001
2002
2003

Figuur 64 Kol Vaderbeker

Gouden antenne

De Gouden antenne is een wisselprijs die werd uitgereikt aan de eenheid die op de Wapensportdag de meeste punten haalde in de teamsporten kleinterreinvoetbal, volleybal en touwtrekken. Later werd dat de eenheid met de meeste punten bij fysiek zware onderdelen Militaire vijfkamp, de survival run en de run-bike-run.

2009 School Verbindingsdienst
2010
2011
2012 11 Luchtmobiele Brigade (AASLT)
2013
2014

2015
2016
2017
2018
2019 11 Luchtmobiele Brigade (AASLT)
2020 vanwege COVID-19 geen sportdag
2021 vanwege COVID-19 geen sportdag

Sportiviteitsprijs

Deze prijs is aangeboden door de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV).

2000 Staf 11 Verbindingsbataljon (MND(C))
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009 B-cie 101 CISbat
2010
2011
2012 KMS Vaktechnische Opleiding (VTO)
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020 vanwege COVID-19 geen sportdag
2021 vanwege COVID-19 geen sportdag

Overste Luiting wisseltrofee

Deze prijs was voor??

in 2000 gewonnen door 130 Rayonverbindingscompagnie

26. Reüniefonds Cadettenwapenvereniging Prinses Marijke

Aangezien cadetten destijds alleen zakgeld ontvingen, is op 4 oktober 1969 een vereniging opgericht die als naam had "Reüniefonds Cadettenwapenvereniging Prinses Marijke". Daarvan kon je lid worden als je geïnaugureerd was als gewoon lid van de Cadettenwapenvereniging Prinses Marijke en het officiersexamen Verbindingsdienst aan de Koninklijke Militaire Academie met succes had afgelegd.

Initiatiefnemers waren destijds Luitenant-kolonel F.Th. Steinginga (Commandant 106 Verbindingsbataljon en voormalig Wapenhoofd van de Verbindingsdienst op de KMA) en de Majors R. Troelstra, J.C.P. Ruijgrok en A.K. van der Stal. De doelstellingen van het Reüniefonds waren:

- het verstevigen van de onderlinge band tussen de leden van het fonds en de cadetten;
- het sponsoren van de Cadettenwapenvereniging Prinses Marijke door jaarlijks een passende geldelijke tegemoetkoming beschikbaar te stellen.

De vereniging is opgeheven op 9 mei 2001. Belangrijkste redenen waren dat financiële ondersteuning van de cadetten steeds minder nodig was, omdat die inmiddels wedde kregen. Ook vervaagde door de opheffing van het Opleidingscentrum voor Officieren (OCO) in 1996 het onderscheid tussen KMA opgeleide en OCO opgeleide officieren steeds meer en daarmee werd de overlap met de al langer bestaande Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV) steeds groter.

De zorg voor en de contacten met de cadetten werden ondergebracht bij de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV), die daarmee had ingestemd op haar Algemene Vergadering van 9 april 2002. Van het geld dat nog beschikbaar was, is een deel terugbetaald aan de leden, een deel ging als donatie naar de Stichting Museum Verbindingsdienst en een deel werd gebruikt voor een schilderij van het kasteel van Breda door mevrouw Anne van Dalen-Sieben, dat op 15 februari 2002 werd aan geboden aan de Regimentscommandant. Het schilderij hangt nu bij de Historische Collectie Verbindingsdienst te Amersfoort.

27. Regimentscommandant

Aan het hoofd van een regiment staat de regimentscommandant. Vroeger was dat een commandant van een reguliere eenheid, maar sinds enkele decennia is de functie van regimentscommandant nog louter ceremonieel, namelijk het uitdragen en levend houden van de tradities van het regiment en het bevorderen van de saamhorigheid en *esprit de corps*. Dit zien we onder andere terug bij beëdigingen en herdenkingen. De functie van regimentscommandant is geen voltijdfunctie maar een nevenfunctie.

In de galerij bij de Historische Collectie Verbindingsdienst hangen op dit moment de foto's van de regimentscommandanten vanaf augustus 1973 tot heden. Maar per Koninklijk Besluit nummer 154 van 18 april 1946 was bepaald dat per 15 april 1946 o.a. het 1^e Regiment Verbindingstroepen zou worden opgericht. In die tijd was dat een reguliere eenheid, vooral voor opleidingen. Wie waren de commandanten tussen 1946 en 1973? Ook zijn er van 1 oktober 1951 tot 1 mei 1954 twee Regimenten Verbindingstroepen geweest, beide reguliere eenheden voor opleidingen. Dan zouden er in die periode twee regimentscommandanten geweest moeten zijn.

De eerste commandant van het 1^e Regiment Verbindingstroepen was de Kapitein, tijdelijk Majoor, J.A. Busch Geertsema. Daarna als kapitein en tijdelijk luitenant-kolonel, daarna als majoor en tijdelijk luitenant-kolonel en uiteindelijk als luitenant-kolonel. Per 12 oktober 1948 werd hij bevorderd tot majoor. Per 24 oktober 1948 werd hij bevorderd tot luitenant-kolonel. Het 1^e Regiment Verbindingstroepen was destijds nog nevensgeschikt aan de School Verbindingsdienst.

Luitenant-kolonel der Infanterie A.H. Schouten werd op 17 oktober 1949 commandant van de Verbindingstroepen in Utrecht. Schouten werd per 1 november 1949 bevorderd tot kolonel bij het Regiment Verbindingstroepen en benoemd als Commandant van het Depot Verbindingstroepen. Bij een beëdiging in Utrecht op 23 november 1949 werd hij in een krantenartikel regimentscommandant genoemd. In de QTC (destijds de 14-daagse periodiek van de Verbindingsdienst van de Koninklijke Landmacht) van 15 augustus 1950 ondertekent hij een artikel met 'De Commandant RVbdT'. Toen op 2 september 1950 officieel de "Mars van het Regiment Verbindingstroepen" werd aangeboden, stond Kolonel A.H. Schouten weer in de kranten als de Commandant van het Regiment Verbindingstroepen.

Per 1 november 1951 werd Kolonel A.H. Schouten overgeplaatst en werd Territoriaal Commandant Utrecht. Door de Inspecteur Verbindingsdienst werd Luitenant-kolonel der Genie L. (Leo) van Waegeningh belast met de functie van Commandant Regiment Verbindingstroepen. Die was daarvoor al Commandant van het Schoolbataljon van het Depot Verbindingstroepen geweest.

Op 21 januari 1952 ging de Luitenant-kolonel van Waegeningh een cursus in de hogere bevelvoering volgen. In opdracht van de Inspecteur Verbindingsdienst werd vanaf dat moment de Luitenant-kolonel J.W.E. Mulder de Commandant van het 1^e Regiment Verbindingstroepen⁸¹ voor de duur van de cursus van Luitenant-kolonel van Waegeningh. L. van Waegeningh kreeg per 1 november 1953 als kolonel van het 1^e Regiment Verbindingstroepen eervol ontslag uit de militaire dienst.

Toen op 1 oktober 1951 het 2^e Regiment Verbindingstroepen werd opgericht, werd initieel Kapitein D.J. Slager waarnemend Commandant van het 2e Regiment Verbindingstroepen te Ede en op 1 februari 1952 de Majoor A.K. van der Weg.

⁸¹ Ministeriële Beschikking van 19 februari 1952, nummer La I 54

In 'De geschiedenis van de Verbindingsdienst, deel 3: opleiding na 1945' (blz. 33) staat nog wel de Luitenant-kolonel W.Ch. Lapré genoemd als commandant Regiment Verbindingstroepen in 1955 (onderdeel van het Depot Verbindingsdienst). Het regiment betond toen uit een Mobilisatie bureau en 6 instructiecompagnieën. Een van die 6 compagnieën was gelegerd in Utrecht (3e Instructie Compagnie) bij het Detachement Depot Verbindingsdienst aldaar. In hetzelfde boekwerk (blz. 37) staat dat in 1962 de Luitenant-kolonel W. Kùchler de commandant van het Regiment Verbindingstroepen was, tevens commandant van het 1^e Bataljon onder het Depot Verbindingsdienst. Onder het regiment vielen geen eenheden meer, dus vermoedelijk was commandant Regiment Verbindingstroepen een nevenfunctie van de commandant van het 1^e Bataljon.

In 1957 werd bij een grote reorganisatie het regiment als eenheidsverband bij de infanterie ook losgelaten. Mogelijk heeft mede bijgedragen aan een 'slapend' bestaan van regimenten en de regimentscommandanten. Het regiment was een traditioneel verband geworden, aanvankelijk onder Commandant 101 Verbindingsgroep, die in voorkomend geval als regimentscommandant optrad⁸².

In de jaren 60 en 70 bestond er op het Depot Verbindingsdienst en later op het Verbindingsdienst Opleidings Centrum (VOC) een klein Regimentsbureau. Dat hield zich vooral bezig met het mobilisabele personeel, maar een expliciete en als zodanig benoemde regimentscommandant was er niet, ook al werd er nog wel gesproken over het Regiment Verbindingstroepen.

In 1973 gaf de BLS de 'Regeling traditiehandhaving bij de KL' uit, die tot stand was gekomen onder auspiciën van de Traditie Commissie Koninklijke Landmacht. Daarin stond o.a. welke functionaris de regimentscommandant was. Voor het Regiment Verbindingstroepen was dat de commandant van het Verbindingsdienst Opleidingscentrum (VOC). Daarmee was de Kolonel W.K. Rijdsijk sinds lange tijd weer de als zodanig expliciet benoemde regimentscommandant in augustus 1973, hoewel hij al sinds augustus 1970 Commandant VOC was.

Lange tijd is de Commandant van het Verbindingsdienst Opleidingscentrum (VOC) te Ede de regimentscommandant geweest. Dat was een functie die altijd door een kolonel van de Verbindingsdienst werd vervuld. Toen het VOC werd opgeheven op 1 september 1996 en de School Verbindingsdienst opging in het Opleidingscentrum Ede (OC-Ede), werd – na enige discussie - de functie van Regimentscommandant vanaf 8 april 1998 gekoppeld aan die van Commandant OC Ede, mits deze van de verbindingdienst was; anders zou het de Commandant School Verbindingsdienst zijn. Dat bleef zo tot op 14 februari 2019 het *Command & Control* Ondersteuningscommando werd opgericht. De commandant daarvan is weer een kolonel van de Verbindingsdienst en die werd tevens de Regimentscommandant.

Lijst met Regimentscommandanten, waarbij de commandant van 1946 tot 1954 een eenheidscommandant was, tussen 1954 en 1973 was het regiment 'slapend' en vanaf 1973 was het een 'ceremoniële' commandant.

Commandant 1^e Regiment Verbindingstroepen (15 apr 1946 – 30 jun 1950)

Naam	Periode
Kapitein (tijdelijk Majoor) J.A. Busch Geertsema	1 mei 1946 – 31 december 1947
Kapitein (tijdelijk Luitenant-kolonel) J.A. Busch Geertsema	1 januari 1948 – 11 oktober 1948

⁸² Zie artikel W. Jung in de Connector van juni 1992

Majoor (tijdelijk Luitenant-kolonel) J.A. Busch Geertsema	12 oktober 1948 – 23 oktober 1948
Luitenant-kolonel J.A. Busch Geertsema	24 oktober 1948 – 17 oktober 1949
Luitenant-kolonel A.H. Schouten	17 oktober 1949 – 31 oktober 1950
Kolonel A.H. Schouten	1 november 1949 – 30 juni 1950

Commandant Regiment Verbindingstroepen (1 jul 1950 – 30 sep 1951)

Naam	Periode
Kolonel A.H. Schouten	1 juli 1950 – 30 september 1951

Commandant 1^e Regiment Verbindingstroepen (1 okt 1951 – 30 apr 1954)

Naam	Periode
Kolonel A.H. Schouten	1 oktober 1951 – 31 oktober 1951
Luitenant-kolonel L. van Waegeningh	1 november 1951 – 21 januari 1952
Luitenant-kolonel J.W.E. Mulder (waarnemend)	21 januari 1952 – 27 mei 1952
Kolonel L. van Waegeningh	27 mei 1952 – 30 oktober 1953
?	1 november 1953 – 30 april 1954

Commandant 2^e Regiment Verbindingstroepen (1 okt 1951 – 30 apr 1954)

Naam	Periode
Majoor A.K van der Weg (waarnemend)	1 oktober 1951 – 30 april 1952
Luitenant-kolonel J.W.E. Mulder	1 mei 1952 – 31 augustus 1953
Luitenant-kolonel E.E. Holle	1 september 1953 – 30 april 1954

Commandant Regiment Verbindingstroepen (1 mei 1954 – heden)

Naam	Periode	Opmerking
-	1 mei 1954 – augustus 1973	
Kolonel W.K. Rijdsdijk	augustus 1973 – 30 mei 1974	C-VOC
Luitenant-kolonel N.J. Baden	30 mei 1974 – 31 oktober 1974	C-VOC
Kolonel N.J. Baden	1 november 1974 – 19 oktober 1979	C-VOC
Kolonel J. Geensen	19 oktober 1979 – 24 april 1981	C-VOC
Kolonel J. van Dijk	24 april 1981 – 23 oktober 1987	C-VOC
Kolonel J.C.M. van Dijk	23 oktober 1987 – 20 april 1989	C-VOC
Kolonel M. Tange	20 april 1989 – 23 mei 1991	C-VOC
Kolonel H.L.A. Duivelshof	23 mei 1991 – 3 september 1993	C-VOC
Kolonel J.L. Willems	3 september 1993 – 29 februari 1996	C-VOC

Luitenant-kolonel J.H. de Raadt ⁸³	29 februari 1996 – 8 april 1998	Wnd C-VOC
Luitenant-kolonel W. Nuis	8 april 1998 – 30 juni 2000	C- School Vbdd
Kolonel A.V.C.M. van Nassau ⁸⁴	1 juli 2000 – 19 januari 2001	waarnemend
Luitenant-kolonel J.J. van Twuijver	19 januari 2001 – 18 februari 2004	C- School Vbdd
Luitenant-kolonel J.G. Hanssen	18 februari 2004 – 26 mei 2005	C- School Vbdd
Luitenant-kolonel F. Luiting	26 mei 2005 – 24 oktober 2007	C- School Vbdd
Luitenant-kolonel C.T. Jongerius	24 oktober 2007 – 2 juni 2010	C- School Vbdd
Luitenant-kolonel J.J. de Feiter	2 juni 2010 – 21 maart 2013 ⁸⁵	C- School Vbdd
Luitenant-kolonel G.F. Sijnhorst	21 maart 2013 – 25 augustus 2016 ⁸⁶	C- School Vbdd
Luitenant-kolonel A.L. van Dijk	25 augustus 2016 – 14 februari 2019	C- School Vbdd
Kolonel E.J.E.M. Buskens	14 februari 2019 – 16 juni 2022	C- C2 Ost Co
Kolonel C.E.P. van Loon	16 juni 2022 - heden	C- C2 Ost Co

⁸³ Luitenant-kolonel J.H. de Raadt was van 29 februari 1996 tot 20 september 1996 eerst nog waarnemend C-VOC en aansluitend docent C3/EOV op het Instituut Defensie Leergangen, maar bleef aanvankelijk Regimentscommandant

⁸⁴ Aangezien Luitenant-kolonel W. Nuis onverwacht per 1 juli 2000 werd benoemd tot Burgemeester van Tholen, duurde het even voor er een opvolger was voor de functie van commandant School Verbindingsdienst tevens Regimentscommandant. In de tussentijd was de Wapenoudste Kolonel A.V.C.M. van Nassau tevens waarnemend Regimentscommandant.

⁸⁵ De functie van C-School Vbdd was al eerder overgedragen op 7 maart 2013

⁸⁶ De functie van C-School Vbdd werd een dag later overgedragen op 26 augustus 2016

28. Traditieraad Regiment Verbindingstroepen

In 1946 werd ingesteld de 'Commissie tot handhaving der tradities der Koninklijke Landmacht'; kortweg de Traditiecommissie⁸⁷. Voorzitter was Kolonel M.R.H. Calmeyer, Chef van het Militair Kabinet van de Minister van Oorlog. Bij Land- en Luchtmacht Mededeling nummer 223 uit 1950⁸⁸ werd bepaald dat "De Traditiecommissie staat rechtstreeks onder de bevelen van de Minister van Oorlog. De Traditiecommissie adviseert de Minister van Oorlog en de onder deze ressorterende militaire autoriteiten betreffende de maatregelen, welke genomen kunnen worden om het voortbestaan van de bestaande tradities der Koninklijke Landmacht en van de Luchtmacht te verzekeren en het toevoegen van nieuw ontstane tradities te bevorderen." De voorzitter was toen de inmiddels Luitenant-generaal M.R.H. Calmeyer.

In de genoemde mededeling stond ook "aan de Traditiecommissie worden ambtshalve toegevoegd als deskundigen de Inspecteurs der wapens en dienstvakken". Daaruit blijkt dat de Inspecteur van de Verbindingsdienst in ieder geval een rol had op het gebied van traditie. Per Land- en Luchtmacht Mededeling Nr. 382⁸⁹ werd als taak toegevoegd "De Traditiecommissie is belast met het toezicht op de vervaardiging van vaandels en standaarden (met inbegrip van de daarop aan te brengen opschriften en van de daaraan te bevestigen cravattes) en van vlaggen van de Koninklijke Landmacht c.q. de Luchtmacht."

Nadat in 1954 de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV) was opgericht, werd tijdens de 1^e Algemene Vergadering op 22 oktober 1954 te Utrecht voorgesteld om een traditiecommissie in het leven te roepen. Op voorstel van de voorzitter, Kolonel J.W.E. Mulder, werden de volgende mensen uitgenodigd om in de traditiecommissie zitting te nemen:

- Kolonel b.d. J.C.P.H. Makkink;
- Luitenant-kolonel G.F.C.D. de Jonge;
- Luitenant-kolonel A.H. Mohr;
- Majoor B. van Eerden;
- Majoor J. Hirsch;
- Majoor J.H.G. Scheffer;
- Eerste-luitenant J. Geensen.

In april 1956 beschreef de toenmalige Eerste-luitenant J.C.P. Ruygrok in opdracht van de Luitenant-kolonel L. Vader de 'Geschiedenis van het Wapen van de Verbindingsdienst van 1874 tot 1940'. In de inleiding noemde de toenmalige Inspecteur Verbindingsdienst, Brigadegeneraal J.W.E. Mulder, dit "het eerste product van onze Traditie-commissie". Dat suggereert dat er toen een Traditiecommissie van het Regiment Verbindingstroepen was; of het was de traditiecommissie die binnen de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV) was ingesteld.

⁸⁷ Ministeriële Beschikking van 19 augustus 1946, Militair Kabinet, Bureau 2, nummer 917

⁸⁸ Ministeriële Beschikking van 23 augustus 1950, Kabinet, nummer 719

⁸⁹ Ministeriële Beschikking van 24 december 1952, Kabinet, Nr. 3295

Toen in 1970 de Inspecties van alle wapens en dienstvakken werden opgeheven bleef toch de behoefte bestaan om te overleggen over o.a. personeels- en traditieaangelegenheden. Zo ontstonden de eerste Wapen- en Regimentstraditieraden. Dat was voor de Bevelhebber der Landstrijdkrachten aanleiding om in 1973 de 'Regeling traditiehandhaving bij de KL'⁹⁰ uit te geven, die tot stand was gekomen onder auspiciën van de Traditie Commissie Koninklijke Landmacht. Daarin stond o.a. welke functionaris de regimentscommandant was. In die regeling stond ook dat regiment- of korps(traditie)raden de regiment- of korpscommandant(en) adviseren op het gebied van traditiehandhaving. Wanneer een wapen of dienstvak bestaat uit meerdere regimenten, zoals bijvoorbeeld bij het Wapen der Cavalerie of het Dienstvak van de Logistiek, dan kan er een wapen- of dienstvaktraditieraad worden ingesteld. De Verbindingsdienst heeft derhalve geen wapenradetraditieraad, maar een regiments(traditie)raad.

Volgens de genoemde regeling staat een regiment(traditie)raad onder voorzitterschap van de regimentscommandant. Regimentsverenigingen kunnen in de traditieraad vertegenwoordigd zijn. Voorts kunnen actief dienende militairen, reservemilitairen en gewezen militairen, allen voor zover behoren of behoord hebben tot het regiment of korps, lid zijn van deze (traditie)raad. Ook kunnen externe adviseurs in de raad worden opgenomen.

In 1978 kwam een herziene regeling met meer bepalingen. Daarin stond o.a.:

- de Commandant van het Verbindingsdienst Opleidings Centrum is tevens Commandant van het Regiment Verbindingstroepen;
- de Regimentscommandant beheert het vaandel;
- de Regimentscommandant is bevoegd een regimentstraditieraad in te stellen;
- de traditieraad staat onder voorzitterschap van de Regimentscommandant.

Op basis van die herziene regeling schreef de toenmalige Regimentscommandant dat de samenstelling van de traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen per gelegenheid zou worden vastgesteld, maar wel met de Regimentscommandant als vaste voorzitter en de secretaris van de Stichting Museum Verbindingsdienst als vaste secretaris. Daarmee was in 1978, zij het op papier, de traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen geboren.

Op 24 april 1990 vergaderde de Traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen. Dat was de eerste vergadering sinds de papieren oprichting in 1978. Volgens de richtlijnen uit 1978 hadden in die raad altijd zitting de regimentscommandant als voorzitter en de secretaris van de Stichting Museum Verbindingsdienst als secretaris (in 1990 respectievelijk Kolonel M. Tange en Luitenant-kolonel bd W. Jung); de overige leden werden 'per gelegenheid' aangewezen.

In 1991 bestond de Traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen uit de volgende personen:

- Kolonel M. Tange, voorzitter, Regimentscommandant
 - Luitenant-kolonel b.d. W. Jung, secretaris, secretaris van de Stichting Museum Verbindingsdienst en tevens vertegenwoordiger van de VOV
 - Adjudant-onderofficier b.d. J. Bosman, vertegenwoordiger VOOV
- en specifiek toegevoegd voor het (toen) nieuwe monument:
- Kolonel b.d. W. Rijdsdijk, oud-Regimentscommandant, oud-inwoner van Rotterdam
 - Luitenant-kolonel b.d. H.W. Handgraaf, oud-militair 2^e Depotbataljon Genietroepen
 - Kapitein J.M.P.A.C. Cox, t.b.v. de regeling op 8 mei
 - Sergeant der 1^e klasse W. Jonkman, t.b.v. de regeling op 8 mei

⁹⁰ Landmachtorder 73007: Voortzetting van de tradities in de Koninklijke Landmacht

De aanleiding voor deze vergadering was in eerste instantie de officiële herdenking die op 10 mei 1990 in Rotterdam zou plaats vinden. Daarnaast leefde bij de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV) al jaren de wens om het monument uit te breiden met alle gevallen in en na de 2^e Wereldoorlog. Besloten werd om bij de leeuw plaquettes te plaatsen met de namen van de gevallen en de planning was om die op 10 mei 1991 te onthullen. Aanvankelijk waren er 6 namen bekend van gesneuvelden in Rotterdam 1940, maar de namen van de overige gevallen moesten nog worden uitgezocht.

Zo deed de Traditieraad Regiment Verbindingstroepen in februari 1991 een oproep in de krant voor een reünie op 8 mei 1991, waarbij de plaquette met gesneuvelden 10 – 14 mei 1940 zou worden onthuld op het monument in Ede. De datum was van 10 mei 1991 gewijzigd in 8 mei, omdat 10 mei in dat jaar de dag na Hemelvaart was.

Aangezien de Traditieraad Regiment Verbindingstroepen zelf geen financiële middelen had, werd een fonds gevormd, waaraan alle officieren en onderofficieren werd verzocht bij te dragen, zodat het werkelijk een monument van het gehele regiment zou worden. Dat traditiefonds zou beheerd gaan worden door de penningmeester van de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV).

Na de onthulling van het vernieuwde monument werd de balans opgemaakt van het traditiefonds. In totaal waren er 537 giften gedaan voor een totaal van 14.331,90 gulden. De kosten waren tot dan toe 11.634,70 gulden zodat er een batig saldo was van 2.697,20 gulden, wat ter beschikking werd gesteld van de Traditieraad Regiment Verbindingstroepen ten behoeve van uitbreiding en onderhoud van het monument. Daarvoor werd op 4 december 1992 te Ede de Stichting Fonds Regiment Verbindingstroepen opgericht. Doel was 'het beheer en een goede besteding van het Fonds Regiment Verbindingstroepen in het belang van het Regiment in samenwerking met de Traditieraad van het Regiment'. Tenminste drie van de vijf leden van het stichtingsbestuur moesten lid zijn van de Traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen.

Op 1 oktober 1993 werd het Huishoudelijk Reglement van de Traditieraad Regiment Verbindingstroepen goedgekeurd. Daarin waren o.a. de samenstelling, bevoegdheden en werkwijze van de Traditieraad vastgelegd, in overeenstemming met de Landmachtcirculaire 91.1/1 van 12 augustus 1983. Deze circulaire is laatstelijk vernieuwd op 1 november 2009. In het Huishoudelijk Reglement werd ook het reglement voor de toekenning van de legpenning van het Regiment Verbindingstroepen van 2 september 1992 en het reglement voor de toekenning van de Regimentsspel van 16 april 1999 opgenomen.

Het lidmaatschap van de Traditieraad Regiment Verbindingstroepen was gebonden aan bepaalde functies. In 1993 waren dat:

- de Regimentscommandant;
- Commandant CVKL of diens vertegenwoordiger;
- Commandant 101 Verbindingsgroep of diens vertegenwoordiger;
- Commandant VOC of diens vertegenwoordiger;
- Bestuursvertegenwoordiger van de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV);
- Twee bestuursvertegenwoordigers van de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV);
- Bestuursvertegenwoordiger van de Stichting Museum Verbindingsdienst;
- de Regimentsadjutant.

Door de vele reorganisaties sindsdien, wisselde deze samenstelling een aantal keer. De laatste wijziging was van september 2001 en de samenstelling was toen:

- de Regimentscommandant;
- de in rang oudste officier of diens vertegenwoordiger en een onderofficier van het Nationaal Commando;
- de in rang oudste officier of diens vertegenwoordiger en een onderofficier van de 1 Divisie "7 December";
- de in rang oudste officier of diens vertegenwoordiger en een onderofficier van de School Verbindingsdienst;
- Bestuursvertegenwoordiger van de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV);
- Bestuursvertegenwoordiger van de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV);
- Bestuursvertegenwoordiger van het Museum Verbindingsdienst;
- Penningmeester Fonds Regiment Verbindingstroepen;
- de Regimentsadjutant.

Ongeveer 2007-2008 wordt in een uitreikstuk over het Regiment Verbindingstroepen nog genoemd dat de Regimentscommandant voorzitter is van de Wapentraditieraad van de Verbindingsdienst, die bestaat uit vertegenwoordigers van het VOV (Vereniging Officieren Verbindingsdienst), VOOV (Vereniging Onderofficieren en Oud Onderofficieren Verbindingsdienst), de verbindingsbataljons, het Museum Verbindingsdienst en de Regimentsadjutant. De term 'Wapentraditieraad' zal ongetwijfeld gebruikt zijn in die tijd, maar gelet op het gestelde in de inleiding kan dat niet de correcte naam zijn. Alleen een wapen dat bestaat uit meerdere regimenten kan een Wapentraditieraad hebben.

De laatste jaren is er geen expliciete Traditieraad Regiment Verbindingstroepen meer geweest met die naam, maar kijkend naar de samenstelling en taken van de Stichting Regiment Verbindingstroepen dan is die stichting feitelijk de Traditieraad Regiment Verbindingstroepen. In de aantekeningen van voormalig Regimentsadjutant L. Oost staat ook dat in zijn periode als RA van 2009 tot 2013 er geen vergadering van de Wapentraditieraad is geweest en dat deze rol was overgenomen door de Stichting Regiment Verbindingstroepen. In de statuten van Stichting Regiment Verbindingstroepen is ook als een van doelstellingen opgenomen "het ondersteunen van de Commandant van het Regiment Verbindingstroepen bij de traditiehandhaving, de bevordering van de corpsgeest en het naar buiten toe uitdragen van het Regiment." Ook is in het Huishoudelijk Reglement van de Stichting Regiment Verbindingstroepen paragraaf 6 gewijd aan traditiehandhaving.

29. Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV)

Nadat de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV) in 1972 nieuw leven was ingeblazen, ontstond ook de wens bij de onderofficieren om zich te verenigen. Dat gebeurde op 18 februari 1974 onder de naam Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV).

De eerste voorzitter was de Adjudant A. Heydelberg.

Hun periodiek heet "De Connector".

De statuten zijn laatstelijk vernieuwd in 2011.

Vanwege het (tijdelijk) achterblijven van voldoende kopij om een blad te kunnen laten drukken, is de vereniging in juli 2019 overgestapt op een Nieuwsbrief.

Reeds geruime tijd was het logo van de VOOV een zorgenkindje. Lange tijd is er gezocht naar een zo goed mogelijke versie hiervan. Steeds maar weer doken in verschillende documenten andere varianten qua kleur, helderheid, scherpte en grootte (in kb's) op.

Figuur 66 Gemoderniseerd embleem VOOV

Vooraf het lettertype waarin VOOV geschreven was, werd als onprofessioneel en gedateerd ervaren. Daarnaast is bij alle zittende bestuursleden onbekend waarom destijds voor de kleurstelling gekozen is die het tot nu toe bekende logo had.

Bij het TOC in Utrecht werkt Luitenant-kolonel Schumacher die voor zijn hobby druk in de weer is met photoshop en op verzoek heeft deze het logo een nieuw leven ingeblazen.

Allereerst heeft hij het strakgetrokken, het schild proportioneel vormgegeven en is vervolgens op zoek gegaan naar een passend lettertype en kleurstelling.

Figuur 65 Embleem VOOV

30. Vaandel

In 1820 had Koning Willem I aan de infanterieregimenten van de landmacht vaandels geschonken, voorzien van het Koninklijk monogram. De cavalerieregimenten kregen standaarden, die zich vanwege het kleinere formaat beter leenden voor gebruik te paard.

Pas in 1893 kwam voor het eerst ter sprake om opschriften op het vaandel aan te brengen. De opschriften kwamen er inderdaad, maar pas in 1896, na een interventie van de minister van Oorlog, August Lodewijk Willem Seyffardt, die in de jaren kort daarvoor wist te bewerkstelligen dat vaandelopschriften het karakter kregen van een dapperheidsonderscheiding voor de betrokken eenheden.

Sinds 1896 zijn aan onderdelen van de krijgsmacht meerdere opschriften verleend, onder meer voor de krijgsverrichtingen tijdens de Tweede Wereldoorlog en in Nederlands-Indië. In 2019 heeft een aantal regimenten en korpsen een aanvraag ingediend voor een vaandelopschrift voor de verrichtingen in Afghanistan, en die aanvraag is o.a. voor het Regiment Verbindingstroepen gehonoreerd bij Koninklijk Besluit van 11 september 2019, nummer 327.

Figuur 67 Vaandel voorzijde

De omschrijving van het model van een vaandel is bij Koninklijk Besluit⁹¹ geregeld. Uniek voor bijna alle Nederlandse vaandels is de oranje kleur, die refereert aan het Huis Oranje Nassau. Dat doen ook de ononderbroken oranjetakken op beide zijden van het vaandel-doek, die eveneens de nauwe verbondenheid van de krijgsmacht met het staatshoofd tot uitdrukking brengen. Toekenning van een vaandel of standaard gebeurt altijd door de regerende vorst. Hoewel de gedachte leeft dat het hierbij gaat om de koning of koningin als instituut, gaat het ook om de persoon. Daarom staat zijn of haar initiaal prominent op de voorkant van het vaandeldoek en worden bij een troonswisseling de vaandels en standaarden niet voorzien van de initiaal van de nieuwe vorst.

Vaandels en standaarden worden tegenwoordig niet meer als veldteken gebruikt maar zijn symbolen van saamhorigheid en verbondenheid met het Koninklijk Huis. Daarom mag een vaandel alleen worden uitgereikt door of namens de vorst. Militairen leggen bij hun installatie de eed of de belofte af op het vaandel van hun regiment of korps.

⁹¹ Koninklijk Besluit van 22 augustus 1925, nummer 27, en Ministeriële Kennisgeving van 4 september 1925, IIde Afd., Nr. 34

Bij Koninklijk Besluit van 2 februari 1974, nummer 39, kende de toenmalige H.M. Koningin Juliana het Regiment Verbindingstroepen een eigen vaandel toe op voordracht van de Minister van Defensie van 23 januari 1974 nr. 392.679/A. Dat was mede naar aanleiding van de 100^e verjaardag van het Regiment Verbindingstroepen op maandag 18 februari 1974. Het vaandel werd op 1 mei 1974 door Z.K.H. Prins Bernhard namens H.M. de Koningin uitgereikt aan de Commandant van het Regiment Verbindingstroepen, Kolonel W.K. Rijdsijk. Dat was de datum waarop het Wapen van de Verbindingsdienst als zelfstandig wapen 25 jaar bestond. Het vaandel heeft als opschrift "Rotterdam 1940" ter herinnering aan het optreden van de verbindingstroepen van 10 tot 14 mei 1940 bij het verdedigen van de Maasbruggen in Rotterdam. Voor de uitreiking werd de VOC-Order nummer 118/A van 10 april 1974 uitgegeven.

Figuur 68 Uitreiking vaandel 1 mei 1974

De tekst uitgesproken door Z.K.H. Prins Bernhard luidde als volgt:

"Officieren, onderofficieren, korporaals en soldaten,

Het is mij een genoegen vandaag, de dag waarop het Wapen van de Verbindingsdienst 25 jaar als zelfstandig wapen bestaat, namens Hare Majesteit de Koningin, een vaandel te mogen uitreiken aan het Regiment Verbindingstroepen.

Bij de herdenking van het 100-jarig bestaan van de Verbindingsdienst op 18 februari jl. heeft u uit de verschillende speciaal voor die gelegenheid verschenen publicaties kunnen lezen, dat het huidige Regiment Verbindingstroepen de tradities van het 2^e Regiment Genietroepen voortzet.

De Verbindingsmannen, ingedeeld bij dit 2^e Regiment Genietroepen, hebben in de meidagen van 1940 op buitengewoon dappere wijze in Rotterdam strijd geleverd tegen de oppermachtige Duitse troepen. Vandaar dat in uw vaandel de woorden 'Rotterdam 1940' zijn opgenomen.

Het zeer verantwoordelijke werk van de huidige verbindingsman heeft zijn erkenning gevonden in de toekenning van een vaandel. Laat dit een aansporing zijn uw Wapen hoog te houden en uw werk nauwgezet uit te voeren.

Hierbij overhandig ik u, uit naam van Hare Majesteit de Koningin, dit vaandel."

Het opschrift 'Rotterdam 1940' was aanvankelijk toegekend aan het vaandel van het Regiment Genietroepen, waar de Verbindingstroepen toen nog toe behoorde, met het Koninklijk Besluit van 4 september 1951, nummer 27⁹²:

⁹² Ministeriële Kennisgeving van 2 oktober 1951, Kabinet, Nr. 1783

“...zulks, omdat bij de verdediging van Rotterdam tegen een plotselinge vijandelijke overval tijdens de oorlogshandelingen in mei 1940, de depotonderdelen van de Regimenten Genietroepen een belangrijk aandeel hebben gehad in het met succes opvangen van de stoot, op 10 mei 1940 door de veel beter bewapende vijand gericht op de staf Rotterdam benoorden de Nieuwe Maas, en hem – ten koste van eigen verliezen – daarbij verliezen van betekenis hebben toegebracht.”

Na de uitreiking van het vaandel werd dit ter kennis gebracht van de Koninklijke landmacht met een Ministeriele Beschikking⁹³.

Het vaandel bevindt zich normaliter in een speciale vaandelkast op het bureau van de regimentscommandant. Het wordt alleen gebruikt bij speciale gelegenheden zoals de commando-overdracht van de regimentscommandant, beëdigingen, de herdenking van de gevallen van de Verbindingsdienst en het vieren van de verjaardag. Ook bij een commando-overdracht van de Commandant Landstrijdkrachten treedt het vaandel op, maar dan in een vaandelgroep waarin de vaandels en standaarden van alle regimenten en korpsen zijn opgenomen.

Figuur 69 Vaandel achterzijde

Figuur 70 Eerste vaandelwacht 1 mei 1974

Zodra het vaandel buiten een gebouw komt, wordt het omgeven door een vaandelwacht, bestaande uit de vaandeldrager, een commandant en vijf overigen. De commandant is altijd een officier (meestal een luitenant), de vaandeldrager is in beginsel de Regimentsadjutant en de overigen zijn in beginsel twee onderofficieren en drie korporaals of soldaten. De vaandelwacht is tegenwoordig gekleed in ceremoniële tenuen. Zodra ze worden opgevolgd, krijgen de leden van de vaandelwacht sinds 2010 als dank voor hun bewezen diensten een vaandelwachtmunt. Dat is hetzelfde als de Regimentsmunt, maar dan ongenummerd. Op de plaats van het nummer staat 'VAANDELWACHT'.

⁹³ Ministeriële Beschikking, Nr. 74010 van 14 juni 1974, generale staf nr. 392.679K

Figuur 71 Vaandelwacht 2019

De eerste personen die op het vaandel van de Verbindingsdienst zijn beëdigd, waren de per 1 mei 1974 tot eerste-luitenant van vakdiensten benoemde onderofficieren: Adjudant-onderofficier instructeur B. van Aalderen en Adjudant-onderofficier elektronisch monteur T.J.M. de Haan. Deze beëdiging was op 3 mei 1974 op het exercitieterrein van de Simon Stevinkazerne.

Eind jaren 90 is contact geweest met de Bevelhebber der Landstrijdkrachten en de Traditiecommissie Koninklijke Landmacht over het toekennen van een opschrift «Indië 1945-1950», maar dat is niet gehonoreerd⁹⁴.

Bij de Koninklijke Landmacht is het gebruikelijk dat

vaandels slechts sporadisch worden vervangen. Na een periode van 22 jaar is het vaandeldoek van ons vaandel vervangen op 22 juli 1996. Het oorspronkelijke vaandeldoek is sinds 2020 tentoongesteld in de Historische Collectie Verbindingsdienst.

Bij Koninklijk Besluit van 11 september 2019, nummer 327, heeft Z.M. Koning Willem Alexander aan het opschrift in het vaandel de toevoeging «Zuid-Afghanistan 2006-2010» toegekend, in verband met het garanderen van commandovoering te velde en de bijdrage met elektronische oorlogvoering door het Regiment Verbindingstroepen.

Wanneer aan een regiment een nieuw opschrift wordt toegekend, wordt dit opschrift niet onmiddellijk op het vaandel aangebracht, omdat volgens deskundigen het aanbrengen van opschriften op bestaande vaandels zelden tot een behoorlijk resultaat leidt en het de levensduur van de doeken aanmerkelijk bekort. Daarom heeft de traditiecommissie van meet af aan geadviseerd de verleende opschriften aan te brengen op cravattes. Een cravatte is een lint dat als een strik boven aan de vaandelstok is vastgemaakt. Wordt het vaandeldoek vernieuwd,

Figuur 72 Vaandelwachtmunt voorzijde

Figuur 73 Vaandelwachtmunt achterzijde

⁹⁴ Verslag van de vergadering op 28 januari 2000 van de Traditierraad Regiment Verbindingstroepen

dan komen de opschriften die op de cravattes stonden, op het nieuwe vaandeldoek te staan.

Figuur 74 Cravatte Zuid-Afghanistan 2006-2010

<u>Red.:</u>	<u>Datum:</u>	<u>Tijd:</u>	<u>Onderwerp:</u>
swaab	1.5.74	14.18.18	vaandel

1.	Prins Bernhard heeft namens koningin Juliana in de Simon
2.	Stevinkazerne in Ede een vaandel uitgereikt aan het regi-
3.	ment verbindingstroepen, dat 25 jaar als afzonderlijk wapen
4.	optreedt. Het vaandel met het opschrift "Rotterdam 1940"
5.	werd in ontvangst genomen door de regimentscommandant, kol-
6.	nel Rijsdijk.

Figuur 75 Persbericht n.a.v. uitreiken vaandel

31. Leerlingenvereniging NONEX

NONEX is de naam van een leerlingenvereniging. De vereniging is opgericht op 1 januari 1980 voor de leerlingen in opleiding tot dienstplichtig onderofficier (ADOO) bij de Opleidingscompagnie Reserve officieren en dienstplichtig kader (ROEK).

Elke lichting van 90-1 tot en met 96-1 had een eigen NONEX-bestuur. Elk peloton had een eigen pelotonsnaam, pelotonslied en pelotonsmascotte.

Begin 1996 is de opleiding tot dienstplichtig onderofficier gestaakt in verband met de opschorting van de opkomstplicht voor dienstplichtige militairen. Daarmee werd ook NONEX opgeheven, gelijk met de opheffing van de Opleidingscompagnie Reserve Officieren En dienstplichtig Kaderleden (ROEK).

32. Wapenoudste

Alle wapens en dienstvakken kennen een wapen- respectievelijk dienstvakoudste. In principe is dat de hoogste in rang van dat wapen of dienstvak. Ook de Verbindingsdienst heeft een Wapenoudste. In beginsel is dat een generaal, maar wanneer de Verbindingsdienst tijdelijk geen generaal in actieve dienst heeft, is het een kolonel.

Ook in andere landen kom je een functie tegen die lijkt op de Wapenoudste. Bijvoorbeeld bij het Engelse *Royal Corps of Signals* is dat de *Master of Signals*, op dit moment (in 2022) Lieutenant General Sharon Patricia Nesmith (born Moffat).

In 1970 werden de diverse Inspecties, waaronder de Inspectie Verbindingsdienst, opgeheven bij een grote reorganisatie van de landmacht. Toch bleef er bij de verschillende wapens en dienstvakken behoefte aan een autoriteit die een aantal belangen van dat wapen of dienstvak zou kunnen behartigen. Zo ontstonden de eerste wapen- en dienstvakoudsten, al zou dat geen organieke functie zijn. Toen in 1972 de Wapentraditieraad Artillerie werd ingesteld onder voorzitterschap van de Commandant van de Legerkorpsartillerie (LKAC), werd deze sindsdien tevens als Wapenoudste aangeduid.

De functie van Wapenoudste van de Verbindingsdienst is ingevuld vanaf ongeveer 1986 door de toenmalige Brigadegeneraal A.K. van der Vlis, die per 28 oktober 1985 was bevorderd tot Brigadegeneraal en Commandant 12 Pantserinfanteriebrigade was geworden. Andere wapens hadden al een dergelijke functionaris. Brigadegeneraal A.K. van der Vlis was de eerste Wapenoudste en bleef dat ook na zijn bevordering tot generaal-majoor op 2 maart 1987, toen hij Plaatsvervangend Bevelhebber der Landstrijdkrachten werd en na zijn bevordering op 19 oktober 1990 tot luitenant-generaal toen hij Commandant van 1 Legerkorps werd.

Vanwege zijn benoeming tot Chef Defensiestaf heeft hij op 21 februari 1992 de functie van Wapenoudste overgedragen aan Brigadegeneraal A. Laanstra, die op 16 april 1991 was bevorderd tot Brigadegeneraal.

Toen de Generaal-majoor Laanstra met functioneel leeftijdsontslag ging op 1 juni 1997, was er geen generaal meer beschikbaar en werd Kolonel J.L. Willems de Wapenoudste.

Omdat Kolonel J.L. Willems tewerk zou worden gesteld bij SHAPE in België droeg hij in juni 1999 de functie van Wapenoudste over aan Kolonel A.V.C.M. van Nassau, die op dat moment Commandant van het Opleidingscentrum Ede (OCEde) was.

Per 1 november 2004 nam de Kolonel Th. Ent de functie van Wapenoudste over van Kolonel A.V.C.M. van Nassau. Per 1 februari 2005 werd hij bevorderd tot Brigadegeneraal.

Toen Brigadegeneraal Ent op 1 juli 2013 met functioneel leeftijdsontslag ging, droeg hij de functie over aan de Kolonel G.J.T.W. van Oirschot, die de functie heeft vervuld totdat de Kolonel J.P.L. Duckers op 15 oktober 2014 werd bevorderd tot Brigadegeneraal, waarmee we weer een generaal als Wapenoudste hebben.

Lijst met Wapenoudsten van de Verbindingsdienst:

Naam	Periode
Brigadegeneraal A.K. van der Vlis	1986 – 1 maart 1987
Generaal-majoor A.K. van der Vlis	2 maart 1987 – 18 oktober 1990
Luitenant-generaal A.K. van der Vlis	19 oktober 1990 – 21 februari 1992
Brigadegeneraal A. Laanstra	21 februari 1992 – 31 mei 1995

Generaal-majoor A. Laanstra	1 juni 1995 – 1 juni 1997
Kolonel J.L. Willems	1 juni 1997 – 30 juni 1999
Kolonel A.V.C.M. van Nassau	1 juli 1999 – 31 oktober 2004
Kolonel Th. Ent	1 november 2004 – 31 januari 2005
Brigadegeneraal Th. Ent	1 februari 2005 – 1 juli 2013
Kolonel G.J.T.W. van Oirschot	1 juli 2013 – 15 oktober 2014
Brigadegeneraal J.P.L. Duckers	15 oktober 2014 – 27 september 2022
Generaal-majoor J.P.L. Duckers	28 september 2022 – 16 februari 2023
Brigadegeneraal B.R. Klaren	16 februari 2023 - heden

33. Herdenking gevallen

Sinds de leeuw is uitgebreid tot een monument voor de gevallen van de Verbindingsdienst, houdt het Regiment elk jaar medio mei een herdenking voor al het personeel van de Verbindingsdienst dat sinds de meidagen van 1940 is omgekomen in een oorlog of tijdens vredesoperaties. Bij die herdenking worden al hun namen voorgelezen.

De eerste herdenking was in 1991. Begin 1991 nodigde de Traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen iedereen uit voor een reünie op 8 mei 1991, die ingedeeld was geweest bij het IIe Bataljon Genie Verbindingstroepen of het Depot Verbindingstroepen en die in de meidagen van 1940 in Rotterdam waren. Zelfs in het radioprogramma 'Adres onbekend' van de KRO werd een oproep gedaan, waar massale reacties op kwamen.

Tijdens die reünie werd door twee van de oud-strijders uit 1940, Generaal-majoor b.d. Ir. H.A. Rodrigo (destijds tweede-luitenant) en de toenmalige Korporaal K. de Graaf, een gedenkplaat op het gerenoveerde monument onthuld met namen van de overledenen in de periode 10 tot 14 mei 1940 Rotterdam.

Aanvankelijk was het idee om de herdenking te houden op 18 februari maar in 1992 werd besloten om, zodra het monument gereed zou zijn, de herdenking te houden op 4 mei. Aangezien dat ook de dag is van de Nationale Dodenherdenking, is kennelijk later besloten om de herdenking te houden in de maand mei, bij voorkeur ergens in de periode 10 tot 14 mei.

De plaquettes met de namen van de elders gesneuvelden zouden in een later stadium op het muurtje achter de leeuw aangebracht worden. Begin 1993 nodigde de Traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen wederom alle betrokkenen bij de meidagen 1940 uit voor een reünie op 14 mei 1993. Op die reünie zouden de gedenkplaten worden onthuld met de namen van alle overige gevallen van de

Figuur 76 Herdenking in Ede

Verbindingsdienst, inclusief die van de Verbindingsdienst van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL). Het bleek echter dat het onderzoek naar de namen en de aanmaak van de plaquettes meer tijd vergde dan verwacht. Daarom vond de officiële onthulling van de plaquettes pas plaats op 24 september 1993 in aanwezigheid van o.a. Luitenant-generaal J.F.G.A.M. Maas als Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht en Inspecteur der Veteranen, Luitenant-generaal M. Schouten als Commandant 1^e Legerkorps, Generaal-majoor R. Reitsma als plaatsvervangend Bevelhebber der Landstrijdkrachten, Brigadegeneraal A. Laanstra als de Wapenoudste en de burgemeester van Ede Mr. W. Blanken. Dat was de eerste keer dat ook expliciet de overige gevallen van de 2^e Wereldoorlog en daarna werden herdacht.

De lijst met gevallen is tussen 1990 en 1993 gemaakt na een aantal oproepen, op basis van de herinnering van overlevenden en nabestaanden. Ook is gezocht in de archieven van de voormalige Inspectie Verbindingsdienst in het Centraal Archief Depot. Uiteindelijk zijn er toen in totaal 119 namen gevonden. In 2018 en 2019 is weer een onderzoek gedaan naar gevallen van de Verbindingsdienst en met de middelen die nu ter beschikking staan, zijn meer gevallen onderkend. In totaal bevat de lijst met gevallen nu 212 personen. Al deze namen zullen worden aangebracht op het nieuwe monument dat gebouwd zal worden op de Generaal-majoor Kootkazerne in Garderen. De verwachting is dat dit nieuwe monument in 2021 wordt gerealiseerd. Vanaf 2021 zal de herdenking in Garderen plaats vinden.

Naast de herdenking van de gevallen bij ons monument, wordt ook elk jaar op 4 mei een herdenking gehouden op de Joodse begraafplaats 'Toepad' en op het Militaire Erehof van de begraafplaats 'Crooswijk' in Rotterdam. Deze herdenking wordt samen met vertegenwoordigers van het Korps Mariniers uitgevoerd. Hierbij zijn de leerlingen van de Voortgezette Technische Opleiding aanwezig in het kader van hun vorming en historisch besef.

34. Stichting Regiment Verbindingstroepen

De historie van de stichting gaat terug tot de jaren 90 van de vorige eeuw en begint feitelijk met de eerste herdenkingsbijeenkomst bij ons monument in 1991. De traditieraad heeft destijds mede op verzoek van de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV) het besluit genomen om deze ceremonie jaarlijks te houden op voorwaarde dat het monument zou worden gerestaureerd en voorzien van plaquettes met de namen van de omgekomen collega's in de meidagen van 1940 te Rotterdam. Het hiervoor benodigde geld werd via een inzameling bijeengebracht. Er bleek achteraf geld over te blijven. Er is daarom besloten om een stichting op te richten om het geld te beheren en verder geld in te zamelen ten behoeve van de plaquettes van de overige gevallen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog en tevens te sparen voor de viering van het 125-jarig bestaan van het regiment in 1999.

Die stichting werd de Stichting Fonds Regiment Verbindingstroepen die op 4 december 1992 werd opgericht te Ede. Het eerste bestuur bestond uit:

- Kolonel H.L.A. Duivelshof, voorzitter;
- Luitenant-kolonel b.d. W. Jung, secretaris;
- Majoor J.A. Mulder, penningmeester;
- Sergeant-majoor D.W.H.M. Mooren, bestuurslid;
- Sergeant der 1^e klasse W. Jonkman, bestuurslid.

In 1993 werden de overige plaquettes aangebracht en in 1999 is met groot succes het 125-jarig bestaan van het regiment gevierd met de uitgifte van het boek "Van telegraaf tot satelliet"⁹⁵ en veel activiteiten bij en voor de eenheden. Ook dit evenement werd afgesloten met een positief saldo. De stichting bleef bestaan en beheerde de resterende gelden. Er was sprake van een slapend bestaan en het beheren van een spaarpotje zonder een duidelijk en concreet doel. Allemaal redenen om de stichting na al die jaren eens tegen het licht te houden voor wat betreft zijn doel, nut en samenstelling. In 2006 deed de voorzitter een oproep om de stichting te ontbinden en het resterende saldo over te dragen aan de Stichting Museum Verbindingsdienst.

Kort daarna kreeg het regimentscommando een ander probleem. De organisatie van het regiment werd steeds gevarieerder en vereiste meer en meer coördinatie. Omdat de functie van het regimentscommando formeel nauwelijks met personele en financiële middelen organisatorisch werd ondersteund, dreigden binnen het regiment veel plannen en goede bedoelingen te stranden. Er was behoefte aan ondersteuning van het regimentscommando bij de coördinatie van allerlei activiteiten zoals invulling van veteranenbeleid, het vrijwillige muziek en tamboerkorps, regimentsdiners, ceremonies, enz. Als die ondersteuning ook nog enige financiële kracht zou hebben dan zouden de mogelijkheden aanzienlijk toenemen. Het was dan ook een logische stap om de toekomst van de stichting te koppelen aan het regimentscommando. Door de samenstelling en statuten van de stichting notarieel te actualiseren en nauwer te verbinden aan de activiteiten van het regiment – inclusief de zorg voor onze veteranen – werd het regimentscommando voorzien van een coördinerend element dat hem met raad en daad bij kon staan.

Op 13 november 2008 heeft de 'Stichting Fonds Regiment Verbindingstroepen' een nieuwe start gemaakt onder de naam 'Stichting Regiment Verbindingstroepen'. Het bestuur zou bestaan uit vijf leden van het Regiment Verbindingstroepen en zou uit zijn midden een voorzitter, secretaris en penningmeester kiezen. De doelstellingen van de stichting waren:

⁹⁵ Van telegraaf tot satelliet, 125 jaar telecommunicatie in de Koninklijke Landmacht, door Martin Elands, Jan Hoffenaar, Herman Roozenbeek en Ronald Verbeek, ISBN 90 12 08694 9

- het ondersteunen van de Commandant van het Regiment Verbindingstroepen bij de traditiehandhaving, de bevordering van de corpsgeest en het naar buiten toe uitdragen van het Regiment;
- het behartigen van de belangen van de veteranen van het Regiment Verbindingstroepen;
- al hetgeen te doen dat tot het bereiken van vorengenoemd doel bevorderlijk kan zijn.

Op 9 oktober 2009 zou het Regiment Verbindingstroepen de eerste veteranendag organiseren op de Elias Beeckmankazerne te Ede.

Op 22 maart 2016 zijn de statuten van de Stichting Regiment Verbindingstroepen geheel gewijzigd. Er werd ook een extra doelstelling toegevoegd:

- Het verwerven, behouden, beheren en onderzoeken van de materiele getuigenissen van de voormalige verbindingstroepen van de Koninklijke Landmacht en het Koninklijk Nederlands Indisch Leger en het huidige Wapen van de Verbindingsdienst in het bijzonder.

Het bestuur ging bestaan uit tenminste 5 leden, allen behorend tot het Regiment Verbindingstroepen. De Regimentscommandant is de voorzitter. Daarnaast is er een vicevoorzitter, een secretaris, een penningmeester, een lid voor veteranenzaken en de Regimentsadjutant, die ook de projectgroepen vertegenwoordigd in het bestuur.

In het bestuur van de Stichting Regiment Verbindingstroepen werkt een aantal verenigingen en werkgroepen samen:

- de Vereniging van Veteranen en Postactieven van het Regiment Verbindingstroepen (VVPRV);
- de Historische Collectie Verbindingsdienst (HCV);
- het Vrijwillig Muziek- en Tamboerkorps van de Verbindingsdienst (VMTKV);
- de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst (VOV);
- de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst (VOOV);
- sinds 2019 neemt ook een vertegenwoordiger van de Reünievereniging *1 (NL) UN Signal Battalion* deel.

Daarnaast stuurt de Stichting Regiment Verbindingstroepen de volgende projectgroepen aan:

- Projectgroep Herdenking Gevallenen;
- Projectgroep Regimentsdiner (voor officieren en onderofficieren);
- Projectgroep Clasenerdiner (regimentsdiner voor korporaals en soldaten);
- Projectgroep Regimentssportdag;
- Projectgroep Wapeninformatiedagen;
- Projectgroep Ordonnans Motortoertocht.

De Stichting Regiment Verbindingstroepen heeft tevens de functie van Regimentstraditierraad en voldoet aan de eisen hieraan gesteld in paragraaf 5 van de KL-Order 91.1/1 van 1 november 2009.

35. Leerlingenvereniging OCO/Verbindingsdienst

In 1974 werd het Opleidingscentrum Officieren Speciale Diensten (OCOSD) te Breda opgericht. Deze categorie 'voor speciale diensten' moet niet worden verward met het Dienstvak van officieren voor speciale diensten, zoals dat in 1952 werd opgericht^{96 97}. Dat was een dienstvak waarmee excellerende onderofficieren, met name onderluitenanten en adjudant-onderofficieren, officier konden worden in de rang van eerste-luitenant of kapitein. Later gingen dit in de volksmond 'vak-officieren' heten.

In 1990 wijzigde de naam van OCOSD in Opleidingscentrum Officieren (OCO).

Op 6 juni 1991 werd een wapenvereniging opgericht voor leerlingen van het Opleidingscentrum Officieren, bestemd voor de Verbindingsdienst, met de naam Nuntius Primus. Het doel was om de band tussen de drie jaargangen op het OCO onderling en tussen het OCO en de Koninklijke Militaire Academie te verstevigen. Bij de oprichting was de toenmalige regimentscommandant, Kolonel H.L.A. Duivelshof aanwezig, die het symbool van de nieuwe wapenvereniging onthulde: een seinsleutel.

Lang heeft de vereniging niet bestaan, want in 1996 werd het Opleidingscentrum Officieren opgeheven.

⁹⁶ Koninklijk Besluit van 16 november 1951, nummer 34

⁹⁷ Ministeriële Beschikking van 12 juni 1952, Directoraat Personeel, Afd. Militair Personeel, Nr. 298920

36. Regimentswaarderingen

Het Regiment heeft een aantal waarderingen die kunnen worden uitgereikt aan personen die het Regiment bijzondere diensten hebben bewezen. Die persoon hoeft zelf niet noodzakelijk te behoren tot het Regiment Verbindingstroepen. Per onderscheiding houdt het regimentscommando een register bij, waarin is opgenomen wie welke waardering heeft ontvangen.

De waarderingen zijn de Regimentslegpenning, de Regimentsdraagspeld in goud en de Regimentsdraagspeld in zilver. Voordrachten moeten worden ingediend bij de regimentscommandant. Hij is ook degene die ze toekent en uitreikt. Voor toekenning van de Regimentslegpenning of de Regimentsdraagspeld in goud is een positief advies van het bestuur van de Stichting Regiment Verbindingstroepen nodig; de Regimentsspeld in zilver kan de regimentscommandant zelfstandig toekennen.

Figuur 77 Regimentslegpenning eerste versie

De Regimentslegpenning

Het reglement voor de toekenning van de legpenning van het Regiment Verbindingstroepen is vastgelegd door de Traditieraad op 2 september 1992.

De legpenning is uitgevoerd in zilverbrons, waarbij op de voorzijde het Regiments-vaandel is afgebeeld met de tekst 'NUNTIUS TRANSMITTENDUS'. De eerste 30 exemplaren waren gemaakt door het Depot Elektronisch Luchtmacht Materieel (DELM) van de Koninklijke Luchtmacht te Rhenen.

Op de achterzijde zal gegraveerd staan 'vanwege uw verdienste', de naam van de ontvanger en de datum van uitreiking.

Figuur 78 Regimentslegpenning voorzijde

Aan de verlening van de legpenning is een oorkonde verbonden waarop de reden van toekenning is vermeld.

Ontvangers van de Regimentslegpenning en datum van toekenning:

- Luitenant-kolonel b.d. W. Jung (18 februari 1994);
- Mevrouw S.M. Misseyer-Wagenmakers (18 februari 1994);
- Sergeant der 1^e klasse W. Jonkman (18 februari 1994);
- Luitenant-kolonel b.d. R.H. Rijntalder (30 oktober 1995);
- Kolonel J.L. Willems (29 februari 1996);
- Adjudant Onderofficier Instructeur b.d. J. Bosman (8 april 1998);
- Luitenant-kolonel b.d. H.J. van Hattem (9 april 2002);
- Kolonel G.J. Kanis (18 februari 2010);
- Het Muziek- en Tamboerkorps Verbindingsdienst bij het 12½-jarig bestaan (25 mei 2011);
- Brigadegeneraal b.d. Th. Ent (18 februari 2015);
- Luitenant-kolonel A.L. van Dijk (14 februari 2019);
- Brigadegeneraal J.P.L. Duckers (17 februari 2022);

Figuur 79 Regimentslegpenning achterzijde

- De Historische Collectie Verbindingsdienst (16 februari 2022);
- Kolonel E.J.E.M. Buskens (16 juni 2022).

De Regimentsdraagspeld in goud of zilver

Het reglement voor de toekenning van de regimentsspeld van het Regiment Verbindingstroepen is vastgelegd door de Traditieraad op 16 april 1999.

De Regimentsdraagspeld bestaat uit een afbeelding in reliëf van de Regimentsleeuw, uitgevoerd in goud of zilver. Aan de verlening van de Regimentsspeld is een oorkonde verbonden, waarop de reden van de toekenning is vermeld.

Figuur 80 Regimentsdraagspeld in goud

De draagspeld in goud bestaat sinds begin 2000. De eerste twee exemplaren werden uitgereikt op 18 februari 2000. Aangezien de criteria voor toekenning vrij hoog liggen, werd de draagspeld slechts sporadisch uitgereikt; in twee jaar tijd 4 keer. Daarom werd eind 2001 ook de draagspeld in zilver ingesteld, die door de Regimentscommandant zelfstandig kan worden toegekend.

Dragers van de Regimentsdraagspeld in goud en datum van toekenning:

- Luitenant-kolonel b.d. J.H. de Raadt (18 februari 2000);
- Sergeant-majoor elektronisch technicus H. Opperman (18 februari 2000);
- Luitenant-kolonel J.A. Mulder (12 april 2000);
- Luitenant-kolonel b.d. W. Nuis (19 januari 2001);
- Adjudant Onderofficier Instructeur b.d. A. Meulenberg (21 maart 2002);
- Kolonel b.d. A. den Boer (9 april 2002);
- Luitenant-kolonel b.d. A. de Borst (19 september 2002);
- Majoor b.d. W. Vastenhoud (18 februari 2004);
- Adjudant Onderofficier Instructeur J. Oerlemans (28 juni 2007);
- Adjudant Onderofficier Instructeur H.A.A. de Gussem (22 juni 2009);
- Luitenant-kolonel C.T. Jongerius (30 juni 2010);
- Eerste-luitenant b.d. J.J. Scheeres (18 februari 2011);
- Adjudant Onderofficier Instructeur L. Oost (18 februari 2013);
- Luitenant-kolonel J.J. de Feiter (21 maart 2013);
- Luitenant-kolonel G.F. Sijnhorst (25 augustus 2016);
- Adjudant Onderofficier Instructeur H.P. Maasen (15 juni 2018);
- Kolonel b.d. F.F.M. Peersman (18 februari 2020);
- Adjudant-onderofficier H.F.P. van Mierlo (29 september 2022).

Dragers van de Regimentsdraagspeld in zilver en datum van toekenning:

- De Heer G. van Grootheest van het VMTKV (15 februari 2002);
- De Heer W. Roseboom van het VMTKV (15 februari 2002);
- Adjudant b.d. A. Willems van het VMTKV (15 februari 2002);
- De Heer C. den Heijer (18 februari 2003);
- Adjudant Onderofficier Instructeur C.G.H.M. Bakkers (16 februari 2007);
- Kapitein A.W.T.M. Thomassen (24 oktober 2007);
- Majoor b.d. P. Yska (11 december 2007);
- Sergeant der 1^e klasse G.L. Tamboer (18 februari 2008);
- Mevrouw C.G.M. Ben Saad-Lamers (18 februari 2008);
- De Heer B.J.P. Rommers (18 februari 2008);
- Adjudant Onderofficier Instructeur b.d. J. Pille (27 november 2008);

Figuur 81 Regimentsdraagspeld in zilver

- De Heer J.R. Vaneman (4 november 2009);
- Luitenant-kolonel E.R.L. Saiboo (4 november 2009);
- Kapitein b.d. M. van der Velden (5 november 2009);
- Eerste-luitenant R. Siebel (5 november 2009);
- Majoor H. van de Kraats (5 november 2009);
- Luitenant-kolonel b.d. F.G. van der Heide (17 december 2009);
- Kapitein b.d. W. Broekhuizen (17 december 2009);
- Kapitein b.d. H.J.M.S. Ottenheim (17 december 2009);
- Adjudant Onderofficier Instructeur G. Nieboer (18 februari 2010);
- Sergeant der 1^e klasse C. Rebel (18 februari 2010);
- Adjudant Onderofficier Instructeur der Genie W.F. Kleinbussink,
Compagniesadjutant 102 EOY Compagnie (8 april 2011);
- Majoor A.L. van Dijk (13 oktober 2010);
- Sergeant-majoor Instructeur H.F.P. van Mierlo (18 februari 2012);
- Korporaal titulair J.M. van Rheeden van het VMTKV (18 februari 2012);
- Luitenant-kolonel D.W.M. Simons (18 januari 2013);
- Adjudant Onderofficier Instructeur b.d. C.A.J. Janssens (18 februari 2013);
- Ritmeester B.A. Wuring van 102 EOY Compagnie (18 februari 2013);
- Korporaal der 1^e klasse G.H. Hellwich (18 februari 2014);
- Adjudant Onderofficier Instructeur L.J.H.M. Hendriks (18 februari 2014);
- Adjudant Onderofficier Instructeur P. Hartkoorn (18 februari 2015);
- Mevrouw G. Grootenhuis (18 februari 2016);
- Kapitein b.d. A.J.J. Buitendam (16 februari 2017);
- Sergeant-majoor J. Noordzij (16 februari 2017);
- Eerste-luitenant A. Markus (15 januari 2019);
- Luitenant-kolonel P.L.A. Kerkhoffs (18 februari 2020);
- Sergeant der 1^e klasse H.J. van Velzen (18 februari 2020).

37. Regimentsadjutant

Het woord adjudant komt van het Latijnse 'adjuvare' dat helpen betekent. Adjudant is zowel een functie als een rang. Als functie is het een persoonlijk assistent van een hooggeplaatst persoon. Dat zien we nu nog terug in bijvoorbeeld een Adjudant van Z.M. de Koning, die de rang heeft van luitenant-kolonel. Om specifiek de rang aan te duiden, werd de term adjudant-onderofficier gebruikt.

De regimentscommandant wordt ondersteund door een regimentsadjutant. De functie van regimentsadjutant bestaat al meer dan 150 jaar, maar in het verleden werd die functie altijd vervuld door een luitenant of kapitein in de staf van de regimentscommandant.

Figuur 82 Regimentsadjutant

In de vergadering van de Traditieraad van 7 april 1992 wordt al wel gesproken over de functie van regimentsadjutant (en ook de bataljonsadjutant), maar de invoering daarvan hing af van reorganisaties bij de Koninklijke Landmacht.

Het zou nog duren tot 1994 voordat de regimentsadjutant als volwaardige functie en in de rang van adjudant-onderofficier zijn intrede deed. In eerste instantie overigens voor één jaar om zich te beraden over de functie en de inhoud daarvan in overleg met de regimentscommandant en de andere regimentsadjutanten binnen de KL. Maar zoals we nu weten, zou het een 'blijvertje' zijn.

In mei 1997 werd bekend gemaakt dat de functie van regimentsadjutant geen voltijd functie zou worden, maar een nevenfunctie zou worden van de schooladjutant. De laatste regimentsadjutant die deze functie in neventaak deed, was Adjudant-onderofficier C.A.J. (Cor) Janssens. Zijn opvolger Adjudant-onderofficier C.G.H.M. (Cees) Bakkers zou in 2003 de eerste zijn die de functie fulltime vervulde.

De regimentsadjutant is qualitate qua de vaandeldrager in de vaandelwacht en is te herkennen aan speciale rangonderscheidingstekens. Daarnaast draagt hij een RA-stok bij regiments aangelegenheden, behalve natuurlijk wanneer hij het vaandel draagt.

Lijst met Regimentsadjutanten:

Adjudant-onderofficier J.J. Scheeres	1 juni 1994 – 19 november 1997
Adjudant-onderofficier K. Kromhout	19 november 1997 – 16 februari 2001
Adjudant-onderofficier C.A.J. Janssens	16 februari 2001 – 18 februari 2003
Adjudant-onderofficier C.G.H.M. Bakkers	18 februari 2003 – 16 februari 2007
Adjudant-onderofficier H.A.A. de Gussem	16 februari 2007 – 22 juni 2009
Adjudant-onderofficier L. Oost	22 juni 2009 – april 2013
Adjudant-onderofficier G. Nieboer	april 2013 – september 2013
Adjudant-onderofficier H.P. Maassen	september 2013 – 15 juni 2018
Adjudant-onderofficier H.F.P. van Mierlo	15 juni 2018 – 29 september 2022
Adjudant-onderofficier U.A.M. de Laat	29 september 2022 - heden

38. Leeuwenbitter

Figuur 83 Leeuwenbitter voorzijde

De meeste regimenten en korpsen hebben een 'eigen' drank die gedronken wordt bij speciale gelegenheden. Vaak is dat een vorm van kruidenbitter. Bij het Regiment Verbindingstroepen is dat ook een bepaalde kruidenbitter, maar ter ere van de leeuw in ons monument heet het bij de Verbindingsdienst "Leeuwenbitter". Die wordt bij feestelijke gelegenheden uitgeschonken door de marketensters.

De leeuwenbitter is sinds het jubileumjaar 1999 een traditie binnen het Regiment Verbindingstroepen en is in het leven geroepen door de toenmalige Regimentsadjutant K. (Kees) Kromhout.

Figuur 84 Leeuwenbitter achterzijde

39. Regimentsmunt

Begin 1999 ontstond binnen de Traditieraad Regiment Verbindingstroepen het idee om het regiment bekender te maken binnen en buiten de verbindingdienst. Een van de ideeën was een regimentspenning, zoals een aantal andere regimenten die ook al in gebruik had. Om verwarring met de Regimentslegpenning (een officiële regimentswaardering) te voorkomen, werd gekozen voor de naam regimentsmunt.

Sinds 1 januari 2000 krijgen nieuw beëdigde militairen van het regiment een genummerde regimentsmunt met oorkonde, als aandenken aan hun beëdiging. De munten zijn voorzien van een volgnummer.

De eerste regimentsmunt is uitgereikt bij een beëdiging op het bureau bij 11 Verbindingsbataljon (MND(C)) op 6 januari 2000 aan iemand die op uitzending ging, maar die had nummer 0011. De nummers 1 t/m 3 werden uitgereikt op 18 februari 2000 aan Kolonel Th. Ent als Commandant van de *Command Support Brigade* en tevens voorzitter van de Vereniging van Officieren van de Verbindingdienst (VOV); aan Kolonel A.V.C.M. van Nassau als Wapenoudste en aan Adjudant-onderofficier K. Kromhout als Regimentsadjudant.

De munt was destijds ook te koop voor 10 gulden bij de Regimentsadjudant.

Op de voorzijde van de munt staat ons vaandel. In 2019 werd aan het Regiment Verbindingstroepen het vaandelopschrift "Zuid-Afghanistan 2006-2010" toegekend. Vanwege COVID-19 maatregelen vond de officiële uitreiking door de Koning pas plaats in 2022. Sindsdien is de voorzijde van de munt aangepast met ook de cravatte er op.

Figuur 85 Regimentsmunt voorzijde

Figuur 86 Regimentsmunt achterzijde

Figuur 87 Regimentsmunt vanaf 2022

40. Marketentsters

Een marketentster was een vrouw die een militaire eenheid volgde en gerechtigd was om aan soldaten waren te verkopen zoals drank, voedsel en kleine benodigdheden voor het dagelijks leven. Drank verkochten ze uit het typische marketentstervaasje dat ze op de heup droegen. Vaak was deze vrouw getrouwd met een militair beneden de rang van onderofficier. In kampen en kazernes dreven ze vaak een soort café. Het leger kende toentertijd nog geen eigen kantinedienst. In de permanente kazernes van de staande legers van de latere negentiende eeuw dreven de marketentsters de soldatenkantine en verrichtten soms ook werkzaamheden als het wassen en onderhouden van de kleding van de soldaten.

Marketentsters waren niet de eersten die waren doorgedrongen in een mannenmaatschappij, zoals het leger vroeger zeker was. Al vanaf de late middeleeuwen tot aan het einde van de 18^e eeuw werden de legers gevolgd door een bonte stoet van non-combattanten, die probeerden het leven van de krijgslieden aangenamer te maken (en daar natuurlijk vaak zelf ook het nodige aan verdienden). Daarbij waren veel soldatenvrouwen, die hun echtgenoten vergezelden, maar ook veel loslopende dames, die hun gunsten royaal verdeelden onder de ongehuwde soldaten.

Velen daarvan dreven een levendige handel in eetwaren en dranken. Dat waren de zoetelaars en zoetelaarsters. Kortom, een zeer gemengd gezelschap, dat de bewegingen van de legers nogal eens hinderde. Vandaar dat de legerleiding probeerde daar enige orde in te scheppen. In de negentiende eeuw werd in het Nederlandse leger de functie van marketentster aan strikte regels gebonden. Zo werd onder andere bepaald dat de marketentster getrouwd moest zijn met een lid van het onderdeel. Ook werd vastgelegd wat zij mocht verkopen en tegen welke prijs. Naast een uniform dat een sterke gelijkenis vertoonde met dat van haar eenheid, kreeg de marketentster ook een penning waarop haar naam en het legeronderdeel was vermeld.

Figuur 88 Nieuwe versie penning marketentster

De Franse revolutie bracht verandering in deze eeuwenoude toestand. De revolutionaire legers waren veel beweeglijker en mede door het verdwijnen van de hoog-adellijke officieren, verdwenen ook de bedienden, koks en kappers die deze heren met zich meenamen. De legertros werd dus veel kleiner, alleen de zoetelaarsters vanaf dat moment cantinières of marketentsters geheten, bleven over om de troepen van eet- en drinkwaren te voorzien. Meestal waren dit de echtgenoten van oude militairen beneden de rang van onderofficier. Deze vrouwen volgden, vaak gekleed in afgedankte of vermaakte uniformstukken en voorzien van de onmisbare tonnetjes met sterke drank, het korps of regiment waarin hun echtgenoten dienden.

De op 9 januari 1814 door de latere koning Willem I ingestelde 'Staande Armee' kende ook marketentsters, hoewel die zelden of nooit als zodanig in officiële stukken genoemd worden. Koning Willem I bepaalde dat er per compagnie één gehuwde vrouw werd toegelaten als 'waschvrouw', maar het woord marketentster wordt niet genoemd. Wanneer een compagnie sterker is dan 125 onderofficieren en soldaten, kunnen twee 'waschvrouwen bij dezelve wezen'⁹⁸.

⁹⁸ Koninklijk Besluit van 15 april 1831

In de Militaire Spectator uit 1849 staat een artikel over 'De Zoetelaarster' van A.W.P. Weitzel, die later nog Minister van Oorlog zou worden. Daarin worden de termen marketentster, zoetelaarster en 'waschvrouw' door elkaar en als synoniemen gebruikt.

In de jaren 80 van de 19^e eeuw beschikten de telegrafisten van de Spoorweg- en Telegraafcompagnie van het Korps Genietroepen over een marketenster. Het Nederlandse leger kende nog tot in de twintigste eeuw marketentsters. Daarna werd hun functie overgenomen door de kantinedienst.

Diverse eenheden van de Koninklijke Landmacht maken bij ceremoniële gelegenheden nog gebruik van marketentsters; zo ook het Regiment Verbindingstroepen.

Ongeveer maart 2002 startte de toenmalige Regimentsadjutant Cor Janssens voorzichtige activiteiten op om ook binnen ons Regiment de functie van marketenster nieuw leven in te blazen. In de tijd van zijn opvolger, de Regimentsadjutant Cees Bakkers wordt de draad verder opgepakt. Mevrouw Tineke Ben Saad – Lamers, die toen werkzaam was bij het OC Ede, wordt benaderd en maakte een patroon a.d.h.v. de marketenster pop die in het museum verbindingdienst stond. De Heer Henk Hendriks weet beslag te leggen op een paar oude capes en Tineke gebruikt die stof om een degelijk pak te naaien. Deze Tineke is dan ook vanaf het eerste uur het gezicht als marketenster van ons regiment. De bijbehorende hoed, vaatje, penning en borduursels worden gemaakt door Henk Hendriks, in die tijd vrijwilliger bij het museum Verbindingdienst.

Figuur 89 Marketentsters

De eerste keer dat een marketenster bij de Verbindingdienst was te zien, was bij de Regimentssportdag van 4 september 2003. Tegenwoordig zijn dat vrijwilligsters, die belangeloos eigen tijd steken in het opluisteren van bijeenkomsten van het regiment, zoals de viering van de verjaardag van het regiment of het Regimentsdiner.

Als in juni 2009 de Adjutant-onderofficier L. Oost de Regimentsadjutant wordt, gaat hij op zoek naar een tweede marketenster, omdat één soms geen is. Hij polst Sergeant Shanna Kuipers of ze op wil treden als tweede marketenster, want ze was daarvoor als instructeur op de School Verbindingdienst ook al reserve geweest. Haar antwoord was gelukkig positief. Daarnaast was een derde vrijwilligster gevonden in de persoon van Mevrouw Grietje Grootenhuis.

Met drie potentiële marketentsters moest er ook een tweede uniform komen. Kant en klaar kopen was een optie, maar bleek te duur voor het regiment. Er werd stof gekocht en de moeder van Sergeant Kuipers maakte een tweede uniform. De Heer Henk Hendriks werd bereid gevonden om ook een tweede hoed, penning en tonnetje te maken. De Vereniging van Officieren van de Verbindingdienst (VOV) was bereid om de gemaakte kosten te dekken. Sinds mei 2010 heeft het Regiment Verbindingstroepen een 2^e kostuum voor een marketenster en treden er dus regelmatig twee marketentsters op.

41. Verbindingsspook

Soms gebeuren er zaken, waardoor een verbinding wordt gestoord of zelfs weg valt en even later gewoon weer terug is. Als de reden hiervoor niet wordt gevonden, wordt dit nogal eens geweten aan het 'verbindingsspook'. De term bestaat al vele jaren, maar niemand wist wie of wat het verbindingsspook was. Tot het op 16 juli 2006 in Tarin Kowt, Afghanistan, werd gevangen. Het bleek de leider van een spokengilde. Het verhaal wil, dat je verzekerd bent van een goede verbinding wanneer je het verbindingsspook als eenheid in bezit hebt, omdat zijn onderdanen nooit in zijn buurt mogen en durven komen.

Het spook is geïntroduceerd door de toenmalige Regimentsadjutant C.G.H.M. (Cees) Bakkers in samenwerking met de Sergeant der 1e klasse Paul Tamboer en Adjudant-onderofficier Henrie de Gussem. Naar hen heeft het spook de naam TamBaGus gekregen.

Het spook bevindt zich in een glazen kooi onder de hoede van de regimentsadjutant. Het Regiment voorziet dat er verbindelaren zullen zijn die graag het spook in hun bezit willen hebben, om hun verbinding te garanderen. Dit is uiteraard begrijpelijk, maar om te voorkomen dat er binnen ons Wapen een bloedige strijd ontstaat om dit spook in bezit te krijgen zijn er Rules Of Engagement (ROE) opgesteld. Deze ROE worden bewaakt door het Regiment Verbindingstroepen.

Op de site www.verbindingsdienst.nl staan de ROE vermeld.

42. Motor Ordonnans Toertocht

De ordonnans is mogelijk het oudste verbindingsmiddel. Al in de oudheid was het in het leger een militair in de nabijheid van een officier te velde. De ordonnans voerde eenvoudige, vaak eenmalige opdrachten uit, zoals het doorgeven van informatie of bevelen, of het afhalen van documenten. Aanvankelijk te voet, later te paard en nog later gemotoriseerd.

Ordonnansen waren in beginsel ingedeeld bij het eigen wapen of dienstvak. Ook de Verbindingsdienst had ordonnansen. In de jaren '70 en '80 van de 20^e eeuw onderhield de Verbindingsdienst reguliere ordonnansdiensten tussen vaste hoofdkwartieren in Nederland maar ook tussen hoofdkwartieren te velde.

Gebruikte voertuigen waren o.a. de auto's DAF 66 en Landrover en de motoren Matchless G3/L, BSA, Triumph 3TA en Moto Guzzi V50 NATO. Ook nu nog beschikt 11 Luchtmobiele Brigade (Air Assault) "7 December" over KTM LC4 Motorfietsen.

In 2006 is voor het eerst een toertocht voor motoren georganiseerd tijdens de regiments sportdag. In de jaren daarna kreeg dit een vervolg los van de sportdag en vanaf 2008 werd de naam Motor Ordonnans Toertocht (MOT) geïntroduceerd.

Figuur 90 Matchless_WG3L_350

Deze rit wordt jaarlijks gehouden voor motorrijdende leden van het Regiment Verbindingstroepen, meestal in de maand juni. Bij deze 1-daagse tocht gaat het niet zozeer om het militaire aspect, maar staat de ontspanning centraal, al zit er altijd wel een militair tintje aan, zoals starten en/of eindigen op een militaire locatie en/of het bezoeken daarvan.

43. Leeuwenhart

Binnen het Regiment Verbindingstroepen zijn veel vrijwilligers actief in de diverse verenigingen en werkgroepen die het regiment kent. Die zitten o.a. bij de Vereniging van Veteranen en Postactieven Regiment Verbindingstroepen, de Historische Collectie Verbindingsdienst, het Vrijwillig Muziek- en Tamboerkorps, maar er zijn er meer (zie ook het onderwerp over de Stichting Regiment Verbindingstroepen).

Figuur 91 Leeuwenhart

De Regimentscommandant en de Regimentsadjutant gingen jaarlijks langs die verenigingen en werkgroepen om ze daarvoor te bedanken. In 2009 ontstond het idee om een bijeenkomst te beleggen waarin alle vrijwilligers gezamenlijk zouden worden bedankt. Op die manier zouden die ook elkaar leren kennen en er mogelijk wat kruisbestuiving komen.

Die bijeenkomst kreeg de naam "Leeuwenhart"; een combinatie van de leeuw en het hart dat de vrijwilligers voor ons regiment hebben. Sinds 2010 organiseert het Regiment Verbindingstroepen in januari "Leeuwenhart" voor alle vrijwilligers. Daarbij kunnen de verenigingen en werkgroepen elkaar informeren en/of wordt er een lezing gehouden over een onderwerp dat op een of andere manier het regiment raakt. De bijeenkomst wordt afgesloten met een borrel en een gezamenlijke maaltijd.

Omdat in 2022 voor de tweede achtereenvolgende keer geen Leeuwenhart bijeenkomst mocht worden gehouden, heeft het regiment alle vrijwilligers een coin gegeven. Die zou in het vervolg worden uitgereikt aan iedereen die vrijwillig iets voor het Regiment Verbindingstroepen doet gedurende een bepaalde tijd.

Figuur 92 Leeuwenhart coin voorzijde

Figuur 93 Leeuwenhart coin achterzijde

44. Battlefield tour Rotterdam

Wat in de volksmond de battlefield tour Rotterdam heet, is in 2010 begonnen als de Regiments-traditietour 'Rotterdam 10-14 mei 1940'.

In 2010 ging het Regimentscommando samen met het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) aan de slag om een dagprogramma te maken waarin wordt teruggeblikt op de meidagen 1940 in Rotterdam. Initieel bedoeld om de regimentslessen die de klassen van de Voortgezette Technische Opleiding van de KMA en de KMS krijgen visueel te maken. De klassen bereiden in syndicaatsverband een deel van de dag zelf voor.

Indien er behoefte is bij eenheden, dan kan de tour op verzoek ook voor hen worden uitgevoerd.

45. Vereniging voor Veteranen en Postactieven van het Regiment Verbindingstroepen

In 2010/2011 kwam er steeds meer aandacht voor veteranen. De aantallen 'oude' veteranen uit de 2^e Wereldoorlog, de Korea oorlog en Nederlands-Indië werden steeds kleiner en er waren inmiddels veel 'jonge' veteranen bij gekomen. Dat leidde op 11 februari 2012 tot de "Wet tot vaststelling van regels omtrent de bijzondere zorgplicht voor veteranen", kortweg bekend als de Veteranenwet.

Als afgeleide daarvan kregen regimenten en korpsen de taak om de veteranen te vinden, te binden en te boeien. Daarom werd het initiatief genomen tot de oprichting van een vereniging voor de veteranen van de Verbindingsdienst, waarbij ook post-actieven zich zouden mogen aansluiten.

Figuur 94 Logo VVPRV

De vereniging kreeg de naam "Vereniging voor Veteranen en Postactieven van het Regiment Verbindingstroepen" (VVPRV) en is opgericht op 15 mei 2012 toen de statuten zijn vastgesteld bij notaris J.A. Posthuma te Ede. De Regimentscommandant is de voorzitter van de VVPRV.

Eind september 2012 werd de laatste hand gelegd aan het Huishoudelijk Reglement en de eerste Algemene Leden Vergadering werd gehouden op 18 februari 2013. Daar werd het eerste bestuur formeel gekozen. Op initiatief van de Regimentsadjutant werd ook een logo ontworpen.

De VVPRV is volwaardig lid van het Veteranenplatform en is vertegenwoordigd in het Georganiseerd Overleg Regimenten en Korpsen Koninklijke Landmacht (GORK-KL) en in de Stichting Regiment Verbindingstroepen.

46. Vlaggen

Onderdeelsvlaggen

Bij de Koninklijke Landmacht kunnen (brigade-)staven, opleidingseenheden, eenheden van bataljonsgrootte en zelfstandige compagnieën beschikken over een onderdeelsvlag. Eenheden daaronder van ten minste compagniegrootte kunnen beschikken over een onderdeelsrichtvlag.

De onderdeelsvlag bestaat uit een vierkant oranje doek van 80 cm omrand door een wit kader van 2,5 cm; in het midden van het doek bevindt zich het gekroonde initiaal van het staatshoofd in wit, in dezelfde vorm als op een vaandel. In vier hoekpunten van de vlag is het embleem van de eenheid in zwart aangebracht met daaronder het tactisch eenheidsnummer. Het eenheidseembleem is in dit geval gelijk aan het kraagspiegelembleem. In de broekhoek (onderzijde) kan in plaats van het hiervoor omschreven embleem een afbeelding worden aangebracht van een object dat voor de eenheid uit oogpunt van traditiebeleving van waarde is, bijvoorbeeld het bataljons- of regimentseembleem.

Indien de vlag wordt gevoerd door een gemengde eenheid, worden de diagonaal tegenoverliggende hoekpunten gesierd met de emblemen van de desbetreffende wapens of dienstvakken; bij staven, brigades, opleidingseenheden worden in plaats van de kraagspiegelemblemen het embleem van de betreffende staf, brigade of opleidingseenheid gevoerd. Als de eenheid geen tactische nummering kent wordt de gebruikelijke naamsafkorting aangebracht.

De houten stok is 2.20 m lang en voorzien van een metalen punt, de bandelier is van zwart leder met een metalen gesp.

Aan de onderdeelsvlag kunnen vlaggenbanden worden bevestigd. Een eenheid kan een vlaggenband krijgen voor een uitzending. Er is een grote vlaggenband van 6 cm bij 100 cm in nassausblauw met de naam van de uitzending en de periode voluit, en een kleine vlaggenband van 4 cm bij 60 cm met de uitzendmaanden afgekort.

Een eenheid komt in aanmerking voor een vlaggenband indien een stafelement en minimaal 1/3 deel van de troepen geleverd is. Dit geldt voor een bataljon of een zelfstandige compagnie die zelfstandig op uitzending gaat. De vlaggenband wordt na de ceremonie medaille uitreiking door of namens de commandant aan de uitzendvlag bevestigd. Op de vredeslocatie wordt hij aan de onderdeelsvlag gehangen.

Op 2 september 1982 reikte Brigadegeneraal b.d. K.F.M. van Rheenen het bataljons fanion uit aan 11 Verbindingsbataljon op een buitengewoon bataljonsappèl ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het bataljon.

Onderdeelsrichtvlag (fanion)

Een fanion is oorspronkelijk een richtvlag bij bataljons die zelf niet beschikten over een vaandel. Het zat vast aan een lange stok om gewoon te dragen of aan een kleine smalle stok, die in de loop van een geweer kon worden gestoken.

Vroeger waren de afmetingen gereguleerd: 50 cm bij 40 cm voor een fanion van een bataljon; 40 cm bij 30 cm voor een fanion bij een compagnie en 34 cm bij 27 cm voor een fanion bij een peloton. Die laatste kan ook driehoekig zijn en is dan 30 cm bij 40 cm. Tegenwoordig wordt een fanion een onderdeelsrichtvlag genoemd.

De onderdeelrichtvlag bestaat uit een vierkant oranje doek van 40 cm, omrand door een wit kader van 2,5 cm. In het midden van het doek bevindt zich het gekroonde initiaal van het staatshoofd in wit, in dezelfde vorm als op het vaandel. In drie hoekpunten van de vlag is het embleem van de eenheid in zwart aangebracht met daaronder het tactisch eenheidsnummer, dit is het kraagspiegelembleem van het bataljon. De vierde hoekpunt (broekzijde onder) heeft het eenheidseembleem met daaronder de compagniesaanwijzing of kan worden voorzien van een compagniesembleem en -aanwijzing in zwart.

Indien de richtvlag wordt gevoerd door een gemengde eenheid, worden de diagonaal tegenoverliggende hoekpunten gesierd met de emblemen van de desbetreffende wapens of dienstvakken.

De onderdeelrichtvlag is bevestigd op een metalen richtvlaghouder met punt en kraag, die op de loop van een geweer kan worden bevestigd.

Uitzendvlag

Aan een (samengestelde) eenheid, die in het kader van internationale vredesoperaties wordt uitgezonden, kan door de commandant van het desbetreffende krijgsmachtdeel een uitzendvlag worden toegekend en uitgereikt. Hiervoor komen in aanmerking brigadestaven, bataljons en zelfstandige compagnieën, dan wel compagnieën die zelfstandig worden uitgezonden. De uitzendvlag wordt uitgereikt door of namens de betrokken commandant; indien de eenheid uit personeel van twee of meer krijgsmachtdelen is samengesteld, kan de uitzendvlag worden uitgereikt door of namens de CDS óf door of namens de commandant van het krijgsmachtdeel dat het overgrote deel van het personeel levert.

De uitzendvlag is dubbeldoeks uitgevoerd in de nationale kleuren, 80 cm vierkant en is omzoomd met oranje franje; in het midden is het embleem van het desbetreffende krijgsmachtdeel aangebracht, zodanig dat het grootste deel van het embleem op de witte baan en een klein deel op de rode baan is geplaatst; op de blauwe baan is in goudgeel de naam van de eenheid of zoals deze in het uitzendgebied wordt genoemd in een deel van een cirkelvorm aangebracht. De uitzendvlag wordt door de eenheid naar het uitzendgebied meegevoerd, de commandant van de eenheid bepaalt het gebruik van de vlag ter plaatse.

Na beëindiging van de uitzending kan tijdens de uitreiking van de persoonlijke herinneringsmedailles een grote vlaggenband met een opschrift⁹⁹ van het inzetgebied of land van inzet (voorzien van het jaartal) aan de uitzendvlag worden bevestigd. Ook kan aan de uitzendvlag een buitenlandse onderscheiding worden gehangen.

Een eenheid krijgt in principe maar één keer een uitzendvlag, waarop uitsluitend de naam van de eenheid (bij KL: met toevoeging van het regiment of korps) vermeld staat. Bij alle volgende uitzendingen wordt deze vlag meegenomen en de vlaggenbanden voor de diverse missies worden aan deze vlag gehecht.

Na ontbinding van de eenheid, wordt de vlag beheerd in het museum van het krijgsmachtdeel. De uitzendvlag wordt op verzoek door het betrokken krijgsmachtdeelmuseum beschikbaar gesteld t.b.v. een reünie, een herdenking of een veteranenactiviteit.

⁹⁹ Het opschrift bestaat uit, in deze volgorde: naam van het land van inzet, naam van de operatie eventueel aangevuld met rotatienummer, tijdvak in maanden waarin de eenheid is ingezet, jaartal. Bijvoorbeeld: Bosnië-Herzegovina SFOR-12 mei-november 2002.

De bandelier is uitgevoerd in zwart leder met een witmetalen gesp en is aan de onderzijde voorzien van een zwartlederen schoen. De bandelier wordt over de rechterschouder gedragen.

De vlaggenband:

- De grote vlaggenband is uitgevoerd in nassausblauw, 6 cm hoog en 100 cm lang en wordt uitgevoerd met een opschrift als bedoeld in de voetnoot. De vlaggenband wordt ná de ceremonie medaille-uitreiking door of namens de commandant aan de uitzendvlag bevestigd.
Voor een grote vlaggenband komt de eenheid in aanmerking als het stafelement en tenminste 1/3 van de troepen geleverd is. Dit geldt voor een bataljon of (zelfstandige) compagnie, die zelfstandig op uitzending gaat;
- De kleine vlaggenband is uitgevoerd in nassausblauw, 4 cm hoog en 60 cm lang, deze wordt zonder militair ceremonieel in de vredeslocatie aan de onderdeelsvlag of het onderdeelsvaantje bevestigd van iedere eenheid die minimaal met een compagnie deel uitmaakte van de uitgezonden eenheid. Deze wordt uitgevoerd met een opschrift als de grote vlaggenband echter met de maanden afgekort, bijv. Bosnië-Herzegovina SFOR-12 mei-nov 2002.
Voor een kleine vlaggenband komt de eenheid in aanmerking als deze als onderdeel van bataljon of vergelijkbare eenheid (battlegroup, taskforce, etc.) is uitgezonden. Voor de sterkte geldt ook dat tenminste het stafelement en 1/3 van de organieke sterkte is ingezet;
- Bij specialistische eenheden die gefaseerd over meerdere rotaties worden uitgezonden – zoals de leden van het Regiment Verbindingstroepen - wordt voor de toekenning van een vlaggenband de periode gehanteerd waarover de eenheid totaal is uitgezonden.

47. Emblemen

Mouwemblemen

Tot de 2^e Wereldoorlog werden er vrijwel geen onderdeelseemblemen gedragen. Wel droeg men op de linkermouw de Nederlandse leeuw met daaronder het woord 'Nederland'. In 1946 werd bepaald¹⁰⁰ dat het woord 'Nederland' zou worden vervangen door 'Je Maintiendrai' en dat de leeuw zou worden vervangen door een heraldisch juiste leeuw, terwijl de leeuw niet meer zou rusten op de banderol.

"De vrijwilligersbataljons die als eersten naar het toenmalige Nederlands-Indië vertrokken, ontvingen in het begin van 1946 op aansporing van Luitenant-generaal S. H. Spoor onderdeelseemblemen, teneinde tegemoet te komen aan een levendig verlangen bij de troep. Men kende divisie-, brigade- en bataljonseemblemen, waarvoor in de meeste gevallen het ontwerp door de onderdelen zelf werd vervaardigd. Aan de emblemen ontleenden de bataljons hun bijnamen. De Tijgers, de Watermannen, de Krokodillen, de Haantjes, waren in die jaren begrippen, die het nodige ertoe bijdroegen om de korpsgeest te versterken en de tegenstander ontzag in te boezemen." Zo kreeg 41 Zelfstandige Infanterie Brigade in 1948 een eigen mouwembleem bij Legerorder Nr. 244.

In 1952 werd het mouwembleem voor de Staf van het Legerkorps en de Legerkorpstroepen ingevoerd en per Legerorder Nr. 298 ook dat van de 3^e Divisie. In 1953 dat van de 4^e Divisie bij Legerorder Nr. 5. In 1954 dat van de Inspecteur Generaal Krijgsmacht (toen nog Inspecteur Generaal Koninklijke Landmacht) bij Landmachtorder Nr. 54080. Bij Landmachtorder Nr. 56015 werd bepaald dat het mouwonderscheidingsteken dat aan gaf waar een militair was ingedeeld (zoals het 1^e Legerkorps, een Divisie of een Basiscommando), alleen mocht worden gedragen op de rechterbovenmouw van de veldblouse.

Tot de jaren 1960 was de divisie het laagste niveau met een eigen mouwembleem. De eerste die daarvan afweek was 41 Pantserbrigade in Seedorf, Duitsland. De brigade ontwierp een eigen embleem (de griffioen) en droeg hem op het Dagelijks Tenue. Daarna volgden de andere brigades. De emblemen werden geaccordeerd en officieel ontworpen en goedgekeurd door de Traditiecommissie KL. Tot op de dag van vandaag worden er nieuwe mouwemblemen ontwikkeld en op het uniform gedragen. De mouwemblemen zijn er in twee uitvoeringen namelijk voor het gevechtstenu (gvt) en voor het dagelijks tenue (dt).

In 1966 verscheen een artikel in de Militaire Spectator met de vraag waarom er bij de landmacht geen onderdeelseemblemen werden gevoerd. Bij de marine en de luchtmacht was dit al wel het geval. Dat zouden later de borstzakemblemen worden.

1^e Legerkorps. Het 1^e legerkorps (1Lk) is op 1 maart 1949 opgericht onder de naam Commando Strijdkrachten te Velde. In 1952 werd bepaald dat deze staf in oorlogstijd een legerkorpsstaf zou zijn. Per Land- en Luchtmacht Mededeling nr. 258¹⁰¹ van 1952 werd het mouwembleem voor Staf Legerkorps en de legerkorpstroepen vastgesteld. Tijdens de geallieerde oefening Hold-Fast in september 1952 droeg het personeel van de staf het – toen – nieuwe mouwembleem zoals hiernaast afgebeeld. Op 15 november 1953 werd de naam Strijdkrachten te Velde formeel gewijzigd in 1 Legerkorps en toen de nieuwbouw klaar was, verhuisde de staf in mei 1954 van Den Haag naar Apeldoorn.

Figuur 95 1 Legerkorps

¹⁰⁰ Ministeriële Beschikking van 23 april 1946, Militair Kabinet, Bureau 3, nummer 901

¹⁰¹ Ministeriële Beschikking van 22 augustus 1952, Generale Staf, Nr. 8935

1^e Divisie "7 December"

Op 1 september 1946 werd 1 Divisie "7 December" opgericht¹⁰². De toevoeging "7 December" is op zich een uitzondering. Deze toevoeging werd toegekend door Hare Majesteit Koningin Wilhelmina¹⁰³ en verwijst naar Haar toespraak in Londen voor Radio Oranje op deze datum in 1942; exact een jaar na de aanval op Pearl Harbor. De toevoeging "7 December" werd ook toegekend aan de bewakingsbataljons III-3 Regiment Infanterie (RI), III-5 RI, III-7 RI, III-8 RI, III-10 RI en III-11 RI. De opdracht aan de divisie in Nederlands-Indië is onderstreept door als embleem het wapen van Batavia te nemen en vervolgens daaraan toe te voegen de letters EM, als afkorting van "Expeditionaire Macht".

Figuur 96 1 Divisie "7 December"

Na terugkeer in Nederland werd de 1 Divisie "7 December" mobilisabel gesteld met een territoriale taak. Mede als gevolg van de Korea oorlog werd in de koude oorlog de divisie op 1 november 1957 weer paraat gesteld. De afkorting EM ging vanaf 12 december 1959 staan voor 'Elk Moment', na een toespraak door de toenmalige divisiecommandant – Generaal-majoor A.V. van den Wall Bake - voor een groep militairen van de divisie. Na de opheffing van de 1^e Divisie werd de toevoeging "7 December" toegekend aan 11 Luchtmobiele Brigade, die ook de letters 'EM' in hun mouwembleem voeren.

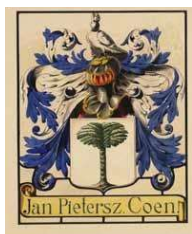
2^e Divisie

Figuur 97 2e Divisie (1e model)

De 2^e Divisie werd opgericht op 1 maart 1946^{104 105}. Het eerste model mouwonderscheidingsteken voor de 2^e Divisie is vastgesteld op 5 maart 1946¹⁰⁶. De twee gele banen stonden symbool voor het Romeinse cijfer II. Door de kleurencombinatie kreeg dit embleem al snel de bijnaam 'etter en bloed' schild.

Het tweede mouwonderscheidingsteken voor de 2^e Divisie is vastgesteld op 17 oktober 1946¹⁰⁷. Het is ontleend aan het wapen van Jan Pieterszoon Coen. De ondergrond is blauw waarop een ingeweven klapperboom van groen garen. Daaraan ontleende de divisie de naam Palmboomdivisie.

Figuur 98 Jan Pieterszoon Coen

Figuur 99 2e Divisie (2e model)

¹⁰² Ministeriële Beschikking van 20 augustus 1946, Militair Kabinet, Bureau 2, nummer 927

¹⁰³ Koninklijk Besluit van 20 september 1946, nummer 46

¹⁰⁴ Koninklijk Besluit van 27 september 1946, nummer 27

¹⁰⁵ Ministeriële Beschikking van 22 februari 1947, Chef van de Generale Staf, Sectie G II, Organisatie, nummer 1001

¹⁰⁶ Ministeriële Beschikking van 5 maart 1946, Militair Kabinet, Bureau 2, nummer 415

¹⁰⁷ Ministeriële Beschikking van 17 oktober 1946, Militair Kabinet, Bureau 4, nummer 918

3^e Divisie

Het mouwembleem van de 3^e Divisie werd vastgesteld met Land- en Luchtmacht Mededeling nr. 298 uit 1952¹⁰⁸. Het bestond uit een schild van nassausblauw met daarin een opwaarts gerichte witte drietand.

Figuur 100 3e Divisie

4e Divisie

Het embleem van de 4e Divisie is als volgt vastgesteld met Legerorder Nr. 5 van 1953¹⁰⁹: "een groen klaverblad-van-vier in een zwart vierkant, de bladen diagonaalsgewijs geplaatst, het vierkant geplaatst met één hoekpunt naar omlaag".

Figuur 101 4e Divisie

5e Divisie

Figuur 102 5e Divisie

Het embleem van de 5e Divisie is vastgesteld in een Landmachtorder uit 1955 met de volgende omschrijving: "Een regelmatige vijfhoek in de kleur nassausblauw licht met zijden van vier centimeter lengte. Langs de zijden een witte rand van een millimeter breedte, welke witte rand in de breedte van de zijden is inbegrepen. De vijfhoek is nagenoeg gevuld met een oranjekleurig, uit vijf bladdelen bestaand kastanjeblad met steel. De punten van de bladdelen liggen in de hoeken van de vijfhoek, de steel van het kastanjeblad staat loodrecht op de basis, met dien verstande, dat de nassausblauwe ondergrond even zichtbaar blijft en de punten, noch de steel de rand van de vijfhoek raken. Het kastanjeblad is langs de buitenranden der bladdelen en de steel voorzien van een witte rand ter breedte van een millimeter. In elk bladdeel ligt één witte nerven van een millimeter breedte; alle vijf de nerven uitgaande van het middelpunt van het kastanjeblad en eindigende op drie millimeter afstand van de punt van het bladdeel. Het middelpunt van het kastanjeblad ligt twee centimeter midden boven de basis van de vijfhoek."

Nationaal Territoriaal Commando

Het embleem van het Nationaal Territoriaal Commando symboliseert het Nederlandse grondgebied in wit, doorsneden door een rivier en grenzend aan de zee, beide in blauw. Hier overheen ligt een rood gekleurd beschermend zwaard. De kleuren rood, wit en blauw verwijzen natuurlijk naar de Nederlandse vlag. Ditzelfde embleem werd na 1994 ook gebruikt voor het Nationaal Commando, waarin het Nationaal Territoriaal Commando, het Nationaal Logistiek Commando en Commando Verbindingen Koninklijke Landmacht op gingen. Het embleem had als bijnaam 'steek onder water'.

Figuur 103 Nationaal Territoriaal Commando

¹⁰⁸ Ministeriële Beschikking van 2 oktober 1952, Generale Staf, Nr. 9107

¹⁰⁹ Ministeriële Beschikking van 6 januari 1953, Generale Staf, Nr. 9732

Commando Verbindingen Koninklijke Landmacht (CVKL)

Het embleem van het Commando Verbindingen Koninklijke Landmacht symboliseert het Nederlandse grondgebied in wit, doorsneden door een rivier en grenzend aan de zee, beide in blauw. Hier overheen ligt een roodgekleurde bliksemschicht, symbool van de Verbindingsdienst.

Figuur 104 Commando Verbindingen KL

Nationaal Logistiek Commando

Het embleem van het Nationaal Logistiek Commando symboliseert het Nederlandse grondgebied in wit, doorsneden door een rivier en grenzend aan de zee, beide in blauw. Hier overheen liggen 4 rode sterren, symbool voor de vier logistieke functies.

Figuur 105 Nationaal Logistiek Commando

Commando Opleidingen Koninklijke Landmacht (COKL).

In 1979 is het mouwembleem voor het COKL goedgekeurd door de Koningin en heeft de Bevelhebber der Landstrijdkrachten ingestemd met de invoering. Het embleem is een schild van nassausblauw met daarop in geel een boom, gegroeid uit een afgehouden tronk. Dit is gebaseerd op het persoonlijk embleem van Prins Maurits (1567-1625), waarbij hij de spreuk voerde "Tandem fit surculus arbor"; ofwel "Eindelijk wordt de spruit een boom". Prins Maurits heeft als eerste de opleiding van het Staatse leger op een voor die tijd wetenschappelijke basis gebracht.

Figuur 106 Commando Opleidingen KL

Korps Nationale Reserve

Enkele weken na de oprichting van de Nationale Reserve in 1948¹¹⁰ werd bij Ministeriele Beschikking het mouwembleem vastgesteld. Het werd een combinatie van de seinvlaggen voor de letters N (boven) en R (onder). In juni 1982 verviel het indelingsembleem. De Nationale Reserve kreeg de status van een Korps en een eigen baretembleem en kraagspiegels. Als korps valt het onder het Wapen der Infanterie. Sindsdien wordt op de mouw het embleem van het Nationaal Territoriaal Commando gedragen.

Figuur 107 Korps Nationale Reserve

Operationeel Ondersteuningscommando Land

Figuur 108 OOCL

De fenix is het embleem van het Operationeel Ondersteuningscommando Land (OOCL). Dit fabeldier kan uit zijn eigen as herborren worden. De continu herrijzende vogel symboliseert de diversiteit en het grote aanpassingsvermogen van het commando.

Het Command & Control Ondersteuningscommando maakt deel uit van het OOCL.

¹¹⁰ Koninklijk Besluit van 5 oktober 1948 (Staatsblad nr. I 438)

Borstzakemblemen

Eenheden op het niveau van bataljon of zelfstandige compagnie mogen een eigen onderdeelseembleem hebben. Hieronder staan een paar voorbeelden afgebeeld.

101 Verbindingsgroep.

102 Elektronische Oorlogsvoering Compagnie.

11 Verbindingsbataljon. Het embleem bestaat uit een gestileerde saterkop, verwijzend naar het Complex Duivelsberg in Schaarsbergen. Op het voorhoofd staat de cijfer 11; links de letters VBD en rechts de letters BAT.

41 Verbindingsbataljon. In het embleem staat centraal een opvliegende duif; zowel het symbool van de vrede als een van de oudste verbindingsmiddelen. Het opvliegen van de duif staat voor paraatheid en inzetbaarheid. De duif houdt 6 goudkleurige bliksemschichten in zijn poten met daaronder het getal 41.

106 Verbindingsbataljon. Een blauw schild met daarop het embleem van het 1^e Legerkorps met daarin het embleem van de Verbindingsdienst (de helm met 6 bliksemschichten) en daaronder het getal 106.

Figuur 109 102 EOV compagnie

Figuur 110 107 Radio compagnie

107 Radiocompagnie. Het embleem van het 1^e legerkorps met daarop een helm met 4 bliksemschichten en horizontaal twee gestileerde vleugels. Onderin het legerkorpseembleem staat het getal 107. De vleugels zijn een verwijzing naar 107 Luchtsteunverbindingscompagnie, de voorloper van 107 Radiocompagnie.

108 Verbindingsbataljon. Het embleem van het 1^e Legerkorps met in het witte vlak de sappeurshelm. Achter het witte vlak vandaan schieten de bekende 6 bliksemschichten. Onderin het embleem staat een kadertje met daarin in 'digitale' cijfers het getal 108.

Figuur 111 108 Verbindingsbataljon

Figuur 112 109 Vbdt Verzorgingsbataljon

109 Verbindingsdienst Verzorgings Bataljon. Een schild met ronde onderkant; linksboven wit en rechtsonder blauw. In het midden een cirkel met daarin in goud de sappeurshelm en achter de cirkel uit schieten 6 gouden bliksemschichten. Onderin staat het getal 109

527 Electronische Centrale Werkplaats. In het embleem is een elektronenbaanconfiguratie verweven met een bliksemschicht. De ondergrond is blauw, de bliksemschicht goudkleurig en de elektronenbaanconfiguratie wit.

541 Verbindingsbataljon. Een adelaar uit het stadswapen van Deventer, uitgevoerd in zwart en goud over een blauw en wit veld. In zijn klauwen houdt de adelaar een gouden bliksemschicht. In het bovenveld is een raster aangebracht met daarop een troposcatter schotel op een blauw (verbinding overdag) en een zwart (verbinding 's nachts) veld. Daarachter loopt een gouden band die de continue elektrische stroom voorstelt.

543 Verbindingsbataljon. Een schild met daarop een gevleugelde springbok als symbool van snelheid. Aan de bovenzijde een telexpansband met de tekst 'Het bericht moet door'. Aan de onderzijde de tekst 'Nuntius transmittendus' en rechtsboven in het schild 543 VBDBAT.

Figuur 113 543 Vdbat

898 Verbindingsbataljon. Een goudkleurig zwaard met bliksemschichten op een blauwe achtergrond met een witte rand. Het geheel op een bronskleurige ondergrond met gouden rand. Onder het zwaard op een lint de spreuk Audio – Video – Taceo: ik hoor – ik zie – ik zwijg.

Netherlands Signal Squadron (NSSQ). Een combinatie van een sappeurshelm met 6 bliksemschichten en de "Northag-bijl" in koper op een blauwe ondergrond. De Northag-bijl, officieel een Francisca, vindt zijn oorsprong in een Germaanse strijdbijl uit 1500 – 2000 voor Christus opgegraven bij de bouwwerkzaamheden van het hoofdkwartier van de Northern Army Group (Northag) te Rheindahlen. De francisca is een bijl gebruikt door de Merovingische Franken als wapen, waarbij de bijl werd geworpen.

NB: de francisca is een werp-bijl die pas gebruikt werd in de vroeg middeleeuwen en niet 1500-2000 voor Christus, dus vermoedelijk klopt de genoemde periode niet.

School Reserve Officieren Verbindingsdienst (SROV). Op 20 mei 1978 werd ter gelegenheid van het 29-jarig bestaan van de leerlingenvereniging Pronto een wapenschild in gebruik genomen, getekend door Joop Hafmans uit Ede. Het bestaat uit een ridderschild dat ter bescherming voor de Nederlandse vlag staat afgebeeld met daarboven het embleem van de Verbindingsdienst met de 6 bliksemschichten. In het schild staan 7 sterren. Daaronder staat in een lint Hac itur ad astra: Langs deze weg naar de sterren.

Staf Commando Verbindingen Koninklijke Landmacht. Een schild met daarin het oorspronkelijke onderscheidingsteken voor veldtelegrafisten uit 1874. (Goedgekeurd door de Traditiecommissie KL bij brief nummer TC/57.08A.81 van 9 september 1981)

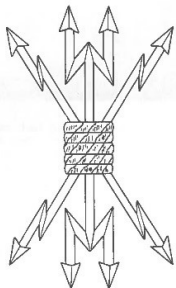

Figuur 114 VOC

Verbindingsdienst Opleidings Centrum (VOC). In augustus 1980 diende de commandant van het VOC een ontwerp in voor een borstzakembleem¹¹¹. De toestemming daarvoor werd gegeven op 4 september 1980 door de commandant van het Commando Opleidingen KL. Het embleem is een schild met accoladevormige onderkant in blauw met een witte rand. Daarop staat het onderscheidingsteken voor veldtelegrafisten uit 1874 met daarvoor de leeuw, die om heraldische redenen naar links kijkt.

¹¹¹ Brief C-VOC, nr 80.0715/C, d.d. 14 augustus 1980

Vaardigheidsemblemen

Figuur 115
Telegrafist

Vaardigheidsemblemen (formeel 'emblem voor bijzondere vakbekwaamheid') werden gedragen op de linker bovenarm. Het eerste vaardigheidsembLEM dat werd uitgereikt op verbindingsgebied, is dat voor telegrafist in 1874¹¹². Voor soldaten in scharlaken rode wol geborduurd en voor onderofficieren in gouddraad geborduurd.

De emblemen die daarna zijn gebruikt, waren tot de Tweede Wereldoorlog duidelijk anders dan daarna.

Tot WO II

Het eerstvolgende bekende vaardigheidsembLEM daarna was een toevoeging op de bekende bliksemstralen voor reserve-telegrafisten en voor onderofficieren reserve-vestingtelegrafisten¹¹³. Boven het embleem voor telegrafisten kwam een geborduurde hoofdletter 'R', voor soldaten in scharlaken rood en voor onderofficieren in gouddraad.

Figuur 116 Reserve telegrafist

Daarna kwam het vaardigheidsembLEM voor de lijnwerker¹¹⁴. De vormgeving was hetzelfde als voor de telegrafist, maar dan voor soldaten in lichtgroene wol geborduurd en voor onderofficieren in zilverdraad geborduurd.

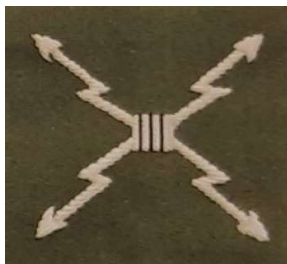
Figuur 117 Verzorger postduiven

In 1904¹¹⁵ werd een embleem ingevoerd voor de postduivendienst: in wit katoen voor oppassers en verzorgers, in zilver voor opzichters en in goud voor hoofdopzichters. Na het opheffen van de Rijkspostduivendienst op 1 januari 1933 is dit embleem komen te vervallen. Het lijkt alsof de duif op zijn kop vliegt, maar dit is echt de juiste stand.

In 1919¹¹⁶ werden mouwonderscheidingstekens ingesteld voor seiners 1^e klas en telefonisten 1^e klas. Die voor de seiner 1^e klas was een schuin liggende vlag; voor minderen in rode wol, voor onderofficieren van de infanterie, artillerie en genie in gouddraad geborduurd en voor onderofficieren van de cavalerie in zilverdraad geborduurd.

Figuur 118 Seiner 1e klas 1919

Figuur 119 Telefonist 1e klas 1919

Het embleem voor telefonisten 1^e klas was gebaseerd op het originele embleem voor telegrafisten, maar bestond uit twee samengebonden bliksemstralen; voor minderen in rode wol, voor onderofficieren van de infanterie, artillerie en genie in gouddraad geborduurd en voor onderofficieren van de cavalerie in zilverdraad geborduurd..

¹¹² Koninklijk Besluit van 20 maart 1874, nummer 20

¹¹³ Koninklijk Besluit van 23 november 1896, nummer 83. Vervallen bij Ministeriële Beschikking van 8 juni 1925, nummer 704.

¹¹⁴ Koninklijk Besluit van 9 december 1899, nummer 18

¹¹⁵ Koninklijk Besluit van 14 maart 1904, nummer 36; vervallen bij Ministeriële Beschikking van 28 maart 1933, nummer 107

¹¹⁶ Koninklijk Besluit van 10 juli 1919, nummer 61

Het embleem voor een optisch seiner werd gewijzigd in 1922¹¹⁷. Dat bestond uit twee gekruiste vlaggen in rood voor korporaals en manschappen, in zilverdraad voor onderofficieren bij de cavalerie en in goud voor onderofficieren bij de overige wapens en dienstvakken.

Figuur 120 Optisch seiner

Figuur 121
Telefonist

Het embleem voor telefonist werd een jaar later gewijzigd¹¹⁸. Voor korporaals en soldaten bij de infanterie, artillerie, cavalerie en genie (verlichtingstroepen) in blauwe wol geborduurd en voor onderofficieren bij de infanterie, artillerie en genie (verlichtingstroepen) met gouddraad geborduurd. Vreemd genoeg kwam het embleem voor onderofficieren van de cavalerie, in zilverdraad geborduurd, pas in 1932¹¹⁹.

Het embleem voor soldaten telefonist bij de genie waren de bekende bliksemstralen, maar dan in blauw geborduurde wol. Onderofficieren telefonist bij de genie hadden hetzelfde embleem als de onderofficieren lijnwerker: de bliksemstralen in zilverdraad geborduurd.

Het embleem voor radiotelegrafist leek veel op dat van de telegrafist alleen waren de buitenste bliksemstralen vervangen door golvende lijnen. Voor soldaten radiotelegrafist bij de genie in scharlakenrode wol geborduurd¹²⁰ en voor onderofficieren radiotelegrafist bij de telegraafstroepen in gouddraad geborduurd¹²¹.

Figuur 122 Radiotelegrafist

WO II

In de oorlog werden nieuwe vaardigheidsemblemen vastgesteld. Militairen beneden de rang van sergeant-majoor die een graad van geoefendheid hadden behaald waarvoor in het Britse leger een onderscheidingsteken was vastgesteld, mochten dat dragen voor dat door de Britse autoriteiten was toegestaan.

Figuur 123 Optisch seiner
WO2

In 1941 werd een gewijzigd teken voor seiner vastgesteld¹²². Het leek veel op het oude maar dan was een vlag blauw en de andere was wit met in het midden een smalle horizontale blauwe baan (conform de Engelse seinvlag). Blauw en wit waren de kleuren van de Engelse verbindingdienst en zouden later ook die van de Nederlandse verbindingdienst worden. Tien jaar later zou dit embleem vervallen.

¹¹⁷ Koninklijk Besluit van 24 juli 1922, nummer 64

¹¹⁸ Koninklijk Besluit van 11 september 1923, nummer 91

¹¹⁹ Koninklijk Besluit van 14 december 1932, nummer 25

¹²⁰ Ministeriële Beschikking van 13 mei 1924, nummer 15

¹²¹ Ministeriële Beschikking van 28 april 1926, nummer 89

¹²² Ministeriële Beschikking van 4 november 1941, nummer 12; vervallen bij Ministeriële Beschikking van 30 januari 1951, nummer 1034

Voor verbindingspersoneel dat een bestemming had bij de sectie radioverbindingen van het Militair Gezag werden vier verschillende emblemen vastgesteld¹²³. Alle vier hadden ze als centraal element een van ornatie katoen geborduurde afgeknotte ruit met daarin in zwart het woord 'RADIO VERBINDINGEN'. Militairen die voor het seinexamen waren geslaagd, droegen boven dit embleem twee oranje geborduurde seinvlaggen; zij die voor het technisch examen waren geslaagd, droegen onder dit embleem oranje geborduurde bliksemschichten en zij die voor beide examens waren geslaagd, droegen zowel de seinvlaggen erboven als de bliksemschichten eronder. Ook dit embleem zou in 1951 komen te vervallen.

Figuur 124 Seiner Militair Gezag

Na WO II

Figuur 125 UK ge oefend verbindingspersoneel

Na de oorlog werden er gewijzigde vaardigheidsemblemen ingevoerd, al is niet bekend wanneer ze zijn ingesteld en vervallen verklaard. Die waren afgeleid van het algemene Engelse embleem voor ge oefend vebindingspersoneel.

Figuur 126 Lijnwerker

De lijnwerker kreeg een embleem met een groene katoenen cirkel en witte bliksemstralen.

De telefonisten en centralisten hadden een vergelijkbaar embleem alleen was de groene cirkel vervangen door een rode rechthoek.

Figuur 127 Telefonist en centralist

Figuur 128 Lijnwerker/telefonist

Als de lijnwerker ook telefonist was, werd er in de groene cirkel (die op deze foto vervaagd is) een rode katoenen rechthoek toegevoegd.

Lijntelegrafisten hadden een vergelijkbaar embleem als dat van de lijnwerkers, alleen was de cirkel nu rood in plaats van groen.

Figuur 130 Lijntelegrafist 1e klas

En bij de lijntelegrafist 1^e klas werden de middelste bliksemstralen rood.

Radiotelefonisten hadden een dergelijk embleem, maar dan met een blauwe cirkel en witte bliksemschichten voor een radiotelefonist 2^e klas. Werd hij radiotelefonist 1^e klas, dan werden de twee middelste bliksemstralen rood.

Figuur 129 Lijntelegrafist

Figuur 131 Radiotelefonist 2e klas

¹²³ Ministeriële Beschikking van 21 maart 1944, nummer 2; vervallen bij Ministeriële Beschikking van 30 januari 1951, nummer 1034

Figuur 132 Radiotelegrafist 1e klas

Bij het embleem voor radiotelegrafisten was de cirkel vervangen door een hand, die de bliksemstralen vast houdt. De kleur van de hand bepaalde de categorie: een rode hand voor een radiotelegrafist 3^e klas, een blauwe voor 2^e klas en een gouden voor 1^e klas.

Voor telexisten zijn twee varianten bekend, waarbij niet duidelijk is wat de officiële is. De ene is conform die van de lijnwerker, maar dan met een witte katoenen ruit (staande op zijn punt) in plaats van de groene cirkel. De andere variant lijkt daarop, maar dan is de ruit vervangen door een rechthoek met daarin de letters TLX.

Figuur 133 Telexist

Figuur 134 EOV

Het lijkt wel of alle vaardigheidsemlen op verbinding gebied verdwenen in de jaren 50. De enige die er nu nog is op dit vakgebied, is een vaardigheidsemlen voor EOV.

Halsdoeken

Naast een borstzakembleem hadden 107 Radiocompagnie en eenheden van bataljonsgrootte en hoger ook een halsdoek, die werd gedragen bij het gevechtstenuue. Voor de meeste eenheden van de verbindingdienst was dat een blauwe halsdoek met in goud het embleem van de verbindingdienst (zoals op de kraagspiegels) en daaronder het nummer van de eenheid. Er was ook een algemene verbindingdienst halsdoek zonder nummer en dan zat het embleem van de verbindingdienst in een rode vierkante rand, die 'op zijn punt' stond.

48. Verbindingsdienst koor

Op 18 februari 1954 waren er in Utrecht en Ede festiviteiten ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan van de Verbindingsdienst. Onderdeel daarvan was een feestavond in de Reehorst te Ede met een optreden van een 60 man sterk 'verbindingszangkoor'. Die feestavond werd verzorgd en ook uitgezonden door de AVRO. Dat koor was ongeveer september 1953 opgericht te Ede getuide een bericht in De Tijd: godsdienstig-staatkundig dagblad van 13 februari 1954. Ook op de avond van Koninginnedag in 1954 en op Bevrijdingsdag in 1955 heeft dit koor opgetreden.

In december 1954 maakte Vera Lynn opnames in de AVRO-studio te Hilversum met o.a. het koor van de Verbindingsdienst uit Ede onder leiding van Luitenant Joosten.

Bij de Historische Collectie Verbindingsdienst is een namenlijst aanwezig van militairen die lid waren van het 'koor der verbindingsdienst'. De lijst moet uit 1963 zijn, want er staan namen op van militairen van de lichte 62-5, die later zijn doorgestreept omdat ze waarschijnlijk waren afgezwaaid of overgeplaatst.

In mei en juni 1964 werd gedurende vier dagen het Nederlands Koorfestival gehouden, georganiseerd door de Koninklijke Bond van Zang- en Oratoriumverenigingen Nederland. Daar hadden zich 111 koren voor ingeschreven, waaronder ook het koor van de School Verbindingsdienst. Het festival speelde zich af in de studio van de AVRO te Hilversum. Uiteindelijk zouden er 105 koren mee doen.

Het koor van de School Verbindingsdienst onder leiding van H. Nijland behaalde met 350 punten de eerste prijs in de categorie militaire koren.

Figuur 135 Verbindingsdienstkoor

49. Eenheden

Hier zullen niet alle eenheden van de Verbindingsdienst worden behandeld, zoals de diverse afdelingen en/of secties Verbindingsdienst, maar in beginsel alleen de grotere eenheden.

Operationele eenheden

Na de oorlog werden de Strijdkrachten te Velde gevormd, die de beschikking had over een Verbindingsafdeling. Die Verbindingsafdeling was gevormd uit de diverse Garnizoens Verbindingsafdelingen die waren opgericht in 1946/1947. Veel was er in de eerste jaren na de oorlog niet beschikbaar, want het zwaartepunt lag op het handhaven en waar nodig herstellen van de rechtsorde in Nederlands-Indië. Behalve voor de Legerluchtmacht werd de troepensterkte in Nederland beperkt tot datgene wat nodig was om de uitzendingen naar Nederlands-Indië mogelijk te maken.

Met ingang van 1 december 1947 werden 7 Brigade-Verbindingsafdelingen opgericht. Deze onderdelen werden samengesteld "volgens de voorlopige oorlogsorganisaties terzake uitgegeven door de Chef van de Generale Staf." Genoemde onderdelen bleven onder bevel van de vredescommandanten, waarbij zij in opleiding waren, tot een door de Chef van de Generale Staf te bepalen datum.

Wanneer de Strijdkrachten te Velde daadwerkelijk werden ontplooid, werd dit het Legerkorps (Lk) genoemd. Dat Legerkorps beschikte in 1951 over een mobilisabel Verbindingsdetachement. Dit detachement had geen vaste samenstelling en voor elke oefening werd ad hoc een organisatie geformeerd door de toenmalige Majoor L. Vader, die toen commandant was van de Kadernschool Verbindingsdienst op de Kromhoutkazerne te Utrecht. Het personeel was afkomstig van het 1^e Regiment Verbindingstroepen uit Utrecht en het 2^e Regiment Verbindingstroepen uit Ede. Na de oefening "HOLD FAST" van 15 tot en met 22 september 1952 werd dit mobilisabel Verbindingsdetachement weer ontbonden.

Met ingang van 3 juli 1952 werd bij de Staf van de Strijdkrachten te Velde de Speciale Sectie Verbindingsdienst ingesteld, met als hoofd de Majoor W.H. Gout¹²⁴, die daarvoor ontheven werd van zijn tewerkstelling bij de Inspecteur van de Verbindingsdienst en gedetacheerd werd bij de Staf van de Strijdkrachten te Velde.

Op 19 juli 1952 werd het Luchtsteunverbindingspeloton opgericht, de voorloper van 107 Luchtsteunverbindingscompagnie, die later 107 Radiocompagnie zou gaan heten. 107 Luchtsteunverbindingscompagnie werd ook 'ASSU' genoemd: Air Support Signal Unit. Er is ooit een 107 ASSU – lied gemaakt ter gelegenheid van het 15-jarig bestaan van 107 Luchtsteunverbindingscompagnie, vrij bewerkt door dpl Sergeant J.M.M. van Rijn en dpl Sergeant R.J. van Hoften naar een lied van de latere Majoor I. Dekker, destijds de eerste commandant van 107 Luchtsteunverbindingscompagnie.

Bij een oefening van enig formaat
Is de 107 Luchtsteun steeds paraat
Het is 1 LK's bevinding
De ASSU-hap heeft steeds verbinding
Wij kunnen elke vent wat leren (2x)
(1^e couplet is tevens refrein 2^e en 3^e couplet)

¹²⁴ Brief Commandant Strijdkrachten te velde van 4 juli 1952

Ook al is 't de verbinding waar 't om gaat
Bij 't PO-en zijn we echt ook heel wat waard
Zelfs de allerkleinste nippel
Krijgt van ons vet nog menig druppel
Wij kunnen elke vent wat leren

Bij alarm handelen wij zeer kordaat
Naast de filler staat dan steeds de ouwe maat
Die het knaapje dan gaat leren
Dat hij nooit moet prakizeren
Wij kunnen elke vent wat leren

Eind 1952 startte men wel gelijk met het oprichten van een paraat verbindingsbataljon, dat Legerkorps Verbindingsbataljon zou gaan heten. Als oprichtingsdatum werd 23 mei 1953 aangehouden, omdat op die datum het bataljon een zelfstandige administratie ging voeren. De standplaats van het bataljon was Barneveld¹²⁵. Op 15 november 1953 wijzigde de naam Strijdkrachten te Velde formeel in 1 Legerkorps.

Het Legerkorps Verbindingsbataljon bestond uit de volgende eenheden:

- Staf en Stafcompagnie, met in de Stafcompagnie o.a. een bevoorradings- en onderhoudsgroep (voor het eigen bataljon), een foto-film afdeling, een fotolaboratorium en mobiele reparatieploegen voor radio-, radar- en lijnapparatuur;
- Radio- en Berichtenkantorcompagnie, met o.a. een radioschakelpeloton, een berichtenkantorpeloton en een radiospeloton;
- Telefoon- en Telexcompagnie, met o.a. een telefoon- en telexpeloton, een draaggolfpeloton en een installatie- en onderhoudspeloton;
- Drie Lijncompagnieën, met elk o.a. drie lijnpelotons en een kabellagroep.

De in totaal 9 lijnpelotons van dit bataljon hadden in beginsel een vaste bestemming:

- 1^e peloton van 1^e Lijncompagnie: 1^e Infanterie Divisie
- 2^e peloton van 1^e Lijncompagnie: 2^e Infanterie Divisie
- 3^e peloton van 1^e Lijncompagnie: 3^e Infanterie Divisie
- 1^e peloton van 2^e Lijncompagnie: Pantser Divisie (of 4^e Infanterie Divisie)
- 2^e peloton van 2^e Lijncompagnie: Tankregiment
- 3^e peloton van 2^e Lijncompagnie: Verkenningsregiment
- 1^e peloton van 3^e Lijncompagnie: Legerkorpsartillerie en Genie
- 2^e peloton van 3^e Lijncompagnie: neveneenheden
- 3^e peloton van 3^e Lijncompagnie: stafkwartier en legerkorpstroepen

In 1952 wordt de 4^e Militaire Afdeling in Assen gesplitst in Territoriaal Commando Noord en een divisiestaf. De divisiestaf verhuist in januari 1953 naar Harderwijk en wordt dan Staf 4^e Divisie. De divisieverbindingsofficier is dan de Majoor J.J. Vredeveldt. In maart 1953 wordt te Nunspeet de 4^e Divisie Verbindingsafdeling opgericht met als commandant Eerste-luitenant W.M. Baden. De eenheid had een sterkte van ongeveer 370 man en bestond o.a. uit een Berichtenkantor-/Ordonnanspeloton, een Radiospeloton, een Telefoon-/Telexpeloton, een Lijnpeloton en een Park-/Foto-/Werkplaatspeloton. Medio 1954 wordt de Verbindingsafdeling gereorganiseerd tot de 4^e Divisie Verbindingscompagnie met een Stafpeloton, een Park-/Foto-/Werkplaatspeloton, een Lijnpeloton, een Telefoon & Telex peloton, Berichtenkantor & Ordonnansenpeloton, een Radiospeloton en een Radioschakelpeloton. Totale sterkte van deze compagnie was 343 man: 14 officieren, 59 onderofficieren en 270 manschappen.

¹²⁵ Brief Minister van Oorlog van 29 augustus 1953, nummer Conf La A 410

Op 1 april 1955 werd 101 Verbindingsgroep (101 Vbdgp) opgericht en kreeg als onderhebbende eenheden:

- Een Staf- en Stafcompagnie;
- Het Legerkorpsverbindingsbataljon, dat was opgericht op 23 mei 1953;
- 103 Lijnbataljon;
- 104 Verbindingsondersteuningscompagnie, gelegerd in Kamp Holterhoek bij Eibergen. Dat had als taak die verbindingsfaciliteiten te leveren, die het mogelijk maakten de bevelsverbindingen van de divisie over te nemen;
- 107 Luchtsteunverbindingscompagnie, bestaande uit een Stafverzorgingspeloton en 3 Luchtsteunverbindingspelotons;
- Een Verbindingsdienst Herstel- en Depotcompagnie.

OP 14 mei 1957 werd door de Chef van de Generale Staf besloten dat in de organisatie van 1 Legerkorps een verbindingsrasterbataljon zou worden opgenomen. Daarbij werd uitgegaan van het Amerikaanse "Area Type Communication System". In de herfst van 1957 brachten daarom de Inspecteur Verbindingsdienst (Brigadegeneraal J.W.E. Mulder), Luitenant-kolonel Ir. H.A. Rodrigo en Majoor D.B.W. van Ardenne een oriënterend bezoek aan 7th US Army, waar een dergelijk stelsel in opbouw was. Het zou nog 5 jaar duren voordat op 1 september 1962 het verbindingsrasterbataljon zou worden opgericht .

De 4^e Divisie Verbindingscompagnie wordt uitgebreid en op 15 augustus 1957 wordt 41 Divisieverbindingbataljon opgericht. Dit bataljon ging ook tot 101 Verbindingsgroep behoren. Bij de oprichting bestond het bataljon uit de volgende eenheden:

- Staf en Stafcompagnie met o.a. een Park- en Werkplaatspeloton en een Verzorgingspeloton;
- Divisiebedieningscompagnie (Divbedcie);
- Gevechtsgroepbedieningscompagnie (Ggpbedcie);
- Ondersteuningscompagnie (Ostcie).

Datzelfde gold voor het op 1 september 1957 nieuw opgerichte 11 Divisieverbindingbataljon. Historisch gezien kan dit bataljon beschouwd worden als herboren uit de vroegere (en mobilisabele) EM-Divisieverbindingcompagnie. Het initiële materieel kwam ook daar vandaan. De start van het bataljon werd gemaakt in "Oud-Vrijland", maar eind van dat jaar verhuisde de bataljonsstaf al naar de Oranjekazerne. In februari 1958 werd de eerste compagnie van 11 Vdbat geformeerd en medio 1958 was het bataljon compleet. Bij de oprichting had het bataljon een identieke samenstelling als 41 Divisieverbindingbataljon:

- Staf en Stafcompagnie met o.a. een Park- en Werkplaatspeloton en een Verzorgingspeloton;
- Divisiebedieningscompagnie (Divbedcie);
- Gevechtsgroepbedieningscompagnie (Ggpbedcie);
- Ondersteuningscompagnie (Ostcie).

In september 1958 volgde de eerste oefening in Duitsland en in 1959 verzorgde het bataljon de verbindingen in La Courtine tussen de oefenende troepen en staven en de verbinding naar Nederland. N.a.v. een reorganisatie van het 1^e Legerkorps in 1961 zou de Ggpbedcie komen te vervallen, omdat er in de stafcompagnie van de brigades een verbindingspeloton werd opgenomen.

Per 1 augustus 1958 werden het Legerkorpsverbindingsbataljon en 103 Lijnbataljon samengevoegd in het nieuwe 108 Verbindingsbedieningsbataljon, dat toen de volgende samenstelling had:

- Staf en Stafverzorgingsdetachement;
- Radiocompagnie, met o.a. een radiopeloton groot vermogen en een radiopeloton middelbaar vermogen;

- Radioschakelcompagnie, met o.a. twee radioschakelpelotons;
- Berichtenkantoor en Telefoon & Telex Compagnie, met o.a. twee berichtenkantoorpelotons en een telefoon- en telexpeloton;
- Kabelcompagnie, met o.a. drie kabelpelotons;
- Lijncompagnie, met o.a. drie lijnpelotons en een installatiepeloton.

Als oprichtingsdatum voor 108

Verbindingsbedieningsbataljon werd nog steeds 23 mei 1953 aangehouden. Het bataljon was verantwoordelijk voor de verbindingen van de twee commandoposten van het Legerkorps (OPS 1 en OPS 2) en voor de achterwaartse verbindingen. Eind 1960 begon fase 1 van de volgende reorganisatie van het bataljon al, als onderdeel van een grootschalige reorganisatie van het 1^e Legerkorps. Toen werd het 108

Verbindingsbedieningsbataljon opgedeeld in een Verbindingsbedieningsbataljon, met twee gelijkwaardige verbindingsbedieningscompagnieën A en B, een radiocompagnie met een A en B peloton en een kabel- en lijncompagnie. De A-Compagnie bestond uit een Stafpeloton, een Radiopeloton (Rd), een Radioschakelpeloton (Rds), een Berichtenkantoorpeloton (BK) en een Telefoon- en Telexpeloton (TT).

Figuur 136 A-Cie 108 Vdbbedbat

Tevens werd uit het 'oude' 108 Verbindingsbedieningsbataljon een separate verbindingsondersteuningscompagnie gevormd voor de achterwaartse verbindingen. Dat zou 104 Verbindingsondersteuningscompagnie zijn, die in januari 1961 als een van de eerste bewoners haar intrek nam in het vernieuwde Kamp Holterhoek te Eibergen, samen met 127 TD Munitiecompagnie en 129 TD Munitieaanvullingsplaatscompagnie. Van juni tot september 1962 volgde fase 2 van de reorganisatie. Hierbij kreeg 108 Verbindingsbedieningsbataljon een C Verbindingsbedieningscompagnie erbij, die verantwoordelijk was voor de radioschakelverbindingen van o.a. de commandopost van de Legerkorpsartillerie, de Afdelingen *Honest John* (een grond-grond raketsysteem dat zowel van conventionele als nucleaire lading kon worden voorzien) en de legerkorpstroepen.

Bij de grote reorganisatie van het 1^e Legerkorps in 1961 werd ook nieuwe materieel ingevoerd. Alle WS-31 binnen het legerkorps werd vervangen door AN/PRC 10. Ook werden de 100 watt installaties SCR-506 en SCR-193 uit gefaseerd, bleef de KL/GRC-3035 en werd de AN/GRC-19 ingevoerd. Ook werden er, vooruitlopend op de invoering van de telexapparatuur TT-3015A, 40 stuks Lorenz LO-15 verstrekt om de tekorten op te heffen. Eind 1962 zou worden begonnen met de realisatie van het raster-verbindingssysteem.

De organisatie van zowel 11 als 41 Divisieverbindingbataljon was na deze reorganisatie als volgt:

- Een Staf- en Stafverzorgingscompagnie, met o.a. een Divisieverbindingdienstverzorgingspeloton en een Bataljonsverzorgingspeloton;
- De A-Verbindingsbedieningscompagnie (A-Vdbbedcie);
- De B-Verbindingsbedieningscompagnie (B-Vdbbedcie);
- De C-Verbindingsbedieningscompagnie (C-Vdbbedcie).

Het Divisieverbindingdienstverzorgingspeloton kwam voort uit het Park- en Werkplaatspeloton; de A-Vbbedcie uit de Divvbedcie; de B-Vbbedcie uit de Ggpbedcie en de C-Vbbedcie uit de Ost-compagnie. De A- en B-Vbbedcie kregen de taak om de divisiecommandopost van verbindingen te voorzien; de C-Vbbedcie kreeg de taak om de eenheden in het divisie-achtergebied van verbindingen te voorzien.

Op 1 september 1961 werd vanuit 891 Verbindingsbedieningsbataljon te Bergen op Zoom het *Netherlands Signal Squadron* (NSSq) opgericht, dat onder bevel werd gesteld van de NAVO en samen met Britse, Belgische en Duitse collega's de verbindingen van het hoofdkwartier van de *Northern Army Group (NorthAG)* verzorgde. Later zou 1 november 1961 worden aangehouden als oprichtingsdatum. Zodra de eenheid op sterkte was, is zij op 15 januari 1962 verplaatst naar de "*Francisca barracks*" te Krefeld, Duitsland om een jaar later, op 30 januari 1963, vanwege plaatsgebrek weer te verplaatsen naar het *Joint Headquarters* te Rheindahlen, Duitsland. Deze verbindingseenheid was het eerste Nederlandse militaire onderdeel dat permanent in Duitsland werd gelegerd. In 1964 bestond het NSSq uit:

- een Signal Headquarters;
- een National Cypher Detachment;
- twee Signal Message Service Troops;
- twee Heavy Cable Troops;
- een Quad & Field Cable Troop.

Het NSSq werd opgeheven op 1 juli 1998.

Op 1 september 1962 werd 106 Verbindingsrasterbataljon opgericht. Het bataljon bestond toen nog maar uit 10 officieren, 18 onderofficieren en 26 korporaals en soldaten. Op 11 november dat jaar werd de A-Verbindingsrastercompagnie opgericht en op 1 mei 1963 de B-Verbindingsrastercompagnie. Op diezelfde datum werd het bataljon toegevoegd aan 101 Verbindingsgroep. Dat bataljon kon te velde een raster maken met zes knooppunten, waarvan er vier paraat en twee mobilisabel waren. Men wilde acht knooppunten, maar dat bleek geen haalbare zaak, onder andere vanwege het aantal op te roepen dienstplichtigen dat daarvoor nodig zou zijn. Wel zouden 4 sub-knooppunten worden opgenomen bij 104 Verbindingsondersteuningscompagnie.

Figuur 137 106 Vbdrasterbat

Eenheden hadden in die tijd een 'schuilnaam' ook woordroepnaam of radioroepnaam genoemd. De vier parate knooppunten kregen namen van sterrenbeelden: Schorpioen, Waterman, Boogschutter en Tweeling.

Daarmee bestond 101 Verbindingsgroep in 1962 uit:

- Een Staf en Stafcompagnie (Lpl de Wittenberg, Garderen);
- 101 Veldpost detachement (mobilisabel)
- 102 en 103 Kabel-lijn compagnie (mobilisabel)
- 108 Verbindingsbedieningsbataljon, met een Staf en Stafverzorgingscompagnie en de A-, B- en C-Verbindingsbedieningscompagnie (Lpl de Wittenberg, Garderen). Onder de C-Verbindingsbedieningscompagnie viel ook het enige parate peloton van 102 Kabel-lijn Compagnie;
- 106 Verbindingsrasterbataljon, met een Staf en Stafverzorgingscompagnie en de A- en B-Verbindingsrastercompagnie (Arthur Koolkazerne, Ede);

- 104 Verbindingsondersteuningscompagnie (inmiddels bedoeld voor de verbindingen voor het Administratief Centrum van het 1^e Legerkorps en voor de Aanvullingsplaatscompagnieën) (kamp Holterhoek, Eibergen);
- 107 Luchtsteunverbindingcompagnie (Prins Hendrikkazerne, Nijmegen);
- 109 en 110 Verbindingsdienstherstel- en Aanvullingsplaatscompagnie (Naarden), die elk 13 mobiele reparatieploegen konden uitbrengen.

Tijdens de oefening HOU DOE II, gehouden in november 1965, werd de tekst van een "Verbindingslied 101 Verbindingsgroep" verspreid. De herkomst is onbekend; de melodie is die van "Rode broeders" (?). De tekst luidde:

"Gij officieren, sluit de rijen,
 het blauw-wit vaandel volgen wij.
 Het gaat de krijgsmacht te bevrijden,
 verlossing uit de zeurderij.
 Van waar 't bericht,
 van wie 't bericht,
 wat staat daar nou,
 doet men zijn plicht?
 Dat is d'ellende van ons wapen,
 daarom dus mogen wij nooit slapen.
 Rest ons 't verbindingsideaal (2x),
 De ruige kreet: 't bericht moet door
 geldt tot 't pensioen of gouden hand!"

Op 1 juni 1968 werd 11 Divisieverbindingbataljon gereorganiseerd tot 11 Verbindingsbataljon. In die tijd was dat nog opheffen van de huidige eenheid en oprichten van een nieuwe eenheid. Tot die datum bestond het bataljon uit een Staf- en Stafverzorgingscompagnie en een A-, B-, en C-Verbindingsbedieningscompagnie. Na de reorganisatie was de samenstelling een Staf en Stafdetachment en drie logistiek zelfstandige compagnieën: 130-, 131- en 132 Verbindingscompagnie. Hetzelfde gebeurde bij 41 Divisieverbindingbataljon dat 41 Verbindingsbataljon werd met als eenheden een Staf en Stafdetachment en drie logistiek zelfstandige compagnieën: 140-, 141- en 142 Verbindingscompagnie.

Ook 106 Verbindingsrasterbataljon reorganiseerde flink op 1 juli 1968. De naam wijzigde in 106 Verbindingsbataljon en het bataljon bestond toen uit een Stafdetachment en 120, 121, 122, en 123 Verbindingscompagnie als parate eenheden en 124 en 125 Verbindingscompagnie als mobilisabele eenheden. Ook werd in 1968 109 Verbindingsdienstverzorgingsbataljon opgericht, bestaande uit 110 t/m 112 Verbindingsdienst Herstel- en Aanvullingsplaats Compagnie. Daarin werden de divisieverbindingsdienstverzorgingspelotons opgenomen. 112 Vbdddhrstavplcie was grotendeels mobilisabel.

In 1969 werd besloten om het gebiedsbedekkend verbindingssysteem dat tot dan toe uit zes rasterknooppunten bestond uit te bouwen tot een raster met twaalf knooppunten. De belangrijkste redenen waren dat het gevecht beweeglijker werd, waardoor het operatiegebied van het legerkorps groter werd en dat de inmiddels zelfstandig geworden brigades allemaal een aansluiting op het stelsel moesten krijgen.

Op 1 februari 1971 werd 115 Divisieverbindingsoedieningscompagnie opgericht, die de divisiecommandopost van verbindingen moest voorzien, en aanvankelijk bij 1 Divisie "7 December" onder bevel gesteld, tot het op 1 september 1971 werd ingedeeld bij 108 Verbindingsoedieningsbataljon. Daarmee was de link tussen 11 Vbdbl en 1 Divisie "7 December" verbroken. De naam van 108 Verbindingsoedieningsbataljon wijzigde op 1 september 1971 in 108 Verbindingsoedieningsbataljon. Ook de compagnieën kregen een andere naam. De A-Verbindingsoedieningscompagnie werd 117 Legerkorpsverbindingsoedieningscompagnie; de B-cie werd 118 Lkvbdbl en de C-cie werd 119 Lkvbdbl. Ook werden de compagnieën logistiek zelfstandig. Zowel 117 als 118 Lkvbdbl gingen bestaan uit een Installatiepeloton, een Telefoon- en Telexpeloton en een Berichtenkantoorpeloton.

In dezelfde periode werd 116 Divisieverbindingsoedieningscompagnie opgericht ten behoeve van de verbindingen van de 4^e Divisie. Ook die compagnie werd bij 108 Vbdbl ingedeeld, zodat ook de link tussen 41 Vbdbl en de 4^e Divisie werd verbroken.

In die tijd werden berichten doorgezonden door middel van ponsbanden; dat werd het Tape Relay Systeem genoemd. Eind jaren 60 gaf de toenmalige commandant van 101 Vbdgp de opdracht om dit systeem te herzien en een voortgangscontrole in te bouwen. Er kwam een bladcontroleur die de kwaliteit van de inkomende ponsbanden bewaakte. Om dat organisatorisch mogelijk te maken, werden de telexgroepen van de vier parate knooppunten van 106 Vbdbl samengevoegd. Dat resulteerde in de oprichting van 114 Tape Relay Centre Compagnie op 1 mei 1971 met als eerste commandant de toenmalige Kapitein R. Tange. De compagnie was ongeveer 280 man sterk en bestond uit drie TRC-pelotons, die elk bij een knooppunt werden geïnstalleerd. De staf van de compagnie werd 'gerekruteerd' uit de staf van 123 Rayonverbindingsoedieningscompagnie die tegelijk met de oprichting van 114 TRC-Cie mobilisabel werd gesteld.

Na realisatie van de verschillende reorganisaties in 1971 en 1972 bestond 101 Verbindingsoedieningsgroep in 1973 uit de volgende eenheden:

- Een Staf en Stafdetachement;
- 108 Verbindingsoedieningsbataljon, met een Staf en Stafdetachement, 115-, 116- en 150-Divisieverbindingsoedieningscompagnie (voor respectievelijk de 1^e, de 4^e en de 5^e mobilisabele Divisie) en 117 en 118 Legerkorpsverbindingsoedieningscompagnie (voor de actieve en de reserve commandopost van het 1 Legerkorps) en 119 Legerkorpsverbindingsoedieningscompagnie (voor de verbindingsoedieningscentra van de Legerkorps Artillerie en het Legerkorps Logistiek Commando);
- 106 Verbindingsoedieningsbataljon, met een Staf en Stafdetachement, 120-, 121-, 122- en 123 Rayonverbindingsoedieningscompagnie en 114 Tape Relay Centre Compagnie (TRC);
- 11 Verbindingsoedieningsbataljon, met een Staf en Stafdetachement, 130-, 131-, 132- en 133 Rayonverbindingsoedieningscompagnie;
- 41 Verbindingsoedieningsbataljon, met een Staf en Stafdetachement, 140-, 141-, 142- en 143 Rayonverbindingsoedieningscompagnie;
- 107 Radiocompagnie;
- 109 Verbindingsoedieningsdienstverzorgingsbataljon, bestaande uit 110 Herstelcompagnie Elektronisch Materieel (Algemeen), gelegerd in Naarden en Ede, en 111 Herstelcompagnie Elektronisch Materieel (Raster), opgericht in 1968 en gelegerd in Harderwijk.

109 Verbindingsdienstverzorgingsbataljon ging niet lang daarna onder het Legerkorps Logistiek Commando vallen. Vanaf 1980 werd ernaar gestreefd om hersteleenheden van verschillende wapens en dienstvakken zo veel mogelijk te integreren. Daarom werd op 1 november 1980 aan het bataljon 110 Genieherstelcompagnie en 44 Legerkorpsherstelcompagnie toegevoegd en de naam werd gewijzigd in 109 Materieelverzorgingsbataljon. Bij een volgende reorganisatie in 1986 werd 110 Herstelcompagnie Elektronisch Materieel (Algemeen) opgeheven. 111 Herstelcompagnie Elektronisch Materieel zou blijven bestaan tot 1 februari 1996 en maakte bij opheffing deel uit van 300 Materieeldienst Bataljon.

Met de uitbreiding naar 12 knooppunten, kreeg elk knooppunt een roepnaam van een van de tekens van de dierenriem:

- 120 Rayonverbindingscompagnie: Schorpioen;
- 121 Rayonverbindingscompagnie: Waterman;
- 122 Rayonverbindingscompagnie: Boogschutter;
- 123 Rayonverbindingscompagnie: Tweeling;
- 130 Rayonverbindingscompagnie: Stier;
- 131 Rayonverbindingscompagnie: Leeuw;
- 132 Rayonverbindingscompagnie: Kreeft;
- 133 Rayonverbindingscompagnie: Weegschaal;
- 140 Rayonverbindingscompagnie: Ram;
- 141 Rayonverbindingscompagnie: Steenbok;
- 142 Rayonverbindingscompagnie: Maagd;
- 143 Rayonverbindingscompagnie: Vissen.

Figuur 138 Dierenriem

De roepnamen van een aantal andere verbindingseenheden waren:

- Staf 101 Verbindingsgroep: Zeegat;
- Staf 108 Verbindingsbataljon: Zeeheld;
- Staf 106 Verbindingsbataljon: Uitzicht;
- Staf 11 Verbindingsbataljon: Brandaris;
- Staf 41 Verbindingsbataljon: Oprichter;
- 107 Radiocompagnie: Zeekaart;
- 104 Verbindingsondersteuningscompagnie: Zeetocht;
- 109 Verbindingsdienstherstel- en Aanvullingsplaatscompagnie: Zeepaard.

In 1975 werden de drie pelotons van 117 en 118 Lkvdbeddie gereorganiseerd in twee pelotons. De Telefoongroep van het Telefoon- en Telexpeloton ging naar het Installatiepeloton en de Telexgroep van het Telefoon en Telexpeloton ging naar het BK-peloton, dat daarmee het BKTX-peloton werd.

In 1976 werd vanwege bezuinigingen besloten dat er twee rayonverbindingscompagnieën mobilisabel gesteld moesten worden; dat werden 132 en 142 Rayonverbindingscompagnie. Om de werklust over de bataljons gelijkmatiger te verdelen, werd 116 Divisieverbindingbedieningscompagnie op 1 april 1977 onder bevel gesteld van 41 Verbindingsbataljon en werd 115 Divisieverbindingbedieningscompagnie op 1 juli 1977 onder bevel gesteld van 11 Verbindingsbataljon, waarmee de link tussen 11 Vbdat en 1 Divisie "7 December" weer werd hersteld. 115 Divisieverbindingbedieningscompagnie zou fysiek in Garderen blijven, op afstand van de bataljonsstaf in Schaarsbergen; 116 Divisieverbindingbedieningscompagnie zou wel verhuizen naar Harderwijk, waar 41 Verbindingsbataljon was gelegerd.

Op 1 september 1977 werd 107 Radiocompagnie verplaatst van, wat inmiddels het terrein van de LIMOS (Luchtmacht Instructie en Militaire Opleidings School) was geworden, te Nijmegen naar de legerplaats de Wittenberg te Garderen; terug naar de plaats waar ze ooit werden opgericht.

In 1977 werd een project gestart om het telefoon- en telexverkeer te digitaliseren en te automatiseren. Dat project heette ZODIAC: Zone Digitaal Automatisch Cryptografisch beveiligd. In 1979 deed 11 Verbindingsbataljon de eerste testen met de nieuwe TDM/LE (*Time Division Multiplex/Link Encryption*) apparatuur. Dit bataljon moest vervolgens ook de instructie geven aan de andere eenheden van 101 Vbdgp. en al snel daarna kregen alle verbindingseenheden de beschikking over ZODIAC. Na een beproeving van ongeveer 2 jaar werd op 1 november 1980 het Automatisch Telegrafie Systeem ingevoerd bij 114 ATS-detachement ter vervanging van de handmatige Tape Relay Centra. Daarna wrd op 1 februari 1981 114 TRC-cie uit de organisatie genomen. Zodiac is, niet geheel toevallig, het Engelse woord voor dierenriem, waar de 12 rayonverbindingscompagnieën naar vernoemd waren. Door de vercijfering die ingebouwd was in het ZODIAC stelsel, werd het gebruik van radioroepnamen eigenlijk overbodig, maar zou nog jaren in zwang blijven.

Op 1 mei 1989 werd 107 Radiocompagnie onder bevel gesteld van 108 Verbindingsbataljon. Tot die tijd was het een zelfstandige compagnie onder 101 Verbindingsgroep. Op 1 juli 1990 werd 119 Lkvdbedcie van 108 Vdbbat onder bevel gesteld bij 106 Vdbbat. Per 1 januari 1991 werd 119 Lkvdbedcie op non-actief gesteld. Daarmee werd personeel vrij gespeeld om andere eenheden op de vereiste sterkte te kunnen houden voor de invoering van ZODIAC fase 3. Daarvoor werd ook de paraatstelling van 123 en 132 Rayonverbindingscompagnie een aantal maanden uitgesteld.

Op 1 juli 1991 werd binnen 101 Vbdgp ZODIAC fase 3 ingevoerd. Mede daardoor ging 132 Rayonverbindingscompagnie over van 11 naar 108 Verbindingsbataljon en werd weer paraat gesteld. Gelijktijdig ging 150 Divisieverbindingbedieningscompagnie (mobilisabel) van 108 naar 11 Verbindingsbataljon. Ook 123 Rayonverbindingscompagnie werd in dat jaar uit het mobilisatiecomplex gehaald en operationeel gesteld en wel op 25 september 1991. Op 1 juli 1991 eindigde de operationeelstelling van 118 Lkvdbedcie en op 1 november 1991 werd de compagnie opgeheven. 117 Lkvdbedcie kreeg twee verbindingscentra: een voor de actieve commandopost (ACP) en een voor de reserve commandopost (RCP) van Staf 1 Legerkorps. Om dat mogelijk te maken werd een deel van het materieel en personeel van 118 Lkvdbedcie overgeheveld naar 117 Lkvdbedcie.

Op 5 maart 1992 werd formeel besloten om een Verbindingsbataljon uit te zenden naar het voormalig Joegoslavië als onderdeel van UNPROFOR. De voorbereidingen daarvoor waren al in februari gestart. De eerste commandopost van het Verbindingsbataljon was van 10 maart tot 25 mei 1992 ingericht te Sarajevo. Vanwege de te onveilige situatie werd de commandopost verplaatst naar Belgrado van 25 mei tot 26 juli 1992. Vanaf 26 juli 1992 werd het commando gevoerd vanuit Zagreb. Om de voortzetting van uitzending van verbindingseenheden naar het voormalig Joegoslavië mogelijk te maken, werd per 1 november 1993 41 Verbindingsbataljon gedeactiveerd¹²⁶. In april 1994 ging UNPROFOR over op een ander verbindingssysteem, dat door de eenheden zelf bediend zou worden en vanaf die tijd begon het bataljon zich terug te trekken naar Nederland. Per 1 september 1994 werd 1 (NL) VN Verbindingsbataljon formeel opgeheven.

Na jaren van studies en discussies werd 11 Verbindingsbataljon eind 1992 in drie stappen (Sater-Sprong 1 t/m 3) verplaatst van Schaarsbergen naar Garderen, terwijl 11 Bevoorraderscompagnie en 11 Geneeskundige Compagnie van 11 Pantserinfanteriebrigade verhuisden van Garderen naar Schaarsbergen.

¹²⁶ Legerplan 537

In de Prioriteitennota van 12 januari 1993 werd bekend gesteld dat Nederland zich ging verplichten tot deelname aan de nieuwe *Multinational Division (Central)* (MND(C)) met 11 Luchtmobiele brigade en een vast toegewezen verbindingsbataljon met ingang van medio 1994. Dat werd 11 Verbindingsbataljon dat daarvoor werd gereorganiseerd tot 11 Verbindingsbataljon (MND(C))¹²⁷ op 22 juni 1994. Daarvoor werden 115 Divvdbedcie en 130 RVCie gereorganiseerd en 135 Verbindingsondersteuningscompagnie worden opgericht uit de ondersteuningspelotons van 130 RVCie en 131 RVCie en het logistiek peloton van 131 RVCie. Op 28 september 1994 zou 135 Verbindingsondersteuningscompagnie worden opgericht en op 1 maart 1996 volledig operationeel zijn. De naam voor deze nieuwe compagnie was een advies van de Traditieraad van het Regiment Verbindingstroepen¹²⁸. Aanvankelijk was het de bedoeling om 108 Verbindingsbataljon ook mobilisabel te stellen, maar dat werd teruggedraaid.

Op 1 januari 1994 werd het *Netherlands Signal Squadron* bij de *Northern Army Group (NorthAG)* opgeheven en werd 1 (NL) Signal Squadron opgericht als onderdeel van de *LandCent Signal Group*. Ook werd de eenheid weer terug verplaatst naar de "*Francisca barracks*" in Krefeld, waar ze in 1963 vandaan waren gekomen.

Vanwege bezuinigingen bij Defensie en het oprichten van het 1 (GE/NL) Legerkorps, werd het al gedeactiveerde 41 Verbindingsbataljon mobilisabel gesteld per 1 mei 1995¹²⁹. Ook werd de Staf van 101 Verbindingsgroep op 7 juli 1995 opgeheven. Op 31 augustus 1995 werd de staf van een binationale *Command Support Group* opgericht met o.a. een Staf en Stafcompagnie, drie Nederlandse parate Verbindingsbataljons (11, 106 en 108) en een mobilisabel Verbindingsbataljon (41). Ook werden alle eenheden gereorganiseerd tot eenheden met alleen beroepspersoneel. Onder de *Command Support Group* viel in vreedstijd ook het Korps Commando Troepen (KCT) en een aantal Duitse eenheden, waaronder *Stabs- und Fernmeldebataillon 110* uit Coesfeld, *Topographie Batterie 800* en *Heeres Musikkorps 100*.

Op 11 mei 1999 werd de naam *Command Support Group* gewijzigd in *Command Support Brigade*. In de eerste helft van 2002 werd het Hoofdkwartier van 1 (GE/NL) Corps omgevormd tot *High Readiness Force (Land) Headquarters* (HRF HQ), dat binnen enkele weken inzetbaar moet zijn. Dat hoofdkwartier kreeg een binationaal CIS-bataljon, waarvan het grootste deel in Eibergen is gelegd met een compagnie in Garderen en een detachement in Münster bij het hoofdkwartier.

In 2000 werd weer een verbindingsbataljon uitgezonden naar het voormalig Joegoslavië. Dit keer was het weer 108 Verbindingsbataljon dat de eenheid vormde: 1 (NL) Verbindingsondersteuningsbataljon ten behoeve van SFOR. Dit bataljon zou per 1 juli 2000 de taken over nemen van het *UK Signal Regiment to MND(SW)*. Het grootste deel werd geleverd door 117 Lkvdbedcie, aangevuld met personeel uit de andere compagnieën.

De staf van de *Command Support Brigade* werd opgeheven op 1 april 2002 – met een ceremonie op 14 maart 2002 – en de Nederlandse eenheden werd ondergebracht bij het Divisie Gevechtssteun Commando (DGC). Het grootste deel van 108 Verbindingsbataljon werd mobilisabel gesteld; alleen 107 Radiocompagnie bleef bestaan en werd op 22 oktober 2001 ingedeeld bij 106 Verbindingsbataljon.

¹²⁷ Nieuwe naam werd vastgelegd in Groepsorder 003 van 16 juni 1994

¹²⁸ Brief C-Regiment Verbindingstroepen van 3 september 1993

¹²⁹ Legerplan 695

Op dat moment bestaan, naast het binationale CIS Bataljon, alleen nog 11 Verbindingsbataljon MND(C) (met een Staf en Stafcompagnie, 115 Divisieverbindingbedieningscompagnie, 130 Rayonverbindingcompagnie en 135 Verbindingsondersteuningscompagnie) en 106 Verbindingsbataljon (met een Staf en Stafcompagnie, 107 Radiocompagnie, 119 Divisieverbindingbedieningscompagnie, 120 Rayonverbindingcompagnie en 121 Rayonverbindingcompagnie).

Door verdere bezuinigingen, de invoering van het *Theatre Independent Tactical Army and Airforce Network* (TITAAN) en het wegvallen van de taak van 11 Verbindingsbataljon (MND(C)) eind 2002 omdat de MND(C) werd opgeheven, werden tussen 2003 en 2005 41 Verbindingsbataljon (reeds mobilisabel), 11 Verbindingsbataljon en 106

Verbindingsbataljon opgeheven en werd op 1 februari 2004 101 Communicatie en Informatie Systemen Bataljon (101 CISbat) formeel opgericht. Op 2 juli 2004 werd door de Bevelhebber der Landstrijdkrachten (BLS) de bataljonsvlag uitgereikt. Die dag werd ook de B-cie 101 CISbat geformeerd

uit de resterende eenheden van 106 Verbindingsbataljon. Feitelijk hield daarmee 106 Verbindingsbataljon op te bestaan, al zouden ze nog een aantal uitzendingen verzorgen tot 7 juli 2005, toen het bataljon formeel werd opgeheven. Die grote reductie bij de verbindingbataljons ging wel gepaard met het oprichten van *Command & Control Ondersteunende* (C2Ost) elementen bij brigades, bataljons en vergelijkbare eenheden, zoals het Korps Commando Troepen en het Defensie Grondgebonden Luchtverdedigings Commando. Daarmee werd de verbindingdienst binnen de operationele eenheden gebracht.

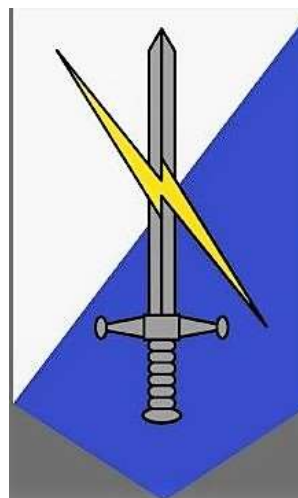
Figuur 139 101 CISbat

Het werk van de verbindingdienst is in de loop er jaren verschoven van het 'alleen maar' verbinding maken naar het in algemene zin ondersteunen van de commandovoering en het zorg dragen voor de informatievoorziening die daarvoor nodig is. Dat is ook de reden dat in september 2018 de Officieren Informatica Deskundigen (OID) registratief zijn heringedeeld bij de verbindingdienst en nu dus deel uit maken van het Regiment Verbindingstroepen. Deze van oorsprong uit de hele landmacht afkomstige specialisten op het gebied van informatievoorziening en informatiemanagement hebben, naast hun militaire ervaring, een aanvullende hbo- of wo-opleiding op het gebied van Bedrijfskundige Informatica of *Business IT & Management* gevolgd.

Bij de (tot nu toe) laatste reorganisatie werd op 14 februari 2019 het Command & Control Ondersteuningscommando (C2OstCo) opgericht. Daaronder vallen de A-, B- en C-Compagnie van het voormalige 101 CISBat, waarvan de staf werd opgeheven, de School Verbindingdienst en het Kenniscentrum Verbindingdienst. Dit C2OstCo zal vanaf 2020 verder groeien, onder meer met specifieke capaciteiten op het gebied van interoperabiliteit. Zo is in 2021 de CEMA compagnie als vierde compagnie toegevoegd (CEMA staat voor Cyber- en ElektroMagnetische Activiteiten). Daarnaast bestaat nog steeds het binationale CIS Battalion in Eibergen.

Huidige voortzetting van tradities van eenheden:

- Het binationale CIS Battalion in Eibergen zet de tradities voort van 108 Verbindingsbataljon;

Figuur 140 C2OstCo

- De A-cie van het Command & Control Ondersteuningscommando zet de tradities voort van 11 Verbindingsbataljon. De A-compagnie gebruikt in haar embleem de Pegasus, mogelijk vanuit de tijd dat 11 Vdbat de Multinational Division Central ondersteunde.
- De B-cie van het Command & Control Ondersteuningscommando zet de tradities voort van 41 Verbindingsbataljon. De B-compagnie gebruikt een embleem dat heel veel lijkt op het oude embleem van 41 Vdbat waarbij het getal '41' is vervangen door 'B-Cie'
- De C-cie van het Command & Control Ondersteuningscommando zet de tradities voort van 106 Verbindingsbataljon. De C-compagnie gebruikt in haar embleem de tijger

EOV eenheden

Al in de Eerste Wereldoorlog werd in Utrecht een radiocontroledienst ingesteld. Die viel niet onder de Chef van de Militaire Telegrafie, maar onder de Radiotelegraafdienst, die weer rechtstreeks onder de Inspecteur der Genie viel. Doel was om verboden radiostations op te sporen.

In 1918 stond al een artikel in de Militaire Spectator over de 'Radio telegrafische Seingemeenschap' door Eerste-luitenant der Genie J.J. van Os, waarin werd gesproken over storingen 'op de voortplanting der elektromagnetische golven in het luchtruim', die onder andere mogelijk waren door vijandelijke handelingen. Naast defensieve maatregelen werden ook al offensieve maatregelen onderkend. Zo wordt er gesproken over stoorstations die 'speciaal dienen om het seinen van vijandelijke vliegtuigstations te belemmeren'. Aangezien je daarbij ook de eigen verbindingen kunt verstoren, moet 'het door bijzonder ter zake kundig personeel worden bediend'. Ook toen al werd onderkend dat de troepencommandant zou bepalen wat er gestoord moest worden en de commandant van het stoorstation hoe dat moest gebeuren.

In 1926 schreef Ir. P.J.H.A. Nordlohne (destijds 'Ingenieur Militairen Telegraafdienst') in de Militaire Spectator een artikel over 'Het Radiopeilen ten dienst van de Landmacht' als 'Ingenieur der Genie'. Dat ging over de techniek voor peilen van vijandelijke radiostations. Hij schreef in het artikel dat de radiopeildienst niets met de Verbindingsdienst te maken had, maar ook:

"Daar een peildienst echter moet beschikken over radiopersoneel en -materieel zal het praktisch zijn de techniek van het peilen over te laten aan Verbindingspersoneel en ook het exploiteeren van den radiopeildienst door dit personeel te doen geschieden. Ook de opleiding van het peilpersoneel kan het best bij de Verbindingsstroepen geschieden. Ongetwijfeld echter behoort de radiopeildienst eigenlijk tot den Inlichtingsdienst en den Verkenningdienst."

In de Militaire Spectator van 1952 stond een artikel over 'Radio tegenmaatregelen' (offensief en defensief) door Tweede-luitenant A.C. Sjoerdsma van de Militaire Luchtvaart, maar een van de eerste vermeldingen van de term Elektronische Oorlog Voering wordt gevonden in de Militaire Spectator uit 1957 in een artikel met deze titel van Majoor van de Verbindingsdienst A. Breet (met een voorwoord van Brigadegeneraal J.W.E. Mulder als Inspecteur van de Verbindingsdienst). Datzelfde jaar gevolgd door een artikel van Majoor van de Verbindingsdienst K.F.M. van Rheenen over 'Aspecten van verbindingsverkenning in een toekomstige A-oorlog'. A-oorlog stond voor atoomoorlog. In het eerste artikel staat ook dat het afluisteren van verbindingen en het storen van radiostations al in de 1^e Wereldoorlog gebeurde.

Medio 1950 werd in de Speciale Staf van de Generale Staf een Afdeling Verbindingsverkenningdienst opgericht, die werd onder gebracht in het Julianakamp in Kijkduin, het kamp voor het Vrouwen Hulp Korps (VHK), wat later Militaire Vrouwen Afdeling (MILVA) is gaan heten. Veel van de radio-interceptors waren afkomstige van het *Netherlands Forces Intelligence Service* (NEFIS) uit het voormalig Nederlands-Indië, die daar ervaring hadden opgedaan en na de onafhankelijkheid van Indonesië naar Nederland waren gekomen.

In 1951 werd 105 Verbindingsverkenningbataljon opgericht, althans op papier. Aanvankelijk was er alleen de 1^e compagnie die medio 1951 werd opgericht op de Legerplaats de Wittenberg, destijds een van de modernste legerplaatsen. Op 8 september 1953 werd pas het hele bataljon opgericht met een staf en twee compagnieën en er kwam een mobilisabele 106 Verbindingsverkenningcompagnie. Het bataljon viel administratief onder de Commandant van het 1^e Legerkorps, maar als operationeel inlichtingenorgaan rechtstreeks onder de Bevelhebber der Landstrijdkrachten (BLS). De taak van 106 Verbindingsverkenningcompagnie was het verzamelen van verbindingsinlichtingen en het waken over de handhaving van de eigen verbindingsveiligheid.

Op 26 oktober 1955 verhuisde het bataljon van Garderen naar de Citadelkazerne te Gorinchem en werd het administratief onder bevel gesteld van C-102 Verbindingsgroep. Op 1 december 1955 zou de post Kijkduin volgen en bij het bataljon worden gevoegd. Er volgde nog een reorganisatie en in 1957 werd het bataljon opgeheven. De taken werden overgenomen door de nieuwe opgerichte 905 Verbindingsverkenningcompagnie (strategisch). Bij het opheffen van 102 Verbindingsgroep op 1 februari 1959 kwam de compagnie administratief onder de Inspecteur Verbindingsdienst te vallen; operationeel bleef het onder bevel van de BLS. Tegelijk wijzigde de naam in 894 Verbindingsverkenningcompagnie.

Op 1 januari 1962 werd de naam gewijzigd in 890 Radiocompagnie en op 26 april 1962 werd de Verbindingsveiligheidsstaak overgenomen door de Sectie 2 van de Inspectie Verbindingsdienst.

In 1963 viel 890 Radiocompagnie onder de Inspecteur Verbindingsdienst en had een taak op het gebied van elektronische oorlogvoering. De compagnie stond onder operationeel bevel van het Hoofd van de G2 van het Hoofdkwartier Koninklijke Landmacht (HKKL). In 1963 stond 105 Radiocompagnie, ook met een EOV taak, nog in de planning om opgericht te worden. In een lesstencil uit 1963 stond het als volgt omschreven: "Voor de verdediging van de KL, inclusief 1 (NL) Lk, tegen vijandelijke EOV zijn (t.z.t.) 2 radiocompagnieën beschikbaar. Eén van deze compagnieën is bestemd voor rechtstreekse steun aan 1 (NL) Lk maar blijft, evenals de andere compagnie, onder operationeel bevel van G2-HKKL/-BLS."

Intussen werd aan de andere kant van de wereld bij de Troepenmacht in Suriname (TRIS) ook gestart met EOV activiteiten. Vanaf ongeveer 1963 luisterden enkele radiotelegrafisten van de Afdeling Verbindingsdienst van de TRIS naar uitzendingen van derden, met name de AM verbindings vanuit de binnenlanden van Suriname op frequenties die formeel niet in gebruik waren. Het uitluisteren werd in 1965 ingebed door het oprichten van een radio-interceptiegroep in de Sectie S2 van de TRIS, die per 1 december 1966 werd geformaliseerd. De groep bestond slechts uit 4 functies, die gevuld werden door radiotelegrafisten, maar die geen opleiding hadden voor verbindingsinlichtingen. De groep bleef een paar jaar actief, maar Nederland stuurde vanaf 1971 geen vulling meer. Daarmee bestond de groep feitelijk uit twee Surinaamse radiotelegrafisten en twee vacatures tot de onafhankelijkheid van Suriname in 1975.

In Nederland werd op 1 september 1965 898 Radiobataljon opgericht, dat bestond uit een staf, een verzorgingsdetachement en twee radiocompagnieën: de al bestaande 890 Radiocompagnie (strategisch) en 105 Radiocompagnie (mobiel), die per 1 juli 1967 paraat werd gesteld en diende als EOV eenheid voor 1 Legerkorps. Op 12 december 1967 zou 898 Radiobataljon verhuizen naar Kamp Holterhoek bij Eibergen.

Figuur 141 Ingang Kamp Holterhoek

Vanuit Eibergen zou 105 Radiocompagnie (mobiel) mee doen aan oefeningen van 1 legerkorps, maar doordat de eenheid niet de beschikking had over VHF radio's kon er weinig worden toegevoegd aan datgene wat 890

Radiocompagnie ook al kon. Omdat er ook al een tekort was aan personeel voor beide eenheden, werd 105 Radiocompagnie (mobiel) medio 1969 opgeheven en werd het personeel en materieel bij 890 Radiocompagnie gevoegd.

Op 15 september 1970 werd de naam van het bataljon gewijzigd in 898 Verbindingsbataljon en 890 Radiocompagnie werd Verbindingscompagnie.

Het is onduidelijk waar het bataljon administratief onder viel nadat de Inspectie Verbindingsdienst is opgeheven in 1970, maar vanaf 1 februari 1975 was de commandant van het Commando Verbindingen Koninklijke Landmacht de administratieve commandant. In de Afdeling Telecommunicatie en Elektronica van staf van het CVKL zat ook een Sectie EOV, met name gericht op cryptozaken en verbindingbeveiliging.

Eind jaren '70 ontstond ook de behoefte aan EOV capaciteit bij het 1^e Legerkorps en daarom werd op 23 november 1988 in Kamp Holterhoek 102 EOV compagnie opgericht, die toen administratief viel onder 898 Verbindingsbataljon van het Commando Verbindingen Koninklijke Landmacht, maar operationeel onder de commandant van 1 Legerkorps. Materieel wordt aanvankelijk geleend van Duitsland. Nederland schafte vervolgens zelf materieel aan, dat op 22 september 1992 werd overgedragen aan C-102 EOV compagnie, waarna het geleende materieel werd terug gegeven. Ook zou er een mobilisabele 103 EOV Compagnie komen, maar in de eerste grote reorganisatie na het vallen van de 'Berlijnse muur' ging dat niet door.

Figuur 142 Embleem 102 EOV Compagnie

Met ingang van 1 december 1993 werd 102 EOV Compagnie onder bevel gesteld van 1 Divisie "7 December". 898

Verbindingsbataljon is per 1 januari 1998 opgeheven. Samen met 1 Luchtmacht Verbindingsgroep en het Technisch Informatie Verwerkings Centrum van de Marine ging het samen in het Operationeel Verbindings Inlichtingen Centrum (OVIC); een inlichtingeneenheid voor de gehele krijgsmacht.

Als gevolg van de Herstructurering van de KL werd 102 EOV Compagnie op 1 december 1993 door Commandant CVKL overgedragen aan de commandant van 1 Divisie "7 December", al bleef de compagnie fysiek nog in Eibergen.

In 2001/2002 verhuisde 102 EOV Compagnie naar Garderen, werd de Instructiegroep EOV ondergebracht bij Defensie Inlichtingen en Veiligheidsinstituut (DIVI) in Ede en het Dienstcentrum EOV (de huidige trainingsgroep) bleef achter in Eibergen.

Op 5 juni 2003 werd 103 ISTAR-bataljon opgericht door de Bevelhebber der Landstrijdkrachten en 102 EOVCompagnie werd daarbij ingedeeld. ISTAR staat voor *Intelligence, Surveillance, Target Acquisition, Reconnaissance*. Dislocatie en reorganisaties waren de aanleiding voor verplaatsing en centralisatie van het ISTAR bataljon in 't Harde. 102 EOVCompagnie, de Trainingsgroep EOVC en de Instructiegroep EOVC verhuisden in oktober 2007 naar de Luitenant-kolonel Tonnetkazerne in 't Harde

Naast 102 EOVCompagnie bestond het ISTAR bataljon uit een Staf, 101 Militaire Inlichtingen Eskadron, 101 Remotely Piloted Vehicle (RPV) Batterij, 101 Artillerie Ondersteuningsbatterij en 103 en 104 Grond Gebonden Verkenningeskadron. Op 19 oktober 2011 is het bataljon door reorganisatie opgegaan in het Joint ISTAR Commando of JISTARC.

Personeel werkzaam in de Elektronische Oorlogsvoering (EOV) worden 'old crows' genoemd. De naam kwam voor het eerst naar voren in de 2^e Wereldoorlog toen de geallieerden de radio- en radarverbindingen van de vijand verstoorden. De bedienaars kregen de codenaam 'Raven' (Raaf). In het spraakgebruik werd dat 'Crow' (Kraai).

Andere bronnen zeggen dat de raaf afkomstig is van Huginn en Muninn: in de Noorse mythologie de twee raven van Odin. Huginn (gedachte) en Muninn (geheugen) vertrekken dagelijks vanuit Asgard en vliegen over alle negen werelden van de Noorse mythologie. Aan het eind van de dag keren ze weer terug naar Asgard, gaan op de schouders van Odin zitten en fluisteren al het nieuws uit de verschillende werelden in zijn oren.

Er is een wereldwijde vereniging met de naam *Association of Old Crows (AOC)*, een internationale non-profit organisatie gespecialiseerd in met name EOVC en tactische informatie operaties gevestigd in Alexandria (VA), USA. De AOC kent ook Nederlandse leden. Sinds 1992 hadden die geen echt gezamenlijk nest meer. Door veel wisselingen van het bestuur ging de club van EOVC-geïnteresseerden ten onder. Dat ging een aantal leden wel aan het hart en daarom is op 30 maart 2018 de Stichting 'de Ooievaars' (weer) opgericht. Bij de eerste bijeenkomst op 11 juli 2018 was ook de *International Region I Director*, Mevrouw Sue Robertson, van de AOC aanwezig, waarmee de Stichting weer als Nederlands Chapter van de AOC mag worden beschouwd.

Figuur 143 De Ooievaars

In 2010 ontving 102 EOVCompagnie de *Outstanding Unit Award* van de *Association of Old Crows (AOC)* voor haar inzet in NAVO-verband. De AOC reikte de prijs uit op hun jaarlijkse conferentie in Atlanta. 102 EOVCCompagnie was voorgedragen door de NAVO.

Opleidingseenheden

In de 2^e helft van de 19^e eeuw hadden bataljons hun eigen school voor opleidingen, getuige onder andere het "Reglement voor de school bij het Bataillon Mineurs en Sappeurs" dat in 1868 werd vastgesteld. Die vaststelling gebeurde wel op het hoogste niveau door de Minister van Oorlog (Beschikking van 26 september 1868, nummer 58 P).

Toen bij de legerreorganisatie van 1881 de naam 'Bataljon Mineurs en Sappeurs' gewijzigd werd in 'Korps Genietroepen'¹³⁰, kwam er een School- en Depotcompagnie. Die compagnie bleef bestaan toen het Korps Genietroepen tot een einde kwam en het Regiment Genietroepen werd opgericht¹³¹.

In 1922 schrijft de Kapitein der Genie H.J.H. van Tarel een artikel in de Militaire Spectator (pagina's 548 – 564 en pagina's 575 – 589) over de "Organisatie en opleiding der verbindingstroepen", althans de door hem gewenste situatie. Daarin pleit hij voor het instellen van een 'Inspecteur van den Verbindingsdienst', die onder andere verantwoordelijk moet worden voor de opleidingen en zo voor eenheid van opvatting moet zorgen. Het personeel zou dan opgeleid moeten worden in een verbindingsbataljon, dat rechtstreeks onder de Inspecteur zou moeten vallen en zou bestaan uit twee schoolcompagnieën en één opleidingscompagnie. De schoolcompagnieën leiden, behalve het personeel voor de verbindingsafdelingen, ook het verbindingspersoneel op voor de stellingen en voor de kustwacht. De opleidingscompagnie vormt het vrijwillig- en reservekader voor het bataljon en is tevens het opleidingsinstituut voor de instructeurs (officieren en onderofficieren) der patrouilles van alle wapens. Het verbindingsbataljon zou ook een 'studiemiddelpunt' moeten vormen op verbindingengebied. Dit kan worden gezien als de voorloper van het huidige kenniscentrum; bijna 100 jaar geleden.

Per 4 februari 1922 werd de Algemene Dienstplichtwet 1922 ingevoerd. Mede als gevolg daarvan onderging het leger een algehele reorganisatie, de legerreorganisatie – van Dijk. Ook het Regiment Genietroepen werd behoorlijk gereorganiseerd¹³² en bestond toen uit een staf, het I^e Bataljon (pioniers), het IIe Bataljon (telegraafstroepen) te Utrecht en het IIIe Bataljon (verlichtingstroepen). Elk bataljon bestond uit een staf en 2 Schoolcompagnieën. Commandant van het IIe Bataljon (telegraafstroepen) was toen de Majoor J.C. Cramwinckel, die op 1 mei 1926 bevorderd werd tot luitenant-kolonel.

In 1943 begon te Wolverhampton in Engeland de opleiding voor verbindingspersoneel, dat bestemd was om na de bevrijding de verbindingen in Nederland te herstellen. En in april 1945 begonnen nieuwe verbindingsopleidingen voor Nederlandse officieren en onderofficieren op de scholen van de *Royal Signals* te Catterick en Whitby in Engeland.

Vanaf eind september 1944 werden in het bevrijde zuiden van Nederland de eerste summiere opleidingen gegeven door Amerikaanse en Engelse instructeurs aan de eenheden van Binnenlandse Strijdkrachten. Zo werd er van 19 februari tot 3 maart 1945 een "*two week training program of the Netherlands communication personnel of the First Regiment Limburg*" gehouden door instructeurs van het 9th US Army. Ook werden er acht soldaten gedetacheerd bij *188 Signal Repair Company*.

¹³⁰ Koninklijk Besluit van 14 februari 1881, nummer 10

¹³¹ Koninklijk Besluit van 2 september 1903, nummer 147

¹³² Koninklijk Besluit van 6 mei 1922, nummer 45

Op 1 maart 1945 werd te Breda, in het bevrijde zuiden, het Centraal Bureau Militaire Opleidingen (CBMO) opgericht onder de waarnemend Bevelhebber der Nationale Strijdkrachten (BNS). Onder dat bureau vielen 5 kaderscholen voor de infanterie, een pantserschool, een school luchtbescherming, een school leger-gymnastiek, een mijnschool en een school verbindingstroepen. Met het opheffen van het commando Bevelhebber der Nationale Strijdkrachten op 19 november 1945 ging het CBMO over in het Directoraat van Vorming van het Hoofdkwartier van de Chef Generale Staf. In januari 1946 wijzigde de naam weer in Hoofdafdeling Opleidingen van de Generale Staf.

Na de 2^e Wereldoorlog maakten de Verbindingstroepen nog steeds deel uit van de Genie, al was de Verbindingsdienst een eigen weg ingeslagen door de snelle ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie. Door vijf jaren oorlog misten de verbindelaren van toen kennis en ervaring in de militaire telecommunicatie. Daarom werden cursussen gevolgd bij de Engelse Verbindingsdienst, zoals 150 *Royal Signals OCTU (Officer Cadet Training Unit)* in Catterick Camp in North Yorkshire. Zo slaagden bijvoorbeeld op 19 november 1946 de '169 Course (R.N.A.)' met 18 Nederlandse cadetten voor de opleiding, waaronder W. Jung. Cadet J.F. Kerkum slaagde met de beste resultaten en kreeg daarvoor een 'cane' met inscriptie uitgereikt. Instructeurs daarbij waren o.a. de Kapiteins J.J. Vredeveldt en F.C. de Boer. Aansluitend gingen de geslaagde cursisten naar een Engelse verbindingseenheid bij het *British Army of the Rhine* (BAOR) in Duitsland.

Op 1 juli 1945 werd op de Alexanderkazerne in Den Haag de School Verbindingstroepen opgericht, initieel gericht op opleidingen voor de troepen bestemd voor Nederlands-Indië, met name de soldaten. De onderofficieren en officieren werden nog steeds opgeleid in Engeland. Materieel voor de opleiding kwam uit Engelse en Canadese voorraden. In september 1945 waren in de School Verbindingstroepen ook opgenomen de twee "Opsporingsdetachementen Verbindingsmaterieel" destijds in Duitsland (resp. te Hamburg en Minden) en de, van het Militair Gezag afkomstige, radio-verbindingseenheid de "VHF Section". Deze School Verbindingstroepen bestond naast het 1^e Regiment Verbindingstroepen te Utrecht (Hojelkazerne) dat per 15 april 1946 was opgericht ¹³³.

De School Verbindingstroepen bestond uit een A-compagnie, B-compagnie, de Schoolcompagnie Verbindingsdienst (met daarin de School Reserve Officieren Verbindingsdienst en de Kader School Verbindingsdienst) en de Kaderschool Verbindingsdienst Andere Wapens. Het 1^e Regiment Verbindingstroepen bestond uit de A-t/m D-compagnie. De School Reserve Officieren Verbindingsdienst werd verplaatst naar de Kromhoutkazerne, vervolgens naar de Knoopkazerne om uiteindelijk te landen op de Simon Stevinkazerne.

Begin 1946 werden de zogenaamde 'korte opleidingen' (bijvoorbeeld lijnwerkers, chauffeurs en centralisten) overgeplaatst naar Utrecht en uitgevoerd door het 1^e Regiment Verbindingstroepen onder commando van de Majoor J.A. Busch Geertsema. De 'lange' opleidingen (bijvoorbeeld radiotelegrafist of radiomonteur) bleven bij de School Verbindingsdienst in Den Haag, die dus nevens geschikt was aan het 1^e Regiment Verbindingstroepen. In september 1946 startte in Den Haag de opleidingen voor de officieren en onderofficieren.

De school en het 1^e Regiment Verbindingstroepen hadden als overkoepelend orgaan vanaf 1 januari 1947 het Directoraat Verbindingsdienst, dat onder leiding stond van de Kolonel J.J. Marlet.

¹³³ Koninklijk Besluit van 18 april 1946, nummer 154

In 1947 werden de staven van het 1^e tot en met het 3^e Oefencentrum opgericht¹³⁴. Het 1^e Regiment Verbindingstroepen en de School Verbindingstroepen vielen beide onder de staf van het 1^e Oefencentrum en de commandant van het 1^e Oefencentrum had als standplaats Amersfoort. De commandant van een Oefencentrum viel rechtstreeks onder de Minister van Oorlog. De nadruk kwam te liggen op het opleiden van personeel voor de inzet in Nederlands-Indië, dat bezig was met de transformatie naar een zelfstandig Indonesië.

Eind 1947 was in de 'oorlogsbegroting 1948' bepaald dat de opleidingen vanaf de lichte 1948 plaats zou vinden bij depots en dat de vredesregimenten zouden gaan 'sluimeren'. Bij Ministeriële beschikking¹³⁵ was vastgelegd dat de vredessamenstelling van de Verbindingsdienst bestond uit:

- het Depot Verbindingstroepen, bestaande uit:
 - de Staf. Commandant was de Luitenant-kolonel C.J.W. Lanen;
 - het 1^e Instructiebataljon (Staf, Compagnie lijnwerkers en Motorordonnansen, Compagnie Chauffeurs). Commandant was Majoor J.A. Busch Geertsema;
 - het 2^e Instructiebataljon (Staf, 2 Compagnieën radiotelegrafisten, Compagnie Radiomonteurs). Commandant was Kapitein A.M.S. Perquin;
 - het Schoolbataljon Verbindingsdienst (Staf, School voor Reserveofficieren van de Verbindingsdienst, de Kaderschool Verbindingsdienst, Schoolcompagnie Verbindingsdienst). Commandant was Luitenant-kolonel L. van Waegeningh;
 - het Administratief bataljon (Staf, Verbindingsmiddelenpark, Voertuigenpark, Wapenpark en een Substituentencompagnie). Commandant was Kapitein J.A.J. Houdkamp;
- het 1^e Regiment Verbindingstroepen (een bureau met een sterkte van slechts 2 officieren en 6 onderofficieren);
- de Sectie Verbindingsdienst van het Directoraat Verkeerswezen.

De regimentscommandant was een luitenant-kolonel of majoor, die tevens commandant was van een van de instructiebataljons. Het 1^e Regiment Verbindingstroepen kreeg een sluimerend en ceremonieel bestaan. In februari 1948 werden alle opleidingen geconcentreerd in Utrecht bij het Depot Verbindingstroepen. Het Schoolbataljon van het depot bestond uit de School Reserve Officieren Verbindingsdienst (SROV), de Kadercompagnie Verbindingsdienst (KCV) en de Schoolcompagnie Verbindingsdienst (SCV). Op 12 februari 1948 werd op de Nieuwe Alexanderkazerne een afscheidssparade gehouden omdat de SROV werd overgeplaatst naar de Kromhoutkazerne te Utrecht.

Ook werden er vier militaire gewesten ingesteld, waarmee de staf van de Territoriale Bevelhebber Nederland, de Bevelhebbers in de Militaire Afdelingen en de Commandanten van de Oefencentra (net een jaar geleden opgericht) werden opgeheven. Het Depot Verbindingstroepen en het 1^e Regiment Verbindingstroepen in Utrecht vielen toen onder het 1^e Militaire Gewest (Noord-Holland inbegrepen Vlieland, Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland), waarvan de commandant als standplaats 's-Gravenhage had.

¹³⁴ Ministeriële Beschikking van 4 maart 1947, Chef Generale Staf Sectie, G2 Organisatie, nummer 1005

¹³⁵ Ministeriële Beschikking van 11 november 1947, Chef Generale Staf, Sectie G2 Organisatie, nummer 1001

Op 1 juli 1949 werd een nieuwe organisatie van het Hoofdkwartier van de Generale Staf (HK-GS) ingevoerd, met daarin een Sectie G5, Opleidingen en Oefeningen. Daaronder vielen o.a. een Bureau D Opleiding Technische Wapens en een Bureau G Reglementen en Voorschriften. Op hetzelfde moment werd de functie van Inspecteur van de Verbindingsdienst ingevoerd ¹³⁶. Deze inspecteur stond onder bevel van de Chef van de Generale Staf en bij de oprichting vielen o.a. onder hem:

- het personeel van de Inspectie Verbindingsdienst;
- de School Verbindingsdienst;
- het Depot Verbindingstroepen.

In de oorlogsbegroting van 1950 werd bepaald dat de opleiding niet meer zou geschieden in depots, maar weer in de regimenten. Met ingang van 1 juli 1950 werd de voorlopige "Vredessamenstelling 1950" van kracht zoals vastgesteld bij Koninklijk Besluit¹³⁷. In de Vredesorganisatie 1950 zat o.a. de Verbindingsschool en het Regiment Verbindingstroepen. In datzelfde Koninklijk Besluit werd bepaald dat het 1^e Regiment Verbindingstroepen voortaan het Regiment Verbindingstroepen zou heten, dus zonder nummeraanduiding. Nieuw in de organisatie komt dan de Verbindings Technische School (VTS).

De Kadernschool is in oktober 1950 verhuisd naar de Knoopkazerne en de SROV volgde op 23 december 1950. Begin jaren 50 deed een detachement van de SROV regelmatig mee met wandeltochten, waaronder de Avondvierdaagse te Utrecht, de Tudor-roos mars te Den Haag en de Airborne mars te Oosterbeek. Meestal was dit onder leiding van de toen Eerste-luitenant W.K. Rijdsdijk.

Vervolgens werd in 1951 besloten dat "Met het oog op de vorming der oorlogsverbanden en van een daarbij voor de troepen te velde noodzakelijke encadrerings- (tevens instructie-) ploeg, zal de reorganisatie van de vredesopzet resulteren in de vorming van enige nieuwe vredesopleidingseenheden t.w.: één regiment Cavalerie (tanks), één regiment Luchtvaartartillerie, één regiment Pioniers, één regiment Verbindingstroepen en één regiment Technische troepen." Dat resulteerde in een Koninklijk Besluit¹³⁸, waarin werd bepaald dat "op 1 oktober 1951 werd opgericht het 2e Regiment Verbindingstroepen. Het bestaande Regiment Verbindingstroepen heet vanaf dan het 1e Regiment Verbindingstroepen. Met de oprichting van het 2e Regiment Verbindingstroepen verhuisde een deel van de opleidingen naar Ede, onder andere de lijnwerkers, centralisten en telexisten. De opleiding voor radiotelegrafisten, telecommunicatiemonteurs, de kadernscholen, de School Reserve Officieren Verbindingsdienst en de School Compagnie Verbindingsdienst (SCV) bleven in Utrecht.

¹³⁶ Ministeriële Beschikking van 18 juli 1949, Hoofdkwartier van de Generale Staf, Sectie G1, Nr. 1003

¹³⁷ Koninklijk Besluit van 1 juli 1950, nummer 26

¹³⁸ Koninklijk Besluit van 1 oktober 1951, nummers 1 en 2

Het 2^e Regiment Verbindingstroepen begon op 21 november 1951 te Ede met een Regimentsstaf, 2 Instructiebataljons en een Verzorgingsbataljon. Het 2^e Regiment Verbindingstroepen kreeg aanvankelijk de Simon Stevinkazerne toegewezen, maar zou eind maart 1952 ook de Elias Beeckmankazerne toegewezen krijgen.

Op 1 juni 1953 werd (weer) opgericht de School Verbindingsdienst voor met name de kaderopleidingen met als standplaats Utrecht. Op dezelfde datum werd te Ede opgericht het Depot Verbindingdienst. In het Depot werden opgenomen het 1^e en 2^e Regiment Verbindingstroepen. In verband met gebrek aan legering werden beide regimenten ondergebracht in de legerplaats Nunspeet.

Figuur 144 2e Regiment Verbindingstroepen

Lang heeft het 2e Regiment Verbindingstroepen niet bestaan, want in 1954 werd besloten om per 1 mei 1954 het 1e Regiment Verbindingstroepen en het 2e Regiment Verbindingstroepen samen te voegen tot het Regiment Verbindingstroepen¹³⁹.

Met die samenvoeging van beide regimenten verhuisden alle opleidingen naar Ede, met uitzondering van de monteursopleiding, die nog een paar jaar in Utrecht bleef. De opleidingen werden verzorgd door het Depot Verbindingdienst en het regiment kreeg een rol op het gebied van ceremonies en op het gebied van personele mobilisatievoorbereiding.

In 1954 verdween ook de Sectie G5 uit het HK-GS.

In 1964 bestond het Depot Verbindingdienst uit:

- het Regiment Verbindingstroepen (slechts een klein bureau);
- de School Verbindingsdienst (met een Staf, de SROV en de A- en B-Kadercompagnie);
- het 1^e Bataljon (met een Staf en de C- t/m F-Compagnie);
- het 2^e Bataljon (met en Staf, de G- en de H-Compagnie);
- het 3^e Bataljon: de School Technische Opleiding (met een Staf en de 1^e t/m 3^e Instructie Afdeling),
- een Administratieve Compagnie;
- een Verzorgingscompagnie (met een Staf, een Verzorgingspeloton en een Transportpeloton).

Figuur 145 Depot Vbdd 1953-1967

¹³⁹ Koninklijk Besluit van 10 mei 1954, nummer 111

De naam Depot Verbindingsdienst zou bestaan tot 1 februari 1967, toen de naam wijzigde in Verbindingsdienst Opleidings Centrum (VOC). Het bataljon van het Depot Verbindingsdienst dat nog in Utrecht was gelegerd, zou dat jaar tussen 13 februari en 10 maart verhuizen naar Ede onder de naam 'Operatie Exodus'.

Initieel viel het VOC nog onder de Inspecteur der Opleidingen en vanaf de oprichting van het Commando Opleidingen Koninklijke landmacht (COKL) per 1 november 1969 onder commandant COKL.

Aanvankelijk bestond het VOC uit een Afdeling Personeelszaken, een Afdeling Opleidingszaken en een Afdeling Logistiek. De Afdeling Opleidingszaken omvatte drie opleidingscompagnieën voor beroeps- en dienstplichtig kaderpersoneel (SROV, Kaderschool dienstplichtigen, Kaderschool Beroeps/Technisch Specialisten) en vier instructiecompagnieën voor de dienstplichtig soldaten (Instructiecompagnie Radio, Instructiecompagnie Elektronica, Instructiecompagnie Berichtenkantoor/Telex/Vercijferen en Instructiecompagnie Telefoon/Lijn/Centrale). De functieopleidingen liepen daar doorheen en waren de verantwoordelijkheid van de Opleidingsrichting Transmissie en de Opleidingsrichting Elektronica.

In 1983 werd deze structuur gewijzigd en kwamen er, naast een aantal stafafdelingen, de volgende onderdelen.

- Scholengroep Algemeen, bestaande uit een Instructiecompagnie Reserve Officieren en dienstplichtig Kader, een Instructiecompagnie vrijwillig dienende onderofficieren en Technisch Specialisten (TS), een Instructiegroep Verdere Vorming en een Instructiegroep EO;V;
- Scholengroep Transmissie, bestaande uit de Transmissieschool, een Instructiecompagnie Radio, een Instructiecompagnie Berichtenkantoor/Telex/Vercijferaar en een Instructiecompagnie Telefoon/Lijn/Centralist;
- Scholengroep Elektronica, bestaande uit de Elektronicaschool en een Instructiecompagnie Elektronica;
- Logistieke groep met een Staf en Stafverzorgingscompagnie, bestaande uit een Bevoorradingspeloton, een Onderhoudspeloton en een Oefen- en Transportpeloton.

Vanwege de uitzendingen naar de *Multinational Force and Observers* (MFO) in de Sinaï werd het Opleidingsdetachement Sinaï opgericht op het VOC, aangezien die uitzending bestond uit voornamelijk verbindingspersoneel – overigens van alle krijgsmachtdelen - en een klein detachement Koninklijke Marechaussee. Dat opleidingsdetachement werd later het Opleidingsdetachement Vredesmachten (Opldet VM). Toen het aantal en de soort uitzendingen groeide begin 90-er jaren, werd het een separaat Centrum voor Vredesoperaties (CVV), dat op 3 december 1992 werd geopend door de toenmalige Minister van Defensie, de Heer Relus ter Beek, op het ISK in de Harskamp. Het CVV verhuisde medio 1993 naar de Koningin Wilhelminakazerne te Ossendrecht.

Figuur 146 Embleem MFO

Door verdere bezuinigingen werd het VOC per 1 mei 1994 weer gereorganiseerd. Het niveau 'scholengroep' verdween en het VOC ging bestaan uit een Staf, een Stafverzorgingscompagnie en 5 scholen. Een van die scholen was de School Militaire Inlichtingendienst (SMID), die al sinds 1 mei 1993 onder bevel stond van Commandant VOC. De andere waren de School Radio, de School ZODIAC, de School BTL (Berichtenverwerking, Telex en Lijn) en de Kaderschool met daarin onder andere de Verdere Vorming, de Voortgezette Technische Vorming (VTO) en EO.V.

Per 1 maart 1997 werd formeel het Opleidingscentrum Ede (OCEde) opgericht, ook al was de nieuwe structuur al vanaf 18 september 1996 een feit. In het OCEde gingen het VOC, het Opleidingscentrum Luchtdoelartillerie (OCLua) en het Opleidings Centrum Grond-Lucht Samenwerking (OCGLS) in afgeslankte vorm samen. De School Militaire Inlichtingendienst (SMID) werd daarvoor weer losgekoppeld van het VOC. De naam VOC wijzigde in School Verbindingsdienst en de SMID werd, nevensgeschikt aan de School Verbindingsdienst, onderdeel van het OCEde. De School Verbindingsdienst kreeg toen vier opleidingsrichtingen: Telematica en Techniek, ZODIAC, Radio en Overige opleidingen.

Figuur 147 Oprichting OCEde

Toen per 1 januari 2005 het OCEde werd opgegeven, ging de School Verbindingsdienst deel uit maken van het Opleidings- en Trainingscentrum Manoeuvr. Met ingang van diezelfde datum werd er ook een nieuwe structuur van de School Verbindingsdienst van kracht. O.a. door verdere bezuinigingen werden de herstelopleidingen overgeheveld naar het Opleidings- en Trainingscentrum Logistiek (OTCLog) en de EO.V opleidingen naar de SMID. Er kwam een Instructiegroep (IG) Initiële Opleidingen (t.b.v. o.a. KMA en KMS), een IG Voortgezette Opleidingen (t.b.v. o.a. Primaire Vorming, Secundaire Vorming, A-cursus en B-cursus). Daarnaast was er een Kenniscentrum met daarin een bureau *Lessons Learned*.

Sinds 14 februari 2019 valt de School Verbindingsdienst onder het *Command & Control* Ondersteunings Commando.

Territoriale eenheden

Direct na de oorlog werd begonnen met het opbouwen van de verbindingdienst. Ingesteld werden de Militaire Telefoon dienst, de Radiodienst KL, de Veldpost en de Leger Film- en Fotodienst (LFFD).

In 1945 nam de Staf van de Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten (BNS) zijn intrek in de Willem III-kazerne te Apeldoorn. Met behulp van op de Duitsers buitgemaakte apparaten werd in korte tijd een radionet opgebouwd bestaande uit een hoofdpst in Apeldoorn en een aantal stations op verschillende plaatsen in Nederland en een in Londen. Voor bediening van deze posten werden oorlogsvrijwilligers aangetrokken, die door hun beroep of opleiding in staat waren de aangeboden telegrammen op vlotte wijze af te werken. Op 1 juni 1945 kwam het radionet in bedrijf. Dat was de start van de Radiodienst.

Na het opheffen van de Staf BNS op 19 november 1945 ging de Radiodienst over naar de Territoriaal Bevelhebber Nederland (TBN). Begin 1948 zou de staf van de TBN worden opgeheven en daarom werd per 1 oktober 1947 de Radiodienst onder bevel gesteld van Hoofd Sectie Verbindingsdienst van het Directoraat Verkeerswezen, terwijl de naam werd gewijzigd in Radiodienst KL. De Sectie Vbdd zou op 15 november 1948 over gaan naar het Directoraat Verbindingsdienst van het Hoofdkwartier van de Generale Staf.

Ook de Militaire Telefoon dienst werd kort na de oorlog weer opgericht. In 1948 werd, met behulp van het aanwezige (verouderde) materieel begonnen met het plaatsen van 'Militaire Centraalposten' in diverse kazernes. Deze centrales werden ter beschikking gesteld van de kazernecommandanten en met behulp van de P.T.T. interlokaal met elkaar verbonden. Aanvankelijk bestonden de Radiodienst en de Militaire Telefoon dienst dus los van elkaar.

Begin jaren 50 was er weer een Nationaal Territoriaal Bevelhebber (NTB), die de beschikking had over een Verbindingsafdeling. In 1952 werd dat een Verbindingsgroep NTB, bestaande uit:

- 1^e Bedieningsbataljon met een bataljonsstaf, een Bevoorradingsgroep en 11 Militaire Telefoon districten;
- 2^e Bedieningsbataljon, met een Telefoon- en Telexcompagnie, 2^e Radiocompagnie, een Berichtenkantoor- en Ordonnanscompagnie en een Verbindingsondersteuningscompagnie;
- Een Verbindingsverkenningbataljon.

Per 1 april 1954 werd de Verbindingsgroep omgevormd tot 102 Verbindingsgroep met een totale sterkte van 4255 man, bestaande uit:

- een Staf en Stafcompagnie;
- 101 Verbindingsbedieningsbataljon (te Bergen op Zoom), bestaande uit een Staf en Stafcompagnie, een Telefoon- en Telexcompagnie, twee Radiocompagnieën, een Berichtenkantoor- en Ordonnanscompagnie en een Verbindingsondersteuningscompagnie;
- 102 Verbindingsbedieningsbataljon, bestaande uit een Bataljonsstafgroep, een Bevoorradingsgroep en 11 Militaire Telefoon districten (Haarlem, Amsterdam, 's-Gravenhage, Utrecht, Rotterdam, 's-Hertogenbosch, Arnhem, Zwolle, Hengelo, Groningen en Breda);
- 104 Lijnbataljon (te Grave), bestaande uit een Staf en Stafcompagnie en twee Lijncompagnieën;
- 105 Verbindingsverkenningcompagnie;
- de Veldpost;
- 108 Fotocompagnie, met als parate kern de Leger Film- en Foto Dienst, die onder bevel stond van de Inspecteur Verbindingsdienst.

105 Verbindingsverkenningcompagnie had als taak het verzamelen van verbindingsinlichtingen en het waken over de handhaving van de eigen verbindingsveiligheid.

Bij Ministeriële Beschikking¹⁴⁰ is op 29 april 1955 het Krijgsmacht Telefoon en Telegraaf Bureau (KTTB) opgericht. Dit bureau was de schakel tussen de drie krijgsmachtdelen enerzijds en de PTT anderzijds. Het kwam voort uit de Militaire Telefoon dienst zoals die al voor de Tweede Wereldoorlog bestond en was ondergebracht bij het 2^e Regiment Genietroepen (Verbindingstroepen). Na de oorlog viel de organisatie voor het militaire telefoonnet eerst rechtstreeks onder de Minister van Oorlog, daarna werd het onderdeel van de Genie om na de verzelfstandiging van het Wapen van de Verbindingsdienst deel uit te gaan maken van de Inspectie Verbindingsdienst.

Tot ongeveer 1960 vielen de territoriale verbindingsseenheden onder de Nationaal Territoriaal Bevelhebber (NTB). De NTB beschikte over een Staf met daarin een Sectie Verbindingsdienst en over 5 Territoriale bevelhebbers: West, Noord, Oost, Zuid-West en Zuid-Oost. De Territoriaal Bevelhebber West had een Verbindingsafdeling en de Territoriaal Bevelhebber Noord en Zuid-West elk een Verbindingsdetachement. Later werden dat 9 Territoriaal Commandanten. Per 1 juli 1964 werd het niveau NTB opgeheven en vanaf dat moment vielen de Territoriaal Commandanten rechtstreeks onder de BLS.

Na de opheffing van 102 Verbindingsgroep op 15 juli 1960 ging het beheer en de bouw van het vredes-telefoonnet naar het KTTB en werden de verbindingsseenheden die het Algemeen Verbindingsstelsel Koninklijke Landmacht (AVKL) moesten bedienen, ondergebracht bij de Inspectie Verbindingsdienst. 101 Verbindingsbedieningsbataljon werd omgedoopt in 891 Verbindingsbedieningsbataljon. De eenheden van de Inspectie Verbindingsdienst waren in 1963:

- 890 Radiocompagnie (gevormd uit 105 Verbindingsverkenningcompagnie);
- 891 Verbindingsbedieningsbataljon (gevormd uit 101 Verbindingsbedieningsbataljon en delen van 104 Lijnbataljon);
- 892 en 895 Verbindingslijncompagnie (beide mobilisabel);
- 893 Telefoonbataljon (gevormd uit 102 Verbindingsbedieningsbataljon en delen van 104 Lijnbataljon);
- 896 Hoofdveldpostkantoor;
- 897 Fotocompagnie (gevormd uit 108 Fotocompagnie);
- 9 Telefoonverbindingsgroepen ten behoeve van de Koninklijke Luchtmacht;
- het Depot Verbindingsdienst.

890 Radiocompagnie had een taak op het gebied van elektronische oorlogvoering en stond onder operationeel bevel van het Hoofd van de G2 van het Hoofdkwartier Koninklijke Landmacht (HKKL). In 1963 stond 105 Radiocompagnie, ook met een EOJ taak, nog in de planning om opgericht te worden. In een lesstencil uit 1963 stond het als volgt omschreven: "Voor de verdediging van de KL, inclusief 1 (NL) Lk, tegen vijandelijke EOJ zijn (t.z.t.) 2 radiocompagnieën beschikbaar. Eén van deze compagnieën is bestemd voor rechtstreekse steun aan 1 (NL) Lk maar blijft, evenals de andere compagnie, onder operationeel bevel van G2-HKKL/-BLS.". De taak van deze radiocompagnie was het verzamelen van verbindingsinlichtingen en het waken over de handhaving van de eigen verbindingsveiligheid.

¹⁴⁰ Ministeriële beschikking van de Minister van Oorlog en de Minister van Marine, nummer 200.766 G, nr. MinMar 397.200

891 Verbindingsbedieningsbataljon, met de staf in de Wilhelminakazerne te Bergen op Zoom, bediende en onderhield het Algemeen Verbindingsstelsel Koninklijke Landmacht (AVKL; o.a. berichtenkantoren, radio, crypto en ordonnansen) en bestond uit de parate eenheden Staf en Stafverzorgingscompagnie, A- en E-Verbindingsbedieningscompagnie en een Verbindings Ondersteuningscompagnie en de mobilisabele eenheden B-, C-, D- en F-Verbindingsbedieningscompagnie.

893 Telefoonbataljon, met de staf in het Schefferkamp in de Lier, bediende het diensttelefoonnet van Defensie en bestond uit een Staf en Stafdetachment, de A-, B-, C- en L-Telefooncompagnie. Bij alle eenheden was alleen een kern paraat aanwezig.

896 Hoofdveldpostkantoor. In de organisatie van de Veldpostdienst in oorlogstijd was de plaats Utrecht aangewezen als standplaats voor het in te richten Hoofdveldpostkantoor in Nederland. In Utrecht zou de post voor de in het buitenland aanwezige Nederlandse militairen worden verzameld en van daaruit worden opgevoerd naar in het bijzonder West Duitsland. De voorkeur ging uit naar een plaats dicht bij PTT-Post of in een gebouw van PTT-Post. In Utrecht was daar geen ruimte voor beschikbaar. Na veel briefwisselingen tussen het toenmalige Ministerie van Oorlog en de Centrale Directie van de PTT, werd uiteindelijk gekozen voor een kantoorruimte op de Van Sypesteynkazerne nabij het stationspostkantoor van PTT-Post.

Utrecht, Sijpensteijnkazerne.
Figuur 148 Locatie 896 Hoofdveldpostkantoor

897 Fotocompagnie was niet alleen verantwoordelijk voor foto-taken, maar ook voor filmtaken. De benamingen LFFD en 897 Fotocompagnie werden overigens beide gebruikt. In een lesstencil uit 1963 stond de relatie als volgt aangegeven: "De film- en fototaken in de KL worden in oorlogstijd vervuld door 897 Fotocompagnie, waarvan de kern – als LFFD – in vreedstijd reeds paraat aanwezig is. Deze compagnie zal ook moeten voorzien in de film- en fotobehoeften van 1 (NL) Lk."

De broers Ruud en Riem de Wolff, beter bekend als de *Blue Diamonds*, een bekend Nederlands zangduo uit de jaren 60, waren beiden als dienstplichtige ingedeeld bij de Verbindingsdienst vanaf februari 1962, Uiteindelijk werden ze allebei dienstplichtig sergeant bij 891 Verbindingsbedieningsbataljon, tot ze in december 1963 afzwaaiden.

In die tijd was er ook een Commando Ondernemingsstrijdkrachten (OSK). Daar viel 208 Vbdbedbat onder, dat verantwoordelijk was voor de verbindingen van C-OSK met 1 (NL) Lk en 5 (NL) Div. Het OSK werd ongeveer maart 1964 opgeheven en de taken gingen over naar het toen opgerichte Commando Legerkorps Achtergebied. De mobilisatievoorbereiding van territoriale troepen ging naar de drie Territoriaal Bevelhebbers.

In 1966 besloot de toenmalige BLS tot een scheiding van beleid en uitvoering. De Inspectie Verbindingsdienst behield het beleid en de centrale leiding over het verbindingsstelsel, maar de uitvoering ging naar de negen decentrale territoriale commandanten. Daarvoor kwamen er per 1 april 1966 negen verbindingseenheden met de nummer 531 tot en met 539. Een aantal was verbindingsbedieningsafdeling, een aantal verbindingsbedieningscompagnie en een aantal verbindingsbedieningspeloton afhankelijk van de grootte:

- 531 Verbindingsbedieningsafdeling (Arnhem); Territoriaal Commandant Gelderland,
- 532 Verbindingsbedieningscompagnie (Deventer); Territoriaal Commandant Overijssel,
- 533 Verbindingsbedieningscompagnie (Groningen); Territoriaal Commandant Noord,
- 534 Verbindingsbedieningsafdeling (Bergen op Zoom); Territoriaal Commandant Noord-Brabant,
- 535 Verbindingsbedieningspeloton (Maastricht); Territoriaal Commandant Limburg,
- 536 Verbindingsbedieningspeloton (Middelburg); Territoriaal Commandant Zeeland,
- 537 Verbindingsbedieningsafdeling (de Lier); Territoriaal Commandant Zuid-Holland,
- 538 Verbindingsbedieningscompagnie (Haarlem); Territoriaal Commandant Noord-Holland,
- 539 Verbindingsbedieningscompagnie (Utrecht); Territoriaal Commandant Utrecht.

Dit bleek al snel een te grote versnippering en per 1 juni 1969 werd gereorganiseerd naar drie regionale verbindingsbataljons: 541 (Oost), 542 (Zuid) en 543 (West). Omdat ook de Inspecties van de wapens en dienstvakken werden opgeheven, ging de centrale leiding over naar de Afdeling Telecommunicatie en Elektronica (TE) van de Generale Staf.

De verbinding tussen het nationale stelsel en het legerkorpsverbindingstelsel te velde werd gemaakt door de D-Compagnie van 541 Verbindingsbataljon uit Eibergen met radio- en troposcatterverbindingen. Dit verbindingscentrum had als roepnaam Otter.

Figuur 149 Troposcatter

In 1974 kwam de aansturing van het Algemeen Verbindingstelsel Koninklijke Landmacht in handen van een nieuw functioneel commando: Het Commando Verbindingen Koninklijke Landmacht

(CVKL), dat per 1 februari 1975 formeel werd opgericht. Om de benodigde functies hiervoor te vinden, moest de staf van 542 Verbindingsbataljon worden opgeheven en de compagnieën werden verdeeld over 541 en 543 Verbindingsbataljon. Zo werd bijvoorbeeld de 'A Verbindingsbedieningscompagnie 542 Verbindingsbataljon' gewijzigd in 'D Verbindingsbedieningscompagnie 543 Verbindingsbataljon' en de 'B Verbindingsbedieningscompagnie 542 Verbindingsbataljon' in 'E Verbindingsbedieningscompagnie 541 Verbindingsbataljon'. De organisatie van de eenheden was als volgt:

- 541 Verbindingsbataljon (Deventer),
 - A Compagnie (Arnhem) t.b.v. Gelderland, niet inbegrepen NW deel,
 - B Compagnie (Deventer) t.b.v. Overijssel, inbegrepen NW deel Gelderland,
 - C Compagnie (Groningen) t.b.v. Friesland, Groningen en Drenthe,
 - D Compagnie (Eibergen) o.a. t.b.v. verbinding BLS – C 1 LK te velde,
 - E Compagnie (Oirschot) t.b.v. Limburg en oostelijk Noord-Brabant,
 - Ondersteuningscompagnie (mobilisabel) t.b.v. mobiele verbindingsteun,
- 543 Verbindingsbataljon (de Lier),
 - A Compagnie (Den Haag) t.b.v. Den Haag en zenderpark Katwijk,

- B Compagnie (de Lier) t.b.v. Zuid- en Noord-Holland, niet inbegrepen Den Haag en 't Gooi,
- C Compagnie (Utrecht) t.b.v. Utrecht en 't Gooi,
- D Compagnie (Breda) t.b.v. Zeeland en westelijk Noord-Brabant,
- Ondersteuningscompagnie (mobilisabel) t.b.v. mobiele verbindingsteun.

De commandant van het CVKL kreeg een aantal taken die voorheen bij de Inspecteur Verbindingsdienst lagen, maar wat niet werd hersteld, was de eenhoofdige leiding.

Op 1 januari 1988 reorganiseerde 543 Verbindingsbataljon. Daarbij werden de objecten van de D-Verbindingsbedieningscompagnie verdeeld over de drie andere compagnieën en kwam de D-Verbindingsbedieningscompagnie te vervallen.

Bij een reorganisatie eind 1992 werden de staven van 541- en 543 Verbindingsbataljon opgeheven en een aantal verbindingcompagnieën samen met de rayonkantoren Verbindingsdienst KL (buitendienst) op 1 december 1992 samengevoegd in 4 regionale verbindingcompagnieën: 541 Regionale Verbindingscompagnie te Nunspeet; 542 Regionale Verbindingscompagnie te Vught; 543 Regionale Verbindingscompagnie te Den Haag en 544 Regionale Verbindingscompagnie op Fort de Bilt, Utrecht.

Wederom door bezuinigingen gedwongen werden rond 1995 het Nationaal Territoriaal Commando, het Nationaal Logistiek Commando en het Commando Verbindingen Koninklijke Landmacht samengevoegd in het Nationaal Commando. Het aansturen en in bedrijf houden van de nationale verbindingen werd meer en meer een interservice aangelegenheid. Daarvoor werd de Nationale Telematica-organisatie (NATEL) opgericht, met een Landelijk Telematica Bedrijf en meerdere Lokale Telematica Organisaties. NATEL ging op haar beurt op 1 september 1997 op in de toen opgerichte Defensie Telematica Organisatie (DTO).

Vanaf 2004 werd, voor de zoveelste keer door bezuinigingen gedwongen, de Staf van het Nationaal Commando, de Operationele Staf van de Bevelhebber der Landstrijdkrachten en de staf van 1 Divisie "7 December" samengevoegd in de nieuwe opgerichte Staf van het Operationeel Commando. Daarmee smolten voormalig legerkorpseenheden en territoriale eenheden samen.

Onderhoudseenheden

Vlak na de oorlog ressorteerde onder de Minister van Oorlog o.a. de Hoofdintendant, die op 1 november 1945 werd gewijzigd in de Kwartiermeester-Generaal. Die beschikte o.a. over een 'Bureau van den Directeur voor Algemene Uitrusting', met daarin onder andere een plaatsvervangend directeur voor wapens en verbindingsmaterieel, en een 'Bureau van den Directeur der Electrotechnische en Mechanische Werkplaatsen (DEMW)' met daaronder de herstellwerkplaatsen voor motorvoertuigen, wapens, geschut, verbindingsmaterieel, kijkers, enz. Dit laatste bureau stond ook bekend onder de Engelse afkorting REME (*Royal Electrical and Mechanical Engineers*).

In 1946 nam de toenmalige Dienst Kwartiermeester-Generaal de beslissing dat in de organisatie van REME-Centrale Werkplaats, gestationeerd in de Kromhoutkazerne te Utrecht, een Radio- en Telefoonherstelgroep moest worden opgenomen. De groep werd ondergebracht bij de toen reeds bestaande afdeling Instrumenten van die werkplaats.

In 1947 werd de Engelse afkorting REME gewijzigd in de Nederlandse RIMI, wat stond voor Reparatie Inrichtingen en Materieel Inspectie. Per 1 oktober 1950 werd de Dienst Kwartiermeester-Generaal opgeheven en vervangen door de Directie Materieel Landmacht (DML). De RIMI kwam onder bevel van het Directoraat Materieel Landmacht (DML). De Radio- en Telefoonherstelgroep werd uitgebreid en werd de Afdeling Verbindingsmiddelen van de centrale werkplaats te Utrecht. De Chef Generale Staf kreeg toen voor de uitvoering van zijn verzorgende taak de beschikking over Materieel-Inspecteurs. Bij de Verbindingsdienst bestond die al als Inspecteur Verbindingsdienst.

Eind 1953 werd een begin gemaakt met de geleidelijke doorvoering van een aantal reorganisaties van logistieke eenheden vanuit bedrijfseconomisch opzicht. Dat uitgangspunt was de basis voor de instelling van het Basiscommando onder rechtstreeks bevel van de Chef van de Generale Staf. De kern hiervan werd ingesteld op 1 november 1953 per Landmachtorder Nr. 336 van 1953¹⁴¹. De Basiscommandant werd belast met "de ontvangst, het beheer, de verstrekking en de reparatie van al het tot de Koninklijke Landmacht behorende materieel". Daaronder vielen een aantal Basisgroepen, waaronder ook een Verbindingsdienst Basisgroep, die later 103 Verbindingsdienst Basisgroep zou gaan heten. Per 1 oktober 1954 was het Basiscommando operationeel.

Onder die 103 Verbindingsdienst Basisgroep vielen een of meer depots en werkplaatsen. Het onderhoud omvatte het basisonderhoud van al het daarvoor in aanmerking komende materieel van de landmacht in een 5^e echelons werkplaats, alsmede het veldonderhoud van de onderdelen van de Nationale Sector in meerdere 3^e/4^e echelons werkplaatsen. Ook de uitbesteding van onderhoudswerkzaamheden bij civiele bedrijven viel hier onder en, in voorkomend geval, het overschot van het veldonderhoud van het Legerkorps.

De Afdeling Verbindingsmiddelen werd losgemaakt van de RIMI Centrale Werkplaats en werd als 114 Verbindingsdienst Basis Herstel Compagnie onder 103 Verbindingsdienst Basisgroep geplaatst. In diezelfde periode richtte de Inspecteur van de Verbindingsdienst in het kader van de logistieke Noord-Zuidconceptie twee 4e-echelonshersteleenheden op: één voor Nederland „beneden de Moerdijk" en één voor "boven de Moerdijk". Deze laatste werkplaats werd op 1 februari 1952 de Verbindingsmiddelen Rayon Werkplaats Noord, die werd ondergebracht in het Fort Blauwkapel bij Utrecht.

Begin 1954 werd de Groep Verbindingsdienst Materieel losgemaakt uit de Materieel Inspectie Dienst en voegde de Inspecteur van de Verbindingsdienst deze Groep samen met de Rayon Werkplaats Noord tot het A-peloton van de 110 Verbindingsdienst Herstel Compagnie.

¹⁴¹ Ministeriële Beschikking van 2 november 1953, Generale Staf, Nr. 4295

Daarmee bestond 103 Verbindingsdienst Basisgroep in het midden van de jaren 50 uit de volgende onderdelen:

- 110 Verbindingsdienst Basis Herstel Compagnie (Utrecht/Blauwkapel),
- 112 Verbindingsdienst Basis Depot Compagnie (Delft),
- 114 Verbindingsdienst Basis Herstel Compagnie (Utrecht/Kromhoutkazerne),
- 116 Verbindingsdienst Basis Herstel en Depot Compagnie (Tilburg).

Later wordt de naam 103 Verbindingsdienst Basisgroep gewijzigd in 520 Verbindingsdienst Basisgroep.

Op 16 juli 1959 werden 110 en 114 samengevoegd tot 523 Verbindingsdienst Herstel Compagnie waaruit in 1964 de 523 Verbindingsdienst Centrale Werkplaats te Utrecht ontstond. Deze compagnie stond onder administratief bevel van de Territoriaal Bevelhebber West en onder logistiek bevel van de Inspecteur Verbindingsdienst.

112 Verbindingsdienst Depot Compagnie werd hernoemd naar 524 Verbindingsdienst Depot Compagnie. Dit depot gaf verbindingdienst materieel uit aan de rechtstreekse klanten noord van de grote rivieren.

Het B-peloton bevond zich onder de Moerdijk. Deze eenheid was voortgekomen uit de voormalige Gewestelijke RIMI Hoofdwerkplaats Zuid en werd opgericht op 20 november 1952. Op 1 oktober 1954 werd de naam gewijzigd in 116 Verbindingsdienst Basis Herstel- en Depot Compagnie en begin 1960 weer in 525 Verbindingsdienst Herstel- en Depot Compagnie te Dongen. Deze eenheid had van 1 januari 1958 tot 1 januari 1965 tevens een actieve bevoorradingstaak voor de eenheden zuid van de grote rivieren. Het is daarna een zogenaamd „sluimerdepot" geworden, waaraan in 1971 een einde kwam.

In de jaren 1960-1961 werden het Basiscommando en de Directie Materieel Landmacht opgeheven en werd weer een Dienst Kwartiermeester-Generaal ingesteld. De taken van 520 Verbindingsdienst Basisgroep en de Afdeling Verbindingsmiddelen werden gebundeld en toegewezen aan de Inspecteur Verbindingsdienst, die daarvoor een Afdeling Materieeldienst kreeg.

In 1963 stonden de volgende eenheden onder bevel van de Territoriaal Bevelhebbers, maar onder operationeel bevel van de Inspecteur Verbindingsdienst:

- 523 Verbindingsdienst Herstel Compagnie
- 524 Verbindingsdienst Depot Compagnie
- 525 Verbindingsdienst Herstel- en Depot Compagnie

In die tijd was er ook een Commando Ondernemingsstrijdkrachten (OSK). Daar viel 219 Verbindingsdienst herstel depot compagnie onder, die verantwoordelijk was voor de logistieke ondersteuning van verbindingdienstmateriaal; te weten bevoorrading en 4^e echelons en hoger herstel. Het OSK werd ongeveer maart 1964 opgeheven.

In 1968 zou 523 Verbindingsdienst Herstel Compagnie worden omgedoopt in 523 Verbindingsdienst Centrale Werkplaats.

In 1972 werd door de Kwartiermeester-Generaal uitgebreide studies uitgevoerd over het verwachte onderhoudspakket en het onderhoudsproces voor de toekomst, de mogelijkheden van uitbreiding in de locaties Utrecht en Dongen, en niet in het minst de mogelijkheden met betrekking tot huisvesting van het personeel, overwegend burger medewerkers.

Resultaat was dat per 1 november 1973 523 Verbindingsdienst Centrale Werkplaats en 525 Verbindingsdienst Herstel- en Depot Compagnie werden samengevoegd in Dongen tot 527 Elektronische Centrale Werkplaats. Eind 1974 werd daar ook de Afdeling Radar/Vuurleiding uit Ede aan toegevoegd.

Op 1 september 1975 werd het Nationaal Logistiek Commando opgericht en ook het Nationaal Territoriaal Commando. Binnen het NLC werden de logistieke taken samengebracht die daarvoor door de drie Territoriale Bevelhebbers (West, Oost en Zuid) waren uitgevoerd. Het NLC kreeg het bevel over de 3^e tot en met de 5^e echelons bedrijven in de nationale sector.

In 1989 werd gestart met realisatie van het project Herstructurering Onderhoud Nationale Sector (HONS) waarbij 27 eenheden van het NLC werden gereorganiseerd tot 10 nieuwe eenheden. Daarbij werd op 1 januari 1992 de naam 527 Elektronische Centrale Werkplaats gewijzigd in 785 Elektronische Centrale Werkplaats (785 ECW).

Op 1 juni 1998 wordt binnen het Nationaal Commando het Hoger Onderhoudsbedrijf Koninklijke Landmacht (HOBKL) opgericht waar 785 ECW onder de naam ECW deel van ging uit maken.

Elektronisch onderhoudspersoneel was ingedeeld bij de Verbindingsdienst. Hier kwam een einde aan in 2001 toen werd besloten dat elektronisch monteurs (EM) en elektronisch technici (ET) registratief werden heringedeeld bij het Regiment Technische Troepen. Daarmee gingen ze over van de Verbindingsdienst naar de Technische Dienst, die op 19 oktober 2001 deel was gaan uitmaken van het nieuwe opgericht Dienstvak van de Logistiek. De feitelijke overgang vond begin 2002 plaats.

Per 1 januari 2004 werd het Materieellogistiek Commando Land (MatLogCo Land) opgericht, dat verantwoordelijk werd voor de gehele materieellogistieke keten van de landmacht en voor delen van de materieellogistieke ketens bij de andere krijgsmachtdelen. Taken werden overgenomen van de Directie Materieel Koninklijke Landmacht (DMKL) en het Nationaal Commando (NatCo). Het MatLogCo Land bestaat uit de volgende afdelingen:

- 300 Materieellogistieke Compagnie (MatLogCie), bestaande uit 3 Materieellogistieke Pelotons (MatLogPel), 1 Munitiepeloton en 1 Poolpeloton. 300 Materieellogistieke Compagnie voert periodiek onderhoud en (grotere) reparaties uit aan wiel- en rupsvoertuigen, wapens en verbindingsmiddelen. Dit doet de compagnie verspreid over ruim 20 locaties in Nederland. Ook leent de compagnie wielvoertuigen uit aan eenheden voor opleiding en training. En is het verantwoordelijk voor de munitie;
- Afdeling Techniek, die verricht hersteltaken waarvoor specialistische kennis en geavanceerde apparatuur nodig is. Dat gebeurt vanuit een werkplaats in Leusden, centraal in Nederland;
- Afdeling Logistiek, die gebruikers van landsystemen bevoorradt met artikelen en reservedelen. Ook Afdeling Techniek en 300 Materieellogistieke Compagnie ontvangen hun reservedelen van Afdeling Logistiek;
- Afdeling Systemen & Analyse, die verzamelt en ontwikkelt kennis over (wapen)systemen en voert analyses uit om inzicht te krijgen in de huidige en toekomstige prestaties en kosten van landsystemen. De afdeling geeft advies over gebruik en onderhoud van materieel op basis van kennis over ingezette voertuigen.

KNIL eenheden

Het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL) was het Nederlandse koloniale leger. Het was opgericht op 14 september 1814 en is ontbonden per Koninklijke Besluit op 26 juli 1950. In tegenstelling tot de Koninklijke Landmacht die onder het Ministerie van Oorlog viel, ressorteerde het Nederlands-Indische leger onder het ministerie van Koloniën en bestond het leger uitsluitend uit beroepsmilitairen (of militairen uit het Nederlandse leger, die voor een bepaalde periode bij het leger gedetacheerd waren).

Tot 1830 was het Oost-Indisch Leger te beschouwen als een onderdeel van het Nederlandse leger, aangevuld met in Nederlands-Indië geworven personeel. In de periode 1820-1830 deed zich een ontwikkeling voor waarbij het zich ging afscheiden van het Nederlandse leger. Dat werd een feit toen de eerste formatie, vastgesteld bij Besluit van gouverneur-generaal Johannes graaf van den Bosch (Herwijnen, 2 februari 1780 – Den Haag, 28 januari 1844) van 4 december 1830 nummer 1, werd goedgekeurd¹⁴² door Koning Willem I.

Een van de factoren die meespeelde bij het zelfstandig worden van de koloniale troepen was, dat de troepen van het KNIL een zware post op de begroting van het leger in Nederland waren. Dat was al merkbaar bij de Padri-oorlog. De Padri-oorlogen (ook wel de Minangkabau-oorlogen) bestonden uit een reeks van oorlogshandelingen tussen 1803 en 1837 in West-Sumatra, Indonesië tussen enerzijds de Padri en anderzijds de adel en de traditionele leiders van de Minangkabau. De Padri waren Sumatraanse islamisten die de sharia wilden opleggen in de Minangkabau. Dus werd door de Koning destijds besloten dat de kolonie zelf maar de kosten moest dragen van de handhaving van het gezag. En dit moest dan maar gebeuren uit de opbrengsten van de handel.

In 1878 werd in het Indisch Militair Tijdschrift nog geschreven dat het militaire telegraafwezen bij het Indische Leger niet populair is maar in een artikel van 20 pagina's met veel historische voorbeelden werd toch gepleit voor het toegenomen belang van telegrafie voor het leger. In het bergachtig terrein werd meer belang gehecht aan de optische telegrafie dan aan de elektrische telegrafie, waarvoor in die tijd nog kabels moesten worden gelegd.

In 1891 werd bij het Korps Genietroepen een elektrische telegraafbrigade opgericht. Die bestond uit 12 man en dat was veel te weinig om bij alle expedities op te treden; alleen bij de grote expedities werden ze ingedeeld. In 1902 beschikte het KNIL over een Korps Genietroepen, bestaande uit 3 Genievelddcompagnieën en een 1 Spoorweg- en Telegraafcompagnie.

De technische ontwikkelingen werden niet alleen in Nederland gevolgd, maar ook in Nederlands-Indië. Zo gingen in 1909 drie onderofficieren van de Telegraafafdeling uit Utrecht naar Nederlands-Indië om proeven te doen met radiostations, gemonteerd op door paarden getrokken karren. De radio's waren vonkzenders van Duits fabricaat. Die proeven voldeden zo goed, dat in 1912 het Indische Korps Genietroepen een Telegraafafdeling (over lijn) en een Draadloze Telegraafafdeling (met radio's) kreeg. Wel werd direct onderkend dat ook de vijand de signalen kon opvangen en storen.

Er waren toen telegrafisten, radiotelegrafisten en pioniers, want de lijnwerkers werden toen nog pionier genoemd. Ook werd een "Korps Reserve-telegrafisten op Java" opgericht met een sterkte van 14 sergeanten telegrafist, 14 korporaals telegrafist en 26 geniesoldaten 1e klasse telegrafist, naar analogie van de reserve vestingtelegrafisten in Nederland.

In 1913 bleken er weer wijzigingen noodzakelijk. De Telegraafafdeling zou in oorlogstijd uit moeten brengen:

- 3 zware telegraaf brigades met elk 6 telegrafisten en 9 lijnleggers
- 4 lichte telegraaf brigades met elk 4 telegrafisten en 8 lijnleggers
- 4 telefoon brigades met elk 3 telegrafisten en 4 lijnleggers
- 6 optische brigades met elk 2 telegrafisten en seinlantaarns
- 4 bereden telegrafisten

¹⁴² Koninklijk Besluit van 10 maart 1832 nummer 93 en 94

- 5 radio telegraaf brigades met elk 4 radio telegrafisten

In 1915¹⁴³ werd een nieuwe organisatie van het KNIL vastgesteld, waaronder een Korps Genietroepen, bestaande uit een Staf, 3 Veldcompagnieën, een Spoorweg- en Telegraafcompagnie en een Depotcompagnie.

Tot 1923 was er een Korps Genietroepen aanwezig in Tjimahi. Begin 1923 werd dit korps terug gebracht tot een bataljon genietroepen, bestaande uit twee Pionier Compagnieën, een Technische Compagnie en een Depotcompagnie 'van een nader te bepalen sterkte'. Bij de Technische Compagnie waren ondergebracht de Telegraafafdeling, de Radioafdeling, de Zoeklichtafdeling en de werkplaatsen. Op 6 februari 1923 stond in Nederlands-Indië in de krant "verreweg het belangrijkste wordt in de toekomst de radio, waarbij dan nu reeds drie of vier officieren zijn geplaatst." De bataljonscommandant was overigens van de Infanterie; zijn opvolger eind 1923 was een genist: Majoor W.F. van Vliet.

De radio's voor de Verbindingsdienst van het KNIL werden door het KNIL zelf gebouwd in de radiowerkplaatsen van de genie, onder andere een Lange Afstand Radiopost (Larap) in een vrachtauto en een Korte Afstand Radiopost (Karap) op een aanhanger.

In oktober 1930 deed de Eerste-luitenant der Genie A.J.W. Scheffer (vermeld op ons monument gevallen) als commandant van de radio-afdeling van het bataljon mee aan een grote legeroefening tussen Malang en Singosari, Oost-Java.

Begin 1933 werd door bezuinigingen de beroepskern van de genietroepen verminderd door indeling van militie (dienstplichtigen). 'Het verhoogde belang van technische hulpmiddelen voor een moderne legerorganisatie maakt het voorts noodzakelijk de genietroepen meer te differentieëren dan thans het geval is.' Daarom werd op 25 februari 1933 het Bataljon Genietroepen, bestaande uit pionier compagnieën en technische compagnieën, gesplitst in een Bataljon Pioniers, bestaande uit 2 compagnieën, en een Technisch Bataljon. Het Technisch Bataljon bestond uit een Radio-, een Telefoon- en een Zoeklichtcompagnie. De Telefooncompagnie was tevens depot en bedoeld voor militie-opleiding. Onder het Technisch Bataljon viel ook het Korps Luchtvaart Radiotelegrafisten, waar de luchtvaartradiotelegrafisten hun basisopleiding kregen. Luchtvaartradiotelegrafisten waren afkomstig van en opgeleid door de Verbindingsdienst en werden tot het moment dat de Militaire Luchtvaart (ML) KNIL moest uitwijken naar Australië (ongeveer maart 1942) vanuit de Verbindingsdienst 'uitgeleend' aan de ML KNIL. Na die datum gingen ze bij de Verbindingsdienst weg en werden ze registratief ingedeeld bij de ML KNIL.

Door de toenemende dreiging, onder andere vanuit Japan, moest het KNIL zich naast de politionele taak ook gaan richten op die van landsverdediging. Daarvoor werd de organisatie van het KNIL aangepast en het aantal militairen uitgebreid. Het veldleger ging in 1938 bestaan uit 3 divisies en daarop volgde ook de vorming van 3 Geniebataljons. Er waren plannen voor een IVe bataljon in Magelang, maar dat is nooit echt operationeel geworden.

¹⁴³ Koninklijk Besluit van 6 maart 1915, nummer 55

Het I^e Bataljon Genietroepen werd op 10 juni 1938 opgericht te Meester Cornelis. Op 20 januari 1939 werden het Bataljon Pioniers en het Technisch Bataljon opgeheven en werden het IIe Bataljon Genietroepen te Tjimahi en IIIe Bataljon Genietroepen te Tjimahi opgericht. Deze bataljons bestonden elk uit een pioniercompagnie, een verbindingscompagnie en een verlichtingscompagnie. Op 15 december 1939 verhuisde het IIe Bataljon Genietroepen van Tjimahi naar Soerabaja. Het IIIe Bataljon Genietroepen bleef in Tjimahi en kreeg tevens de taak van depotbataljon, wat inhield dat dit bataljon verantwoordelijk was voor de opleidingen. Bij de capitulatie op 9 maart 1942 werden alle eenheden ontbonden.

Na de capitulatie van Japan op 15 augustus 1945 ontstond er een machtsvacuüm in Nederlands-Indië, omdat Nederland niet in staat was om direct troepen te sturen en de Britten dit pas na enkele weken deden. Op 17 augustus stichtten Soekarno en Mohammed Hatta de Republiek Indonesië. KNIL-militairen waren als krijgsgevangenen verspreid over heel Zuidoost-Azië en Japan, velen waren ziek en verzwakt.

In Nederland werden op korte termijn veel oorlogsvrijwilligers (OVW) geworven, onder andere uit de Binnenlandse Strijdkrachten en de Prinses Irene Brigade, waarmee zo'n 20 OVW-bataljons werden gevormd. Vanaf eind 1945 werden deze bataljons uitgezonden. Toen de eerste eenheden Nederlands-Indië naderden, besloot het *South East Asia Command* (SEAC) geen Nederlandse eenheden toe te laten en de eenheden werden ontscheept in Port Dickson op Maleisië.

Tijdens dit verblijf in Maleisië tot maart 1946 besloot de legerleiding de losse bataljons in een groter verband onder te brengen en zo ontstonden vijf brigades, t.w. T, U, V, W en X-Brigade. Kort voor het vertrek naar Java werd elke Brigade uitgerust met een verbindingsgroep. Deze groep, slechts enkele tientallen mannen sterk, bestond uit een "samenraapsel" van personeel van het KNIL, het Gezagsbataljon Indië en Oorlogsvrijwilligers uit de Infanteriebataljons. In de loop van 1946 zouden in Nederlands-Indië ook nog de Y- en Z-Brigade worden samengesteld.

(meer volgt)

Locaties van verbindingseenheden eind 1948:

Onderdeel	Plaats	Territorium	Opmerking
C-E VbdA	Buitenzorg	1 ^e Brigade	Tbv St 2 RVA te Tjipajoeng
C-J VbdA	Buitenzorg	1 ^e Brigade	Tbv St 1 Inf Brig te Buitenzorg
C-F VbdA	Soebang	2 ^e Brigade	Tbv St 6 RVA te Soebang
C-K VbdA	Poerwakarta	2 ^e Brigade	Tbv St 2 Inf Brig te Poerwakarta
C-G VbdA	Garoet	3 ^e Brigade	Tbv St 8 RVA te Tasikmalaja
C-L VbdA	Garoet	3 ^e Brigade	Tbv St 3 Inf Brig te GARoet
Depot Leger verbindingsstroepen	Tjimahi	TrCo Bandoeng	
Kaderschool Vbdn	Tjimahi	TrCo Bandoeng	
VbdA C Divisie	Bandoeng	TrCo Bandoeng	Tbv St C Div
C-N VbdA	Tjimahi	TrCo Bandoeng	Tbv St Divisie Genietroepen

41 Brig VbdA	Tjimahi		In opleiding
VbdA AHK	Batavia	BasisCo Batavia	Tbv Algemeen Hoofdkwartier
VbdA T-Brig	Salatiga	T Brigade	Tbv St T Brig
VbdA V Brig	Poerwokerto	V Brigade	Tbv St V Brig
VbdA W Brig	Pekalongan	W Brigade	Tbv St W Brig
VbdA B Divisie	Semarang	TrCo Semarang	Tbv St B Div
VbdA X Brig	Malang	X Brigade	Tbv St X Brig
VbdA A Divisie	Soerabaja	4 ^e Brigade	Tbv St A Div
VbdA 4 Brig	Soerabaja	4 ^e Brigade	Tbv St 4 Brig
VbdA Tr N-Sumatra	Medan	TrCo N-Sumatra	Tbv St Noord-Sumatra
VbdA Tr M-Sumatra	Padang	TrCo M-Sumatra	Tbv St Midden-Sumatra
VbdA Tr Z-Sumatra	Palembang	TrCo Z-Sumatra	Tbv St Zuid-Sumatra
VbdA Tr Bangka	Pangkalpinang	TrCo Bangka	Tbv St TrCo Bangka
VbdA ZO Borneo	Bandjarmasin	TrCo Z-Borneo	Tbv St Zuidoost Borneo
Det VbdA Oost-Indonesië	Denpasar	TrCo Bali/Lombok	
VbdA Oost-Indonesië	Makassar	TrCo Zuid-Celebes	
Det VbdA Oost-Indonesië	Makassar	TrCo Zuid-Celebes	
Det VbdA Oost-Indonesië	Menado	TrCo Noord-Celebes	
Det VbdA Oost-Indonesië	Ambon	TrCo Molukken	
Det VbdA Oost-Indonesië	Koepang	TrCo Timor	
VbdA Nieuw-Guinea	Hollandia	TrCo Nieuw-Guinea	
VbdA D-Div			
VbdA 5 Brig			Pers bij VbdA Z-Sumatra
VbdA 6 Brig			Pers bij VbdA N-Sumatra
1 Brig VbdA			Pers bij A-Div en X-Brig
2 Brig VbdA			Pers bij T-, V- en W-Brig
3 Brig VbdA			Pers bij B-Div
4 Brig VbdA			Pers bij Oost-Indonesië
5 Brig VbdA			Pers bij AHK
6 Brig VbdA			Pers bij AHK, N-, M- en Z-Sumatra
7 Brig VbdA			Pers bij C-Div

TRIS eenheden
volgt

50. Bronnen

- "Geschiedenis van het Bataillon Mineurs en Sappeurs, later Korps, thans Regiment Genietroepen", door Kapitein der Genie, D. van den Berg (1923)
- "Afstammingen en voortzettingen der Genie en Trein", door H. Ringoir, Sectie Krijgsgeschiedenis (1980)
- "KNIL de Verbindingseenheden van de Genie (deel A t/m D)", door R. Sittrop
- "Van telegraaf tot satelliet (125 jaar telecommunicatie in de Koninklijke Landmacht 1874-1999)" van M. Elands, J. Hoffenaar, H. Roozenbeek en R.M. Verbeek; ISBN/EAN: 978-90-12086-94-3.
- Diverse edities van de Spin en later de QTC, de 14-daagse periodiek van de Verbindingsdienst
- Geschiedenis van het Wapen van de Verbindingsdienst van 1874 tot 1940, door Eerste-luitenant J.C.P. Ruygrok, april 1956
- Online archief van de Militaire Spectator
- Diverse edities van de Intercom, blad van de Vereniging van Officieren van de Verbindingsdienst
- Diverse edities van de Connector, blad van de Vereniging van Onderofficieren en Oud-onderofficieren van de Verbindingsdienst
- Website van het Nationaal Archief
- Website www.delpher.nl
- Website van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)
- Wikipedia
- Diverse documenten en foto's van de Historische Collectie Verbindingsdienst
- Serie "Onderscheidingstekens Commando Landstrijkskrachten 1946-2020", deel 9 – Brevetten en Vaardigheidselementen; samengesteld door John Mohnen
- Uniformen en emblemen van de Koninklijke landmacht vanaf 1912, M. Talens; ISBN 90-6949-008-0

Lijst met afbeeldingen

Figuur 1 Korpsonderscheidingsteken	2
Figuur 2 Reglement op de Telegraafdienst te velde uit 1868	5
Figuur 3 Koninklijk Besluit van 18 februari 1874	6
Figuur 4 Onderscheidingsteken telegrafist.....	6
Figuur 5 Veldtelefoon 1890	7
Figuur 6 Reserve vestingtelegrafist	8
Figuur 7 Optisch seiner	9
Figuur 8 Postduivendienst.....	12
Figuur 9 Postduivenverzorger.....	12
Figuur 10 2e Regiment Verbindingstroepen Ede.....	17
Figuur 11 Depot Vbdd 1953-1967.....	18
Figuur 12 Royal Corps of Signals	18
Figuur 13 Belgische Transmissietroepen	18
Figuur 14 Duitse Fernmeldetruppen	19
Figuur 15 Franse Troupes de Transmission	19
Figuur 16 US Signal Corps regimentsembleem	20
Figuur 17 US Signal Corps	20
Figuur 18 18 februari 1874	21
Figuur 19 Onderscheidingsteken Telegrafist	22
Figuur 20 Onderscheidings-teken optisch seiner	22
Figuur 21 Baretembleem bruin ondergrondje	23
Figuur 22 Korpsonderscheidingsteken 1e Regiment Verbindingstroepen 1946-1950	23
Figuur 23 Baretembleem en kraagspiegels.....	23
Figuur 24 De Spin.....	25
Figuur 25 Tijdschrift QTC nummer 1	26
Figuur 26 Tijdschrift QTC laatst gevonden nummer.....	26
Figuur 27 Logo VMTKV	27
Figuur 28 Bandelier Tamboer Maître.....	29
Figuur 29 Optreden VMTKV	29
Figuur 30 Oprichting Wapen van de Verbindingsdienst	30
Figuur 31 J.J. Marlet als Brigadegeneraal.....	35
Figuur 32 J.W.E. Mulder als generaal-majoor	35
Figuur 33 T. de Ruig als Brigadegeneraal.....	35
Figuur 34 De 3 Inspecteurs Vbdd bij het 100-jarig bestaan van het Regiment Verbindingstroepen.....	36
Figuur 35 Baretembleem en kraagspiegels SROV.....	40
Figuur 36 Schilderij door J.H. Eversen	42
Figuur 37 Overhandigen schilderij Prinses Marijke.....	43
Figuur 38 Seinvlag rond 1920	47
Figuur 39 Tactical Recognition Flash Royal Signals.....	47
Figuur 40 Seinvlag na 1939	47
Figuur 41 Vlag gemeente Assen	48
Figuur 42 Embleem Regiment Verbindingstroepen	49
Figuur 43 Huidig Verbindingslied	56
Figuur 44 Menukaart.....	58
Figuur 45 Soldaat Clasener diner	59
Figuur 46 Embleem VOV.....	62
Figuur 47 Hofpoort Rotterdam 1778.....	64
Figuur 48 Overdracht Leeuw 17 augustus 1960	65
Figuur 49 Leeuw 1960-1991	65
Figuur 50 Opschrift Rotterdam	65
Figuur 51 Monument 1960 - 1991.....	68

Figuur 52 Monument 1991 - 1993.....	68
Figuur 53 Monument 1993 - 2010.....	70
Figuur 54 Onthulling monument 2011	70
Figuur 55 Monument 2011 - 2021.....	71
Figuur 56 Monument sinds 2021.....	71
Figuur 57 Historische Collectie Vbdd	72
Figuur 58 Museumbarak Elias Beeckmankazerne	72
Figuur 59 Gebouw X	73
Figuur 60 Opening door Genm A. Laanstra.....	73
Figuur 61 Onthulling Historische Collectie	74
Figuur 62 Programmaboekje Sportdag 1963	76
Figuur 63 Koperen telefoon.....	81
Figuur 64 Kol Vaderbeker	83
Figuur 65 Embleem VOOV	94
Figuur 66 Gemoderniseerd embleem VOOV.....	94
Figuur 67 Vaandel voorzijde.....	95
Figuur 68 Uitreiking vaandel 1 mei 1974	96
Figuur 69 Vaandel achterzijde	97
Figuur 70 Eerste vaandelwacht 1 mei 1974.....	97
Figuur 71 Vaandelwacht 2019	98
Figuur 72 Vaandelwachtmunt voorzijde	98
Figuur 73 Vaandelwachtmunt achterzijde.....	98
Figuur 74 Cravatte Zuid-Afghanistan 2006-2010	99
Figuur 75 Persbericht n.a.v. uitreiken vaandel.....	99
Figuur 76 Herdenking in Ede.....	103
Figuur 77 Regimentslegpenning eerste versie.....	108
Figuur 78 Regimentslegpenning voorzijde.....	108
Figuur 79 Regimentslegpenning achterzijde	108
Figuur 80 Regimentsdraagspeld in goud	109
Figuur 81 Regimentsdraagspeld in zilver.....	109
Figuur 82 Regimentsadjutant	111
Figuur 83 Leeuwenbitter voorzijde	112
Figuur 84 Leeuwenbitter achterzijde	112
Figuur 85 Regimentsmunt voorzijde.....	113
Figuur 86 Regimentsmunt achterzijde	113
Figuur 87 Regimentsmunt vanaf 2022.....	113
Figuur 88 Nieuwe versie penning marketentster	114
Figuur 89 Marketentsters.....	115
Figuur 90 Matchless_WG3L_350	117
Figuur 91 Leeuwenhart.....	118
Figuur 92 Leeuwenhart coin voorzijde	118
Figuur 93 Leeuwenhart coin achterzijde.....	118
Figuur 94 Logo VVPRV.....	120
Figuur 95 1 Legerkorps	124
Figuur 96 1 Divisie "7 December"	125
Figuur 97 2e Divisie (1e model).....	125
Figuur 98 Jan Pieterszoon Coen.....	125
Figuur 99 2e Divisie (2e model).....	125
Figuur 100 3e Divisie	126
Figuur 101 4e Divisie	126
Figuur 102 5e Divisie	126
Figuur 103 Nationaal Territoriaal Commando.....	126
Figuur 104 Commando Verbindingen KL.....	127

Figuur 105 Nationaal Logistiek Commando.....	127
Figuur 106 Commando Opleidingen KL.....	127
Figuur 107 Korps Nationale Reserve.....	127
Figuur 108 OOCL.....	127
Figuur 109 102 EOY compagnie.....	128
Figuur 110 107 Radio compagnie.....	128
Figuur 111 108 Verbindingsbataljon.....	128
Figuur 112 109 Vbdd Verzorgingsbataljon.....	128
Figuur 113 543 Vdbat.....	129
Figuur 114 VOC.....	129
Figuur 115 Telegrafist.....	130
Figuur 116 Reserve telegrafist.....	130
Figuur 117 Verzorger postduiven.....	130
Figuur 118 Seiner 1e klas 1919.....	130
Figuur 119 Telefonist 1e klas 1919.....	130
Figuur 120 Optisch seiner.....	131
Figuur 121 Telefonist.....	131
Figuur 122 Radiotelegrafist.....	131
Figuur 123 Optisch seiner WO2.....	131
Figuur 124 Seiner Militair Gezag.....	132
Figuur 125 UK geoefend verbindingspersoneel.....	132
Figuur 126 Lijnwerker.....	132
Figuur 127 Telefonist en centralist.....	132
Figuur 128 Lijnwerker/telefonist.....	132
Figuur 129 Lijntelegrafist.....	132
Figuur 130 Lijntelegrafist 1e klas.....	132
Figuur 131 Radiotelefonist 2e klas.....	132
Figuur 132 Radiotelegrafist 1e klas.....	133
Figuur 133 Telexist.....	133
Figuur 134 EOY.....	133
Figuur 135 Verbindingsdienstkoor.....	135
Figuur 136 A-Cie 108 Vdbedbat.....	139
Figuur 137 106 Vbdrasterbat.....	140
Figuur 138 Dierenriem.....	143
Figuur 139 101 CISbat.....	146
Figuur 140 C2OstCo.....	146
Figuur 141 Ingang Kamp Holterhoek.....	150
Figuur 142 Embleem 102 EOY Compagnie.....	150
Figuur 143 De Ooievaars.....	151
Figuur 144 2e Regiment Verbindingstroepen.....	156
Figuur 145 Depot Vbdd 1953-1967.....	156
Figuur 146 Embleem MFO.....	157
Figuur 147 Oprichting OCEde.....	158
Figuur 148 Locatie 896 Hoofdveldpostkantoor.....	161
Figuur 149 Troposcatter.....	162